

1. విహంగనామ - శ్రీ వెంకటేశ్వర విహంగనామ - 259-260
2. కథానిక - నాని పరిభాషనామ - శ్రీతల్పవల్లభ లలితకంఠశాస్త్ర - 261-266
3. కవివృత్తాంతము - శ్రీ కాంక్షామయ వీరశాఖా వానాశయ - 267-273
4. స్వప్నాంశు వనము - 'సంపత్' - 274
5. నిల దాన - కా॥ రాయలగారి వీర శత్రుశాస్త్ర - 275-290
6. కాశీ భుక్త లగు కవులు - శ్రీకృష్ణలగ్న సత్సాహాయినామ - 291-296
7. శ్రీ సూర్యరాయాంధ్ర విభుంబు విమర్శనామ - 297-306
8. పు మూల సంభాషణ గూఢ వస్తు మయ కావ్యము - శ్రీ విసు పాతి విశ్వేశ్వర శాస్త్ర - 307-308
9. ఓకే తిరిగి చూడండి! - శ్రీ రాక వచనంబు ముంబయి - 309-314
10. ఆంధ్రుల తిరిగి చూడండి! - శ్రీ సంధూరి చంగారయ్య - 315-326
11. మతం వాసింకోర్చు - శ్రీ దగవల్లి వేంకటేశ్వర - 327-335
12. పూల పూలు - శ్రీ మంజువల్లి శేషశర్మ - 335
13. తామరలయల్లము - శాంతిపాదేశ్వరి - శ్రీ విశ్వేశ్వర శాస్త్ర - 337-340
14. ఆంధ్రులు - నువ్వులి సంభాషణ - శ్రీ వైద్యసర్వస్వ వానాశయ - 341-346
15. ప్రాచీనానామ సంసారాలు - శ్రీ యోగి శామనాథ - 347-352
16. హిందూదేశము - శాంతిపాదేశ్వరి - శ్రీ విశ్వేశ్వర శాస్త్ర - 353-362
17. బెంక - శ్రీ పసుమరై కావ్యేశ్వర శాస్త్ర - 362
18. శ్రీమద్రామాయణ - 6 మొదటి ప్రకరణము - శ్రీ పాదేశ్వర శాస్త్ర - 363-368
19. ఇంద్రుల ఇంద్రుల (బ్రహ్మ) శాంతిపాదేశ్వరి - శ్రీ విశ్వేశ్వర శాస్త్ర - 369-378
20. శ్రీమద్రామాయణ - 379-389

౧౬. సంపుటం. ప్రమాది, భారతప్రచదమాసము (1939) నెప్టెంబరు సంఖ్య. ౯

వి హ గ గా న ము

శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రి

౧

మంజులమగు నాదు మనః
కుంజంబునఁ గట్టుకొన్న గూటికి నరిగా
సంజకడ నొక్కపిట్ట వె
సం జనుదెంచుచును బాడు సంగీతంబున్.

౨

అన క్తప్రళయప్రమేయ మిహలోకైకప్రవాసంబునం
దీ సంగీతము విస్ఫురద్విరహవహ్నిస్థాపితాకాశదీ
పాసాధారణకారణంబయి స్వమూలాధారపున్ మూర్ఛకున్
గ్రాసంబై వినిపించుచుండు నుడుచక్రంబెల్ల నాలింపగన్.

3

అకాశంబును భూమి తాండవము సేయఁజొచ్చు వారాశిపై
రాకాచంద్రుడు డోలికోతననమారంభంబుఁ గావించు గో
లోకం బ్రదులు సాచు శేషపడగల్ లోలంబు లైపోవు సు
శ్లోకంబైన విహంగగాన మెలమిన్ శ్రోత్రంబులం బర్వంగన్.

౪

కోయిల కూయుఁగాని యిటు కూయఁగజాలదు, దాక్షిణాత్య మా
వాయువు వచ్చుగాని యిటువంటివిధంబుగ రాదు, వెన్నెలల్
కాయును గాని యీగతిగఁ గాయవు; వీనులవింటకుం దృగు
న్నేయము సేతకుం గనులఁ గ్రోలఁగ నంద ది దే విహంగమో!

౫

అహరంతములందు మహా
విహంగము తాఁ గొనరి కూసి వెల్లి నయంతన్
బహువల్లీశైలగుహ
గహనంబులు మ్రోఁగిపోవుఁ గా కా యనుచున్.

కథానిక : దాని పరిణామము*

శ్రీ తల్లావఝ్యుల శివశంకరశాస్త్రి

౧

కథ లంటే చిన్నవాళ్లు చెవి కోసుకుంటారు. పెద్దవాళ్లకు కూడా ప్రీతి. అన గనగా ఒకరాజు అనో, పేదరాసి పెద్దమ్మ అనో, ఈగ అనో ప్రారంభించి, కడకు కథ కంచికి వెళ్లింది అని మనము బాల్యములో బహు పర్యాయములు ఆనందముతో ఆలంబము. పూర్వము కాంచీనగరము కథ లన్నింటికీ ఆట పట్టు అవడముచేత, అక్కడ అంగీకారముద్ర వడితే కథ గట్టు ఎక్కిందన్నమాట. వినోదార్థముగాని, విజ్ఞానాభివృద్ధికిగాని, పరిహాస పరిణతికిగాని, భావనాశక్తిప్రకోపనకు గాని, ప్రపంచవృత్తము ప్రకటించడానికిగాని, పరమార్థచింతకుగాని కథావర్ణన కర్తవ్యమే. కథలో గంభీరవిషయము ఎటువంటి దయనా కరతలామలకము కావచ్చు. ప్రాచీనపద్యతిలో కథాజాలము కావలసినంత ఉన్నది. అది నోటిమీదుగా విశేషము చలామణీ అయ్యేది. విద్వాంసులకు వినడానికి అభ్యంతరము అట్టే లేదుగాని, కాకితిమ మీదికి వచ్చేసరికి కథను భాతరుచేసేవారు కారు. ఏదయినా వృద్ధిలోకి రావలెనంటే ఆదరము అవసరము. పద్యరూపములో ఉన్నకథలకు ప్రాభవము ఉన్నది. గద్యములో ఉన్నవాటికి గౌరవము

తక్కువ. గౌరవము లేకపోయినా ఉత్సాహ వంతులు ఊరుకోలేక గద్యలోనే కథల అల్లినారు. అయితే కావ్యభాషలాంటి వచనములోనే రచన సాగింది.

అన్యసాహిత్యముతో సన్నికర్షగాని సంఘర్షణగాని సంఘటిల్లితేనే గాని దేశీయ సాహిత్యాలకు తెలివి హెచ్చదు. ఆంగ్లసాహిత్యంవల్ల ఆంధ్రసాహిత్యానికి అఖంధమైన మెళుకువ వచ్చింది. గత శతాబ్దిలో కథారచనకు యత్నాలు యత్నించితే దానిని గినవి. ఈ శతాబ్దిలో హెచ్చిపోయినవి.

కథకు కావ్యభాషవల్ల జీవకళ చెదిరిపోతుంది. వాడుకభాష వాడితేనే వర్సస్సు భావుకులు భాషాచర్చ చేసి వ్యావహారిక భాషనే వన్నె తేవలెనని ప్రయత్నము చేసేటప్పటికి ప్రళయము పుట్టింది! గ్రాంథిక వాదులు కత్తులు నూరినారు. ఇప్పటికీ ఆ ఆందోళన అణిగిపోలేదు.

హిందీభాషలో ఆధునికకథ పుట్టిన రోజులలోనే ఆంధ్రములోకూడా కథ అవతరించింది. గురజాడ అప్పారావువంతులుగారి వాడుకభాషలో చెప్పిన “దిద్దుబాటు” అనే కథవల్ల తెలుగులో వెలుగు బయలుదేరింది.

* ఆల్ ఇండియా రేడియో, మద్రాస్ వారి అనుమతిని.

అనుకున్నాము. ౧౯౧౨ సంవత్సర ప్రాంతాలలో "ఆంధ్రభారతి", ౧౯౧౪లో "త్రిలింగ" మాసపత్రిక, "సువర్ణలేఖ" కథలు ప్రకటించినవి. 'మదరాసు కథలు' అనే కథాసంపుటి కూడా ఆరోజులలోనే అచ్చుపడ్డది. ౧౯౧౫లో నేను "ఆఖ్యాయిక" అనే సచిత్రమాసపత్రిక తెనాలినుంచి ప్రకటించడానికి ప్రయత్నించాను. నామిత్రులు కొంతమంది కథారచనకు కంకణము కట్టినారు. అనేక ఆంగ్లేయ అమెరికా మాసపత్రికలు నేను నిరంతరము చూస్తూ ఉండడముచేత అపూర్వముగా, అందముగా చేతామనుకున్నాను "ఆఖ్యాయిక"ను. శివానుగ్రహము లేకపోవడముచేత ప్రయత్నము కొనసాగలేదు.

'మురారి' కథలు అనేకీర్తికతో కథాపరంపర సంకల్పించి, ఒకటో రెండో రచించాను. అప్పటికి నేను కృతకగ్రాంథికభాషావాదినే. చింతా భీమశంకరంగారు Sherlock Holmes రీతిగా పాత్ర సృష్టించి, విశ్వనాథం అనే పేరుపెట్టి Connan Doyle కథలు కొంతవరకు అనువదించినారు. కొంతమంది కథకులు కథాక్షేత్రములోకి దిగినారు. కాని, సాహితీసమితివారు గట్టిపట్టు వట్టెవరకూ కథకులను సీయత కలగలేదు.

సమితికథకులు భాషాచర్చలు పరిపూర్ణంగా చేసి చివరకు శిష్టభాషలో రచనలు రమ్యంగా ఉంటవని అంగీకరించారు. ఇంచుమించుగా వారంతా వ్యావహారికభాషవాడడము మొదలుపెట్టారు. ౧౯౨౦ సంవత్సరము స్మరణీయము. సాహితీపత్రిక ఆరంభించింది ఆసంవత్సరమే. అప్పటినుంచీ కథ

కట్టుదిట్టాలకులోబడి, గౌరవము సంపాదించుకో సాగింది.

౨

ఇంగ్లీషులో Sketch, Tale, Narrative, Story అనే సాహిత్యనిభాగాలను అన్నింటినీ మనవారు చేపట్టాలన్నట్లు కథ అని వ్యవహరిస్తున్నారు. అగ్నిపురాణములో ఆఖ్యానము, ఆఖ్యాయిక, ఖండకథ, పరికథ, కథానిక అనే పరిభాష ప్రస్తుతముగా ఉన్నది. వస్తువులుబట్టి మానుషకథ, దివ్యకథ, దివ్యమానుషకథ, అనే విభాగము కూడా విష్ణుష్టమే. ప్రకృతప్రసంగవిషయము Short Story. దీన్ని కథానిక అందాము.

కొన్నికథానికలను గురించి, కొంతమంది కథకులను గురించి కొద్దిగా ప్రసంగిస్తాను. స్థానీపురాకన్యామే శరణము.

చింతా దీక్షితులుగారు సిద్ధహస్తుడు. సూరీ, నీతి, వెంకీ, నటీరావు, ధైరవశాస్త్రి వంటి మరవడానికి వీల్లేని మంచిపాత్రలు సృష్టించినారు శ్యామల, చిన్న, చెంచురాణి ముద్దు, శంపాలత, శరపాల, లీలాసుందరి, గోపీ మోహిని, కిష్కింధలో కోతి మొదలైనవి వీరి ఉత్తమకథానికలు. బాహ్యప్రకృతిని బాల్యచేష్టలనూ, ప్రణయంలో బాధలనూ, భక్తిని, విరక్తిని పేరు బాగా వర్ణిస్తారు. రచనలో సర్మరేఖ హేళన నడుమ నడుమ కనపడుతూ ఉంటవి. దీక్షితులుగారి వైలి తీర్చిదిద్దినట్టు ఉంటుంది.

నోరి సరసింహశాస్త్రిగారి నిపుణత భార్యాభర్తల సరాగాలను, ప్రణయమును,

ప్రణయకలహాలను వర్ణించడంలో వన్నె తేరింది. గానభాగము, గులాబీపూవు, శ్యామ సుందరుడు, భవిష్యత్తువంటి కథానికలు కళావైభవముతో కూడినవి. నందర్బానుసారంగా సంస్కృతాంధ్రవృత్తాలను జతచేయడం వల్ల స్వారస్యం హెచ్చుతుంది. రీతిలో ఓజస్సు ఒప్పి బుద్ధిబలం పూర్తిగా కనబడుతుంది.

కొడవటిగంటి వెంకటసుబ్బయ్యగారి 'సుకుమారి' లో స్వసుఖము చూచుకునే భార్య భర్తను బహువిధాల వేధించి చివరకు బయటపడి పోతుంది. 'ప్రతిఫలము'లో యువతిని కోరిన ఉద్యోగి ఉసురులు కోల్పోతాడు ఉనిదతోకూడా. అందులో భయానకం ప్రజ్వలిస్తుంది. "ఏప్రియల్ ఫూల్" కథలో విద్యార్థిని పట్టుకోబోయిన ప్రధానాచార్యుడే ఫూలయిపోతాడు. సుబ్బయ్యగారి వాక్కు శుచి అయినది.

మునిమాణిక్యం నరసింహారావుగారి వాణి నాజాకుగా ఉంటుంది. వీరు రకరకాల కథలు వ్రాసి కడకు 'కాంతం' అనేపాత్రను సృష్టించారు. గృహకృత్యాలు, భార్యభర్తల కీచులాటలు, కపట భక్తుల నటనలు అమాయకుల ఆమోదాలు హాస్యపూర్వకంగా వర్ణిస్తారు. వీరి "కాంతంకథలు", "నేనూ మాకాంతం", "కాంతం-కైఫియ్యత్" అనే కథానికాసముచ్ఛయాలు కమ్మగా వుంటవి.

వివాహకథానికలు రచించడంలో వర్ణన బాబూరావుగారికలం కదం తోక్కుతుంది. "అరి సముక్కులు", 'దాంపత్యము', 'దుక్కిణీ కల్యాణము' మొదలైనవి ముద్దుముద్దుగా ఉంటవి. ఈయన చిత్రకారుడు కావటంచేత

శ్రీనివాసశిరోమణిగారు సిద్ధవాక్కు. వీరి "దారద్వయం" అనే కథానిక వెలువడ్డ తరువాత పెల్లిల్లమీద పెల్లిల్లుఅయినవి. "ధర్మ సంస్థాపనము" అచ్చయిన సంవత్సరానికి కలకత్తాలో ఖడ్గబహదూర్ సింగ్ కలకత్తాలో అగర్ వాలాను హత్యచేశాడు ! వీరి 'పాహి మాం', 'భార్య రూపవతి శత్రుః', 'ఏకాకీ' అనేవి పుత్తమశ్రేణిలోవి. గోష్ఠిలో ఈకథ రచనలో నడుమనడుమ నగిషీకనబడుతుంది. కుడు కుశలి. చాటువాక్కులతో సభారంజనము చేసేకక్తి కలవాడు కాబట్టే కథనంలోకూడా కనబడుతుంది అగుణం.

మొక్కపాటిసరసింహశాస్త్రిగారి రచన ముద్దుగా ఉంటుంది. పరదేశనివాసంచేసిన ప్రాథుడు కాబట్టి ప్రపంచవృత్తం బాగా వుంటుంది వీరి కథానికల్లో. 'చిత్తరువు', 'శిల్పి ద్వయం', 'లక్ష్మీ' మొదలైనవి ఉదాత్తమైనవి. ఈయన కథనంలో గట్టివాడు, చింతాశీలములో చేవతేరినవాడు, హాస్యరేఖలో అందే వేసిన చెయ్యి.

అడివి బాపిరాజుగారు అనేక ప్రజ్ఞలు కలవాడు. చిత్రకారుడు కావటం చేత చెప్పినదాంట్లో వైచిత్ర్యం ఉంటుంది. పదకర్తకావటంవల్ల పలుకులో తీసి స్ఫురిస్తుంది. దివ్యమానుష కథారచనలో ఈయన దిట్ట. 'తైలబాల', 'సంధ్యా నృత్యము', 'వీణ', 'భగీరథోయ', 'హిమాలయరశ్మి' 'పాంచర'—ఒకటేమిటి, అన్ని కథానికలూ అందాలు చిందుతూఉంటవి.

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు పల్లెలలో బ్రాహ్మణకుటుంబాలనూ, వితంతు

పుల వివిధవ్యధలను విశేషరీతుల వివరించారు. వీరికి సంస్కారదృష్టి జాస్తి. ఆంధ్రాభిమానము అఖండం. శాస్త్రిగారి సంభాషణ రచన చాలా మనోహరం.

విద్వాంసులు కథకులుకాలేదన్న లోటు వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారివల్ల తీరింది. వివిధశాస్త్ర విజ్ఞానము, విశేషప్రాణి, విచిత్ర నన్ని వేశాలు వీరికథనములో కనిపిస్తవి. ప్రతి కథానికా భావపూర్ణమై పాత్రపోషణతో భాసిస్తూ ఉంటుంది.

కవికొండల వెంకట్రావుగారు గ్రామీణుల జీవితమూ, కర్మకారుల కష్టసుఖాలు, సామాన్య కుటుంబాలలో సంఘటనలు చక్కగా వర్ణిస్తారు. పడేండ్లలో వందకథలు వ్రాసినారట! పూడిపెద్ది వెంకటరమణయ్యగారు రెండు వందల కథలు రచించారట!! కాఫీ పుచ్చుకుని కలం పట్టుకుంటే భోజనవేళకు పూర్తి అయ్యేదిట కథానిక.

గుడిపాటి వెంకటాచలంగారికలం కాకలు తీరినది. బాహ్యప్రకృతిని, పాపాత్ముల భావక్లిష్టతను, అనతుల అంతరంగ సంక్షోభమును, పరకీయాప్రణయమును వీరు బాగా వివరిస్తారు.

మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రిగారు రసికుడు, సంస్కృతప్రియుడు, పుస్తకప్రేమి, కావడంవల్ల వైలిలో చమత్కారం ఉన్నది. రచనావిధానము రమణీయమై అనన్యసామాన్యంగా అగుపిస్తుంది. కథానికలలో కమనీయమైన కల్పితలోకము, కామినీగోష్ఠి, కామకలాప్రావీణ్యము గాటముగా ఉంటవి.

‘తాతగారు’ అనే ప్రగల్భపాత్రను వీరు సృష్టించారు.

వీరి పద్ధతినే వెల్లుతారు కొంతవరకు వెంకటి నాగభూషణంగారు ‘చిన్ని’ అనే పాత్రను సృజించారు. లోకమంతా అతిలోకంగా కనబడుతుంది ఆయనరచనలో.

పురుషులలో శ్రీరాయసం వెంకట శివుడు, భావరాజు కృష్ణరావు, బుర్రాసుబ్రహ్మణ్యము, కొడవటిగంటి కుటుంబరావు, టేకుమళ్ల కామేశ్వరరావు, వేదుల సత్యనారాయణశాస్త్రి, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, మొదలి సుబ్రహ్మణ్యకర్క, కామూరి రామారావు, ‘కరుణకుమార’ గిరి, ప్రతాప రెడ్డి, జానకిరాం, బొడ్డు బాపిరాజు, అత్తిలి సూర్యనారాయణమూర్తి, తాతా కృష్ణమూర్తి, తీర్థలు, ఇంద్రకంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి, కుమార రాఘవశాస్త్రి ప్రభృతులూ, స్త్రీలలో శ్రీ కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ; క్రమధాటి జానకీ దేవి, యల్లాప్రగడ నీతా కుమారి, పూవర్తి కమలావతీదేవి ప్రభృతులూ పేరుపడ్డారు.

ఇక్కడ నేను ఉద్ఘాటన చెయ్యి ఉదీయమానకథకులు ఉన్నారు.

3

ప్రస్తుతస్థితిలో కథానికాసాహిత్యము లో కల్లాలము కనబడుతున్నది. భావసాంకర్యమూ, రససాంకర్యమూ ప్రబలిపోయినవి. శిల్పము క్షీణితవైపు మొగ్గుచూపుతున్నది. కాంతానమ్మితముగా ఉంటేనే కమనీయత. నిరలంకృతితో కూడిన

నిజమైన విషయమయినా వార్త అనిపించుకొంటుంది. ఉక్తివిశేషము లేకుండా ఉన్నది ఉన్నట్టు సూటిగా చెప్పడమువల్ల సొగసు పోతుంది.

వస్తువు ఏదయినా కావచ్చు. యథార్థ సంఘటన అయినా, కేవల కల్పిత మయినా, ఉభయసమ్మిశ్రణ మయినా, తుల్యబలవిరోధాలు తూచి రసవంత మవుతుందని తేలితే రచనలోకి స్వీకరించవచ్చు. లౌకికప్రపంచములో జరిగిన వాటికన్న కథానికలో కల్పిత ఘట్టాలే రమణీయముగా ఉంటవి. అశ్లేలము పేయము జగుప్సాకరము అయినవి పరిహరించడముప్రశస్తము.

సమస్యలు - అంటే ధర్మసూక్ష్మాలు - వాదాలు, సిద్ధాంతాలుకూడా కథానికకు కారణభూతము కావచ్చు. అయితే అవి మిట్టపళ్లవలె మీదికి నెట్టుకురాకూడదు. ప్రతి భావమూ ఒకవిధముగా ప్రచారార్థమే అయినప్పటికీ, పనితనములో బయట పడరాదు. సంస్కారదృష్టి స్తవనీయమే, ప్రచారకదృష్టి ప్రశస్తమే. అయితే ప్రతికావార్త వేరు, ప్రచారకకరపత్రము వేరు, కథావైభవోపేతమైన కథానిక వేరు.

గ్రంథం ఏదయినా ప్రత్యక్షంగా ఎవరికో చెప్పతున్నట్టు భావించి రచించాలి. కథాధాతువుకు చెప్పడము అని అర్థం. ఇక కథానిక నోటితో చెప్పతూ ఎవరిచేతనైనా వ్రాయినై నర్చుస్సు వస్తుంది. కాకితముమీద కలము నడపడమే ప్రధానంగా పరిగణించగూడదు. కథానిక కంటికోసముకాదు, కర్ణము కోసము.

కథానిక పదిపుటలు ఉండవచ్చు, పదిపదులు వ్యాపించవచ్చు. అది మధ్యాంతములు అదృశ్యము కాకుండా, ప్రధానవిషయము భ్రష్టము కాకుండా ఉన్నంతసేపూ దీర్ఘమయినా లోపము లేదు. చిన్నవయినా, సింహావలోకనములేక చెడిపోయినవి అనేకము. తాత్పర్యార్థముమీద తలపు ఉంచడం ధర్మము.

అనుకరణములూ, అనువాదములూ అనుచితము కావు. అయితే ఆమాట అనకపోతే గ్రంథచార్యముకింద గణించవలసి వస్తుంది. దేశీయభాషలో కథానికలు తెలిగించి, పరదేశసాహిత్యాలలో ప్రముఖమైన వాటిని పరివర్తనము చెయ్యవచ్చు. పరభాషలో భావించి పంక్తిమాత్రము ఆంధ్రములో అంటే అందములేదు.

వాక్యముమీద, వాక్యసందోహము మీద, వాక్యగమనముమీద, మాధుర్యము మీద మనస్సు ఉంచాలి. వాడేది వ్యావహారికభాష అయినప్పటికీ కవివాక్యభాగాలు గంభీరముగా ఉండాలి.

అక్కడ కూడ పనకోసము ప్రౌఢ వాక్కు (High prose) అవలంబించాలి. లోకములో నాజూకయిన నవీనపదాలు, జాతీయాలు సంతరించాలి. వర్ణనలలో, కథనములో గట్టు తెంచుకుని విశృంఖలముగా వెళ్లక వెనుకముందులు చూడాలి.

స్త్రీవిషయములో చిక్కులున్నవి. కామినీవర్ణనలో కల్లెము బిగించాలి. యువతి

యువకుల సమాగమములలో సముచిత
దృష్టి జారనియ్యరాదు. రసికత లేకపోతే
రానింపు లేదు. మొసాసామీద మోజువల్ల,
లారెన్నుమీద లాలసవల్ల, హాకస్తీమీద
అభిమానమువల్ల కథకులు కొందరు
మార్దవమూ మంచి మరిచిపోయినారు.

పస్త్రుగహణములో ఇంకా వైవిధ్యము,
వైచిత్ర్యము, వైదగ్ధ్యము కావాలి. అప్పుడు
కథానికాసాహిత్యము కలకలలాడుతుంది.

సంవత్సరానికి ఒకసారి కథకసమ్మేళనం
జరపాలి. అటువంటి సమావేశంలో కథాసా
హిత్య వృద్ధిక్షీణతలనుగురించి, వివిధవిషయా
లను గురించి విమర్శించవచ్చు. సమ్మేళనము
లో సమీచీనమైన కథాజాలము గ్రంథరూ
పంగా అందరికీ అందజేయవచ్చు. ఇదివరలో
హైదరాబాదానగరములో అఖిలాంధ్రకథక
సమ్మేళనము రెండుపర్యాయములు జరిగింది.
ఇకముందు మధ్యాంధ్రదేశంలో సమ్మేళ
నము సమకూర్చడం సముచితము.

ము క్తి

శ్రీ జెల్లూరి శ్రీనివాసమూర్తి

ఈయకల్మషహృదయమ్ము, ఈప్రగాఢ
రాగభరితహృదయమ్ము రాత్రి యనదు
పవలనదు వేదనాభార భగ్నమగును
అమలమైన స్త్రీపేమలో నిముడుకొలకు.
ఈ తమోనిలయంబున నీ మహోగ్ర
దుర్నిరాశాలయంబున దుఃఖబాష్ప
నిర్జరీనిలయంబున నెల్లప్రాద్దు
నవసిపోయెడు నాకు నెన్నడు విముక్తి?
పలుకబోనింక, యత్నంబు నలుపలేను
ఇదిగో శుష్కించి పోయిన యీ యెడంద
యకట, సీలోన తన్మయ మందిపోవ
వేచియుండెద నేకాంతవిధియందు.

క వి హృ ద య ము

శ్రీ కొండురు వీరరాఘవాచార్యులు

కవికర్మ కావ్యమని పెద్దలవ్యవహారము. కావ్యము విశ్వశ్రేయోనిదాన మగుటచే నెల్లరి కుపాదేయము. రమణీయార్థప్రతిపాదక మగు కవిరత్నజనిశబ్దజాలమే కావ్యమనివాఁ డొకనప్పాదయుఁడు. శబ్దార్థముల నిరంతర మధురసంబంధము నెఱిగిన కవిచంద్రుని దివ్యవాణి లోకోత్తరవస్తునిగ్మాణక్షమము. జనవాణి సామాన్యవ్యవహారమాత్రభోధ కమై విరమించుచుంక, మహాకవులవాణి ఐహిక పారలౌకికఫలములను జేకూర్చుచు నిరతిశయాచంద్రప్రదాయిని యగుచున్నది. కావుననే “ఆనందనిష్ఠుండిషు రూపకేషు వ్యుత్పత్తిమాత్రం కల మల్పబుద్ధిః” అని రసవిలసితకావ్యమహాద్వయము నెఱిగిన కవి వరుఁ డుద్ఘోషించి యున్నాఁడు. వైది నిరూ పించిన యభియుక్తోక్తి కేవలము దృశ్యకావ్య మాత్రపరముగా నన్వయింపవలదు. శ్రవ్య కావ్యమునకు నుపలక్షణముగాఁ గైకొన వచ్చును. ప్రత్యక్షములుగాని ఐరోక్షములు గానియగు నర్థములను హృదయంగమముగా బుద్ధిగోచరము లగునట్లు చేసి, ఆనందము మాట యటుంచుఁడు, కర్తవ్యనిరూపణముచేసి కార్యోన్ముఖత సేర్పఱచుకత్తి కవిభారతిలోనే గలదు. ఒంగ్లవాక్కున కట్టి మనోజ్ఞతాకత్తి కూన్యము. అందుకే వేదపురాణములకుఁ బ్రధునమ్మిత సుహృత్సమ్మితత్వముల సంగీ కరించి, కావ్యమునకుఁ గాంతానమ్మి

తత్త్వము సలిచేశించియున్నాఁడు. ఈసుమనో హర బోధనశక్తి శాస్త్రకుశలునికి నుండి యుండదు. ఎదుటఁ గన్పట్టు ఘాణపును గేవల భాషావేత్తగాని శాస్త్రవిశిత బుద్ధిగాని యగువాఁడు “స్థాను రయం” అని చెప్పఁ గలుగును. కవిహృదయ మట్లు నిర్దేశింప నొల్లదు. “నీరసతగు రిన నివసతి పురతః” అని అలంకారభరితముగాఁగాని వస్తునిర్దేశమునైనఁ జేయఁజాలఁడు కవి.

కవిహృదయము నీరసముగాని నిరసము గాని కాదు. అట్లే అతనివాక్కులును నీరస ము లనుట తగదు. కవిప్రవచునివాక్కులలో బాహ్యభోధావహములగు కేవలాలంకార ములేగాదు పాదకట్టునవి; సహృదయ సం వేద్యమును, రసికజనభోగ్యమును, ఆత్మ స్థానమునగు రససాందర్యమే విశిష్టముగా ఆస్వాద్యమగునది. అట్టిరసపుష్టియే లేకున్న వాగ్వివచేకేమే వానిమాటలకుఁ జెల్లదు. “సా వాగ్ యో రసవృత్తిః” (రసవ్యంజకమగునదే వాక్కు) కనుకఁ గవివాక్కులు రసవర్ధన సన్నములయిన సేకాని వానికి ధన్యత లేదు. భావాభివ్యంజకత దానికెఱువ్వభావియేకాన భావారాధకులగు కవిసోదరులు కినియనక్కఱలేదు. అట్టి దొక్కవాక్యమయినను గాన్య వ్యవచేకమును భజించుచున్న దనుచున్నాఁ డొకసాహితీవేత్త “వాక్యంరసాత్మకంకావ్యం” అని. కవికి సాధ్యమును రసమే (సాధ్యోహి

రసో యథాతథం కవిభిః; కావున ఉత్తమ కవికి రససిద్ధి యావశ్యకము. కావ్యాత్మ సాక్షాత్కారమును బడసిన భర్తృహరి కప్పించుడుగూడ “జయంతి తే రససిద్ధాః కవిశ్వరాః” అని రససిద్ధులగు కవులకు తేజలు పెట్టినాడు. మమ్మటాచార్యుడును “నియతి కృతనియమరహితాం స్తోదైకమయీ మనస్య పరతంత్రం, నవరసదుచితం నిర్మితమాద ధతి భారతి కవే...” అని కవివాణి నవరస దుచితమును స్తోదైకమయమును అగునిర్మాణ మున కుశల మని కీర్తించియున్నాడు. రస హృదయుడు కానివానికి రససిద్ధి లేదు. రససిద్ధి లేకున్న భావుకులను గరఁగించి రస మయులను జేయఁజాలఁడు. అందుకే కవి ముందు అంతర్ముఖుడై రసాంబుధి నోలాడినఁ గాని ప్రదీప్తభావమగుటతో రసికహృదయ ముల వెలిఁగించి, రససాసము చేయునఁ జాలఁడు.

శబ్దార్థమాత్రపరిజ్ఞానము కవికిఁ జిన్న నాటియభ్యాసమే. అర్థసమాకృష్ట మగు సూక్ష్మతర కావ్యతత్త్వాభిజ్ఞతలోనే కవి యొక్క సావధానత. ఆతత్త్వప్రకాశముననే యాతనిప్రయత్నము, కృతకృత్యత. ఈవిష యమును ఆనందవర్ధనాచార్యుడు తనధ్వన్యా లోకములోఁ జక్కఁగా నిరూపించి యున్నాడు —

“ప్రతీయమానం పున రవ్యక్తేన
వస్తుస్తి వాణీషు మహాకవిషాం,
యత్తత్ప్రసిద్ధాతమవారిక్తం
విభాతి లావణ్య మి వాంగవాసు.”

కామిసీమలుల మనోహరాంగకము లందు నర్వాచయవవ్యతిరేకముగా లావణ్య మెట్లు భాసించునో, అట్లే మహాకవులవాణిలో

వాచ్యాతిక్తమై ప్రతీయమానరూపార్థము భాసిల్లుచుండును. తాదృశ వ్యంగ్యార్థప్రధాన మైనదే ధ్వని.

“కావ్యకావ్యః ఏ వి వార్థః”

ప్రతీయమానరూప మగు నాయర్థమే కావ్యమున కాత్మ యనియు, నయ్యది వస్త్ర లంకార గపాద్యాత్మకమై త్రివిధములుగ నొప్పు ననియు నానందవర్ధనాచార్యసిద్ధాంత ము. అట్టిప్రతీయమానార్థమును బ్రకాశించఁ జేయు మహాకవుల వాణియే లోకోత్తర విషయములను జీతించి ప్రతిపాదించుచు న్నది. మహాకవి రసావిష్టహృదయుడై అంతర్గత భావమును రసజీన్నము చేసి, శబ్దార్థశరీర భాసమానము గావించి కావ్య మున బాహ్యంతస్సాందర్యమును బరిపోషించఁజాలున దీవ్యంగ్యార్థతత్త్వ పరిజ్ఞానము ననే. అందుకే కవికి రససిద్ధి యవసరమగుటను, రసము వ్యంగ్యమగుటను సకలసత్కవి కావ్యోపనిషద్భూతము వ్యంగ్య(ధ్వని) మనియు, వ్యంగ్యప్రధానకావ్యమే ధ్వనిమం తమై యుత్తమకావ్యవ్యవధేశార్థ మగు ననియు ధ్వన్యాలోకకారాదుల మతము.

అందుచే గవిహృదయము కావ్యాత్మ నిరూపణమునందు సంలగ్న మయి యుండ వలయును. ఆత్మకోభను గమనింపక శరీర సాందర్యము నెంతగాఁ బోషించినను, అది జీవములేని ప్రతిమ, గంధములేని పూవు.

కవిహృది నవ్యకల్పనా ప్రవణము; నూర్ననిర్మాణకుశలము. విశ్వసృష్టిలోని పదార్థ రాశిని, భావజాలమును గవిబ్రహ్మతనకావ్య సృష్టిలో నూర్నచైతన్యభాజితము చేయును. ఆతఁడు కావ్యజగత్తును విశిష్టసామగ్రితో

విశిష్టసాధనములతో నృప్తిచూచును. ప్రకృతి కేవలము అతనికి భావప్రదాత్రి మాత్రము. ప్రకృతిలోని మూలగతాదిని శిల్పి సాందర్యవిభాసితసావయవముగాఁ జిత్రించినట్లే కవికుమారుఁడును నైనదిక భావములకు నవ్యస్వరూపము నిచ్చి కృతార్థుఁడగును. కవి వస్తువునున్నదాని నున్నట్లుగా నిరూపించి తృప్తిచెందఁజాలఁడని మనవిచేసియుంటిని. దానిని తనవాద్యైచ్చిచిత్రి చేతను శిల్పముచేతను మెఱపించి జీవము (రసము)భాసితాని లోకుల కందింపఁడు. వస్తువునందలి వస్తుత్వమును గవి తనకవిత్వముచే భావమానముచేయును. అట్లు చేయుట (నిర్మాణము)లోఁ బ్రతిభాపాటవమునుబట్టి పలుమార్గము లేర్పడి విభిన్నసాందర్యము ద్యోతకమగుచుండును. ఒకటేవస్తువును ఒకటే భావమును బలువురుకవులు వర్ణింతురుగాక; దానికిఁ బునరుక్తిలేదు. భిన్నభిన్నశోభ ప్రతిదానియందును గోచరించుచుండును. ఇందుకు రామాయణకథయే దృష్టాంతము. దానిని బెక్కండ్రు వర్ణించినను నిత్యనూతనత్వము తీసి పోవుటలేదు. అందుకు వర్ణనాభంగులును, గల్పనావైచిత్రియు భిన్నతనాపాదించుకొనుటయే కతము. కావుననే కావ్యసంసారములో కవిప్రజాపతిస్మృష్టి అనంతము, అనిర్వచనీయము అనవలయును. దీని కంతటికిని ప్రతిభాగుణమే (అపూర్వవస్తునిర్మాణదక్షమగు ప్రజ్ఞ - వర్ణనీయవస్తువును సూతసముగాఁ జిత్రించుశక్తి-ప్రతిభయని పెద్దలు) నుఖ్యకారణము. కావ్యతత్వార్థవేత్తకు “న కావ్యార్థవిరామోఽస్తి యదిస్యా త్ప్రతిభాగుణః” ప్రతిభయున్నచోఁ గావ్యార్థవిరామమే లేదని

నాఁడు ధ్వనిసిద్ధాంతకర్త ఆనందవర్ధనాచార్యుఁడు.

కేవలము కథావస్తువును మాత్రము నిర్వహించుట కవిహృదయము కాదు. దానిని రసమయ మొనర్చుటయే కవిత యొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యము. వస్తువును కవితాకలాప భావమానము చేసినఁగాని కవికి సాఫల్యము లేదు. అగుటఁ గవి రసవరతంతుఁడు కావలయును. శబ్దార్థమాత్ర పారతంత్ర్యముగాని, లేక అన్యపారతంత్ర్యము కాని కవిహృదయమున కనమీచీనము. అన్యతంత్రుఁడైన కవి నవరసరుచిరమైన వాణీనే వివ్యసించఁజాలఁడు. కవినిర్మితి అనన్యవరతంత్రము కనుక ప్రకృత రసభావాది నిరూపణవ్యక్తుఁడైన కవికిఁ దద్రసాదిపరిపాక సామగ్రి ప్రతిభావ్యుత్పత్తులనుబట్టి దాని కదియే సిద్ధించును. కల్పనా సామర్థ్యమును బట్టియు, వర్ణనభంగులను ఒట్టియు రచనా ప్రకారగుల వైవిధ్య మేర్పడు చుండును. రచనా(వర్ణించఁబడునీతి)వైవిధ్యముచే ఆస్వాదనమార్గములందు భేద మేర్పడును. ఒకతయేస్త్రీ వేషముయొక్క మార్పులచేతను, భిన్నములగు అలంకారవిధానములచేతను వివిధగతుల దర్శనీయ కావచ్చును. బాహ్యమగు సాధేదము అనలువ్యక్తిని మార్పఁజాలదు. ఎన్ని విధములఁ గన్పట్టినను ఆ మొదటి వ్యక్తియే. ఆమె బాహ్యసాందర్యము మాత్రము పలుకీతుల సాక్షాత్కరించి విభిన్నభావ పరిణామములను గలిగించుచున్నది. అట్లే ఒక్కరసమే, ఒక్కభావమే ప్రతిభావ్యుత్పత్తుల ననుసరించిన కల్పనా వర్ణన విధానములనుబట్టి విభిన్నాస్వాదముం గూర్చును. ఆప్రభావరసమును పలుకీతుల

నాస్వాద్యముచేయుటలోనే కవిప్రజాపతివిశిష్ట
వృష్టి, సూక్ష్మశిల్పము వ్యక్తమగుచుండును.
చూడుడు! లోకమును మోహపెట్టు వయసు
కలిమి వర్ణవియము. ఇకుప్రకృతము నవఃం
లింఛిన వర్ణనవిధానము లిది —

పతిమనా శీండ్ల లేతయౌవనపురస్క
హుతికొన్నది వేదేధరాంతికమున
అచట వనవల్లంబు పుష్ప వచటరక
పారిస్పాద కూల చందకిపతన వలపు.
— డి.బి.సూర్య వర్ణనావాయు.

పతిమనాల్లంకరితము ల్వచనవట్టి
తమమహాగమనంబున రామమయి నెడంగ
కాల్య మెవలెనె చెలరచునవ్వనపుకూన
ఒకలితంబు చందకిపతన వట్టిపతనమనుచు.
— రామప్రసాదాచార్య.

రెండేళ్లుమాత్రము వ్యత్యాసముగల సుంద
రు లిందువర్ణితలు. మొదటికవి వేదేధరము
లోనే వలపులిగుప్రము నవలించి రసికుల
దండడిపఱచినాడు. పాతకునిదృష్టి ఆ కేశ
పాశములోనే చిక్కుకొనిపోవును. ఇరర సౌ
వగ్యముమీఁది కది ఆకృష్టము కాదు. రెండవ
కవి పడునాలుగు వసంతములు వీడనివయసు
సొగసుడనమును మెయినిండ్ల నింపి విడిచి
నాడు. ఇప్పుడు భావకునిస్వాదయము
నకుఁ జాలివంతనని. పడునాల్గేండ్ల వయసు
సొగసు మెయినిండినకన్న జేయంగ మెంఠ
సౌందర్యధరితమో వీఁ డుహించుకొన

వలెను; లేదా ఆచిత్రమును మనోవిధిలోఁ
జ్జలించుకొని దర్శింపవలయును. లేనిచోఁ
గవిమనోరథము నహృదయునికేఁ బ్రస్తు
టము కాదు. అందునను మొదటిది పదు
నాతేండ్ల యౌవనపురస్కరము గలది రెండ
వది పడునాలుగు వసంతములు వీడని
వయసుసొగసు గలది. ఏండ్లు అనుటకంటె
నిసంతములనుట వయసుకావరమును వర్ణించు
వట్టుల నుచితమై వయోనుగతసౌందర్య
మును ద్వీగుణితము చేయుచున్నది.

ఒకే వర్ణనీయవస్తువు వైకారణములను
బట్టి విభిన్నముగా సాక్షాత్కరించి భిన్న
మగు నాస్వాదమును గూర్చియున్నది
కదా! ఇచ్చట ప్రతిభాపాలనము ననుస
రించి యేర్పడిన వర్ణనవిధానములందలి
భేదమే ఒకవస్తువును ద్వీవిధముగాఁ
జోడఁజేసినది. పునరుక్తికాని, అనుసరిణము
కాని అనుటకు వీలులేదు. “సుకవివాణికిని,
కామినుల విధినుములకును అవధిగాని పున
రుక్తిగాని లే”దని ఆనందవర్ధనాచార్యుడు.¹

కవి అనుకొన్నదాని ననుకొన్నట్లు
చెప్పడు. ఉన్న దున్నట్లుగా నిరూపించి
మూరకొనుట కవిహృదయము కాదని వ్రాసి
యున్నాడు. వస్తువునుకాని భావమునుగాని
వివిధప్రకారములఁ జ్జలించి దర్శింపఁజేయుట
లోనే కవిత్వ మున్నది. దానికిఁ గారణము
కవిహృదయము రసమయమును సుందర

1. ఇ ఆ త గ పునః ఇ ఐ ఏ థ డి ప్ర వి క హ వి ప్ర వ ర తై
తే వి వి ఘ హ పి త గం అ త్థో వా ను క ఇ వా ణి గం.
—
“నవ లేమాఘటలేఽంధిర్న చ నే దృశ్యంలే కదాపితనకైః
యే విద్రవః క్రియాణా మర్థా వా నుకరివాణీవాం ” — ఆనందవర్ధనుని “విజయవాణింబు.”

మును అగుటయే. అట్లు కాకున్న వాడు కవి కాడు; అతనికర్మ (రచనావ్యాపారము) కావ్యమును గాదు. ప్రణయ కుపిత మైన ప్రియ నువలానించుచు “సీకుఁ గోపము కలుగుట అనహజమని అనుట కవికివృత్తము.” ఆ మహారథమును దీర్చుకొనుట కారక దవలంబించిన వాగ్విన్యాసవిధాన మిది—

జలగుడియనవృత్తికిన్నెల వ్వింపి పడెడు
వడసమునఁ గోపపూర్ణవైవర్ణ్య మీల
తాంబూరించెడు భామిరీ! లోపవశాత్క
రితుము కర్షింపఁబోడు సుధామిరీ.

—వా “సాంత్వనము.”

వైమాట ననుటకుఁ గవి ప్రకృతిహృదయమునఁ బ్రవేశించి సుధాకరుని మైత్రిని సంపాదించుకొని వాని చెలికారముచేఁ దల్లిద్రెని బడసినాడు. చంద్రునికి వీరకటిని గురిపించుట ఎట్లు ప్రకృతివిరుద్ధమో సీకుఁ గోపము కలుగుట అంత అనహజమని ఆమె కుపితహృదయము రసార్ధ్ర మగునట్లు పలికినాడు. ఈవిధముగా కవివాక్కు రసవర్ణననన్న మయిననేకాని దానికిఁ జరితార్థత లేదు. అందుకే ప్రధానమైన రసమనుటచే అంతటను ఆనందస్థి రూపప్రయోజన మత్కుల్లము. హ్లాదైకమయికదా మఱి కవి భారతి! ఇప్పుడు “కళ కళకొఱకే” అనుపక్షముతో “కళ కళకొఱకుఁగూడను” అనుసంతకమును రాఁగల్గితిమి. కళాప్రయోజనవాదులు గూడ అనవహార్యముగా సిద్ధించుప్రయోజనములను విడువఁజాలరుకదా. వారిదృష్టి కళామాత్రపర మగుటచే ఇతరము వారి కగోచరము కావచ్చును. కాని కళాదేవతమాత్రము ఈదలఁచినన్ని ప్రయోజనముల నీయకుండఁ జాలదు అనుభోక్త అభిరుచినిబట్టియు, హృ

దయపరిపక్వమునుబట్టియు, వానిని (ప్రయోజనములను) స్వీకరించుచుండును. కళనుండి ఆనందము(కళ)నే అనుభవించు సిద్ధులు కొందఱు; ఉపదేశరూప ప్రయోజనములను గూడ సఖిలపించుసాధకులు కొందఱు. ఇక్కడ తారతమ్యవివక్ష అనవసరము.

కవితాకళ శాంతము శివము సుందరము. అగుట తదాచార్యులును సౌందర్యవిసాసువులు. కవితాంశములైన శాంతశివస్వరూపములను సౌందర్యోజ్జ్వలముగా అనుభవించురు. శుష్కహృదయముతోడను, హీనదృష్టితోడను దానిని దర్శించి తృప్తి చెందరు. అట్లుగో భావుకునకుఁ దదాచార్యునమే అనవసరము.

శిల్పి సువర్ణమును తన అప్రతిమాన శిల్పకళచే భూషణము నొనర్చి సర్వసంధార్యముగాఁ జేయునట్లు ప్రకృతిసిద్ధమైన భావమునే కవి కవితాచిత్రితమొనర్చి సహృదయులహృదయముల చూటగొనుచున్నాడు. ఆనందబుధిక్షువులు కవిభావనానిర్మితమైన ఆప్రకృతిసిద్ధ భావమునే ఆరాధించి పరినిర్వృతిని బొందుదురు. కేవలసువర్ణము అలంకారయోగ్యమైనట్లు కవి తాకనిభావమున ఆనంద దాయకము కాదు. కవిరాజు కళావిరాజితముచేసి జీవమువోసిననేగాని అది (ప్రకృతి సిద్ధమైన వస్తువు, భావము, కథ) లోకమున కుపకరింపదు.

కాలవిషరాగనముచే జీవితము కష్టము. కాలవాలమై దుఃఖభావమైపోయినది. వాని మరణమే శరణము. లేకున్న ఈ ప్రాకృతదుఃఖముల నహింపజాలఁడు. అట్టివాడు చచ్చి బాగుండు ననుకొనును. ఇదిభోకములో

వద్యస్థులకు సహజముగాఁగల్గు వత్తిపా
దుము. కాని అందులో రమణీయత లేదు.
మాత్రమున సహృదయుల మానసములు
పండించవు. ఈభావమునకే కవిబ్రహ్మ
వముచోసి అబ్బా! అనిపించును.

కాలపురుషః సకారణాగ్రహము పూరి
నిలగువాఁడు గుర్తి పొందించునదిల
నయకు శృణావనాటి ఆపవనీమ,
కాలపాతము దిరగభగ్గంతిమావె.

—పురికర్త శిరభాచార్యుఁ.

ప్రకృతిసిద్ధమైన ఆభావమే కవిహృద
యమునఁ జొచ్చి కవితాకథాస్థావితమై పతి
లమనోనేత్రములకు ఆవద్యస్థునిహృదయూ
స్థను చిత్రమట్లు సాక్షాత్కరింపఁజేసినది.
చట రెంటియొక్క సమ్మేళన మున్నది.
ప్రకృతిసిద్ధమైభావ మొకటి; కవిచంద్రుని
వితాకళి యొకటి. భూషణములో భూషణ
వ్యము నువర్ణత్వము ఉన్నట్లు, దీనిలోను
నస్తుత్వము కవిత్వము నున్నది.

లోకోత్తరాధములను, సూక్ష్మోతీసుత్త
పయములను బ్రకటించుటకుఁ గవివాణియే
సమర్థమైనది. ప్రకృతిహృదయమున నిమిష
మున్న రహస్యములను, మానవోపాస్యము
లైన భావభంగిమలను, మనుష్యహృదయము
కానభాసురమగునట్లు వెల్లొచ్చుట కొక్క
మకవిచంద్రునకే యర్హతగలదు. తరఃకిర
మునైతము దూర నలవిగానితావులఁ గవి
హృదయము చొచ్చుకొనిపోయి పదార్థా
స్వరూపము చేయఁగలడు. ఇట్టివైశిష్ట్యము
కేతనే ఆతనిహృదయవినిర్గతమగు భావము
రాసనాకాశమున నంటి మిలమిల మెజయు
కారవలె భాసురమై బుద్ధివికాసము నొడఁ
బొచ్చుచున్నది.

యోగి బాహ్యవ్యాపారముల నరికట్టి
అంతర్ముఖుడై భ్యానైకాగ్రమగుచిత్తముతో
బ్రహ్మసాక్షాత్కారము నంది బ్రహ్మ
నందము ననుభవించును. కవియు నేకాగ్ర
చిత్తముతో వర్ణ్యనస్తువును భావించి బ్రహ్మ
నందనబ్రహ్మచారియగు రసనంది నంది
రసానందమున మునుఁగును. బ్రహ్మనందము
కేవలము యోగిమాత్రసంవేద్యము. రసా
నందము సహృదయుల కందఁజేసి భోగ్యము.
కవి తా ననుభవించునానందమును భావుక
గణమునకుఁ బంచియుచ్చును. యోగి అట్లు
చేయఁజాలఁడు. కవిహృదయమునకు భావనా
శక్తి, రససిద్ధియు లేకున్న అతఁడు కవిత్వము
చెప్పఁజాలఁడు, వద్యము లల్లునేమో. శబ్ద
జాలమును ఛందోబద్ధ మొనరించినంతమాత్ర
మున అది కవిత యనఁబడదు. దానిలో
మనకుఁ గవిహృదయమును గప్పట్టదు. శబ్ద
ర్థములే గోచరించునవి.

కవి తాను బ్రదర్శింప నెంచిన యర్థమును
వ్యంగ్యముఖమున నిరూపించికాని తృప్తి
చెందఁడు. వాచ్యవాచకములలోఁ బరమా
ర్థము ప్రస్ఫుటము కాదు. రసము వాచ్యము
కాదు కనుక వ్యంగ్యార్థసమాశ్రయణ మవరి
హార్యము. మతియు వాచ్యవాచకములు
కావ్యమునకు శరీరస్థానములే యగుటచేత
ఆత్మభూతమైన ద్వంద్వలేకున్న ఆకావ్యము నిర్జీ
వము. కారణ పాండవుల పరాక్రమనిరూపక
మగు మహాభారతమున పరవ్వరసానుప్రవేశము
గల వీరము ప్రధాన మనుకొనవచ్చును. కాని
వ్యంగ్యద్వారమున శాంతరసమును మోక్ష
పురుషార్థమును బ్రధానముగా నిరూపించుట
కవిహృదయము. ఈయంశమును ఆనంద

వర్ధనుడు ధ్వన్యాలోకములో వివరించి యున్నాడు.

* "మహాభారతమునఁ గరి చెప్పఁదలంచినదెల్లను అనుక్రమణిగా మన్నదిగాని ఈవిషయము కప్పట్లదు. మీఁదుమిక్కిలి పర్యపురుషార్థప్రబోధము, పర్యవసగర్భ త్వమే యందు కట్టఁ. చెప్పఁబడినదికదాయన్న పర్యమే మహాభారతమున కాంతరప నుంగి యనియఁ, మోక్షము నకే అన్నిపురుషార్థములలోను ప్రాధాన్య మనియు వాచ్యరూప గుణగాక వ్యంగ్యవ్యాయున నూచితమయి నది. "భగవాన్ వాసుదేవశ్చ క్షీర్త్యకేత్రత సవాతనః" అనువాక్యమున నీయర్థమే వ్యంగ్యరూపమున వివక్షి తము. పాండవాదులచరిత మద్భాటంపఁబడినన, అద్దాని చేతను నిష్పారములైన విభూతులయందుఁగాని నయ విషయపరాక్రమాది గుణములయందుఁగాని దత్తతైపోశల పరియు, భగవానుడగు పరమేశ్వరునియందే భావితాం తీకరణులు కం దనియు సంసారముయొక్క నిష్పార తయే క్యక్షీకరింపఁబడినది. నిగూఢమణిగనున నీ యర్థమునే కవిబ్రహ్మయగు కృష్ణద్వైపాయనుడు మహా భారతావసానమున పారివంశమున వర్ణించి స్ఫుటికరించి యున్నాడు. సంసారాతీతమయిన తత్త్వంతరమునందు భక్త్యతిశయమును గలిగించు నీయర్థముచేతనే సమస్తమైన సాంసారికవ్యవహారము పూర్వపక్షీకృతమైనది. పలు విధములైన నేవతాత్పర్య తపోనిష్ఠాదుల ప్రవభావర్ణనము కూడ ఆపరబ్రహ్మప్రాప్తికే యుపాయమైనది. పాండ వాదుల చరిత్రోపకర్ణనము చైరాగ్యజనకారణమైనది. చైరాగ్యము మోక్షమూలమగుటను, మోక్షము భగవత్ప్రొత్త్యపాయమగుటను, యుఖ్యముగా గీతాదులయందు పరబ్రహ్మప్రాప్త్యపాయమే ప్రదిర్పితమై పరవేదగా గోచరించెడిది. ఈవిధముగా అనుక్రమణినిర్దిష్టమైన

వాక్యముచేత భగవద్వ్యతిరీక్తమైన సమస్తమునకు ఆ త్యంతము నిరూపించుమోక్షలక్షణమైన పరమపురుషార్థము తృప్తికరముగపరిపాదులక్షణమగు కాంతరపము అం భూతములుగా వివక్షితములై వట్లు ముసరిపొదిరియ అత్యంతసారధూతమైనయాయర్థము వ్యంగ్యముఖము నిరూపిత మైందికాని, వాచ్యము దానిపాంత్యకవ పోలేదు. అభిమతతరమును సారధూతమును ఆపవర్ణన వ్యంగ్యముచే బ్రకాశితమైన శోభించుచేకాని సా చ్చట్యముచే నిరూపించిన నొప్పుదు."

సముద్రగంభీరమగు కవిహృదయమెం దుక్తాహ్వామును దూరదర్శియునో చూడ యును. నా నార సోల్లా సి మై న భా తేలిహాస ము న కుఁ గూ డఁ బ్ర భా ముగా నిరూపింపఁ దలంచిన ర స మ శాంత మని వాచ్యవాచకమూత్రకృ శ్రములకుఁ దెలియదు. అంకుకే అతిమాక్ష బుద్ధులగు ప్రాచీనలక్షణకారులచేతను సవ స్థిలితముకానిది వ్యంగ్యతత్త్వ మనినాఁడ ఒకవ్యక్తిని గుఱులించుటలో ఆతనిశరీరమున గుణగణములను, వేషభాషాదివ్యవహారములను గనుఁగొనుట సులభమేకాని, శరీర ఆత్మను దెలిసికొనుట కష్టముకాదా? కా ననే స్థూలబుద్ధులగు చార్యాకులు శరీరా వాదులైరి. శరీరవ్యతిరీక్తమై దేహప్రకా మగు ఆత్మ తాత్త్వికులకే పాడకట్టిస్తా కావ్య తత్త్వార్థ భావనాకుశలులకుఁ గ శబ్దార్థ(కావ్యశరీర)వ్యతిరీక్తమయిన కావ్యా సాయోత్కరింపదు.

స్వేచ్ఛా జీవనము

“సంపత్”

స్వేచ్ఛా జీవన
మమేతే జీవ
హృదయా లేపి
పౌరుష మేరి
ప్రపంచమంతా
బానిసత్వమే
బానిసత్వమే.
ముదిసిన
ముచ్చటలో
మురిసిపోయి
మరగిపోయి
ముసిముసి
నవ్వుతో
ముగిసిందే మన
ముచ్చట.

ఇరాంగు వేలా
ఇవలాళిందదు?
చంద్రక లేలా
దహింప నేరవు?
సిరములేలా
నివ్రైచుండవు?

ప్రకృతిదేవికీ—బానిసత్వమే!
ఏదీ స్వాగంత్ర్యము మన
కేదీ సుఖజీవనము?

స్వేచ్ఛా జీవన
మమేతే జీవ
హృదయా లేపి
పౌరుష మేరి?

దేహదార్శ్యము పొందిన

అందమైన భార్య
ప్రతిభర్త గర్వించదగిన విషయము!

దీనులు, తీరని ఇంటిపని, నిల్లబడబట్టుక తదితర
కారణములవలన చాలమంది స్త్రీలు యౌవనమును
గోల్పోయి చిన్నతనములోనే ముగిసిపోతారు. ఈ
యివ్వారు. భార్యకు భాగవదుండుమీ కాదు. కా.
భార్య బుహిష్కరితమైన భర్త సంపాదనీధిత్వమున
సహజముగా ముగిసేటవిన ఆనందము. పోషణము
ఉండదు. కొంతకాలము మీరు మీ భార్యకు
దవటోబ్ యొసంగవలెను. దీనిలో ఆరోగ్యమును
పెంపొందించు పదార్థములు గలవు. శరీరమునకు,
వక్షస్థానముల కిది ఆహార మొసంగును. వరములకు
పటుత్వము చేహార్చును. వరములకు పటుత్వము
చేహార్చును. కీర్తి శక్తిని వృద్ధి చేయును. గోల్పో
యిన యౌవనము, ఆరోగ్యము, ఆనందము ప్రసాదిం
చును. క్రమముగా దవటోబ్ నేమిది చూచుండి
స్త్రీలు వివరయోగములుగా నున్నారు.

కెమిస్టు లండన్ విద్యకు, బహుముఖలోను దొరకును.

SANATOGEN
THE TRUE TONIC FOOD

నిరుద్యోగి*

డాక్టర్ అయ్యగారి పీఠభద్రరావు

ఈనాటికలో వచ్చే ప్రధానపాత్రలు

కామేశ్వరరావు— నిరుద్యోగి. కథానాయకుడు.
 ౨౫ సంవత్సరాలవయస్సు. కొంచెం పొడగరి.
 వికాలమైనదురు, కాంతమైన ముఖం, వర్చస్వి.

రామారావు— అతని తమ్ముడు. వయస్సు ౨౨
 సంవత్సరాలు. కొంచెం మూలకాయుడు, సాధు
 వ్యభావము కలవాడు, మందకొడి. ఉద్యోగం
 నేర్చున్నాడు. ఇంటర్మీడియటు పాఠ్యము అయి,
 ట్రైపింగ్ వగయిరా పరీక్షలలో కృతార్థుడయి
 ఒకకంపెనీలో పాస్టు హాండు ట్రైపిస్టుగా
 ఉన్నాడు.

మేనేజరు— ఏ. కే. బి. రిమిటెడ్ కంపెనీ ఉద్యోగ
 క్షుడు. మహాగర్వి. వయస్సు ౩౦ సంవత్సరా

లుండవచ్చు. ముఖంలో అపాంకారం, కుస్మిత
 స్వభావం కనిపిస్తూఉంటాయి.

తల్లి— కామేశ్వరరావు, రామారావుల తల్లి. విశిం
 శువు. మూలకాయురాలు. కొంచెం హితకాలపు
 మునిషి. కోపం ఎక్కువ. సంగతికూడన్న
 కొడుకంపైనూ, అతనిభార్య కనులంపైనూ
 చాలా ప్రేమ. అది వాళ్ళహిద ప్రేమ కాకపో
 వచ్చు, సంపాదనపరుడు కావడమే, అతని కా
 గారవం.

రాధ— కామేశ్వరరావుభార్య. చామనచాయ. లక్ష
 లమైన ముఖము. వయస్సు ౨౦ సంవత్సరాలు.
 ముఖంలో ఒకవిచారరేఖ ఎప్పుడూ పొడగట్టు
 తూ ఉంటుంది. పర్వధిపములా కామేశ్వర
 రావుకు తగినభార్య, ఒకకుమారుడు.

కథాకాలం — ప్రస్తుతం.

స్థలం— ౧, ౨, ౩, ౪, ౫, ౬ రంగాలు. కాకినా
 డలో; ౬, ౭ రంగాలు మద్రాస్‌లో.

౧-వ రంగం

[కామేశ్వరరావు యింటిలోపల వసారాలో తల్లి విరాళుగా]

తల్లి—రాధా! ఒనేవ్! అబ్బ! విరిసిందకుంటే నా! వాడొచ్చాడు కాబోలు! గదిలో చూసింది... రాధా!

రాధ—(చూచుకుంటుంది) అ... వస్తున్నా ఉత్తయ్య!

తల్లి—(కటువుగా) ఎక్కడికి వయచేకావ్! అబ్బ! ప్రతిపనీ చెప్పాలంటే అమ్మా! ఎంగిల్లిలా ఉన్నాయ్, రామం భోజనమయి లేచాడు, అవయ్యంగా యిల్లు యిలా వుంది ఏం పాటవరామని చెల్లావు అవతలికి అప్పుడే!

రాధ—(ప్రవేశించి చెప్పుకుని) అదికాదండీ, ఇప్పుడే వచ్చారు ఎంపెనపడి తిరిగి తిరిగి. కాస్త కాళ్లు కడుక్కునేందుకు నీల్లిజ్జామని చెల్లాను. కాకా, కమల యిక్కడే వుంది నే చెల్లెటప్పటికి. మరిదిగా రింకా భోం చేస్తూనేవున్నారు.

తల్లి—అవును. కను లిక్కడే వుంది, ఉండనూ మురి! కను రవతల కూచుంటేనూ. ఏం మిందిపోయింది అవతలి యిప్పుడు? ఇంటి కొచ్చినవాడు ఏమయి పోతాడు? కాస్తేపు కూచుంటాడు. ఆఫీసుతోందరా ఏమన్నావా? పాపం రావడికి కాస్త రెండు తినుల పాకులేనా మట్టివ్వకుండా కమల ఎంగిల్లివుకూ మానో చాలా, వా చాఫీసు కడుకుంటే! పోనీ, నేనే చేసుకుంటాను, మీ చెవ్వూ నాకు చెయ్యక్కరలేదు, నాకు రెక్కల్లో దాడ్లగిం ఉన్నన్నాళ్లు. నాయంటి పని నే చేసుకోదానికేం, మహారాజాలా చేసుకుంటాను. మీరూ, మీ మొసళ్లూ గదిలో కూచుందురుగాని గులుకుకుంటూ.

రాధ—అదేమిట ఉత్తయ్య? నే కేం చెయ్య నన్నా వా యేమిటి? ఒత్తూంటినిగా. ఏదో పోనీ వాళ్లనీ పిళ్లనీ చూపించచ్చాడుకా, ఏమయినా ఉద్యోగం దొరికే

టట్టుండేమో, అని కనుక్కోదానికి వెళ్లాను. మీకు మూతం లేదా ఏమిటి అర్థం.

తల్లి—చాలు! ఉద్యోగం!... మాన్యైలమంటే ప్రయత్నం చే. వీడిమొసాం మాస్తే యివ్వదలచుకున్న వాళ్లుకూడా యివ్వరు.

[కామేశ్వరరావు ప్రవేశం. చెమటకి తడిసి ముద్ద యిన బనియను, పంచ గుండారు పోసుకుని, చేతి మీది కువాలూ, నుఖం వాడిపోయి ఉంటుంది. జాట్టు తడిసి నుఖంమీదికి పడుచూఉంటుంది, విప్పబోతో]

కామే—దానికి నే కేం చెయ్యవల్య మనీ, నాభిర్యం. అడ్డమైనవాళ్లనీ చూస్తున్నాను - ఒకచోట కాకపోతే ఒకచోటేనా సంచితపడుతుండేమో అని.

తల్లి—ఏమయింది యావారే చెల్లెవనోట?

కామే—ఏమండలేందుకు! నామాలే. కాని కొందరకంటే నయం యితను. కాస్తేపు నిరసంగా కలుగ్లు చెప్పాడు, కాఫీ యిచ్చాడు, అంతా అయింతరు వారి మొండిచెయ్యి చూపించాడు. ఇంతకీ జగనమేష్టరీ ఉద్యోగానికి. ఎకనామగ్న అనర్న ప్యావఅయి హై స్కూల్లో చేప్టరీపనికి ప్రయత్నం చెయ్యడం ఎలా వుందో ఆయన ఉద్యోగం లేవనడిం అలానే వుంది.

తల్లి—నురి చేప్టరు కావా అని చెప్పావంటే ఆ హెడ్ మాస్టరు రామంబోటికి.

కామే—ఇప్పుడు ఆక్కడేదనా? వాళ్లవా దెవరో ఉన్నాడుకాబోలు. అందుకే యారంకలన్నీ. నీకు ఎగ్నీరీయన్లు ఉందా అంటాడు, ట్రెయినింగ్ అయిందా అంటాడు. ఫస్ట్, సెకండ్ ఫారముకి జాగ్రఫీ, ఫర్థ్ ఫారముకి హిస్టరీ, ఫోర్త్ ఫారముకి కాంపొజిషన్ వుత్తకాలు నిద్దడం. ఇంతోటి ఖుషకార్యానికి ట్రెయినింగ్ కావాలి, ఎగ్నీరీయన్స్ కావాలి! అంతకంటే నీకి వుద్యోగం యివ్వను మావా డున్నా డొకడు అని చెప్పురామా?

రెల్లి—(అపహాసంగా) బాగుంది. వాళ్ల మీద కోప్పడితే ఏం లాభం? కొంచెం ఆశ్రయించాలి. రెండు మానవకోరికలు వాళ్ల వట్టు తిరగాలి.

కామే—రా! ఈ అడ్డమైన వాళ్ల వట్టు ఎవరు తిరుగుతారమ్మా! కాక ఏమని మళ్లి చెల్లించి, యివాళకి, తపటికి నా క్వారీ ఫీజు వ్వ ఏమన్నా మాగుతాయా? తపటిలోపుగా నాకు ఎక్స్‌పీరియన్స్ వస్తుందా? ట్రేయినింగ్ అవుతానా? ఎందుకు మళ్లి చెల్లి మోహం చూపించి తే దడవించుకురావడం. నిన్న చెప్పాగా మళ్లి ఎందుకు వచ్చావంటే ఏమనేది?

రెల్లి—అమ్మి బవామయి ను వ్యక్తమే చెప్పుతావు రా నాయనా! పోనీ పేజీ క్లెయిన్‌గా పోతే ఉద్యోగం ఎలా వస్తుంది—లే. కాళ్లు కడుక్కో. స్నానం చేస్తావా? నీళ్ళీ లయపాయికట్టున్నాయి.

కామే—నేళ్ళోకొండు కమ్మ. వాయిగా చిన్నీలే పోసుకుంటా.

[రెల్లి నివ్వుమించును.]

రాధ—పోనీ స్నానం మానేయండి. వంటిమీద పోసుకోండి. నిన్న భారతీయంగా ఉండన్నారు కూడాను... పోనీ నేళ్ళోళ్లు పెడతాను.

కా—ఏమక్కరలేదు....

[అలాగే నూరినగ్గరికి నడిచి వెళ్లిపోతాడు. రాధ కొంచెం వేపు అరిచినైపు చూస్తూఉండి మళ్లి ఏమి బ్లావకం వచ్చిందో చటుక్కున వంటయింటివైపుకు తొందరగా వెళ్లిపోతుంది.]

2-వ రంగం

[కామేశ్వరరావు వదికగది. ఒకమామూలు మంచం - ఒకకుర్చీ. భోజన మయినతర్వాత

కామేశ్వరరావు కుర్చీలో కూర్చునిఉంటాడు. రాధ తమలపాకులు దగ్గర పెట్టుకుని వక్కన క్రింద కూర్చుని ఉంటుంది.]

రా—తమలపాకులు రాసి యిమ్మన్నారా?

కా—తమలపాకులూ వద్దు ఏమీ వద్దు. నేం పంపించిందే పంపించనీ తమలపాకులే తిక్కువ.

రా—అదేమిటి, పంపించనీ తమలపాకులే సంబంధ మేమిటి? పంపించన మనచేతులో వుం దేమిటి? మీకు చేతనయింది మీరు చేస్తున్నారు. ఉద్యోగం కాలేదు అంటే - వస్తుంది ఆరో జొచ్చేటప్పటికి. ఆలాగ లిండి మానుకుంటారా. ఈ రెండు మాదు రోజులనుంచి సరిగా లిండేవా తినడంలేదు.

కా—ఏమిటో భోజనం దగ్గర కూర్చునేసరికి అసహ్యమేస్తుంది. కాకా, అప్పడే సరిగ్గా ఉద్యోగం గాద వస్తుంది. దాంతోటి నా కనవ్యాం వున్నాయంది. ఆ అన్నం ఆలా వదిలేసి చక్కారావా లనిపిస్తుంది.

రాధ—బాగుంది. ఆలాగని లిండి మానుకుంటే ఎలాగ? పోనీ అక్కడికి యిక్కడికి తిరగడానికేవా ఓసికుండాలో? ఉద్యోగం చేరుపెట్టుకుని వళ్లు పాడు చేసుకుంటే ఎలాగ? రేపు ఉద్యోగం వస్తే పోయిన ఆరోగ్యం అంత చులాగ్గా వస్తుందా?

కా—నా ఆరోగ్య మేం పాడవదు. రుంగ ముక్కలా వున్నాను. నాకేం పనా పాటా? ఇంటిదగ్గర కొంటూ మానోడమేగా ఏదో ఉద్యోగం చేరెట్టుకుని వాల్లింటికి వీల్లింటికి తిరిగి వస్తుంటాను అక్కడో యింత కాఫీ యిక్కడో యింత కాఫీ ఎగబోస్తుంటాను. నాకేం?

రా—పోనీద్దురా అత్తగారిమాటల కేం... మీ రెవ్వడు విన్నా రిది. ఏదో అలా అంటుంటారు.

కా—అది కాదు రాధా! ఉద్యోగం మరిపి తానామలో ఎంతమాన్యు కలిగిస్తుందో అని ఆలోచిస్తూ ఉంటాను. రెండు సంవత్సరాల క్రిందటివరమా నే నింట్లో పెద్దగప్పువాణ్ణి, అవర్స్ చేయవుతున్నాను

కాబట్టి, రామం అప్పుడు ఇంటిలో ఉన్నాడు. కాస్త భోజనానికి ఆలస్యం అవుతే ఏమి మార్చుకోతావో అన్నట్లు చూశేవాడు నన్ను. కాలేజీకి వెళ్లడానికి పైకిలు మధ్యాహ్నం నాకు టిప్పిక్ లేవడానికి వాళ్ళరు. ఎంత దర్జాగా ఉండేది... ఇంక కాలేజీలో కావలసినంత మంది నేనీహితబృందం...

రా—నాళ్లంతా ఏమిచూస్తున్నాయిప్పుడు? ఏమన్నా పనులు చేస్తున్నారా, అంతా యిలాగే వున్నారా?

కా—నాళ్లకేం అద్భుతమవుతుంది, పై వుద్యోగాల్లో వాళ్లవాళ్లతో ఉన్నాడు. నాళ్లని పైకి లాగారు. మనశ్శుభ్రమే యిలా కాలింది. మొన్న నా క్లాస్ మేట్ ఒకడు కనిపించాడు. ఏం చేస్తున్నావురా అంటే ఏదో ఫర్మలో వున్నామ అన్నాడు.

రా—అలాంటి వాళ్ళు ఉండి మరి ఆ ఉద్యోగం?

కా—ఏలా గేబిల్ వాళ్లకిగితే ఫ్యూర్ మెరిట్ అంటాడు. "ఇంకా ఎంతోమంది పిలిచారు. చాలా యిదిగా పరీక్షచేశారు. నాకు పాపిరిఫోయేట్టుగా సమాధానా తిచ్చేప్పటికి ఏదేరా మనకి కావలసినవాడు అని నురు వాడు అర్జరు పంపారు" అని చెబుతాడు.

రా—అదృష్టం.

కా—అదృష్టం. అవును అదృష్టమే. అధివానం, నీతి లేకపోవడమూ అదృష్టమే. ఫర్మ మేనేజరుకి ౫౦౦ పోస్తే ఉద్యోగం వచ్చింది.

రా—ఏదో ఏ గంటలూ పదికపోతే ఎలాగ? అయిదువందలు పోస్తేనేం, వెలికింకూపాయల ఉద్యోగం దొరికింది. ఆ అయిదువందలూ అచ్చే చేశాడో ఏం చేశాడో—లేవుదు రక్షిస్తే మూడు, నాలుగేళ్లలో తీర్చు కోవచ్చు. ఉద్యోగం అంటూ దొరికింది చూడండి.

కా—రాధా! నవ్వుకూడా యిలా అంటా వను కోలేరు. అటువంటి ఉద్యోగం నాకువద్దు. మనస్వార్థ పరత్వం, ధనలోభం, మనవి ఎంత నీరులనుగా చేస్తోందో చూశావా? లంచం యిచ్చి ఉద్యోగం సంపాదించమ నా నీసలహా?

రా—లంచం అవంటి ఏమనండి. దానివల్ల ఎవరికి నష్టం? ఆ మానేజరుకి ౫౦౦ రూపాయలు ముట్టాయి. అతను ఇంతో పించాడు. మనకి ఉద్యోగం దొరికింది. మనం ఇంతో పించాము. అలాగని పనికిరానివాళ్లని తీసుకోలేదే. దానివల్ల కంపెనీకి నష్టం కాలేదు. అందులో ఏం తప్పుంది?

కా—చాలా సంకుచితంగా ఆలోచిస్తున్నావు దానివల్ల నష్టం ఎవరికంటావు, అందరికీ నష్టమే. ఒకటి, ప్రాపంచికంగా ఆలోచిస్తే ఎవరికి లేకపోవచ్చు కాని నీతి వ్యాయం అనే రెంటిని చంకేటాం దానివల్ల, ఆ మానేజరు యొక్క ధనాశని ఆధారం చేసకని ఆర్కస్ లంచం గండిగా చేశాం. ఎందుకు? మన ఉద్యోగం కోసం, మన స్వాధీనం కోసం, యింకోళ్ల నీతిని చెరిచి, నీచత్వానికి చెరవనివాళ్లనుగా చేస్తున్నాం. అది ఏమంత ఘన కార్యం?

రా—ఇకన్నీ ఆలోచిస్తే ఎలాగ? పోనీ మనం ఆలోచిస్తాంగాని అంతా ఆలా అనుకుంటారా? కువాళ మీరు కాకపోతే తప్పు యింకోడు, ఆకాస్తవనీ చేసేస్తాడు. దానివల్ల మనకి నష్టమేకాని, జరిగేది జరక్క మనందా?

కా—ఏదో సావధానం చెప్పినట్టుంది. ఎప్పటికైనా జరగవలసినదేకదా అని మనం ఎవరి ప్రాణమేనా తియ్యడమేనా? నవ్వు యిన్ని చెప్ప అన్ని చెప్పు, నా ఉద్యోగం కోసం అని, నా తిండికోసం అని, నా ఆకాయలనీ, అభిమతాలనీ చంపుకోలేను. కులసత్వంలో చితికిపోయి నా ఏదో చేయవెట్టి చూపమందా ఉండే ప్రచరనతోనే అంతరించిపోతాను. అంతేకాని నా ఆర్కస్ ని చంపువని నీచప్రచరనకవ్యక్తం వదిలిపెట్టకోను.. (నాలోచనగా) ఒకటి, నామాలాన్నీ నా విషయల్ని మాలాన్నీ మీకు పాపం యిబ్బంది కలుగుతుంది...

రా—చాలైంది. ఇంకేనా నానువచ్చు మీరు గ్రహించింది? నేనుమాత్రం యీ పాడుపనులు మీచేత చేయించాలనా. ఇంట్లో అందరూ మిమ్మల్ని వట్టి ప్రపంచకక్షావం చేసినారు, అతివ్యాయంగా వెళ్లారి అని చెప్పి, ఎలా పయికిస్తారు? చెప్పితే నవ్వుదుకూడాను

అంటుంటే వివరేక పోనీ అని చెప్పాను కాని, పస్తున్నా సరే, అన్నంతేక మాడినా సరే నా దొక్కటే లోరిక, మన మానాన్ని మనశీలాన్ని రక్షించుకుని నలుగురిలో ప్రేమలో అనిపించుకోవాలి. మీరేం చెయ్యమన్నా సరే, మీ ర్థేతిలో వున్నా సరే మీ తోటి వాళ్ళే కేనాను.

కా—నాకు తెలియదు రాధా! నీ ధైర్యము. ధర్మచింత ఆశించి నా కెప్పుడూ బలాన్నిచ్చాయి... చూద్దాం, లోకం చెప్పకూ ఒకేరీతిగా ఉంటాయా, మనికీ మంచికో బలే రాకుండా వుంటాయా?

రా—అన్నట్లు ఎవరో ధర్మ మేనేజర్ని చూద్దానికి వెళ్లాంనన్నాడు.

కా—అవును శేత్ర పరిగంటలకి వెళుతున్నాను... ఏమవుతుందో.

రా—నే వెళతాను; నుల్లి అత్తగారు కేకలేసు కుంటారు.

త—(లోపలివంచి) రాధా...

రా—ఆ! వస్తున్నా అత్తయ్యా....

[తమలపాకులు ఎవరూ వేసుకోనేలేదు. అలాగే ఉన్నాయి. రాధ అత్తగారి పిలుపు వివదించోటే ఆతిమలపాకుల పళ్లెం ఆవరంగానే అక్కడ ఉంది, చిరచరా లోపలికి వెళ్లి పోకుండు.]

3-వ రంగం

[ఏ. కే. వి. ఆఫీసు; మేనేజరు గారిది. కుర్చీలో మేనేజరు సిగరెట్టు కాల్చుకుంటూ సూర్యుంటాడు. ఎదురుగుండా పెద్దబల్ల, బల్లనిండా కాగితాలు. రెండవ ప్రక్కన రెండుకుర్చీలు

టాయి. అఫీసుగది మీ ఉండాలో అలాగే ఉంటుంది. బల్లవిడ కాలేజెట్.]

మేనేజర్—(తెల్ల వాయిస్తాడు.)

ప్రూక్—యస్ సర్ (లోపలివంచి ప్రవేశం.)

మే—ఎవరు ఈ కాట్లు పంపింది?

ప్రూక్—ఎవరో ఒక ఆయన తనున్న చూడాలని కూచున్నానంది.

మే—ఎంతనీ పయింది?

ప్రూక్—ఒక గంట టయిందండి.

మే—లోపలికి రమ్మను. పాద్మన్న శేత్రే యిదగోడను. ఉద్యోగం, ఉద్యోగం, ఉద్యోగం.

(తలుపుతెరిచిన కల్పం.)

మే—యవ. కమిట్...

[ప్రవేశం : కామేశ్వరరావు - నూటు చేసుకుని ఉంటాడు. ముఖంలో ఒక ఆశ్రం కనిపిస్తూఉంటుంది.]

కామే—నమస్కారం అంది.

మే—నమస్కారం. కూర్చోండి, ఏమిటి మీనవచ్చినపని?

కా—చిత్తం. శేకు బి. యే. ఆవర్స ఎకనా మిన్స్లో ప్యాన్యూనానండి. రెండే క్లయింది. యూనివర్సిటీలో నాల్గవ వాడుగా నిలబడ్డానండి. ఈ రెండు సంకల్పరాలనుంచి ఉద్యోగప్రయత్నం చేస్తున్నానండి కాని యింతవరకు ఎక్కడా ఏమీ సందర్భపడలేదండి.

మే—అయితే యింతవరకు ఎక్కడా ఎన్వీరియన్స్ లేదన్నమాట.

కా—లేదండి. కాని ఏ పనిలోనైనా చేరే ఎన్నట్లు పడుతుందండి శేర్పుకోవడానికి.

మే—(చేబోకోళంగా) అవును అలాగే అంటాను; ఆవరు మరి. ఏదోవిధంగా ఉద్యోగం దొరకవనే కావలసింది... ఏమిటి మీనబల్లు ఆవర్సలో?

కా—ఎకనామిక్స్ అండి.

మా—ఎకనామిక్స్. ఎకనామిక్స్ అయితే ఏం లాభం? మేధామిటిక్స్ అవుతే ఒక మోక్షము. క్షామర్స్ అవుతే యింకా మంది. కాకా, మీచదువులంతా ఎందుకూ పనికిరాని చదువులు. కట్టిపుస్తకాల చదువు. అంతా థియరీయే కాని పర్మింగ్ నా రెస్ట్ అందించు.

కా—కారేజీల్లో అలాగే ఉంటుందిండి. తరవాత ఏ పనిలోనేనా చేరింతర్వాత మా బాధిబలాన్ని, మా ఎక్స్ట్రీమిటీని ఆధారం చేసుకుని పనిలో తక్కినది కావచ్చును, చూడండి.

మే—అలా అయితే నేను నమ్మును. ఏమిటి మీరు చదువుకున్న థియరీస్ అమ్మిటి ఉపయోగం? ప్రాక్టికల్ లైఫ్లో ఒకటి ఏదేనా క్లిష్టస్థితి వచ్చిందింటే దాన్ని సరించి 'నా డిలా చెప్పాడు', 'నీ డిలా చెప్పాడు', యింకో 'నీది కాదన్నాడు' అని విరక్తింపజేసే కాని, అంతికిన్న మీకు చేతపడేయి ఏమిటి? మీస్వంత ఆలోచనాశక్తిని చంపేసుకుని, మట్లాడితే 'నాకు', 'నీకు' అవజమేగాని 'నేను యిలా అంటాను', 'నా ఆలోచన కూలొచ్చింది', 'యీ పని తిరిగి యిది యివిధంగా పరిష్కారం చెక్కాల్సి' అనే నిగారణకి వస్తే రాజేయ—ఈ కాలపు పెద్దపెద్ద చదువులు చదివినవాళ్ళంతా. ఏంచదువు నీవి?

కా—మీ రలా అంటే ఎలాగ? చదువు ఎక్కువయినకొద్ది అది ఏచదువైనా సరే, బాధిబలం ఎక్కువయి, వికాసం ఎక్కువయి ఆలోచనాశక్తి ఎక్కువవుతుంది కాని, స్వతంత్రంగా ఆలోచించే శక్తి తగ్గకుండునవలె న్నాయమేనా చెప్పండి?

మే—మీ రిన్ని చెప్పండి అన్ని చెప్పండి. నా అనుభవమిదా నాకు తోచిన దేమిటంటే— ఏదేనా బాధ్యత కలిగినపనికి వెంటవెంటనే అప్పటి పరిస్థితులని బట్టి కార్యాకార్యాల నిర్ణయించవలసిన పనులకి యీ కాలపు పెద్ద పెద్దచదువులవాళ్లు ఎందుకూ పనికిరారు. ఎందుచేతంటే, వాళ్ల చదువులవల్ల వాళ్లకున్న ప్రపంచ

జ్ఞానం కాస్తా నశించిపోతుంది. ఏ ఆలోచనా తెగదు వాళ్లకి. ఇంతే తక్కువపనులకి, అంటే సుమాస్తాపనులకి—వాళ్లు అపరే పనికిరారు. ఎందుచేత—పై అధికార్లు యింత చదువుకున్నవాళ్లు కాకపోవచ్చు. మ్రాస్త్రీగా అనుభవం మీద కొన్ని సంగతులు గ్రహించినవాళ్లు కాబట్టి పుస్తకంలో ఎలా వున్నా అచరణలో యిలా వుండాలి అని వాళ్లబుద్ధికి తోస్తుంది. అలా చెయ్యమంటారు. అటు వంటిపనుయంలో కిందవాళ్లు ఎలాటివాళ్లయి వుండా లంటే అదే వేదవాక్యంగా మమ్మి పనిచేసేవాళ్లయి ఉండాలి అంటేకాని 'పుస్తకంలో యిలా ఉండే, యాయన యిలా అన్నాడే' అని వితర్కించేవాళ్లుగా ఉండకూడదు. మాకు పని జరగక మే ప్రధానం చూడండి!

కా—ఎక్కువ చదువుకున్నవాళ్లు మర్రం పై అధికారి 'యిలాగ' అని చెప్పితే కాదంటారండి! మంచి కేనా, చెడ్డకేనా అధికారి చెప్పినమాటే వేదవాక్యం తిక్కినవాళ్లకి...

మే—కష్టం బాబూ! అలాగని పని చెట్టుకోడం.

కా—నే నలా ఎదురుకుంటానని వాగ్దానం చేస్తున్నాను.

మే—దానికేగాని, అటు యిప్పుడు కోరేమీ లేవు. ఏమయినా వస్తే అప్పుడూ కలుగుచేస్తాను.

కా—(కొంచెం దీవంగా) తమరు అనుగ్రహించాలి. రెండు సంవత్సరాలనుంచి ఉద్యోగం లేకుండా కూర్చోండి చాలా కష్టంగా వుంది. చెనక అసరానూడా తిక్కున. మారెమ్మకు తెచ్చిన 2000 రూపాయలు మాకు ప్రస్తుతం ఆధారం.

మే—నిజమే, పాపం కష్టమే. ఈకోజల్లో యీ నిరుద్యోగబాధ చాలా తీవ్రంగానేవుంది...మీకు వివాహం అయిందా?

కా—అయినంది.

మే—పారే! ఇల్లుబాదానా?

కా—ఒక కొడుకండి.

మే—మన దేశంలో యి దొకగొప్పచిట్ట. మించి పోయినట్లు చిన్నప్పడే పెళ్లి చేసుకోవడమూ - పిల్ల

అని కంటూ ఉంచినమాను. నీకే తిండిలేక ఉద్యోగం లేక చచ్చుకొనుమాటంటే పెళ్లొకటా పిల్లలొకటా ఏమిటి?...

కా—ఏదో యిప్పుడు ఏమనటంటే ఏలాటిది? ఎప్పుడో చనక అయిపోయింది. కాకా, నాకు పాపం వాళ్లతో భారంగా లేదు. ఉన్న రేటో వాళ్లకూడా వాటో పాటు తింటారు; లేకపోతే వాటో పాటే పడుతుంటారు. తిరిగి, తిరిగి విడిగి లిక్క మొగం నేనుకుని యింటికి చేరేసరికి కిలకలలాడుతూ యిద్దరూ నా కాళ్లని దుట్టుకుని వచ్చుతుంటే నాచిచారాలన్నీ మరచిపోతాను.

మే—ఇదంతా నిండి వున్నప్పటిమాట.

కా—(అభిమానంగా) పోనీలెండి. ఆ సంగతి యిప్పుడు మీ కెందుకు... ఏదేనా అవకాశం ఉంటే నా మాట బాపకం ఉంచుకోమని మనవి.

మే—(పేరేనగా)అహో! చాలామందిని బాపకం ముంచుకున్నావ. కాస్త పైకొచ్చినవాళ్ల కళ్లపనిగా. తనదట్టా తిరిగేవాళ్లని బాపకం ముంచుకోసేమే.

కా—(కటువుగా) మిమ్మరిని నే నేమీ దానం ధర్మం చెయ్యమని అడగడంలేదు, పని చేయించుకుని కూలి యిమ్మని అడుగుతున్నానుగాని ... తమి రంత పేరేనగా మాట్లాడివలసిన అగత్యం నా కేం కనిపించదు. మీరు పెద్దరే కావచ్చును.

మే—అబ్బో, ఎంత అభిమానం? ఇది దయా ధర్మమిటం కాకపోతే నా కింతమంది సమాస్తా లెందుకు? వల్ల వంది పనిచేసేవాళ్లు పదిమంది చాలరూ? ఇప్పుడు నా ఆఫీసులో ౨౦ మంది ఉన్నారు. సుప్రసిద్ధ ఓకొటోవాడివి. ఈపదికొందుగురికి ఎందు కిస్తున్నాను జీతం? పోనీ పాపం పదిరొట్లు తిననీ రువ రేం పోయింది అని; లేకపోతే రేపు పిడులో తిరగవలసినవాళ్లేగా.

కా—మిమ్మరిని ముప్పికని ఎవరూ ప్రార్థించరు. మీకింద పనిచేస్తున్నారు కదా అని అంత నిరసనగా చూడ నవసరంకూడా లేదు. మీ అదృష్టంకొద్దీ...

మే—(కోపంతో) అనవసరప్రసంగం మాని అవతలికి దయచెయ్యండి.— ఫ్యాక్!

కా—(కోపం అణచుకుని) మీరు ఫ్యాక్ ని పిలవక్కరలేదు. నేనే వదితాను — మీ అదృష్టం కొద్దీ యీ మేనేజరుపని దొరికిందికదా అని తిక్కిన వాళ్లని నీచంగా మాత్రం చూడకండి. మీ పదవికొని విద్యుత్తు గారవించేవా రెవరూ లేదు మీ ఆఫీసులో. న్యూలు ప్రైవేట్ వా ప్యాపకానివాడికి అంతకంటే గౌరవం ఎక్కడ తెలుస్తుంది? బయటికి వస్తే మా కంటి వాళ్ల కాలిగోరికి పోలనివాళ్లు ఆఫీసు వల్ల వదిలంతోపే కళ్లు పెత్తికి వస్తాయికాబోలు మాధుర్యం కాలి యాలోనాలు యిలా సున్నాయి కాబట్టి మీ దగ్గరి కొచ్చాం కాని...

మే—(కోపంతో) ఫ్యాక్!

కా—(కోపంతో) కుతుకు నవ్వులో! కోనాలు ఎప్పుడూ యిలాగే ఉంటా యనుకోకండి... తలపు... (చరచరా బయటికి వెళ్లిపోతాడు.)

ఫ్యాక్—(వ్రేళ్లం) సార్!

మే—నీదీపని యిలా కాదు-చెప్పుతా- యాదూ పెక్రటరీని ఆకా మేక్యరరావు అడ్డికేవను తీసుకురవును.

ఫ్యాక్—చిత్తం (నిష్క్రమించును.)

౪-వ రంగం

[లోపల కామేశ్వరరావు కొడుకు ఏడుపు. రాధ చిరకుగా కొడుకుని కోప్పడుతూ]

రా—ఎప్పుడూ చెధవనాడవ. చేతుకుతీస్తూ న్నావురా నాయనా! ఏం అల్లరి ఏం అల్లరి. కాస్తీపు యిల్లు స్థిమికింగా వుంటుందేమో అంటే, అల్లె, ఛీ ఛీ చెధవనంత. నాన్నగా రొచ్చేనేలేక అన్నీని. పో అవతలికి.

[వ్రేళ్లం కామేశ్వరరావు. ఎండవ పడివచ్చిన చిన్నాయి, నిస్సృహ, ఆకాశం ముఖాన కనబడుతూ ఉంటాయి.]

కా—(తెచ్చిదిగా) రాధా! ఏమిటది. ఎప్పుడూ ఏదో తిరుమానే వుంటావు వాణ్ని. వాళ్ల ఏడుపులేవో ఏడుపులేని ఉరుకోరామా? నవ్వుకూడా వాళ్లతో పమానంగా...

రా—(విడువతో) మీ కేం తెలుసు యింట్లో ఎంత బాధపెడుతున్నాలో. పెద్దపెద్దలూటలూ, పెద్దప పామాతలం. ప్రాణం విసికిపోతోంది పిల్లతోటి.

కా—అందుకనే ఆమేనేజరు అలాఅన్నాడు. పిడిదొంగం లేకపోదామోతోడు నీకు పెళ్లం పిల్లలూ కూడా ఏమిటని.

రా—ఏదవలేకపోయాడు. అతను బ్రహ్మచారి ముందావా డేమిటి? ఏం అడ్డొచ్చారు పెళ్లం పిల్లలూను మీకు...అవునుగాని ఏమయింది మీ ఉద్యోగప్రయత్నం? ఏమంటాడు ఆయన...

కా—(చిరాకుగా) ఏదో అంటాడు, ధండా లుడు. వాయిగూ ఝాడింది కచ్చాను.

రా—ఆ డేమిటండి—ఉద్యోగం యిస్తాడేమో అడగడానికి వెళ్లి ఆయనతో చెబులాడా ఏమై తాగానే వుంది. అలాగవులే ఉద్యోగం ఎలా యిస్తాడు?

కా—వాడు నాకు ఉద్యోగం ఎలాగా యివ్వడు. ఇచ్చినా నాకు వద్దు.

రా—ఆడేమిటి మళ్లీ, యిచ్చినా వద్దా? ఏం?

కా—వాడు ముగ్గులో వైకలు కూడా ప్యా సయాడో లేదో నాడు—నాకు నీకులు చెప్పతాడు.

రా—పోసింది నీకులేగా చెపుత. వింటే తప్పే మొచ్చింది?

కా—అంతేనా. ఎలాగయితే భార్యం చాలక, తా నా ఉద్యోగంలా ఉన్నానని కళ్లు తెరికి వచ్చి, మిగిలినవాళ్లందరికీ తాను ఉచితంగా పాపంగదా అని కీతలు యిస్తున్నా నంటాడు. వాడి కేమైనా దుస్తుందా? వాడి పెళ్లటకీ ఒకకోణ ఆఫీసుకి రాక పోలే ఒక ఉత్తరానికి జవాబు రాయడం రాదే; అలాంటిది పాపంగదా, పిళ్లవైకి వెళ్లితే పిళ్లగతెలాగని దయ

తెలిసి తీతా రిస్తున్నానంటాడు-నీడి కేమైనా కృతిజ్ఞత వుందా? ఆ సమస్తాలంతా కట్టుకట్టి మానేస్తే పిడిప కేం గాను...ఏమీకాదు లే. ౧౦ నుంది మానేస్తే ఆ పనులక ౧౦౦ నుంది కాదుకుని ఉన్నారు. అందుచేతే నునం యిలా వుంటున్నాం. ఈ పిడిదొంగం మనమ్యుల మానాన్ని అభీమానాన్ని చంపేస్తోంది. ఏదో పోనీ గదా అని తీరు నున్నామగాని, వాణ్ణి రెండుదశలూ యిటూ అటూ వాయింది వద్దామా అనిపించింది.

రా—(పీడంగా) మీకు పిచ్చిగాని, అభీమానం తో బతకాలని కూమం లేను, కూనం కావ నుకోవాలం లేను ఎలా గడుస్తుంది భుక్తి, మీ కేం తెలియదు. మీ మానం అభీమానంకోసం యింకా రెణ్ణాళ్లు యిలా వుంటే నామానం కాస్తా గంగలో కలుస్తుంది.

కా—ఏం మళ్లీ ఏమొచ్చింది?

రా—ఏ మొస్తుంది. చాతకాని సంపాదనలేని వ్యక్తుడి పెళ్లని కేం కావాలో ఆమర్యాదే వస్తుంది. ఇం దాకా గొడవంత అదే. చిన్నపిల్లకి వైకం చేర్చి పెట్టారు. నా కాళ్ళర్యం చేస్తుంది. ఎందాకా ఆకుర చెధ నంటాడూ.....

ఆన లేమిందంటే మనకుర్రాదన, మిడిగా రచ్చాయి అడుకుంటున్నారు. తాగానే వుంది, అంత వరకు. ఇంతిట్లోకి కమల వాళ్లచ్చాయిని ఎందుకో పిలి దింది. కొంచెంసేపటికి బాపటికి వెళ్లి కచ్చాడు. రావ డంతోలే అదివరకు మనవాడికేతిలో ఉన్న మెటారు బొమ్మ చూట్టాడకుండా లాళ్లున్నాడు. నీడి కేం తెలుసు కుర్రకుంక; 'బొమ్మ నా క్యేపు' అన్నాడుట. అప్పుకు నా డంటాడు ఆశ్చర్యంకేస్తుంది నాలుకేళ్లకుంక— "యిది వాడి మానాన్న గారు కొనిచ్చారు. మీనాన్న గార్ని కొనివేయమను ఉద్యోగం ఆయాక" అంటాడూ... అబ్బాయి నితలక కీడ్చి నాలుగు వాయిండాను—నాకు ఉక్రోశ మొచ్చి.

కా—పిచ్చిదానవు రాధా! నవ్వు. ఏ మొచ్చింది కొడితే. వాడి కదమయిందా? వైకెచ్చు నాల్గేన నుకుంటారు, వాళ్లమీది కోపంకొద్దీ కుర్రాణ్ణి కొట్టిం దిను కుంటారు.

రా—అనుకోవడం ఏం, అనలే అన్నాడు. ఏం తక్కువవాణ్ణి ఏమిటి, మీ అమ్మగారూ కమలా! మాట్లాడకుండా చదివవ్వకూ కాకుండా కనుల పల్లి ఆవిడతో ఏం చెప్పిందో, అమట్టుని వావామాటలు జాపించేవారు.

(బయటనుంచి బంట్లోను సార్ అంటాడు.)

రా—ఎవ రది?

బ్రాడ్ (బయటనుంచి) కామేశ్వరరావుగారిల్లు యిదేనాంకి... (రాధ బయటికి వెళ్తుంది.)

రా—(బయటనుంచి) అవును ఏం?

బ్రాడ్ — (బయటనుంచి) ఉత్తరం ఉంది ఏ. కే. డి. కంపెనీనుండి... ఎల్లానుండి.

కా—(రాధప్రవేశం ఉత్తరంతో) ఏ. కే. డి. నుంచా, రాధా! ఏది?

రా—(సంభ్రమంతో) నేను మాస్తాను ఉద్యోగం అయిందేమో?

కా—ఇప్పుడిదో! వాణ్ణి అన్ని తిట్టించిందా? వాకింకా ఉద్యోగం యిస్తాడా?

రా—(కవరు చింపి సంకోచంతో) అవు న్నది. ఇదుగో “అప్పయంతుడో ఏక క్షాక్కు ఆకా టురీవ్ ఫీట్టిటు” వాయికా ఫోర్టీయో” (తేడాకోళంగా) యింకేం తిట్టి సంపాదించారు మీరూ, మీన్నీ హీతుడు లంచమిచ్చి సంపాద్యస్తే...

కా—ఈ ఉద్యోగం నేను చేసినప్పుడుకదా.

రా—(చకితురాలై) ఆ కేమిటి మళ్లీ—ఏదో ఉద్యోగం వచ్చిందా అని నేను సంకోచిస్తున్నాను.

కా—(సావధానంగా) కొంచెం ఆలోచించు రాధా! వాతో అంతసేపంగా మాట్లాడినవాడిదగ్గరం మళ్లీ ఉద్యోగం చెయ్యకుంటావు. ఆ, వాడివయాధర్య భీతం ఆశించుంటావా? నేను చెయ్యకు వాడికింద ఉద్యోగం.

రా—పోనిద్దురూ ఊరికేను... ఏదో మనస్సులో పెట్టుకుని గౌరవం, అభిమానం, మానం అని మామంటా

రు. వయాధర్యమిది అనగానే అది వయాధర్య భీతి. నుయిలోయిం చేమిటి? అతను ఏమంటే మీతో? మీ మనస్సును సమాధానం అయితే చాలాదూ. పనిచేస్తారు. తీతం సంపాదిస్తారు. అంతేకాక ప్రతిదానికీ కంకలు పెట్టుకు మామంటే ఎలాగ?

కా—మవ్వ అట్టేదూరం ఆలోచించలేదు. అంత నీచమయిన మనసు కలవాడు ఎంతయినా చెయ్యడానికి పాపాపించేవాడే. వాకించో ఒకపన్నుగడగా నోస్తోంది.

రా—మీ కన్నీ విపత్తికామమావారే పోనిద్దురూ.

కా—కాదు వాచేత అన్ని మాటలు వదిలి, అంత నీచమయిన మనస్సు కలవాడు ఊరికే ఉండలేడు. చూశామా మనిషి తరహా. తగని అపాంభావంగాల మనిషి. రేపు వాకు ఉద్యోగం యిచ్చి, వా అసహాయతని ఆధారంగా చేసుకుని నన్ను రాదిరంపాన్ని పెట్టి అవమానిద్దామని ఊహ. నేను ప్యతంగుణ్ణిగా ఉండగా యీ అటలు సాగవు. అందుకు యీ ఎత్తు. ఏదోవంకని నన్ను ఆతిర్యాక దీపిస్తచేటి... చూశావా, నీ నుటివాళ్లను పదిమందిని ఆదరించగలనో, పదిమందిని తరిమేయగలనని నన్ను చెప్పారీ. పాపం చెల్లినాడు. — ఈ కామేశ్వరరావు యీ మాత్రం గ్రహించలేనివాడుకాదు. నీకంటే అపాంభావం ఎక్కువ వుంది. నీ తిరంగాదు నన్ను నంపడానికి. నీ లెక్కేమిటి వాకు - నీ ఉద్యోగం ఎవడికి కావాలి.

(తల్లి ప్రవేశం.)

తె—ఏమిటిరా అబ్బాయ్. ఎవరితో మాట్లాడుతున్నావు?

కా—ఏమీ లేదమ్మా - ఎవరితోనూ కాదు మాట్లాడుతూంటు.

తె—(కోపంతో) పోనీలే నాయనా చెప్పకు వాకిందుకు. తెలిసి తక్కువవాణ్ణి గనక అడిగాను.

కా—ఎందుకమ్మా అంతకోపం యింతట్లోనీ

త—కోపమానా ఎందుకు నాయనా, అబ్బట్లో లేకో ఉద్యోగం వచ్చింది అని చెబితే పోవీటిని అక్కడే అడిగాను...

కా—నిజమే. ఏ.కే.టి. కంపెనీలో ఎందుకాయన ఉద్యోగం. నుమాస్తాపని యిస్తా మన్నాను. కాని నాకు యిష్టం లేదు.

త—ఏం! ఎందు కిష్టంలేదు. గు. ఎం. లు చేతా... నుమారాచాలా ఉద్యోగం చెయ్యడానికి?

తా—అది కావచ్చు నీకు తెలియదు. నాకు ఆ మేనేజరుకి పెద్ద చెబ్బలాటయింది మొన్న. ఆగస్ట్ 15 చెయ్యలేక నా కి ఉద్యోగం యిచ్చి వన్నవ నూనింది డిస్మిస్ చెయ్యడానికి ఈ ఎత్తంతాడు.

త—(చటకారంగా) బాగుంది నాయనా! యిష్టంలేకపోతే ఎన్నీనా కారణాలు దొరుకుతాయి. అసలు నీకు ఉద్యోగం చెయ్యాలనివుంటే ఏ ఉద్యోగం దొరక్కొంటా ఉంటుందా ఏమిటి. ఎందుకు పదవ ఉద్యోగం... కోసాలు గడిచిపోతున్నాయిగా పోయిగా.

కా—ఏం మాట బంటావచ్చు. నామూత్రం యిష్టో మాకోపం బాగుందనా. అడ్డమైనవాళ్లు దుట్టా తిరుగుతున్నాను. నానామాటలు పడుతున్నాను. ఎండవక కొండవక తిరుగుతున్నాను. ఏం చెయ్యను.

త—ఏం చెప్తావు? వెల్లిపనా క్లెండ్రింగ్ గిరా కా స్పెషల్ కలుగ్లు చెప్పడం, కాస్త కాఫీ తాగడం, అంతే నా? అనిబా బయిది పట్టుదల ఉండాలి. ఏ ఉద్యోగమవు తేకేం సంపాదించుకోవాలి, మగాడియిన తరవాతి. ప్రతికానీ ఏకో టూం పొందుస్తావుంటే... వెల్లి ఆ హెడ్డు మాస్టరుకు చూడ్డానికి పనికిరాదు. అది చిన్న ఉద్యోగం. మనదర్జాకి తగదు. పోనీ ఏదేనా రెండు డబ్బాలు చుట్టచెబితే... ఏదేనా సంపర్కపడుతుంటేమో అంటే... స్వామి... అస్వామి... నీవం... నా క్రాన్డం. మర్రవంక తెచ్చిపెడుతుంటే తనవం. ఏమిటో... ఏమన్నా అంటే అన్న వాళ్లలో చెబ్బలాట.....

కా—అమ్మా! ను చెప్పను. నేనుమాత్రం నా ఉద్యోగంకోసం నీవంగా ప్రయత్నించలేను. నా అభిమా

నాన్ని చంపుకోమానేను ... రానుం సంపాదిస్తాంటే నేను తింటూమాయన్నా వని నీకే కాదు నీకంటే వెయ్యి రెట్లు నాకు కష్టంగానే ఉంది. ఎందుకు అవకాశంగా మాట బంటావు. రేపు నేను మదరాసుకు వెళుతున్నాను. అక్కడ నాతంటాలు నీ పడతాను మళ్లీ ఏదేనా సంపాదించేదాకా మీకంటి! కనపడదు... మీదారి మీది, నాదారి నాది...

త—నూడబోతే అహంకారం వాస్తే. అప్ర యోజకులకి అహంకారం అని... వెళ్లు ఉద్ధరిస్తావా? పోనీ, ఆవిధంగానే నా ఉద్యోగం సంపాదిస్తే చూడ్తాం అక్కడ యింకా ఎంతమందితో చెబ్బలాడాలో... వెళ్లు నాయనా! వెళ్లు... (చటకారంగా) అన్నట్టు యీ విషయాలో పుట్టింటి తడుతుందా?

కా—ఆ కొడవ నీకెందుకులే. ఇక్కడ ఉండెను. అంతేగా నీకు కావంసింది.

[మట్టడుమూండగానే రిల్లి వెళ్లిపోతుంది. కామేశ్వరరావు, రాధ ఒకరిమధలం ఒకరు చూడకుంటారు సాఫ్టిప్రాయంగా.]

గీ-వ రంగం

[కామేశ్వరరావు, రాధ తమగదిలో బట్టలు పట్టుకుంటూ ఉంటారు. రానుం ప్రవేశం. రాధ మరదిగారురావడంతో తేబయిటికి వెళ్లిపోతుంది.]

రా—ఆవును గాని ఏమిటి అర్ధంతరపు ప్రయాణం. ఈ ఊల్లోకంటే మద్రాసులో ఎక్కువ అవకాశాలుంటాయనా? కాకా, యింకా కొంచెం యిక్కడే ఉండి ప్రయత్నం చేస్తే ఉద్యోగం దొరక కేం చేస్తుంది?

కా—నీకు తెలియదు రానుం! నానంటి నాడికి ఉద్యోగం దొరకడం ఎంత కష్టమో నీకు తెలి

యను. ఇంతవఱకు చదివి ఏదో చిన్న గుమస్తా
నీటిలో ప్రవేశించడం నా కిష్టంలేదు. ఉద్యోగం
లేకుండా యింట్లో నువ్వు సంపాదిస్తుంటే తింటూ
కుక్కోడం అసలే యిష్టంలేదు...

రామ—అమాటంటేనే నాకు కష్టంగా ఉం
టుంది. నేను సంపాదిస్తున్నాను, నువ్వు తింటున్నావు,
అనుకోవడం ఎందుకు. ఏదో మరకటుంబానికి యింత
అదాయం వస్తోంది. ఇంతవఱకు తింటున్నాను.
అంతే. నువ్వు సంపాదిస్తే నేను తివహుడేదా, నేను
సంపాదిస్తే నువ్వు తివహుడేదా? అదేదా ఉండడం
నా కేం బాగా లేదు.

కా—నీకు నాకు బాసుంటే సరే, మైవాళ్లు
ఏమవుతుంటారు— నిగుడ్యోగిపై యింట్లో కూర్చుంటే
చాతికానీవాణ్ణా? కాబూ చెయ్యో చెంకరుండి, సరే
ఏసంగం బతికవలసివస్తే సరే, మనం ఏమీ చెయ్యకము.
కాని మధ్యంగా...

రామ—మళ్ళీ ఆమాటేనా!...

కా—నీకు తెలియదు రామం! మనం మొగాళ్లం
ఎంత సరిపెట్టుకున్నా అడవాళ్లలో మనస్సుల్ల అండక
మావవు. ఇదన్నీ ఆలోచించే నేను కొన్నాళ్లపాటు
మద్రాస్ లో ఉంటే ఏదేనా గట్టిప్రయత్నంచేసి ఉద్యో
గం సంపాదించా లనుకుంటున్నాను. అది నీమీద
ఏమీ కోపంచేత కాదు, నువ్వు నన్నేమీ అవమానించా
వనీ కాదు. వాది చాలా మన్నితమైన మనస్సు. నా
మూలాన్ని ఎవరికీ ఏమీ బాధ కలిగిపోకుండా అని
ముందే నేను విచారిస్తూంటా. ఏం చెయ్యమ. అంచేత
ను న్వేమీ అనుకోవద్దు.

రామం—అయితే యిక నే నేం చెప్పనుమరి.
మనస్సుపూరిగా చెబుతున్నాను. నువ్వు యిప్పుడు
మద్రాస్ వెళ్లడం నా కేమీ సమ్మతంగా లేదు. పోనీ
ఒదిన్నీపిల్లల్నేనా యిక్కడ ఉంచుతాడేమో? నీతో వాళ్లు
కూడా అక్కడ అవస్థపడడం ఎందుకు!

కా—అది నాచేతుల్లో లేదు. వాకంటే నీవదినే
ముందంజవేస్తోంది. నిన్నరాత్రి తన నగలన్నీ తీసి తా

చేతులో పెట్టి “యివి నావి కావు, మీదే, మీ యిష్టం
వచ్చినట్టు వీటిని వినియోగించి ఉద్యోగం సంపాదించి
చండి. కాని ఒక్కటే కోరిక; మీరు ఎక్కడున్నా
ఏం కష్టమిలా లవభవిస్తున్నా మీతో తప్ప నే
వెక్కడా ఉండను” అని కళ్లమట్ట నీ క్లెట్టుకుంది.
పోనీ ముందో చెడ్డో నాతోనే ఉంటారు వాళ్లు
ఇంకా నైన భగవంతు డున్నాడు. నేను యిలా చేస్తు
న్నావని ను న్వేమీ కించపడకు.

రామం—అయితే యిక నే నేం చెప్పనుమరి.
నీ అగ్రెస్ ఎక్కడి చెన్నపట్నంలో?

కా—నీమో యింకా నాకు తెలియదు.
కేరాఫ్ పోస్ట్ మాస్టర్, ట్రిప్లికేట్—యిప్పటివట్టుకు.

రా—సరే, నీ యిష్టం, అప్పుడప్పుడు ఉత్తరం
మాత్రం వ్రాస్తాండు. నాఅభీరుక్తి టయిస్ అయింది—
చెబుతున్నాను.

కా—చెల్లీరా. నేను మధ్యాహ్నం లండికి
చెల్లకున్నాను.

రా—సరే మరి.

(నిష్క్రమించును.)

మరలం

మద్రాస్ లో ట్రిప్లికేట్ లో, చిన్నపండులో
యిల్లు. వీధి చాలా అశ్రద్ధంగా ఉంటుంది.
యిల్లు అన్నీ నేలమట్టానికి ఉంటాయి. అదీ
కామేశ్వరరావు బస. వీధిలో ఒకగది. ఇంటి
లోపలిభాగంలో వంటిల్లు. వీధిగదిలో ఒక
చాప. ఒక బ్రంకుపెట్టి, కొన్ని బట్టలు తాడుని
నేలాడుతూ ఉంటాయి. కామేశ్వరరావు,
రాధ. కామేశ్వరరావు అప్పుడే తిరిగి తిరిగివచ్చి
ఉంటాడు. చాలా చిక్కిపోయి ఉంటాడు.

రాధ—మానీవీర, చాలా చిక్కిపోయినముఖం విచారగ్రస్తురాలయి ఉన్నట్టుగా ఉంటుంది.]

కా—రెడ్డిలైండ్ యివాళికి మనం యాత్రాలోచ్చి. ఏమిటిమనకి కలిసినద్యింది. నీ వంటివేవున్న వగలు ఒకటొకటే కనలేకున్నాయి. ఉద్యోగం కోరికే ఎక్కువత్రం కనబడదు. అబ్బ! తిరగలేక తిరగలేక కాళ్లు పడిపోతున్నాయి. ఎంతవక వానవక అడ్డమైన వాళ్లు దుట్టూ తిరిగి తిరిగి విసిగిపోతున్నాను. ఎప్పటికీనా యీ అవస్థ తప్పేవా అనిపిస్తుంది.

రా—పోనీ ఖర్చులో ఖర్చు — ఎక్కడికీవా బట్టేటమ్మకు బస్మివా బ్రాస్మివా చెడిపోతే తోనా యిలా ఉరంత తిరుగుతూ పరిగా తిండేవా లేకపోతే పడెయ్యమా? ఇక్కడ అడిగితే అయితే యింక చెప్పక్కరలేదు. క్షుభాధల్లో నయనా ఏదో నలుగురూ కులాసాగా ఉన్నాం కాబట్టి ఏకలో గండో తాగినా కాలక్షేపం ఆవుతోంది. యీ అవస్థలకి పోయిం...

కా—లేవును తిన్నగా చూస్తే అన్నీ పక్కం గానే ఉంటాయి. ఏది మనచేతుల్లో ఉంది చెప్ప? మనుష్యుడు ఎప్పుడూ తనకు చారిత్రయనంతవరకు ప్రయత్నిం చెయ్యాలి. దాని ఫలాఫలాలు దైవాధీనాలు. ఇంతవరకు మనచీరిం సక్యంగా పెడిచింది అంతవరకు మనం అదృష్టవంతులమనే చెప్పాలి.

రా—నిజమే! లేకపోతే—ఎవరు మూర్ఖునివా ఏమన్నా ఉందా ఆధారం యిక్కడో! అంగబలం అర్థ బలంకూడా లేదాయను. అబ్బ, ఆ మాట తలచుకుంటే కూడా వట్లు జలదరిస్తుంది. నిజంగా ఒక్కొక్కప్పుడు ముక్కుల్ని చూస్తే భయంపెస్తుంది. అప్పటికి యిప్పటికి ఎంతి మారిపోయాలో? తెలుసునా. నేను కాపురాని కొచ్చేటప్పటికి — అప్పటివాకా ఎండకు మెన్న మీరు పరిశ్రష్టాంయి టిపాట్టి యిచ్చాకే అప్పుడు మానీవవాళ్లు ముక్కుల్ని యిప్పుడు చూస్తే ఆ మనిషేవా యీ మనిషి అనిపిస్తుంది. తల్యంలా అయిపోయాను. ఈ రెండేళ్లలో గం ఏళ్లు పెద్దవా రయ్యారు.

కా—మనిషికి వయస్సు కాదు రాధా! మనలి తనాన్ని తెచ్చేది, మనోవ్యభలా. తిని తిన్నగా యింటి

దగ్గర మామని హాయిగా నీకూదింతా లేకుండా ఉన్న వాళ్లు ఎంతయీ జోచ్చినా మనోయోచనంలో ఉన్నట్టే ఉంటారు. అసలు మాకు చదువులే ఒకటివ. చదివి చదివి మనస్సుని అరగదీశేసే తర్వాత యింక మిగిలి ఎలా ఉంటాడు...

రా—దాని? తోడు యీ ఉద్యోగం తాళలేదను.

కా—నిజంగా యీతాదా అన్నిటిని మించు రుంది. నవ్వు ఇమేక కయ్యోనేనా చెయ్యలేవు. ఇంటిదగ్గర ఉన్నవాళ్లు మళ్లీమీద ఉన్నట్టుగా ఉండేది. ఇంత అవ్వకంటేత్రుబనుకా అనిపించేది. పాపం, రామాని కేం ఉన్నట్టుగా ఉండేదికాదు.

రా—నిజంగా మరదిగారు చాలా యోగ్యులు. తాను సంపాదించున్నానని గాని కిళ్లంత తింటున్నారనిగాని ఏమీ లేకలేదు పాపం. మనం యిక్కడికి విచ్చేయడం ఎంతమాత్రం యిష్టంలేదు. నాతోకూడా తిరవాలి చెప్పారు. ఆఖరికి నమ్మ కుర్రాన్నేనా ఉండమని ఒలిమలాగు.

కా—అవును పాపం-న ద్విక్కడికి నాతో రావడము నాకు యిష్టంలేదు. కానీనీరాధ పడలేక తీసుకు వచ్చాను.ఏంసఖం యిక్కడ. ఒకట్రాలు తిండి వుంటే రెండోట్రాలు లేనోన అలకూడా వస్తాయి రెక్కలోకే. ఎండకు నాతో నవ్వు పిల్లలూ యింతి తాదపదాళి?

రా—క్షుభాధ ఎవరు పదాళి? ఎకరికోడం పదాళి? లేదు. లేకపోతే మీ ఒక్కటొట్టి భుక్తే గనవకపోతుం దా? మీకు యీ పెంటంతా లేకపోతే ఏరాధా లేదుగా. చూకోడం మీరు తాళపడతూ ఉంటే మేము ఏయి పామేసుకుని కులకుతూ యింటిదగ్గర కూర్చుని తింటూ టాం?

కా—ఉద్యోగం ఏలేవా వచ్చిందాకానైనా? కొంచెం ఎక్కడో కాలక్షేపంచెయ్యకూడెదమా, ఎందు కీ అవస్థంతా.

రా—అడవాళ్లని మీ రర్థంచేసుకోలేదు. అది సుఖం అవకుంటూన్నారా? అందులో మనిల్లంటి ఇంట్లో ఉండడం రామ రామ...

tion?—yes...yes, Triplicane—you know my house.....yes.....that corner house..... straight away, yes. Thanks awfully - bye, bye."

కోనీ. ఇంతకంటే ఏం చెయ్యగలదు? అడ్డమైనవార్ల దగ్గర నీడలన్నీ అర్పించింది. వానామాటలు అనిపించింది. వాళ్ళిరానికీ, నామనమ్మకీ, నా ఆత్మకీమాడా తగని బాధ కలిగించింది. వాతోపాటు, వాపెట్లం బిడ్డలని బాధపెట్టింది. చివరకీ, చివరకీ వాకొడుకుని బలి తీసుకుంది. ఇంతకంటే ఏం చేస్తుంది.

రా—(ఏడుస్తూ, రోడ్డు బాదుకొంటూ) నాన్నా! నాన్నా...

2-వ రంగం

[విహారేషన్ హాస్పిటల్. దూరాన్న మంచం మీద కామేశ్వరరావుకొడుకు ప్రాణావశ్యమై ఉంటాడు. మనరోరణి లేదు. గం గళాల దూరంలో డాక్టరు, కామేశ్వరరావు; రాధ కొంచెం వెనకగా]

కా—(ఆత్రంగా) డాక్టరుగారూ! ఏం ఎలా వుంది?

డా—డెఫిసిట్ కేస్ ఆఫ్ మెనిజిటెటిస్. చెప్పలేం. ఫైవల్ డ్రిజెన్ లోకీ వచ్చేసికట్టుంది.

రా—(భయపడుతూ) ఏమిటి?

డా—ఏమీలేదు. కేసు చాలా గడ్డయినకేసు. మీ అచ్చటం ఎలా వుంటుందో. ఇంతవరకూ వచ్చాక—నూటికీ ఒకటి రెండు బతకడం. ఏం చెప్పమంటారు.

రా—(కన్నీళ్లు కారుస్తూ) అయ్యో! అయ్యో! ఇంకా కాలే లేనట్టేనా. ఇందుకేనా నీ నీవూరొస్తా. ఏదీ ఏదీ మానాయ నేడీ.

[కొడుకు పడుకున్న మంచంకేసి పరిగెత్తుతుంది. డాక్టరు వారిస్తాడు.]

డా—అమ్మా! ఉండండి ఉండండి. మీ రా మంచంవద్దకీ వెళ్లకూడదు. చాలా అంటువాడ్యం. తొందరపడకండి.

కా—(బాధతో, ఉద్రేకంతో) ఎందుకు తొందర. సంఘం నామీద కసితీర్చుకుంటోంది. తీర్పు

డా—అమ్మా...యిక్కడ మీరు విచారించకూడదు. ఇప్పుడీ ఆగురుమాపు. ఇంక దహనకృత్యం లకిమాడా ఆశవాన్ని మీకీవ్వరు. అంత అంటువాడ్యం యిది. వాతో రండి యింటికీ తీసుకువెళతాను. కామేశ్వరరావుగారూ...

[ఒకవచ్చు వచ్చి రాధను అవతలికితీసుకువెళ్లుతుంది.]

కా—(విచారంతో కళ్లనీళ్లతో) ఇంకేముంది యిక్కడ...అంతే అయిపోయింది. ఇందుకే యిక్కడికి వస్తా (ఏడుస్తూ); రాధా! నాఉద్యోగానికీ, యీ పాడుకేరీరాన్ని పోషించుకోడానికి నీవంటిమీదినగలు యిచ్చావు. నీకేరీరంతోంచి కోసి నీకొడుకుని యిచ్చావు. (వీచిగా) ఉద్యోగం...ఉద్యోగం...నాకు మతిపోతోంది. (దీనంగా) డాక్టరు... డాక్టరు... మీరు కొంచెం వివరూ నాబాధ వివరూ?

డా—కామేశ్వరరావుగారూ..... మీరు కొంచెం విక్రాంతి తీసుకోవాలి...మీకు యిప్పుడు మతి వలించి పోతోంది.

కా—(బాధతో, ఏడ్చుతో) అబ్బ...తలనొప్పి...రామా... నవ్వు చెప్పినప్పుడు విన్నాగాను. ఏమిటో గౌరవంగా బలికాలి ఆభిమానం చంపుకుని ఎలాగ బెధవ ఉద్యోగం చెయ్యనని, బింకంమీద యిక్కడికివచ్చాను. ...అంతేకాని యిక్కడ నాకొడుకుని బలియివ్వడానికీ వచ్చిననుకోలేదు...నాన్నా! నాన్నా...

[వెళ్లివెళ్లి ఏడుస్తాడు].

[ఇంతలో వైవ కాదులగివ. చప్పుడు అందులో నుండి దిగి ఒక్కనుమకులో కామేశ్వరరావురల్లి వచ్చి కామేశ్వరరావురి కాగరించుకుని ఏడుస్తా]

తల్లి—అమ్మ... పిల్లగ్రాం చూశాగాని యింతపడై దనుకోలేదురా నాయనా! ఎంతపలి జరిసిందిరా బాబూ! ఏవో పోనీ... ఏవో ఉద్యోగం దొరుకుతుంది, పోనీ, చచ్చిళ్ళ వేళ్ళిద్దు పొయ్యపుతా యనుకున్నానుగాని యిలా గవుతుందనుకోలేదురా నారెండ్రీ!

కా—(పిచ్చి కేలు వేస్తూ) నాకు ఉద్యోగం కావాలి... కావాలి. కాగిడుకును, నాగిరాన్ని బలి యిచ్చాను. లంచం మూగ్రం కాదు. బలి.. వరబలి... యాదీరుద్యోగ మువ్వెన్నోటికి బలి.. బలి.. బలి కావాలి..

[పరుటికి వెళ్లిపోతాడు.]

డా—అమ్మ... యానన యింక యిక్కడంటే పిచ్చెత్తుకుందేమో, వెంటనే తీసుకోపోవాలి. మీప్రాలు తీసుకెళ్లండి. కొంతకాలానికేనా మరిచిపోతారేమో...

తల్లి—(విచారంతో)అలాగే నాయనా...యివార రాత్రి మెయిల్లో వెళ్లిపోతం, యింకెందుకు — మాకోడలేదీ.

డా—పాపం ఆవిడి చాలా నీరసంచేసి పొమ్మ పిలిపడిపోయింది. వర్షు నిచ్చి యింటికి కాదులో పంపేళాను.

తల్లి— మంచిది బాబూ! కలవు. ఆయ్యో, నాయనా! యిక్కణించి యామోస్తరుగా వదితా ననుకోలేదు. రా! నాయనా...

[మెర్రిగా ఏడుస్తూ బయటికి వెళ్లిపోతుంది.]

౮-వ రంగం

[కాకినాడలో బాల్లెయింటి ఆరుగుమీద: కామేశ్వరరావు. ఒక చిరుకుం చొక్కా. గడ్డం కొంతెం మానీ ఉంటుంది. ఆరుగుమీద ముతం వేసుకుని కూర్చుంటాడు, పిపంట పోయే

నాళ్లని నిలుస్తూ. ముఖంలో ఒకవిధమయిన పిచ్చికళ.]

కా—నానాయకి ఉద్యోగం అయింది. వెళ్లి పోయాడు. నానా ఆదర్శు వస్తాయి, కల్లారి వేనాను. వెధవలు యిక్కడి వెధవలికి.. అన్నీ అడ్డులే...లం చాలు కావాలి... నీ నిశ్యవ...వరబలి కావాలి... రాక్షసులు...వేన వస్తే ఉద్యోగం నెయ్యకు ఆవెధవ కింద...ఎంత అపాంభానం...నాకు ఉద్యోగం యిచ్చి డివ్వివ చేద్దామని (వికారంగా వచ్చు) ... అబ్బాబ్బా...నా కక్కల్లేదు ఉద్యోగం...వైవ ఉంది నా ఉద్యోగం...అక్కడి నేనే లక్ష్మకుంది కిస్తా...నాకల కిం కట్టుకు పడుకుంటా నాడిగ్రీ...మా రాజ్యంలో అందరికీ ఉద్యోగాలే, (కోపంతో) అమేకరుకి తప్ప. పెద్దమాస్తరుకి లేదు.. (బాలిగా) పాపం... ఉద్యోగాలులేక ఎంతమంది నుడుతున్నారో యి లోకంలో... మారాజ్యంలో అలాంటివా క్లందరికీ ఉద్యోగాలే. మానాయన కిచ్చాం...వేం వెళ్లిపోకున్నాం... (కోడ్డుమీద నాళ్లవైపు చూస్తూ) ఏయ్ ఏవ రక్కె...యిక్కడ ఉద్యోగా పిప్టానిసి చెప్ప. ఏమండోయి, మీ మనస్యం కావాలా? రండి పాపం మీరంతా సరిక్షలు ప్యాకయాగు. బాధపడుతున్నా రు.....అనానానా.....

[వికటంగా వచ్చుతాడు.]

[కోడ్డుమీద నడిచేయిద్దరు పెద్దమనుష్యులు] ఒకటవ—ఎవరోయి ఆరినూ?...

రెండవ—అడవిటి? ఎరగవు, కామేశ్వర రావు. పాపం, ఎంత తెలివైనవా వెనుకున్నావ్. ఆరస్ ఫస్ట్ ఇక్కడి ప్రెజిడెన్సిగా ప్యాప అయ్యాడు. కాని అబ్బా యావెధవ ఆవెంప్లాయ్మంటు ఎంతటివాళ్లని ఎలా చేసేస్తోందో చూశావు. పాపం నుతి నెడి పోయింది. నానాబాధలు పడ్డాడు...చివరకి కొడుకు మెనికా తెలివితో వచ్చిపోయాడు. నాంతో పిచ్చెర్రి పోయింది.

ఒకటవ—పాపం.....

కా—(అలోచనగా) ఆశ్చర్యంవేస్తుంది కాదా! అమ్మమాదా అంతకలిపంగా నిర్దాక్షిణ్యంగా ఉంటుందని, అంతిమసమగా చూస్తుందని నేను కలలోనేనా అనుకోలేదు. ఆచివాళ్లలో ఆచివాళ్లు తగవులాడుకుంటూ ఉండేవి. మనకుంటుంటుంటే సహజమే. అందులో ఒక్కడే సంపాదనపరుడవుతే చెప్పనే ఉక్కలేదు. “నీకేం అమ్మా, మీ ఆయన సంపాదిస్తున్నాడు” అని చెప్పేవా వస్తుంది, లేకపోతే “ఏమనీ పాటు లేకుండా నిదురుచూసేవాళ్ల!” అని అవతలపక్కనింది సాధించేవా వస్తుంది - అమ్మలక్కల్లా.

రా—పాడు ఆచివాటి ఎవ్వరూ యింకే. అందుకే ఎవరో అనుభవజ్ఞులు దొరికే అన్నారా—33 జాట్టుమల్లు యిమమతాయగాని, 3 కొత్తలు యిమమతనీ?...పోనిద్దురూ, మనకాబాధ లేమీ లేకుండా పోయిగా ఉన్నాం.

కా—ఎన్నాళ్లు? నీదంటిమీద నగలయిపోయేదాకానేనా?

రా—ఇంకోనిల గడుస్తుంది—ఆకరవాత మామెందుకు. ఈలోపుగా ఏ ఉద్యోగమేనా అవుతే...

కా—ఏమో? ఆనాచనలేమీ కనబడవు. మొన్న ఆఫీసు సూపరింటెండెంటుని చూద్దానీ? చల్లగా. “తెలుగువాడవా” అని అడిగాడు. అప్పుడే అనుకున్నాను బాధలేదని. అంతే అయింది. మైక్రాస్కోప్ వినిపిస్తూ కార్ బిన్నామోమో అని తెగతిగిగాను. ఎక్కడే నావుంటే “మవ్వు బ్రాహ్మడవు. నీకు ఎలయివ్వను” అని ప్రోవేటుగా చెప్తుతాడు. మీటింగులో పెట్టినపుడు ఎక్స్ ప్రియియన్స్ లేదు అని కొట్టేస్తారు. నా కంత్ కంకి మతి పోతోంది.

రా—అవునుగాని మీరు మాదా అద్దెర్బరడినే ఎలాగ?

కా—(ఉద్దేశంతో) నామనస్సులో బాధ నీకు తెలియడంలేదు. నేను ఏం చేశానని యీ సంఘం నన్నిలా బాధపెడుతోందో నాకు అర్థంకావడంలేదు. పొట్టికోస్తే అక్షరంముక్క లేనివాడు మోటారుకారులో నీదని తిగునకుంటే ఎంత ఉక్రోశంగా ఉంటుంది

కో తెలుసా. ఒక్కప్పుడు అనుకుంటాను. నీదవాళ్లు వాళ్లలు చేశారంటేను, దొంగతనాలు చేశారంటేను వాళ్లదికాదు తప్పు అనిపిస్తుంది. సంఘమే వాళ్లని తోపులుగా చేసింది. పిల్లపాపలకి పెళ్లాలకి తిండిలేక నాడు మూంటే చూస్తూవున్న మగవాడు ఏమనీ! వదిలిపెట్టకోడు...అన్నట్టు మర్రాడు ఏమీ?

రా—మర్రా డేమిలో తలకాయ వొప్పి, మెడలు కొంచెం లాగుతున్నాయి అని పడుకున్నాడు. కొంచెం వొళ్లు చెచ్చగా ఉన్నట్టుంది. ఇప్పుడెలావుందో—చేడిమో—నిద్రపట్టింది కాబోలు. కాని చాలసేపయింది. చూసేవస్తాను...ఆ వంటింటి వసానాలో పడుకొన్నాడు, లోపల పడుకోపెట్టారి.

[విమర్శించుచును.]

కా—ఛీ. చెప్పవలసినది. దళాదాక్షిణ్యాలు లేని ప్రపంచం. కొంతమంది తిండిలేక మల మల నాడు మూంటే యింకా కొంతమంది తిమకున్న చెట్టును భర్త్యుచెయ్యడానికి మార్గాలు తెలియక రేవల్లాడుకుంటారు—ఏ మక్కలకో, సుర్రప్పందాకో, లేకపోతే బోగంవాళ్లకో తగలేస్తూ. పొట్టికోస్తే అక్షరం ముక్క లేనివాళ్లంతా యజమాన్లు. చచ్చి చెడి చనింది ఏవో మహా పోడిచేద్దా మునుకుని పెద్దపెద్ద ఆశయాలు పెట్టుకుని బాధపడి యువకులు తిండిలేక నాడుకుంటారు. కలియగగర్బం. విద్యకి గౌరవంలేదు. ఉమ్మంటేచాలా ప్రపంచంగా చలామణీ అవడానికి.

[రాధ కొంచెందిగులు పడుతూ ప్రవేశిస్తుంది.]

ఏం ఎలావుంది, లేచాడా?

రా—లేవలేదు. పలకరిస్తే పలకలేదు. కాని చాలా బాధపడుతూ ఉన్నట్టు కనిపిస్తోంది. ఏదోనా మందు వేస్తే కాని...

కా—పోనీ, దాక్టరుని పిలుచుకురానా?

రా—వెళ్ళి. రేపు యింకా నా మిస్టో గొలు సోకటి తాకట్టుపెట్టో ఆమ్మకో ఏ కిందూపాయలేనా తెచ్చుకుంటే...

కా—రే పివ్వయ్యలెద్దు డబ్బు. తీసుకొస్తాను. తలకాయకొప్పి, వొళ్లు చెచ్చగావుండి అన్నావు, భయం వేస్తోంది నాకు. నే వెళ్లుకున్నా.

[వైమోద సునాలు చేసుకుని బయటికి వెడతాడు.]

రా—చెల్లిరండి—(విచారంతో) ఇదేం ఖర్చుం బాబూ! అంతా తిన్నగా ఉన్నా రనుకుంటే, ఇంకా చక్క చొచ్చిపడింది. అంతా కుట్రపాగాఉంటే వెంకటేశ్వర స్వామీ, తండ్రి! నీకు మల్లికార్జునారం దీపారాధన చేసు కుంటా. రక్షించు బాబూ!

[కామేశ్వరరావు విరగ్గమయిన ముఖంతో దాక్టరుతో ప్రవేశం.]

కా—పొద్దుల్లాగచీ తలకాయకొప్పి అని అంటున్నాడుట. ఇంతవర కేం తెగ్గిపట్టు కనబడెను. కొంచెం చూపి ఏదేనా...

డా—ఎక్కడ. ఈ అల్పాయేనా... (విచారించి చూసి) ఊ! మొట్టమొదట తలకాయకొప్పి అని చెప్పి ఎంతసే పయింది?

కా—(రాధవైపు దిగి) ఎప్పుడు తలకాయకొప్పంట?

రా—(తలుపువెనకనుంచి) నిన్న రాత్రే అన్నాడు కాని యీవారో పొద్దున్నుంచి ఎక్కువయి మెడల్లాగడం అనీ కనబడ్డాయి — వొళ్లు ఇప్పుడు బాగా చెచ్చగా ఉంది.

కా—ఏమిటంటారు?

డా—ఆమెడికల్ లాగడం అట్టేమందిరికాదు. సరే, ఎందుకేనా మంచిది, హాస్పిటల్ కి ఫోకా చెయ్యండి. హాస్పిటల్ లో అడ్మిట్ చేస్తే మంచిది... నే కలుగుచేస్తా లెండి. ఫోన్...మీరుమాత్రం ఎవరినీ దగ్గరికి వెళ్లనివ్వకండి. ఎందుకేనా మంచిది.

కా—(కొంచెం అనుమానంగా) అయితే యిది

డా—నాకు మెనింగైటిస్ ఏమో అని కొంచెం అనుమానంగా ఉంది...కొకపోకలయ్యి. సాధారణంగా

సప్పైట్ కేసు అన్నీ ఐసోలేట్ చెయ్యడం మంచిది... ఊట్లో ఉంది. ఎగ్జామిన్ కోంచెం కనిపించింది.

కా—(ఆశ్రంగా) అయితే...అయితే...

డా—మీరు కంగారు పడకండి. కొకపోకలయ్యి. మీ లేమీ అద్దెర్లపడవద్దు. ఒకటి. ఎందుకేనా వండరి. ఈ లాకూబీ చాలా కనెక్టెడ్ గా ఉంది! కామిటీ కండిషన్స్ ఏమీ బాగా లేవు. ఏదయినా అడ్మిట్ చేయవలె మంచిది. మళ్లీ వస్తాను.

[దాక్టరు చెయ్యయినా చూడకుండా చెల్లి పోతాడు. కామేశ్వరరావు ఆదానివైచే చూస్తాఉంటాడు.]

రా—(కొంచెంసేపు నిదానించి) ఏమంటాడు దాక్టరు?

కా—(లేనిదైర్ఘ్యం తెచ్చుకుని) ఏకోమామూలు జ్వరమేను. “కాని హాస్పిటల్ లో ఉంటేనే మంచిది. ఇక్కడ చుట్టుపట్ల ఆరోగ్యంగా లేదు” అంటాడు.

రా—(భయంతో) ఎవరినీ దగ్గరికి ఎళ్లవద్దన్నాడెందుకు?

కా—అచ్చే, అది ఎందుకేనా మంచిలే. మరేం పెద్ద యిదేం కాదు.

రా—(విచారంగా) ఏమో. అన్నింటికీ వైస భగవంతుడే ఉన్నాడు...

[దాక్టరుగారి యింట్లో, ఫోనుదగ్గర దాక్టరుగారు తెలిఫోను వెంటరు డయల్ చేశా]

“Hullo. Is that the Corporation..... yes, could you kindly put me on to the Health Officer.....yes please. Dr. Rama Rao here.....please.

Yes.....Good evening Doctor.....in the neighbouring lane a few yards from my house there is a suspected case of Meninjititis. Could you kindly arrange for isola-

కొందఱు తెలుగు కవులు

శ్రీ జాన్నలగడ్డ సత్యవారాయణమూర్తి

ప్రత్యక్షజీవితముతో, అవ్వలిప్రపంచముతో, కాలగతితో, సూతన సంచలనముతో చుట్టజీకమును గలుపుకొని, విశ్వదృష్టి నాకర్షించిన పాత్ర నెద్దానివైన సృష్టించిన సాహితీ మనలో నింకను దలయెత్తలేదు. జగదీశు డిచ్చిన వైసర్గిక ప్రతిభను దిడ్డిగొంగులోని దీపమట్లు గుండెలోనే వెలుంగనిచ్చి, అనువాద అనుకరణ అనుసరణములను ముపురమ్మల గావించుకొని, వానికే జేకీలుపాడిన రచయిత లెందఱో మన నేలలో గోచరించిరి. బహుళ సాంఘిక రాజకీయ చారిత్రక పరిస్థితు లీ శోచనీయ దృశ్యమున కుత్తరవాదులయ్యెను. మన రచయితలు తమభావకు అంతర్జాతీయమైన ప్రతితి జేకూర్చజాలరైరి. తాము ప్రపంచప్రశస్తి నందలేకపోయిరి. ఇట్లనిన గొన్నియుత్కృష్ట సాహిత్య లక్షణముల నలవరచుకొనిన ప్రజ్ఞాధరీపలు మనలో లేరనుట సత్యమునకు తలవంపులు తెచ్చుట! 1

భావబంధురముగ కవిత జెప్పజాలిన మన పెద్దలలో వడ్డాదివా రొకరు. రమారమి ఏడుదశాబ్దాలను గ్రంథరచనమునకై వినియోగింపగలిగిన అదృష్టవంతులు వీరు. అయినను వీరి స్వంత రచనలు మిక్కిలి తక్కువమైయుంట అంధుల దురదృష్టము.

వీరి భావనాశక్తి ఒక్కొక్కపుడు రవికవిప్రతిభను దలపించును. చూడుడు :

వావాప్రాణిషయాహముల్ మనఃగం గిం
దకమీద విశ్వంపుఁడె
శ్వామి నందంబగు నేత్రపత్రవికఠిక,
పక్షత్రపుష్పవరిక
భానుస్వచ్ఛమయ్యాఖిసత్కలములక,
బ్రహ్మరదిక్పాఖిలక
ధ్యానింతు న్నిను మూలకందము ముకుం
దా! భక్తదంతామణి.

వ్యోమంబున్ గ్రహతారకావళి, నిలం
యిప్పారె నైచేపి ముక
స్వామి! నీవు గృహప్రవేశ మిట నే
నాఁ డెరివో శోదకిక
నీ నాహత్య్య మహా! యలంక్రియయలే
సేడుక గవన్ వచ్చున్ ద్వ
ధామం బారయ నిత్యశోభన; మనం
తా! భక్తదంతామణి.

ప్రాచీయాచలకుంగళ్యంగముల పై
భాగంబునందుండి యీ
ధూలోకంబున దూఁకువాకర్పూరిక దుం
పుల్లెన్ని సంధిలైనో
యా లెక్కన్ సరిచేల్పు మేటిగణకుం
దద్దండో కా, కే డికక
నాంబం చేత! భవత్కృపతోపకృతులెం
చక! భక్తదంతామణి.

1. "అంధ్రమహాపురుషులు" అను వా గ్రంథమున కొండొక భాగమందు మనరచయితల ప్రజ్ఞావిశేషములను విపులముగా విమర్శింప సుదీర్ఘమవుచున్నాను.

చాదుపుంగొండను నిండుఁజందరుడునం
బోలెత్ మనోహరి ని
ప్పుడు చూపట్టును, లేవ! నన్ను జవధిం
జొంగియరున్నావు...

గగనంబు చుడుబృంద మందఱనుసా
క్రాంతింగదా భాసిలుక!
నునుణంబుల్ నరునందు నాపదల నే
శోభిల్లవత్కింత....

మకరందంబును గ్రోలఁ జెట్టుకొవకొ
మృందోను పుష్పయుక్తం
తమఁ బోవక మొద లెక్కుచీమరలె, నా
నిందామృతాస్వాదనాం
భకమై యాత్మ పరాత్పరుండ నచని
సాన్నిధ్యముం తేర ని
పు కడంకెం బడివట్టి...

ఉడుబృందం జెటులో విహారునమునం
దుల్లంబునక శాంతయా
వదులే, యా! త్వరీయదివ్యగుణ
శ్చస్తోమ మాహాద్వి రోచదు...

వికచంబుల్, కవికాధముల్, పరిమళో
షేతంబులై యున్నఁ జం
పకముల్, వానిని నూని, చేనియ కగుల్
పద్మంబులక మూల; నై
హిళభోగంబుల యోగిమానవముల
స్త్రీనిచ్చ వర్జించి తా
వకముల్ శ్రీపదముల్ భజించు రహి; లే
నా! భక్తదంతాకుణ్.

వింటం జాక్కలగుంపు శేరలుఁడు లే
వెల్లం గమంగొయ విం
టింటక వేడివెలుంగు గడ్గొనుచు...

తైత్తిర్యార్కమరీచిసచ్చశిఖిలక,
సహ్యాగ్రితం బయ్యెనక
తేనోవ్యోమతమఃపరాగము 2

సుమాను మూడుశతాబ్దాలలో మువ్వు
రు మహాకవులు కావించినక్రియను రెండు
దశాబ్దాలలోపున నొక్కరుండు నిర్వహించి
మాతృకలోని గుణమహత్త్వమును స్వీయాం

3 రచించి, వచనములను గూడ బరిశీలించుడు:

"Beautiful is thy wristlet, decked with stars and cunningly wrought in myriad coloured jewels. But more beautiful to me is thy sword with its curve of lightning like the outspread wings of the Vishnu perfectly poised in the angry red light of the Sun-set."

"Light, my light, the world-filling light, the eye-kissing light, heart-sweetening light!

Ah, the light dances, my darling, at the centre of my life; the light strikes, my darling, the chords of my love; the sky opens, the wind runs wild, laughter passes over the earth.

The butter-flies spread their sails on the sea of light, Lillies and jasmines surge upon the crest of the waves of light.

The light is shattered into gold, on every cloud, my darling, and it scatters gems in profusion.

Mirth spreads from leaf to leaf, my darling, and gladness without measure. The heaven's river has drowned its banks and the flood of joy is abroad."

(—Vide Tagore's "Gitanjali.")

శ్రీకరణమున జూపి, శ్రీకృష్ణభారతము నాం
ద్రుల జేతుల బెట్టిన శ్రీపదవారు తమ
వజ్రసంకల్పమును, యిచ్చాశక్తిని, ఘనపాం
డిలిని ప్రకటించిరి.

“నలినగర్భ మరందపాన ప్రమత్త

భృంగ సంగీత నాద మెసంగ దెసల

ధూమిపతికిష్ట మేటి వింజామరములు

నాగఁ దగఁ తెల్లుపూల్ శరదాగమనమున!

మున్నగు పంక్తులందు వీరి కవితాశక్తి
ప్రకాశమైనది

తెలుగులో సాటిలేని పాండిత్యమందైన
మహాపాఠ్యములు గిడుగువారు. భాషాంగ
ణమున మఱి భారతపండితుని ప్రక్క గుఱు
చగా నిలువని మహాపురుషులు వీరు. ఎదుటి
కురుక్షేత్రమున ననేక యోధముఖ్యులు
విజృంభించుచుండ దమ కర్మక్షేత్రమున దా
మొక్కరై భయరహితులై సింహారవ
మొనరించిన మహారథికు లీ కళాప్రపూర్ణులు.
తార్కికసూత్రములను పాటించి వీరు
వాదించనేర్చియుండినచో, ఎదుటివారి నుడు
పులకు వీను లొగ్గజాలు సామర్థ్యము వీరి
కుండినచో, తేటమాటలకై తపించుచు దో
ష్టోదన గభీరభావసింధువున సింహాలు
గంధసింధురము కాజాలుకత్తిని వీరు చూప
జాలియుండినచో, వీరి యనుచరసంఖ్య నేడు
బలవత్తరమై, ఘనతరమైయుండెడిది; కోతి
కొమ్మచ్చులు కాక వీరి కట్టెదుట భావబంధుర
నృత్తి గీతములు బోరు కలంగెడివి.
వీరును సుప్రసిద్ధ పరిశోధకుడైన జయంతి
కళాప్రపూర్ణుడును చేతులు కలుపుకొను
మంగళముహూర్త మెపు డానన్న మగునో!

కందుకూరివారివలె నాంగ్లమున గొంత
పరిజ్ఞానమును సంపాదించి, ఆంధ్రమున
గొంతదనుక నూతన వాఙ్మయసృష్టికి గడం
గిన ప్రజ్ఞాధురీణులు చిలకమర్రివారు.
ఆంగ్ల నవలాసాహిత్యమును చక్కగ
పరిశీలించి, స్కాట్ బుకించంద్రుల ప్రజ్ఞ
నిశేషములను దలపించు ప్రతిభావైభవ
మును ప్రకటించుచు కడుంగడు చక్కని
నవలలు రచించిన మహానీయులు వీరు.
కథాసృష్టియందును, కథనకాశలమందును,
వైలిమాధుర్యమందును, శిల్పవైపుణ్య మం
దును వింధ్యపర్వతముల కివ్వల వీ రద్వి
తీయ ప్రజ్ఞగలవారు. హృద్యమైన గద్య
మందు కవిత్వమహత్త్వమును జూపజాలిన
ప్రథమాంధ్రులు వీరే! వీరి “కర్పూర మం
జరి” రెండుభాగములను పరిశీలింపుడు.
బహుశోదాహరణముల బడయగలరు. ఉప
నిషత్తులనుండి కొన్ని రతనములను గైకొని,
శుక్తి బోలు నిజప్రతిభనుండి కొన్ని మాత్రి
కములు దీసి, వానితో వీనిని సహకరించి
మేలిదామము సృష్టించి, “కృపాంభోనిధి”కి
వీరు నమర్పించిరి.

వీరివలె నాంగ్ల పరిజ్ఞాన ముండి, చక్కని
నాటకములు వ్రాసి, పానుగంటివారు మన
నేలలో తమ విజయభేరిని మ్రోగించిరి. లయ
ను, శబ్దవైచిత్ర్యమును వలచినకవులు వీరు.
శ్రీనాథునివలె వీరికి నీనవద్యము నెడల
మిక్కిలి మక్కువ కలదు. వీరి గద్యవైలి
సెలయేరువలె నడచునని వీరి ‘సాక్షి’ చెప్పక
చెప్పచున్నది.

సంగీతమందును, సాహిత్యమందును,
సృత్యమందును, వివిధభాషా పరిజ్ఞానమం

దును ఆజితేజిన ప్రజ్ఞావంతులు ఆదిభట్ట
వారు. భారతభూమిలో వీరికి సాటి వీరే.

తమిళమునగూడ తరినంత పాండితిని
పడసినగాని తెలుగుపాండితి నిండుకుండ కా
జాల దని గ్రహించిన ఏకైక ఆంధ్ర రచయి
తలు శ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు.
సంస్కృతాంధ్ర ద్రావిడభాషలందు సమా
నాభిజ్ఞానమును జాపజాలిన పండితవరేణ్యులు
వీరు. ఆంగ్లమున నుచితపరిచితిని పడసి
సర్వసంప్రదాయములను సమానాదరముతో
పరిశీలించు విశాలహృదయుగా వీరు ముద్ర
ణాయంత్రము ముఖమును చూడని గ్రంథ
ములను ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తక భాండాగార
మున పెక్కెండ్రనుండి పఠించుచు నాంధ్ర
భాషాస్వరూపమును సమగ్రముగ గ్రహిం
చిన విద్వాంసులగుదు జానుతెనుగు వీరి
చిరసంగిణియై వీరి రచనమున సాదర్య
నందీప్తవాణియై వెలయుచుండును.
వీరి “కపోతకథ” “మూన్నాళ్ల గూ
ముచ్చట”, “విశ్వాసము”, “కడుపుతీపు”,
“మత్తెలిసము”, “భగవదజ్ఞకము” ము
న్నగు గ్రంథము లీ యంశమును దృష్టాంతి
కరించునవి. మిల్టన్ మహాకవి గ్రంథములను
మెకాలే మహాశయుడు కంఠస్థ మొనరించు
కొనినట్లు శ్రీనాథ కవినాథుని యుద్గ్రంథము
లను శాస్త్రీజీ గళస్థము గావించుకొనిరి.
జాన్సన్ పీఠికలవలె వీరి పీఠికలు గ్రంథస్థము
లగుచో ఆంధ్రభారతికి అమూల్యములైన
భాషణములు కాజాలును. కట్టమంచి మనీషి
వలె వీరును దమ యుపోద్ఘాతములను ప్ర
త్యేకమైన సంపుటియందు ప్రకటింపబూనె
దరుగాక! మూలబడియున్న గ్రంథములను
పరిశోధించి, తమోయవనికనుండి తప్పించి వీరు

పున్నెమును గట్టుకొను చున్నారు. అముద్రి
తమైయున్న రంగనాథరామాయణమును వీరి
సాహాయ్యముకలన పునరుద్ధరిం చు చు న్న
మన విశ్వకళాపరివర్తువారు వందసీయులు.
వీరి రచనములే కాక ప్రసంగములుకూడ
నుపమ యథాంతరన్యాసాది యలంకారము
లతో తుందిలములై యుండును. వీరివలె
నాథ్యాత్మికదృష్టిగల పండితకవుల నాధు
నికయుగమున నెండఱినో కానము. ఏమి
తలచినను, ఏమి తెలిసినను, ఏమి చేసినను
ఈశ్వరప్రీత్యర్థమై నెఱపు భక్తప్రవరులు
వీరు. యోగనిష్ఠాగరిష్టులై, పరార్థజీవులై,
బహుసంఖ్యాకులకు, బహుభంగుల సాహ
య్యము నలుపు మహాసీయులు వీరు. శారీ
రక స్వాస్థ్యమును గోల్పడినవారును, మాన
సికశాంతికి దూండ్లు లైనవారును, అతులై
శ్వర్యసంపన్నులును, నిష్పచ్చరమునకు
మిగులగూర్చు నెచ్చెలులును, పండితులును,
పామరులును అనుదినము ప్రభాత సాయం
సమయములందు వీరి చరణోపాంతమున జేరి,
ధ్యానమగున్నలై, ఆనందమున నోలలాడు
చుందురు. వీరి హృదయము కదలాశరధి
యనుట స్వప్రాంశమే కదా! కష్టము కట్ట
దుట దోచినంతైన శిలావిగ్రహము లగువా
రెండఱో ప్రత్యక్షమగు ప్రస్తుతకాలమున,
ఉపకారము చేయకపోయిన పోవుదురు గాక
అపకార మొనరింపక, తమదారిని తాము
తరలిపోవువారి నెండఱినో చూడజాలని
ప్రస్తుతసమయమున శాస్త్రీజీ బోలువారు
మఱికొంద అున్నచో, మానవసంఘమును
గుఱించి నిట్టూర్పులను వీడనక్కఱలేదు.
లెక్కలేని తమయిడుమలను కన్నెత్తి చూ
డక కట్టదుటివారి కడగండ్రను కాంచి భగవతి

వలె విలపించు మహాత్ములు వీరు. ఎదుట బడిన అభాగుల నుద్ధరించిగాని నిదురపోని దీనబంధువు ప్రభాకరశాస్త్రిలుగారు. “సీ వెవరిని మెచ్చెడవో తెలుపుము; సీ వెవం డవో తెలిపెదను” అను వాక్కు లాంగ్ల సాహితీయందు సుప్రసిద్ధములు. శాస్త్రిజీ గాంధీజీ నవవరతము మెచ్చుచు, వారియెడల బద్ధానురాగులై వర్తించుచుండురు. యుగ ములనుండి క్రమసిద్ధి నందుచున్న ఈశ్వర మహాత్మ్యము గాంధీమహాత్ములందు మూర్తీ భవించిన దని శాస్త్రిజీ విశ్వసించుచుండురు. సర్వాంశములందు మహాత్ము ననుకరింప వీ రుష్విహ్లాగుచుండురు. మహాత్ముని ప్రశం సించి, మహాత్ము ననుసరించువారి యాశ యము లెట్టివై యుండునో గ్రహించు టకు పతితల కాలస్యము కాదు. శాస్త్రిజీ ఎట్టి యత్కృష్టక్రియ వైసను రహస్యముగ నిర్వర్తించవలె ననియే ఆతుర పడుచుండురు. వీరి పాండితి పారావారము నకు సహపాతిమైనను, వీరి హృదయము దొడబెట్టశిఖరముకంటె నున్నతమైనదయ్యె నదా మఱుంగున నుండవలె ననియే వీరు మక్కువపడుచుండురు. ఆకుమూకలనడుమ నడగు పూవునెచ్చెలివలె, మొగులు వెన్న దాగు జాబిలిలీల, మలయహిల్లోలమున నదృశ్యయై మనలు మధురగీతికరీతి, చిలు తరగలందు కలహంసతో దాగిలిమూత లాడు సరోజదళముచామ్యున అందంపు నానతాననమున నడగియు నడంగియుండని సిగ్గువెలుగువలె, తల్లి పయ్యెడలోని ముద్దు నిసుంగు లీల, సూనవనమున దాగు భృంగి భంగి, మింటియం దెందో మిన్నుమిన్ను మను చిట్టిచుక్కవలె స్మృతిపథమున నన్న

వ్యముగ దలసూపు మధురానుభవము మాడ్కి, నడినిశితోని తియ్యని గునగున పాలుపున, వ్రజనారివేనలిలోని కృష్ణాంగుళి కరణి, మాతపత్రాగారమున కులుకు కల కంఠమిధునమునైవడి, శతపత్రములందలి శిశిర బిందునుందరిచందమున, స్వీయస్పృష్టియం దడంగియుండు కవిచంద్రునిచాడ్పున, మబ్బు దొంతరలందలి కవకంపు తక్కులీల, కారు ణ్యవనధిలోని సద్భావరత్నముభాతి, కడలేని యడకువయం దడగిమడగియుండ మహా పురుషు డాతురంపడుచుండును. తన సమ్రత యందు తా నడగియుండ నుష్విహ్లాగు మహా సీయుడు శాస్త్రిజీ.

తమ రచనమండలి ప్రత్యక్షరమును రసపూరిత కలశము గావింపజాలిన ప్రతిభా వంతులు తిరుపతి వేంకటకవులు. ప్రకాంత మైన కాపారమున గులకరాయి పడుట యెట్లో రసపూరితకావ్యమున క్లిష్టశబ్దము పడుటయు నట్లే; ఈ కవుల పద్యములు ముత్తైపు శేరుల గుంపని, మల్లె మాలల కలయిక యని తెలుపు టాష్ట. వీరి పద్యములు చదువుచుండ దియ్యవైన రవము చెవులబడును; చెలువంపు చిత్ర ములు మానస నేత్రముమ్రోల దశ్శోమై ను; హృదయనందనమున మలయహిల్లోల మల్లనల్లన వీచును. తెలుగుకైత యెట్టి కై నేతలతో వెలయగలదో తెలిసికొనవలె ననిన వీరి రచనలను పరిశీలించిన జాలును.

తమ్మపూరకు చందముగల్గి చది రాకు
నవ్వెదకన్నుండోయిలెడనుతోడ
నిండుకాబిల్లిచెన్నెలపంటి చిలునవ్వు
కొలండు కన్నావిరుగుతుతోడ

గొదమచందురుతోలె గొనుకాదు కుదులైన
చదురుగల్గిన పోగ నుదురుతోడ
గండుకుమ్మరితొక్కగమి చెల్వమును విల్వ
నాఁగు నూనూగువీసములతోడఁ

జక్కఁదనమున కిక్కయై చంద్రవీరిబ
మునకు సహపాతీయైన నీ మొగము నింకఁ
బడయిచేదని పరమనిర్భాగ్యురాలి
తెన్నము నేయునె దయచూలి కమ్మిచూలి?

జగ మెల్ల గుప్రకాశము చేయఁగాఁ జాలు
చంద్రుఁ దాసిన యాకపంబుమాడ్కిఁ
బనివారికవము తోఁపఁగఁ విగించిన రత
నంబు జాతిన వలయుంబుపడిఁ

బ్రతివించుము జాపు పటిమంబుగల మించు
తక్కు గోల్పడిన యాద్దంబుభాతి
నెంతైన విలువ చేయుపింపఁజాలు నీ
రంబుఁ గోల్పడిన హీరఁబురీతిఁ

త్రాణవాఘుఁడులేని తల్పంబు చూచి
కలలు నిక్కలలా? యందుఁ దలఁచు వాకు
నేడె కిద్దించె నీవాఁటి పాదుకలఫ
లం బమచు నెంచి గుండియ ల్లల్లు రనఁగ.

మేలిక దానితోలు నునుమేనిసఱారంగు,

... ..

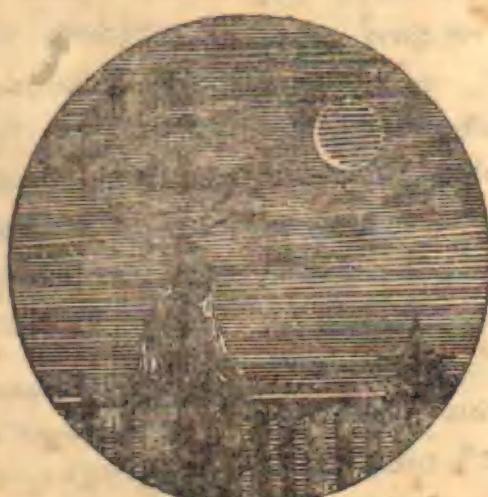
సరిగందు నెఱిమించు చల్వవల్లలు దాల్చు
లలితుండు కాచికాటులు ధరించె

... ..

—బుద్ధ వర్తిత.

మున్నగు పద్యములను పరిశీలింపుడు.

సంస్కృత శబ్దముల చెంత జోక తెలు
గులోని తేటదనము జూపి, పదవిజ్ఞాంభణము
నుండి దూరస్థులై, నుడితేనియలనే చెవులందు
జోసిన అల్ప సంఖ్యాకులైన ఆంధ్రకవులలో
వీరి కున్నతస్థానము గలదు. తిక్కన, చేమ
కూరకవి, తిరుపతి వేంకటకవులు తొలిభవ
మున లలితరసాలసాలవపల్లములందే విడ
సిన వికీరములై యుందురు. కళాప్రపూర్ణు
లైన తిరుపతి వేంకటకవులవలె పూరేకు
లతో పదైము లల్ల నేర్చినవారు వీరి శిష్యులు
పింగళి కాటూరి కవులే!

శ్రీ సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటు

విమర్శ స రా మ ర్శ ము

శ్రీ పిఠుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి

“సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువు” అను శీర్షకముతో “ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రమాణిసంకల్పరాజసందిక”లో శ్రీ వడ్డయాడి వేంకటరత్నముగా నొక వ్యాసము వ్రాసి వారు. తమమిత్రు లొకరు మహాభారతమునకుఁ బ్రత్యేకముగా నొకనిఘంటువును రచించినా రనియును, దానిలోఁ గలపదములును సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువులోనిపదములును దా మెత్తి వ్రాయఁగా మహాభారతనిఘంటు విద్వివరి సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువులో నకారాదిపదములలోనే యుండునందల పదములు కనఁబడలే దనియును, కనుక సూర్యరా యాంధ్ర నిఘంటువు సమగ్ర నిఘంటువు కాదనియును దమకుఁ దోచిన యాదిషయమును లోకమునకుఁ దెలుపుటకై యావ్యాసమును వ్రాసివారట. ఇది వీరి వ్యాసములోని పారాంశము.

వీరు సూర్యరా యాంధ్రనిఘంటువులో లేక మహాభారతనిఘంటువులోమాత్రము కలశబ్దములను గొన్నిటిని మచ్చునకై చూపియున్నారు. వానిని బరిశీలించు వారికిఁ దిచ్చబట్టములను గ్రహింపకపోవుటవలన సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువునకు లోపము లేకపోవుటయే కాక సమమర్శముగా నది రచింపఁబడిన దను విషయము గూడ నోచరించును.

“నిఘంటువువాడు గ్రహించినపదముల కైవసు సమగ్రముగా నర్థములు వ్రాయ లే”దని యింకొక యాలోచనము చేసివారు. “వ్యాసహరికశబ్దముల నన్నిటిని నిఘంటువులో గ్రహింపలే”దని మఱియొక యాలోచనము గూడఁ జేసివారు. వీని కన్నిటికి నీ వ్యాసమున సమాధాన మియ్యఁబడును.

వ్యాసహరికశబ్దములు భిన్న భిన్న రూపములతో వ్యవహారమునఁ గలవు. ఉదాహరణమునకై సూర్యరా

యాంధ్రనిఘంటువులో లేదని విమర్శకు లాక్షేపించిన “ఉకము” అను పదమునే గ్రహింపఁడు. దీనిని “ఉపాము” అని పెట్కొదను, “ఉగము” అని కొందఱును, “ఉఘము” అని మఱి కొందఱును వ్యవహరించుచున్నారు. విమర్శకులు “ఉకము” అని వ్రాసియున్నారు. ఇప్పు డీ వాలుగురూపములలో నేది గ్రహింపవలయును? ఒకటి గ్రహించినఁ దక్కినవి గ్రహింపకుండుటకుఁ గల కారణ మేమి? అన్నియును గ్రహించిన నేరి పాగువును? ఏది యపాగువును? వీని సాగుత్వాపాధు త్వములకుఁ బ్రమాణ మేమి? శిష్టవ్యవహారము ప్రమాణమనుటకు శిష్టులెవరో శిష్టులు కానివా రెవరో జేయవచ్చును దానినిఁ బ్రమాణముగాఁ దీసికొనుట యెట్లు? ఒకచో శిష్ట విర్ణయము జరిగినను వారుగూడ బహురూపములను వ్యవహరించుచున్నప్పు డం దేది ప్రమాణము? ఇత్యాద్య నేక పాఠక బాధకములు విశేషముగాఁ జర్చించియే నిష్ప్రమాణములు నందిగార్థ రూపములనను వ్యాసహరిక శబ్దముల నీ నిఘంటువున గ్రహింపలేదు. ఇది గ్రాంథిక భాషానిఘంటువు కాని వ్యాసహరిక భాషానిఘంటువు కాదుగదా! మఱియు నీ నిఘంటు వసంధిగార్థ రూపములు సమగ్రములు ననువ్యాసహరికశబ్దములను తెక్కింటిని గ్రహించియేయున్నది.

విమర్శకులు సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువులో లేవన్న గ్రాంథికశబ్దములను “అవశబ్దములు, ఆవాసశ్చ కములు, గృహీతములు” అని మూడవర్గములుగా విధింపవచ్చును.

గ. అవశబ్దములు.

“అవాక, ఎడగర” మున్నగునవియవశబ్దములు. కనుకనే నిఘంటువులో వానిని గ్రహింపలేదు. వానివిగూర్చి ముందుముందు సవిస్తరముగా వ్రాయఁబడును.

౨. అనావశ్యకములు

ఇది కవులు సమావార్థక పదములను గలిపి పుష్టింతుకొనవలసి. ఇట్టి వీరి పెన్నింటి నిచ్చినను సమంతువునకు సమగ్రత యుండదు. ఏ రాక్షసింబినవానిలో మూడు వంతులకుఁ బైగా నిట్టివియే కలవు. యాదుడు.

అంగజన్మడు:—“ఈ పదము గ్రహింపలేదని యాక్షేపము. “అంగజాడు, అంగభువు, అంగభవుడు” మొదలగునవి గ్రహింపఁబడియుండఁగా నిది గ్రహింపఁబడకున్న నేమి పోవము? అట్లుగాక యిట్టివాని నన్నిటిని గ్రహింపవలయునన్న “అంగజాతుడు, అంగజాతి, అంగజనుడు, అంగసంభవుడు, అంగసముద్భవుడు, అంగసంజాతుడు” మొదలగు ననేకశబ్దములను గ్రహింపవలసివచ్చును. మఱియు “అంగ”శబ్దపర్యాయశబ్దములన్నింటియొద్దనుగూడ నిట్టివి యావులు కారంభించిన యెడల నవవసరముగా నింకను గ్రంథము పెరుగును. కనుకనే యిట్టిపట్టులందుఁ బ్రోద్ధములను సంస్కృత నిఘంటువులలో నిచ్చినపదములు కొన్ని చూపినఁ దక్కిన వన్నియు మాహింప శక్యము లగునని నిఘంటుకర్త లట్లు చేసినారు. ఇట్లే “అనిలజాడు” అనుపదమును గ్రహింపలేదని యాక్షేపించినారు. “అనిలాత్మజాడు” అనువానిని గ్రహించి యున్నారగుదా, దీనిని గ్రహింపకున్న నేమి? “అంగజన్మడు”వగలఁతోరె నిక్కడనుగూడ సమాధానము చూచుకొందురు గాక. “అనిమిషగురువు” ఇది లేదట. “అమరుగురువు” కలదుగదా, చాలవా? ఇట్టివాని పెన్నిటిని గ్రహించిన సులభమి కలుగును? కనుక వీరు చూపిన యితరా వాచశ్యకశబ్దములనుగూర్చి సమాధాన మిచ్చుట యవాచశ్యక మని తలచి తక్కినవానికి సమాధాన మిచ్చెదను.

౩. గృహితములు

(నిఘంటువులో నున్నను లేవని విమర్శకు లనుకొనినపదములును, తిర్దులములును.)

(౧) అకా—ఇది గ్రహింప లేదని యాక్షేపము. దీనిని “కా” గా గ్రహించి ‘అని’ అనుపద్యమునువలెఁ బూర్వోక్త విషయమును నూచించును. ఇది యాయర్థ

మునఁ దలచుగా ఏ వార్థకమును ఆకారమునకుఁ దర్వాతఁ గనఁబడుచున్నది” అని వ్రాసి ప్రమాణములు చూపి యున్నారు. అట్లుగాక ‘అకా’ అని యొకపదము గ్రహించిన ‘చ... అది తనివైవ్యావరాధంబున వర్ణ్యుగా వగది ...’—భార, ఆర. ౩-౧౭౮. ఇక్కడ ఆకారపూర్వకము కాకున్నను ‘అని’ అను పద్యము నిచ్చుచున్నది గదా! ఇది యెట్లు భురురును? కావుననే దీనిని ‘కా’ గా గ్రహించినారు. ‘అకా’ నిర్విధ్యము’ అను ప్రాథమ్యోక్తమును వ్రాయుకాల్సిపాయము. అందు చేతనే శబ్దరత్నాకరమున “అకా” అని గ్రహింపక “కా”గానే నీతారామచార్యులవారు గ్రహించినారు.

(౨) అస్యము— ఈ పదము లేదని యాక్షేపము. “అస్యము” అను పదమును గ్రహించియుండగా దీనిని గ్రహింప లేదని యాక్షేపించుట సమంజసము కాదు. ఇట్టి విశేషగ శబ్దములలో నమహా నృపా నృపాతీ రూపములు మూడును గ్రహింపక యేదే వోకటియే గ్రహించుట నిఘంటుసంప్రదాయము.

(౩) అంపపెట్టు, అంపపెల — ఇది గ్రహింప లేదని యాక్షేపము. “అమృ1” లో (కృత్రియందుఁ దలచుగా ‘అంప’ అనును) అని వ్రాసి యుదాహరణార్థము ‘అంపకపై, అంపకెల్లి’ మున్నగునవి కొన్నిమాత్రమే గ్రహించినారు. “అంపపెట్టు” మున్నగువాని కన్నిటికిని ‘అమృ1’ లో వ్రాసిన విశేషమువలననే సిద్ధి పులభిగావ్యము. కావుననే యిట్టివాని నన్నిటిని గ్రహించి వృథాగా గ్రంథమును తెంచలేదు.

(౪) అంతర్వరము, అంతఃపరివారము:— ఇది లేదని యాక్షేపము. సూర్యరాశిసంప్రనిఘంటువులోని “అంతర్” అనుపదమును జూచికొనిన నిట్టివి ప్రత్యేకముగా గ్రహింప నక్కఱలే దని తోచును.

(౫) అంబుజాక్షి, అంబుజాక్షుడు, అష్టాక్షి :- ఇది లేదని యాక్షేపము. ఇట్టివి “అక్షి” శబ్దములో సవిమర్శముగాఁ జూపఁబడినవి. ఇట్టివానిని మేము చూపినట్లే ప్రధానశబ్దములలోఁ జూపినఁ జాలవలయు గ్రంథ విస్తరము తగ్గుటయేకాక యిట్టివాని ననేకములను

గర్వింతుకొను తెలివిమాడఁ గల్గును. లేనిచో గ్రహించి వనే తిక్కఁ దదితరములు తెలియవు.

(౬) అబ్బముని — ఇది లేదని యాశ్చర్యము. ఇక్కడ “అబ్బముని” అను యాపాంతరము గూడ నుండును. ఈ విషయము ‘అభిమఖండ’లోఁ జూపఁబడినది. ముఖకబ్బమువఁ గూడఁ జూపఁబడును.

(౭) అలుగుటయు — ఇది లేదని యాశ్చర్యము. ఇది విశేషార్థాధిదాయకము కాకపోవుటచేత “అలుగుట”లో నుదాహరణముగాఁ జూపఁబడినది.

(౮) అల్లఁదము — ఇది లేదని యాశ్చర్యము. ఇది “అల్ల2” లో నుదాహరణముగాఁ జూపఁబడినది. కొన్నిచోట్లఁ దెచ్చఁ దనవత్సరముంత శబ్దములు ప్రత్యేకముగా గ్రహింపఁబడిక ‘అల్ల2’ మొదలగు శబ్దములలో వలెనే ప్రధానశబ్దములలో నుదాహరణములుగాఁ జూపఁబడును. ఇది నిఘంటుసంప్రదాయము.

(౯) అవసరము — ఇది నిఘంటువులో గ్రహింపఁబడ లేదని యాశ్చర్యము. ఇది కల దనుటకు దృఢతరప్రమాణములు లేకపోవుటచేతఁ బరిశీలించఁబడినది. అమరమున,

శ్లో. ధిన్యమోకోనివసనం స్థావావసరవాస్తుచి |
అని కలదు. ఇది యధికపాక మని యమరవ్యాఖ్యాతలు వ్యాఖ్యానము చేయక వదిలివారు. ఐనను

శ్లో. రమ్యమావసరం కృత్య—(రామాయణము బాల. ౧. 3౦.) లో (అవసరం = రత్నకాలారూపం గృహం- ధిన్యమోకో నివసనం స్థావావసరవాస్తు చేత్తిమరు) అని గోవిందరాజీయవ్యాఖ్యలో “అవసరముగా” చేదంపంబడియున్నది. ఇట్లే వైజయంతీనిఘంటువులోఁగూడఁ బ్రామాణిమితేత చేంపఁబడియున్నది. మఱియు నూ. ఉపసర్గే వనే. అవసరో గృహం. సంపదధో గ్రామః—విధాంతకముది. ఉదాది. 3. ౧౧౬.-అని పాణినీయమున ‘అవసర’ శబ్దమే సాధింపంబడినదిగాని ‘అవసర’ శబ్ద మెక్కడను సాధింపంబడలేదు. ఇట్టి బహుప్రమాణములను, ప్రామాణికప్రయోగములను బరిశీలించియే శ్రీరంగాచార్యులపద్ధతి నిఘంటుకర్తలుగూడ ‘అవసర’శబ్దమును గ్రహింపక ‘అవసర’ శబ్ద

మునే గ్రహించివారు. సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువు మాని నీ ప్రామాణికమార్గమునే యనుసరించి ‘అవసరము’ ను గ్రహింపక ‘అవసరము’నే గ్రహించినది. ఇట్లు సవిమర్శముగాఁ బనిచేయుచున్న సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువు నిండా ర్థమో స్తుత్తిర్థమో విమర్శకలోకమే నిర్ణయించునుగాక. ఇప్పటికి నీ రిద్వివమొదటిపట్టిక రైనది. ఇక రెండవపట్టికకు నీరు వ్రాసిన యుపోద్ఘాతమును గొంకయు విమర్శించిన దాని పస బయటఁ బడును. చూడుఁడు : “శ్రీరామాయ్య పంతులువారు పీఠికలో “ఉపసర్గశ్రుతం తాది శబ్దములు గూడ నిందు గ్రహింపఁ బడినవి” (పీఠిక, 3 పాఠట) అని వ్రాసియున్నారు. శబ్దములు అను మాటకు ‘కొన్ని’ అనువిశేషణ మున్నచో నది యథార్థమే యగునగాని ఆ విశేషణము లేక ‘అన్నియు’ అనుభావము కలుగవలయునను తలంపుతో వ్రాసెయ్యెడల నది ఘోరాపత్తిమే యగును. పంతులవారి మాటలో ‘ఉపసర్గ’ అనుటకు ఉపసర్గపూర్వకములు అనియే గదా వారిభావము. చూడుఁడు: ఆంధ్రమహాభారతము నుండియే కొన్ని పదములు :

అకలంకము	అవధీయానుఁడు
అకాలకాముది	అనవిత్త్యము
అదిర్తు	అనింద్యము
అజరామరము	అనీహమానుఁడు
అధశ్శయనము	అభల్లవు
అఘోనీది	అనివాధవత్
అవిధిము	అశ్లేఢము
”

అని విమర్శకులు వ్రాసివారు. కాని యీ పదములలో వేదియును నుపసర్గపూర్వకము గాదు. ఏమాత్రపు సంస్కృతవ్యాకరణజ్ఞానము కలవాడైనను “అ, అఘ” అనునవి యుపసర్గము లని చెప్పఁడు. మఱియు “తెనుఁగులోఁ బృథ్వీయోగార్థ ములు గాకున్నను సమాసములలో నుపయోగింపఁబడును గనుక ఉపసర్గశ్రుతం తాది శబ్దములుగూడ నిందు గ్రహింపఁబడినవి” (పీఠిక, 3 పాఠట) అని శ్రీరామాయ్యపంతులవారు వ్రాసియుండఁగా దీనినంతను సరిగా నర్థము చేసికొనక యీ

వాక్యమునందలి యేకదేశమును గ్రహించి విమర్శకులు దానికి విపరీతవ్యాఖ్యానము చేసినారు. శ్రీమంతులవారు 'ఉపసర్గ' శబ్దమును "ప్ర, పరాదు" లనునర్థముననే ప్రయోగించిరిగాని విమర్శకులు వ్రాసిన ట్లుపసర్గపూర్వకము లనుభావమునఁ బ్రయోగింపలేదు. ఉపసర్గములనుఁ దెలుగునఁ బ్రత్యేకముగాఁ బ్రయోగము లేకున్నను సమాసములలో నుండును గనుక మేము "ప్ర" మొదలగు నుపసర్గముల నన్నింటిని గ్రహించి వానికిఁగల యర్థములు నుదాహరణములను జానినా మని పంతులవారి వాక్యమునకు భావము. అట్లు ప్రాదులను బ్రత్యేకముగా గ్రహించి యర్థాయలు వ్రాయఁటచేత విమర్శకులు నీఘంటువులో నీయలే దని యాక్షేపించిన "అపకౌఠము, అపశత్రుత్రిము, అనజన్మి, అనజాతి, అభిఘట్టము, అధిదాఁగము" మొదలగు నుపసర్గపూర్వకపదములు తత్తదనుపసర్గములలో వ్రాసిన యర్థములకే యుదాహరణాంతరము లగును. కనుకనే యుపసర్గపూర్వకపదముల నన్నింటిని గ్రహింపక కొన్నింటిని (మఖ్యములగువానిని) మాత్రమే గ్రహించినాము. వాచస్పత్యాది సంస్కృతనీఘంటువులుగూడ నీమార్గమునే యనుసరించినవి. అట్లుగాక యుపసర్గపూర్వకపదముల నన్నింటిని గ్రహింపవలయు నన్నచో నొక్కొక్కయుపసర్గమున కొక్కొక్కసంపుటము కాఁగలదు. అది నిరర్థకపరిశ్రమము. కనుకఁ బరిత్యజింపఁ బడినది. విమర్శకులు వైవిచయమును గమనింపకపోవుట యటుంచి నీతికవై నను సరిగా సర్థము చేసికొనక తమ కలము నిక్కడ యభేచ్ఛముగా పాగింపట మిక్కిలి శోచనీయము.

పీఠ చూపిన 'అకలంకము' మన్నుననవి "అ. సం. అవ్య." లో గతార్థము లగును. అక్కడ నక్షాకు సంబంధించినవిచయము విప్రలముగాను పోదాహరణముగాను వ్రాయఁబడినది.

ఇట్లు పీఠిచ్చిన రెండవపట్టికలోని శబ్దములు గూడ గతార్థము లైనవి. ఇంక మూడవపట్టికలోని శబ్దములు చూడుడు.

"ఒక్క మహాభారతము నుండియేకాదు పీఠ శబ్దములను విడిచి పెట్టినది. తక్కిన వానియందునుండియు

వదలివైచినారు. ఎన్నింటిని వదలిపెట్టినాకో అదేపు నికే రోటుక. ప్రబంధములనుండి నేను గుర్తువ్రాసికొన్న పదములలోనుండి కొన్నింటిని ఈ సంపుటములో లేని వానిని మచ్చునకు ఉదాహరింతును " అని విమర్శకులు వ్రాసి కొన్ని పదము లిచ్చినారు. విమర్శకులు తా మిచ్చిన పదము లేయే గ్రంథములలో నన్నచో వానికేర్లు మాత్రమే వ్రాసినారు కాని యావ్యాపారులను, పద్య సంఖ్యను వ్రాయలేదు. ఇది మిక్కిలి యవ్యాధ్యము. ఏల యన, "ఎడగర" అనుపదము భారతమున నన్నదని విమర్శకులు వ్రాసినారు. పదునెనిమిది పర్వముల నుచో గ్రంథములోని శాలుగృతములవద మెక్కడ నన్నచో తెలిసికొనుట యెట్లు? దాని మంచిచెడ్డఁ గూర్చి విచారిం చుట యెట్లు? ఇట్టివానిని చెడకవలయునన్న వెంతయో కాలము పట్టును. విషమ నేను పీఠి నన్నింటిని చెడకవా దను. తత్తత్తదములయొద్దఁ దత్తత్తద్యములను వాని సంఖ్యాదులను జూపియే సమాధాన మిచ్చెదను చూడుడు :

అనాక:—
గీ. అనియశబ్దంధిసంరంభే నతిశయిల్లఁ
బలుకుటయ నాత్మ గర్హించి నలువపట్టి
యొండవాక యొక్కింతనీ పూరకుండి
యగున్వరంచును వేడి నిట్టూర్పు వుచ్చె
—కాశిఖండము, ౧.౧౦౧.
(వానిశ్చ ప్రతిపాశము.)

ఇందలి "అనాక" అను పదమును గ్రహింపలే దని విమర్శకుల యాక్షేపము. ఇక్కడ "అనాక" అనునది ముద్రగా ప్రమాదపడితిమి. "నూ. అనునకు అనకనులకు ముడికట్టులు పరంబులగునపుడు కానా కానలు విభావ నను " అను బాలవ్యాకరణమా త్రముచేత "అను" ధాతువునకు ద్యుతిరేక క్రాస్త్యక రూప ములు "అనక, నాక" అని రెండుమాత్రమే యగును. కను కనే "ఒండునాక" అని ప్రాతముద్రణమునను, తాళ పుత్ర గ్రంథములలోను గలదు. ఇంతమాత్రమేని సవరించు కొనలేని పీఠిక గొప్పనీఘంటువును విమర్శింపఁబూతుట మిక్కిలి సాహసము.

టాకీ తీసి చూడండి!

(శ్రీ కొడవటిగంటి కుటుంబరావు)

ఇక ఈ దిక్కుమాలిన టాకీ లైనులోకి ఎన్నటికీ అడుగుపెట్టను. వాళ్ల “ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నం” నామూలంగా చెడిపోయిందని వాళ్లు దేశమంతా చాటుతున్నారు. వాళ్లు చాటకపోయినా అటువంటిటాకీలో వేలు పెట్టినతరవాత న న్నెవరు చేరనిస్తారు మళ్ళీ ?

కాని ఆ దిక్కుమాలిన టాకీ అట్లా కావటానికి నేనే కారణ మంటేమాత్రం నేను సహించలేను. నా తెలివితేటలలో విశ్వాసం ఉన్నవాళ్లూ నా స్నేహితులూ నన్ను చూడగానే పెట్టేమొహాలు చూస్తే నాకు ఆత్మహత్య చేసుకో బుద్ధివుడుతున్నది. నేను జరిగిందంతా చెప్పేస్తాను. నాకు శక్తిలేదు కాని నేను పనిచేసిన కంపెనీ డైరెక్టర్ల నందరినీ ‘దిష్టి బొమ్మలల్లే వేళ్లాడగట్టి’ ‘తలా తోకా తెలియకుండా టాకీలు తీస్తామని బయలుదేరినవారందరికీ ఈగలే పడుతుంది’ అని చాటించామని ఉంది.

మాకంపెనీలో భాగస్థులలో ఒక్కణ్ణి కూడా నేను స్వయంగా ఎరగను. అందులో ఇద్దరు కంపెనీతరపున బాడుగకు తీసుకున్న మోటారుకారులో మా ఇంటికి వచ్చారు. వాళ్ల వెంట మాసూర్యనారాయణ కూడా ఉన్నాడు. వాడి కా కంపెనీతో ఏమిసంబంధమో, వాడి సలహా కంపెనీవారు ఎట్లా ఆమోదించారో, ఆఖరుకు వారికి వాడికి ఎట్లా తెలిపిందో—ఇవేవీ నాకి నాటికి తెలియవు. ఆ కంపెనీవారు నన్ను

ప్రొడక్షను మేనేజరుగా బుక్కుచెయ్యటానికి నిమిత్తమాత్రుడుగా వాడు రంగం మీదికి వచ్చి ఆపని కాగానే బయటికి వెళ్లి తన స్నేహితు గుమాస్తాగిరిలో నిమగ్ను డైపోయి నాడు.

నాదగ్గిరికి వచ్చిన వెద్దె లిద్దరూ నాదరిత్ర స్థితి చూచారు. నేను చవుకగా వస్తానని తెలుసుకున్నారు. వారికి నే నేం చేస్తానో, చెయ్యగలనో, చెయ్యాలో తెలియదు. నన్ను ప్రొడక్షనుమేనేజరుగా పెట్టుకోండిని నేనే చెప్పాను. వారు నా అనుభవం అడిగారు; నాకు తెలియవలసిన అవసరం లేని విషయాలనుగురించికూడా ప్రశ్నించారు. ప్రతివిషయాన్నిగురించి కొంతకొంత మాట్లాడగల శక్తి భగవంతు డిచ్చిఉండటంవల్ల వాళ్ల కేవేవో సమాధానాలు చెప్పాను. వాళ్లు నన్ను అనేకవిషయాలను గురించి సలహాలు కూడా అడిగారు; అవికూడా ఇచ్చాను. వాళ్లు నామాటలు సంపూర్ణంగా అర్థం చేసుకుని వాటితో తృప్తిపడ్డట్లు కనిపించారు. ఒక్క డబ్బు ఖర్చుపెట్టడంవిషయంలోనే నేను ఆ ఇద్దరిలోనూ ఒకరికి కోపం తెప్పించాను.

నేను మరేమీ అనలేదు; ‘ఈలైనులో అనుభవం లేనివారు సామాన్యంగా దుర్వ్యయం చేస్తారు. ఒక్కొక్కరకం ఖర్చు అవసరమైనదల్లే కనిపించివా గిట్టదు; ఒక్కొక్కదానికి ఎంత ఖర్చు చేస్తే అంతకు పదింతలు

ప్రతిఫలం ఉంటుంది. అది తెలుసుకుని ఖర్చు చేస్తే వృథావ్యయం చాలా తగ్గించుకోవచ్చు' అన్నాను. ఆమాటమీద ఒకాయన కొంచెం అతిశయంగా, "మనం అటువంటి కక్కుర్తిపడ నవసరం లేదు లెండి! లక్ష రూపాయలు అవునవనే అంచనా వేశాం!" అన్నాడు.

ఈ విషయంలోనే కాదు, నేను మాట్లాడినదాని కంటా వారు ఆమాదం కనబరచి నప్పట్లా నే నన్నది వారి తలకు ఏమాత్రమూ ఎక్క లేదని క్రమంగా తెలుసుకున్నాను.

చక్కని సాంఘిక సమన్యతను కథ రాయించమన్నాను. కథాగ్రూ తయారు చేసుకుని పట్టులను బుక్కు చెయ్యమన్నాను. లేకపోతే చాలా ఇబ్బంది పడిపోమా అన్నారు!

ఆఖరుకు "ప్రభావతీప్రద్యమ్మం" నిశ్చయం చేశారు. నిశ్చయం చెయ్యట మేమిటి పట్టులను బుక్కు చెయ్యటమేమిటి? ప్రభావతీ నేమీనికి ఆరుగురు ఆడవాళ్లను బుక్కు చేశారు. ఆరుగురికీ అడ్వాన్సు తిచ్చి పిలిపించి రిహార్సల్స్ ప్రారంభించారు. రిహార్సల్స్ ముగిసేసరికి, హార్మోనిస్టును కుదిర్చి సంగీతం అభ్యాసం చెయ్యటం. ఆ హార్మోనిస్టుకు బాకట్ల లక్ష్మీకాంతయ్యగారికీర్తన లన్నీ వచ్చును. ఇంతమంది ప్రభావతీలూ ఆ ఒక్క ప్రద్యమ్మం మీద పడ్డారు. అందుకని అతన్ని వెళ్లి గొట్టి మరొక హార్మోనిస్టును పిలిచారు. బుక్కుయిన ఆడవాళ్లకు ఏ హార్మోనిస్టుయినా ఒకటేనని నేను కంపెనీవారికి చెప్పాను. కాని నామాట ఎవరికీ అర్థం కాలేదు. కవిని తెచ్చి

కథ రాయించేలోపల ముగ్గురు హార్మోనిస్టులయినారు.

ఆకలి నేను పుట్టకపూర్వం ప్రసిద్ధజన వాటకకర్త అని చెప్పారు. ఆయనదగ్గర అచ్చు పడని ప్రభావతీప్రద్యమ్మనాకం ఉందిట. దానినమస్తహక్కులూ మా కంపెనీవారు నిపుణతతో బేరమాడి ఎనిమిదివందలరూపాయలకు కారుచౌకగా పుచ్చేసుకున్నారు. వేరే డబ్బు పుచ్చుకోకుండా ఆకలి అనాట కానికి 'అనుబంధాలు' రాయటానికి ఒప్పకో పటంవల్ల కంపెనీకి మరింత కలిసివచ్చింది!

అనాటకంలో పద్యాలూ అనుబంధాలూ కలిసి నూటఇరవైరెండున్నై. అందులో పది అంకాలు; ఇరవైమూడురంగాలు.

ఈటాకిలో పాల్గొనటానికి బుక్కుయిన నటీనటులముదాయం మొత్తం నలభై ఇద్దరు. ఇదికాక వంటవాళ్లూ పనివాళ్లూ ఇంకో పది మంది. ఈ బావతులో వచ్చిన ఒకవ్యక్తిని గురించి ఒక్కముక్క చెబుతాను. అత నెవరో ఎవరికీ తెలియదు. అతను మాలాడ్జికి (తాత్కాలికంగా కంపెనీవారు ఉన్న ఊళ్లో ఏర్పరచు కున్న తికాగాకు) రావటం నే నెరుగుదును. ఎవరు కావాలని అడిగితే "గోపాలస్వామి తో కొంచెం మాట్లాడాలి పిలుస్తారా?" అన్నాడు.

గోపాలస్వామి ఎవరో ఎవరికీ తెలియదు. "నువ్వే పిలుచుకో!" అని వాడికి సమాధానం చెప్పారు. ఆతంవాత వాడు నలుగురితోపాటు లాడ్జిలో అటూ ఇటూ అర్జంటు పని ఉన్నట్టు తిరగిసాగాడు. వాడు లాడ్జిలో అడుగుపెట్టిన అరగంటలో ఆడవాళ్లంతా తలా ఒక పసి వాడి కంటగట్టారు.

ఉమ్మన(న):— కేయూర బాహు చరిత్రలోని యీ పదమును గ్రహింపలే దని యాక్షేపము.

‘ఉమ్మన’ అనియే గ్రంథమున నున్నది. అది సరి యగునో కాదో యని కలచికోటలోని విమర్శకులు (న) కుండలికరణములో నుంచినారు. ఈపదము కల పద్యమును జూడఁడు.

(ఒకపమయమున దీర్ఘకాలము వజ్రపు పట్టినది. అప్పు డొకఁడర్థము దప్పిచేరి గంభీరప్రాణమై సమాప మున నొకమాదిలో)

క. మందూకి నివాదము దిని,

నిండిన సంతసముతోడ నీరుండనిచో

సుంప విని యెచట నుదకము

లంపెగఁజోలు నని మేన నుమృపలారక.

— కేయూరబాహుచరిత్రము, 3. ౧౮.

(కడియవచ్చెను.) ఇక్కడ “ఉమ్మ + అసలారక” అని పదచ్ఛేదము. “ఉమ్మ = ఉక్కు. అసలారక = అతిశ యింపఁగా” అని యర్థము. విమర్శకు లజ్ఞానివట్లు “ఉమ్మన(న)” అనుపదము లేదు. ఈ విషయము వీరికిఁ జెలిపినచో నిఘంటువు వారిపై నాగ్రహింపకుండుట. ఉమ్మ, అసలారు శబ్దములు నిఘంటువులో సప్రమాణము గా గ్రహింపఁబడియు యున్నవి. ఇక్కడ విమర్శకులు “ఉమ్మన (న)లు + అరక” అని పదచ్ఛేదము చేసికొని రో? “ఉమ్మన (న) + అరక” అని పదచ్ఛేదము చేసి కొనిరో? లేక నుతి యేదిగముగాఁ బదచ్ఛేదము చేసి కొనిరో? వారికి యెఱుక.

అట్టహాసము:— భీమఖండములో నున్న యీప దమును గ్రహింపలే దని యాక్షేపము. ఇది సూర్యరా యనిఘంటువు ౯౯ పాఠటలో “పెద్దవత్స” అను శబ్దముతో నీయఁబడియున్నది. వీరు లే దనుటకుఁ గారణము లేలిరుదు. ఈ పదము భీమఖండములో ౧-౪౩, ౧౦౩, ౩-౧౩౯, ౪-౬౫ లలోఁ గలదు. కాని వీనిలో పెచ్చటను నిఘంటువులో నిచ్చినయర్థము కన్న విశేషార్థ మైనను లేదు. కనుక విమర్శకులు నిఘంటువును మరల నొకమాటు సరిగాఁ జూచుకొందురుగాక.

అటకూటము:— భీమఖండములోని యీపదము నీయ లేదని యాక్షేపము.

‘వ...కుంఠిమాధవదేవునకు విశ్రాంతిప్రదేశం బును హంకారిలేమహాదేవి విహారసంకేతధ్వనంబును విశాంతికాలమ్మే కాటకూటంబును... అవఁడని...’

—భీమ, ౨.౫౬.

ఇం దీపదము కలదు. “అట = క్షీణకొటైన, కూటము = గృహము” అని దీని యర్థము. పై రెండు శబ్దములును వేఱువేఱుగా గ్రహించి వానిలోఁ బై రెండర్థముల నిచ్చియున్నాము. మఱియు నీ యర్థము కల “అటగీయ” అనునను ప్రపదము నొకదానిని మచ్చుకై చూపియున్నాము. అందుచే నీ పదము పై వానిలో గతార్థమగును. ఇట్టిపను ప్రపదములలో నొక దానిని జూపినచోఁ దత్సవ్యశములగువానిని బాహు లూహించుకొనవలెనేకాని నిరుపయోగములగు నిట్టివాని నన్నింటిని నీయలేదనుట సమంజసము గాదు. ఈయక తప్పేదన్నచో “అటగృహము, అటవేశ్యము, అటసవ్య ము, అటనిశేతనము” మున్నగు పదములనుమాత్ర మేల యీయవక్కఱలేదు? అట్టియదోరఁకొనినచో నంత మెక్కడ? కావుననే యిట్టిపను ప్రపదములవిషయమున ముఖ్యములగునవి కొన్ని చూపి వదలుచున్నాము.

ఏకభోగము:— భీమఖండములోని యీ పదము నీయలే దని యాక్షేపము.

గీ. ఏకభోగంబుగాఁగ నేలేఱుగరుగు గదిలీసీనుయు నౌతమిగంగమేర కప్పరపుగ్రోవి గాక్కిరఖండ మవధి యేల విక్రమటుంచి భీమేశ్వరుండు.

—భీమ, ౫.౮౮.

ఇక్కడ ‘ఏక’, ‘భోగ’ శబ్దములకున్న యర్థము కన్న విశేషార్థ మేమియును లేదు. కనుకఁ బ్రత్యేక పదముగా గ్రహింపవలసినయవసరము లేదు.

అగ్రశ్రవణము:— పాండురంగమా వాత్సల్యము లోనియీపదము లేదని యాక్షేపము. ఇది యివశబ్దమౌ నుశబ్దమౌ విమర్శకులు గ్రహింపలేదు. ఏల యన “అగ్రస్” అనుదానిలోఁ దవగ్రవమర్థవర్ణ మేకాని ద్వితీయ

వర్ణము లేదు. కనుక పిదు తవర్ణ ద్వితీయవర్ణముతో నిచ్చుట తప్పదు. ముదిరిపాతమునుబట్టి తవర్ణ చతుర్థవర్ణ ఘటిత మనుకొన్నచో మార్యరాయాంధ్రవిఘంటువు లోని "అదస్" శబ్దములో గతార్థమగును. వ్రాతప్రతు లలో

చ.....వినిపించు నీకు కే,
 గని వినియున్న గోపయ్య న
 గమ్యమునై న యదాప్రపంచముకొ.
 —పాండు, ౨,౨౧౯.

అని తవర్ణ తృతీయవర్ణముతో నన్నది. అప్పుడు విఘంటువులోని 'అదస్' శబ్దములో గతార్థమగును. వ్రాతప్రతులపాతమునందే యర్థము సరిగాఁ గదరు నన్నది. ఇట్టిదొట్ట వివర్ణములు తనశబ్దతోఁ బరి షిల న ము చేయక మార్యరాయాంధ్రవిఘంటువుపై నా గ్రహించిన కేమిలాభము ?.

అతికః:— పాండురంగమాహాశ్మయములోని యీ పదమును గ్రహింపలే దని యాక్షేపము.

ఉ....వినిపించదనుడు...కనియెక...
 సంవిరసత్కృపారసవ
 కంఠదు భాదికవిక వృషాకశిక.
 —పాండు, ౨,౧౯౦.

ఇక్కడ "అతికవి" శబ్దము "వృషాకశి" శబ్దము వకు విశేషము. కనుక - అతిశబ్ద కవిశబ్దములు చూచి కొనిన వానిలో నిది గతార్థమగును. ఇట్లే "అయ్యలకొడ్డి" అను మఱియొకపదము లేదని యాక్షేపించినారు. అది పాండు, ౨,౯౦లో నన్నది. కాని యక్కడఁగూడ నట్టి విశేషార్థము లేదు. "అయ్యలకొడ్డి, కొడ్డిశబ్దములు చూచి కొనిన వానిలో గతార్థమగును. సరియగు శబ్దములు నిఘంటులో వదలిపెట్టబడినచో నట్టివాని కెవరు చూపినను గృతజ్ఞ తాపూర్వకముగా మార్యరాయాంధ్రవిఘంటువువాడు గ్రహించు రనియును, ఇట్టి నిశ్చయము ప్ర శబ్దములు గ్రహింప నక్కఱలేదని తెలిసియుండియే మాని వేసినా రనియును వివర్ణకలాకము గ్రహించఁగాక.

అరణాలు:— శివరా త్రిమాహాశ్మయములోనియీ పదమును గ్రహింపలే దని యాక్షేపము.

గీ. త్రివరకాపాదవధనమహాద్రేకకలహరి
 భరణిజేవుఁ డా యోజ విత్తై వహించి
 యారణాలు వశింపంగ వాలింబి,
 శంబరారాతి రతిజేయ చఱచివేవ్య.
 —శివరా, 3,౧౪.

ఇక్కడ 'అరణాలు' అనవలెనుగాని 'అరణాలు, అనరారు. ఏల యన, అరుణముతోఁగూడ వాటువన్న ములు వేదములోఁ గలవు. వీనిలో "అరణ్యేఽగ్నియాతి" అని యొందుటచేత "అరణ్యకము" ననియున, అరుణ సంబంధము కలవనటచేరి "అరణము" లనియును వీనికి రెండుకేర్లు వచ్చినవి. 'అరుణాలు' అనుటకు బదులు 'అరణాలు' అని తప్పగా శబ్దకహరమునఁ గలదు. అదియే మద్రాడకులు ప్రచుడికమున ముద్రించివారు. దానిని జూచి మనవివర్ణకులగూడ భ్రమపడివారు. కనుకచే.....అరుణం, బుల.....అముక్తమౌల్యద. 3,౧౧. లోను, "అరుణము లనెడు భాగములలో" అని వేదం వేంకటరాయశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యలోను గలదు. మొదటిసంపుటమున లేని 'అరుణము', 'ఇరుచఁ బడు' మొదలగు శబ్దములను రెండవ సంపుటమున ననుబంధ మునఁ జూపఁదగినది సుమారు రెండుసంవత్సరములకుఁ బూర్వమే ప్రశ్నోకముగా నొక యనుబంధము తెయారు చేసి యొందినాము. ఇట్లే దాటిపోయినవానిని తై సం పుటముల యనుబంధములలోఁ జేర్చుచుండుము.

ఎడగర:— ఇది భారతమునఁ గలదనియును నిఘంటువులో గ్రహింప లేదనియును వివర్ణకులయొక్షేపము. పీ. మాకు నీమూర్తి సమృత మేము దీనికి
 నీతోడివారము నీవు దిస్సి,
 యున్నవాడవు నిడయునలేకయున్న నీ
 పెడగరపడియై దీయదలిలోన
 కమ్మి దిష్టిచేసి నిడించి...అదిరిన
 కరిగణంబు గెలుతు నశ్రమమున.
 —భార, పా. ప్రి. ౧,౬౦.

అని వాచిత, అనందవారి ప్రతులలో నన్నది. వ్రాతముదిరిప్రతులలోన, భారతము లక్ష్మీపతి

సోమయాజులగారి వ్యాఖ్యలోను “లేకయున్నది జేగిరపడియెద వేల యంతి” అను పాతము కలదు. ఈ పాతమును వాదిల్చి, ఆవందవారుగూడఁ బాఠాంతరముగాఁ జూపియున్నారు. కాని యీ పాతమున నఖండతాది సంకీర్తనంపలేదు. కవిశ్రయములో నిట్టియఖండయంతి లేదనియే పాతములఁ బరిశీలింపఁగాఁ కలిపిది కనుక నీ పాతము మంచిది గాదనుట ఘట్టము. ఇఁకఁ దాళపత్రిగ్రంథములు పరిశీలింపఁగా “...నిద్రయును లేకయున్నేని వెడఁగురుపడియె దీయడని లోన, నిల్చి దిప్పిజేసి నిద్రించి...” అను సాధుపాతము కాన్పించినది. కావున దీనిని “వెడఁగురు”గా గ్రహించి యచ్చట మంచిపాము. ఇట “వెడఁగురు”అను నదియే సరియగు రూప మనుటకు

చ. ఉడుగక కన్ను నీరఁ గడు నొప్పటి
చాయలు చెడ్డకన్నులుక,
వెడఁగురుపడ్డమోముఁ బటుజేవనఁ
గండివయంతరంగముక,
బడుగయియున్న మేను వయిభావిని...

—పారవంశము. పూర్వభాగము, ౮.౧౫౫.

ద్వి. అక్కలిపటపక యాగన్నుఁ గొనక,
చెక్కక నీరగక వెడఁగురురడక...—
—పండితారాధ్య చరిత్రము. దీక్ష, ౯౧ పా.

మొదలగు సాధకప్రయోగములు గలవు. ఇక “ఎడ గర” అనుటకు సరియగు ప్రయోగ మొక్కటియే నియుఁ గాన్పించలేదు. కనుకనే సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువులో నీపదము గ్రహింపఁబడలేదు. ఇట్లు పదియవ్వముగాఁ బరిశీలించుచుండుటచేతనే సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువు తయారగుటకు హెచ్చుకాలమువట్టుచున్నది. అట్లుకాక కనఁబడిన చల్ల గ్రహించి యేదియో యొక యర్థము వ్రాయుచుండినచో నింతకుఁబూర్వమే పని ముగిసియుండును.

ఎలపాపెము:— పారవిలాసములోని యీ పదమును గ్రహింపలే దని యాక్షేపము.
ఉ. పల్లియవోటనుండి యెలపాపెము నడకలుఁ
బక్కలంబులుక...నందివియ్యములు... కుమారసిరి

యాశుకకుఁ గొనితెచ్చి రర్పిలిక.—
—పార, ౨. ౯౧.

సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువులో “ఎల”లో “అభివరము” అనుపదము సోదాపరణముగా నిచ్చి యున్నాము. అందుచేత నీపదము దానిలో గతార్థమగును. “ఎలపాపెము=అభివరపాయపము, క్రొత్తగాఁ జేసిన పరమాన్నము” అని యర్థము. పద్యపితృపాయపము భక్తజాన్యము కాదని భక్త్యతాప్రయములో మందుటచేత శ్రీనాథుఁడు పాపెమునకు ‘ఎల’ అను విశేషణము నుపయోగించినాఁడు. మఱియు నొక్కడ “ఎలప్రాసంకుటద్గులు” అను పాఠాంతరము కలదు. అప్పుడీ పదమే లేకుండా. “ఎలప్రాసంకుటద్గులు = క్రొత్తప్రాసంకుఠావ్యపుటదుకులు” అని యర్థము. కనుక నిదియు గ్రహింప నక్కఱలేదు.

అయినయ:— పారవిలాసములోని యీ పదము నీయలే దని యాక్షేపము.

క. పాయముల మారుసర్గము
లయంతెంబు వహింప నూతుండై మఠలియు
న్నియమింపఁ దవనునరదము
నయదము నెక్కంగఁబనిది పార్షం చెసంగక.
—పార, ౩. ౧౫౧.

గఘంటువులో “అయము” అనుపదమును గ్రహించి దానిలో “౨. మంగళము, భగ్గము” అను పదము వ్రాసియున్నాము. “ద” లో (ఇచ్చునది—ఈ యర్థమున సమాసాంతముననే యుండును. ఉదా:— మఖదము, దుఃఖదము మొ.) అని యాపఁబడును. ఈ విధముగానే యిట్టికేవల యాగికళిబ్బముల నన్నిటిని గ్రహించుట యుక్తము. ప్రత్యేకముగా గ్రహింప నక్కఱలేదు.

అధ్యాపము:— పారవిలాసములోని యీ పదము నీయలే దని యాక్షేపము.

(రరివిలాపము)
మ. ...ఎన్నందును లేని చందమిది ల
క్ష్యిపుత్రి నీయందు న,
న్నతిదుఃఖాన్విత డించి పోనఁ దగవా
యధ్యావపుంబట్టునక —
—పార, 3. ౮౬.

“అధ్యానము = ధ్యనిలేనది, నిశ్శబ్దము” అని యర్థము. ఇది “అ. సం. అవ్య” లో గతార్థము. అక్కడ నక్షాంశ సంబంధించిన విషయము విపులముగా వ్రాయఁబడినది. ఇప్పుడు “అధ్యని” అశబ్దము, అరావము, అరవము” మొదలగు నభ్యో సమాసభూతిత శబ్దముల నన్నింటి నీయవలయు నన్నచో వానికి ఎన్ని సంప్రతులు లైవను బాలవు. కనుకనే వీలయినంతవఱకు కిట్టి సులభ మార్గము లనుసరింపఁబడినది.

అనాదల :— పారవిలాసములోని యాపదము నీయలే దని యాక్షేపము. పారవిలాసములో నాక్షేప దము కనఁబడలేదు. ఎక్కడ నన్నచో విమర్శకులు తెలిపినయెడల సమాధాన మిచ్చుటకు వీలగును.

ఇక్కడకు వీరు వ్రాసియుంచుకొనిన శబ్దములకు సమాధాన మిచ్చుటయైనది. విమర్శకులు మఱి కొన్ని శబ్దముల నిద్వి వానికేగవ యన్ని యర్థములు నీయలేదని యాక్షేపించినారు. వానిని బరికింపుడు.

అయ్య :— “దీనిని శ్రీవాగుండు తన శృంగార నైషధములో పురుషసామాన్యవాచకముగాఁ బ్రయోగించినాడు. కాని నిఘంటువువా రీయర్థమును గ్రహింపలేదు” అని యాక్షేపము.

చ.భట్టహ
ద్వనికవితానుగుంధములు ...కొండఅయ్య, కా
నని కొనియాడ కేరలు...

—నైమ, గ. ౧౩.

ఇక్కడ విమర్శకుల యర్థము సరియైనది కాదు. “అయ్య లు=పూజ్యపురుషులు” అనియే యర్థము. ఈ యర్థము నిఘంటువులో నీయఁబడినది. ఈ ప్రయోగమున మాత్రము వ్యతిరేకలక్షణచే “నిండ్యపురుషులు, తెలివితక్కువపురుషులు” అని యర్థము చెప్పకొనవలయును. ఇట్లు కాక యొక్కడ “పురుష సామాన్యవాచకము” అనిన నింద గమ్యమానము కాదు. ఇట్టివ్యతిరేకలక్షణాలభ్యార్థములను నిఘంటువునఁ బ్రత్యేకార్థములుగా గ్రహింపదుగాని తత్ప్రయోగము సుదాహరణముగా గ్రహించినప్పుడు దానికొందఁ డూహించుదురు; అనఁగా

నిట్టి సామాన్యవిషయములను బొత్తు లూహించు కొనవలయు నని నిఘంటుకర్తల యాశయము. మఱియు “అయ్య” లో “3. పురుషవాచకము. — వాడు.” అని యొకయర్థము వ్రాసియుండఁగా నిఘంటువువారు “పురుషసామాన్యవాచకము” అనునర్థము నీయలేదనుట యసత్యము గాదా? పురుషసామాన్యవాచకము లగు నయ్యశబ్దము లన్నియు దానికి సుదాహరణము లగును. కొన్నిచోట్ల “వాడు” అనుశబ్ద మయర్థమున సరిగా నకును నని తెలుపుటకై “—వాడు” అని యాహియారు. అట్లు కాక యీ రెండను సమానార్థకములే యనుట యిష్టమైనయెడల “పురుషవాచకము, వాడు” అని కామానుబ్రుతో నిద్వియుంచుదురు. “కామాచే విభజింపఁబడిన పదములు సమానార్థకములు” అని శీతీకలో వ్రాసియున్నారు. విమర్శకులు నిఘంటువచయితల యుద్దేశములు సరిగా గ్రహింపక యాక్షేపించినట్లు వారి వ్యాసము స్పష్టము చేయుచున్నది.

“అప్రేడితము, అనుప్రాసము, అధ్యాహారము” ఇత్యాది పదములను శ్రీవాచకవిచంద్రుడు తన వాక్యములలో ప్రయోగించియున్నాడు.

‘అప్రేడితమొ కాని యర్థిజానకు. —కాశీ. ౪.’

వీనికి లక్ష్యార్థములు చెప్పవలయును గాని కాస్త్రపరిభాషతో నర్థములు పొసగవు. కాని నిఘంటువుకర్తలాతోలికి పోలేదు” అని యాక్షేపము. కాని నిఘంటువులో “అప్రేడితము” రెండవయర్థము క్రింద నీ. వీష్యయోకాని పూవిలుకాని సఖుఁకు
నాప్రేడితమొకాని యర్థిజానకు.
—కాశీ. ౪. ౧౯౧.

(ఇట ప్రతినిబంధము, పాటి-అని భావము.) అని వ్రాసియుండఁగా గాకొండములోని “అప్రేడిత” శబ్దమునకు నిఘంటుకర్తలర్థము వ్రాయలేదని విమర్శకులు వ్రాయుట సత్యమారము. అనుప్రాసము మొదలగు శబ్దములలోఁ గూడ నిట్లే ప్రయోగముగా నీభావమునే వ్రాయుట వ్యాయ్యము. వాని ననుబంధములోఁ జూపితిమి.

అక్షయ్య :— “ఇది గ్రాసమాత్రభిక్షము అను పదమునఁ గాకొండమునఁ బ్రయోగింపఁ బడియున్నది.

కాని పరివస్తువాడు దానిని చూడనేలేదు" అని విమర్శకులయ్యాడేవము. చూడుడు :

గీ. హంతకారం బనంగ బదాఱుగల్లు
గలకభర ! నాల్గుగల్లు పుష్కల మనంగ,
గ్రాసమాత్రంబుభిక్షి యక్షయ్యమండ్రు,
మానిబృంచారక ! తదన్న దానఫలము.
—కాశీ, ౫, ౨౧౯.

ఇక్కడ "తదన్న దానఫలము, అక్షయ్యము, అండ్రు" అని యవ్యయింప వలసియుండెగా "గ్రాసమాత్రంబు భిక్ష, అక్షయ్యము, అండ్రు" అని యవ్యయింపిన వీరి సమన్వయకర్తరి విద్వాంసులు నిశ్చేష్టులు కావలినదే ! వీరి సమన్వయమున నాల్గవ పాదమున కవ్యయము నున్నదేనా ? ఆంధ్రభాషలో నిట్టి పాండిత్యముకల మన విమర్శకులు సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువు నాఁజేసిందుట యాశ్చర్యకరము. ఇక్కడ మూలమును బరికింపుడు.

శ్లో. హంత ష్టదశభిర్ద్రావై,
కృతుర్భిః పుష్కలం సప్తతమ్
గ్రాసమాత్రా భజి ద్విహ
గృహస్థసుకృతప్రదా.
—సం. కాశీ, ౩౫, ౨౦౪.

సూర్యపురాణమునఁ గూడ నీవిషయ మిట్లున్నది.

శ్లో. భిక్షమాహం గ్రాసమాత్ర
మన్నం తస్మా చ్చతుర్థదమ్,
పుష్కలం హంతకారంశు
తచ్చతుర్థద ముచ్యతే."
మఱియొకవిషయమును జూడుడు.

"పరివస్తువాడు ప్రకరణార్థమును గమనింప లేదనుటకు దృష్టాంతముగా మహాభారతపదములనే నాలుగయిదింటిని ఆంధ్రముహాభారతనిఘంటువు సంగ్రహించినవానినుండి యుదాహరింతును.

"అను-అధారమున, ప్రాసన,

"అధికతాపతప్త మైనది నాచిత్ర
మొకర వలెనీతోడ నొకట మని
యెన్నఁజొక్క మనకు నిండఁగ కనునాతఁ
డేల మసలెనొక్క యిన్నియెండ్లు.
—భార. ఆర., ౩, ౨౯౦.

"ఇంటి అనుధాతువునకు ఆశ్రయము అనియే యర్థము చెప్పవలయును. చూలము చూడుడు.

"శ్లో. సర్వేహ మాశ్రయోస్మాకం
రనేఽరీణాం ప్రయగ్ధితా.
—సం. భార. ఆరణ్య, ౧౪౩, ౧౭.

"మూలములోని 'ఆశ్రయ' అనుమాటకే తెలుగు భారతమున 'అను' ప్రయోగింపఁబడినది"

అని విమర్శకులు వ్రాసినారు. వీరియవ్యయమున 'ఎన్న, జొక్క' అనుచోటఁ గ్రియ వధ్యాహారము చేసి జొనుటయు, ఈయొక్క ప్రయోగమునుబట్టి 'అను'ధాతువునకుఁ గ్రాతయర్థ మొకటి కల్పించుటయు వనపరములగును. మఱియు నీసపాదములు నాలుగింట వర్తననకుఁగలగుటచేమయులు చెప్పి ముగించి మరల నాతని గుణవిశేషమునే యిక్కడఁ బ్రస్తావించుట స్వారసికముగాదు. కనుక 'మనకు నిండఁగ కను' వరకునొక వాక్యముగా వవ్యయించినఁ బైదోమము లుండవు. "అనుకొ" కలుగును" అనియే యర్థము.

మూలమునుబట్టి వీరు కల్పించిన గ్రాతయర్థమునకు మూలమేమాత్రమును సాధకము కాదు. ఏలయున, ౧౪౩-వ యధ్యాయమున ౨౯ శ్లోకములు గలవు. వీని కన్నిటికిని గలిపి యొక నీసపద్యమును భట్టారకుఁడు రచించినాఁడు. అందును గొంతవఱకు మూలమున లేని దానిని జెప్పినాఁడు. ఇట్టిచో సరిగా నీపదమునకే యీ తెనుగుపదము ప్రయోగింపబడిన దని చెప్ప వలెను. అట్లుకాక ఏ రన్నట్లు

శ్లో. సర్వేహ మాశ్రయోస్మాకం
రనేఽరీణాం ప్రయగ్ధితా,
అసాదా సర్వతన్నానాం
సర్వేహం వస్తుభావహా.
—సం. భార. వన, ౧౪౩, ౧౭.

దీని మొదటిపాదమునందలి 'ఆశ్రయః' అనుదానికి 'అను' తెలుగునఁ బ్రయోగింపఁబడిన దనునెడలఁ జతుర్థపాదమునందలి "సుభావహా" అనుదానికి యేల ప్రయోగింపఁబడఁగూడదు ? అప్పుడు 'అను' నకు 'సుభావహాః దను' అను వర్తమునే చెప్పవలయునగాని, 'ఆశ్రయమున' అనువర్తమును జెప్పఁగూడదు గదా ! ఇక్కడ ఏ లేమి సమాధానము చెప్పఁగలదు ? కనుకనే యిట్టివిమర్శనత్వములుగాని యర్థములు సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువు చెప్పలేదు.

“అను-శీరించు.

“వ. నేడు రణధూమియందు నర్జనుం డొంజెరిగియుండెం గావలయు”-భార. ద్రోణ, ౧౭౨౦.

ఈ ‘అను’ ధాతువునకు ‘శీరించు’ అనునర్థము చెప్పటమే సమంజసము. మూలమును జూడుడు.

శ్లో. అద్యాప్యవత్తువా ధూమి

రగ్రిగర్తాభవా పునః.

—సం. భార. ద్రోణ, ౧౭౨౧.

అని విమర్శకులు వ్రాసినారు. కాని యిది “అను” లోని “౧౭. ఉండు” అను నర్థములో గతార్థమగును. రణధూమియందు (కావలయుకొ=) శీరింపవలయునని విమర్శకులు చెప్పినవిధముగా నర్థము చెప్పట బాగుగా నుండదు. సంస్కృతమున ధూమిశబ్దమును ధూమి మాత్రపరముగా వాడినాడు. దానిని దెలుగున ‘రణ ధూమి’యని తిక్కన మార్చినాడు. కనుక మాటకుమాట చొప్పునఁ దిక్కన తెలియింపలేదనుట స్పష్టము. ఇతఁ డెఱుగు భారతమునకు — ‘నేను యుద్ధధూమియందు అర్జునుడో త్రిగర్తులో యుండవలయును’ అనియర్థము; అనగా-అర్జునుడు, త్రిగర్తులు-ఇరువురు నుండక ఏవరో యొక్కరు పోటిపోవుటయో లేక చచ్చుటయో జరుగవలయు నని భావము.

“అంతర్గతము=మనస్సు.

“వ. ఇట్లతని రూపాంతరమునకు కొలుకడి చూచుచు నిజాంతర్గతమున”-భార. విరా, ౧, ౨౧౪.” అని విమర్శకులు వ్రాసినారు. కాని యీయర్థము కేనిఘంటువులు నీయలేదు. మతీయు నిక్కడ “అంతర్గతమున=అంతర్గతముగా” అని యర్థము; అనగా “స్వాదయాంతర్గతముగా” అని భావము. ఇది ‘అంతరంగము, అంతరిందియము, అంతరంగము’ మున్నగువానివంటిది కాదు. ఇట్టి ప్రయోగములు నన్నయతిక్కవాది ప్రాచీనకవులలోఁ గలవు. ఇట్లే “అర్థగతమున” అని నన్నయారులు ప్రయోగించియున్నారు. దానికి ‘మనోగతముగా’ అని యర్థము. చెప్పికొనవలయుచే కాని ‘మనస్సులో’ అని యర్థము చెప్పరాదు. భారతమున నిట్టినిశేషము లనేకములు కలవు.

“అదిరు=చెబబడించు. వ. అతిరథసంఖ్యపై నపరి యాతనిఁ బట్టి కుశర్మ చెల్పవార్చి...”-భార. విరా, 3, ౨౦౧.

“ఈ ‘అవదు’నకు ‘చెంటాడి’ అనికావాయర్థము? మూలము తిలకింపుడు.

శ్లో. ప్రమక్య జిత్యా చ ప్రసక్య మత్స్యం విరాటమోజ్వివ మధ్యధావత్.

—సం. భార. విరా, 3౫౫.”

అని విమర్శకులు వ్రాసినారు. కాని యీయర్థము సరియైనది కాదు. పై పద్యమునందలి ‘అవదు’నకు “(యుద్ధమున) కనియు,” అని యర్థము. ఈ యర్థము మార్గ్యరాయాంధ్రనిఘంటువులోఁ గలదు. వీరు ప్రమాదముగా నిచ్చిన మూలమునకును పై పద్యమునకును సంబంధమేదియును లేదు. మూలము కుశర్మ విరాటునితో యుద్ధముచేయుట వచ్చుటను చెప్పవచ్చుది. తెలుగు పద్యము కొంతవఱకు కుశర్మతోఁ జోరొడి విరథుఁడైన విరాటుని కుశర్మ పైఁబడి పట్టుకొనుటను చెప్పచున్నది. ఈ పద్యభాగమునకు మూల మిది.

శ్లో. కుశర్మా...విరథం మత్స్యరజానం శీవ గ్రాహ మథాగ్రహీత్.—సం భార. విరా, 3౫౫౧. వీరు చూపిన మూలమున “మత్స్యం” అని కలదు. అది సరియైనది గాదు. కనుక “మత్స్యక” అని యుండవలయును. ఇట్లున్న పర్థము సరిగాఁ గుడుగును. ఈపాటమే గ్రంథములోఁగూడ నున్నది. ఇత “అధ్యధావత్” అను దానికి “చెంబడించు, చెంటాడు.” అని యర్థము చెప్పట విక్రింది తప్పు. “ఎదురుగాఁ బరువెత్తెను” అని యర్థము చెప్పవలయును. మార్గ్యరాయాంధ్రనిఘంటువు లోని “అభి” లోఁ జూచికొనిన “అభి”కఁ గల యర్థములు విశేషముకొగలవు. ఇట్టి స్వల్పవిషయములను గూడ గమనింపక పీరిమిత్తులు మహాభారతమునకు నిఘంటువును వ్రాయుటయును, మార్గ్యరాయాంధ్రనిఘంటువునుగూర్చి సంశయింపని విమర్శకులు దానినిగూర్చి సంశయించుటయును విస్మయకరములే.

ఇం కొక్కమాట. “ఈ లఘువివర్ణనమునలన పరివక్తవారి బృహన్నిఘంటువులో పస యెంత గలదో పాకకు బూహింపఁగలరు” అని విమర్శకులు వ్రాసినారు. నిజమే ! ఈ విమర్శపరామర్శమును జూడకఁ బరివక్తవారి బృహన్నిఘంటువులోఁ గల పదయును, దానిపై వ్రాసిన వ్యాఖ్యములోని బలహీనతయును స్పష్టముకొఁగలవు.

కు మార సంభవమే 'గూఢవస్తుమయకావ్యము'

(శ్రీ) జీవరపల్లి వేంకటకృష్ణారెడ్డి

నన్నిచోడ "లేంకణాదిత్య" కవి తన "మహార సంభవమ్యు(మ) — గూఢవస్తుమయ కావ్యముగా — చెప్పి" వాచని తదుదాహరణములతో నిర్భాం తముచేయవచ్చునని వాచరికీలవా ఫలితము చెప్పుచున్నది.

"గూఢవస్తుమయకావ్య" పరిభాషాసూచన

అంగ్రభుమారసంభవ "కావ్యకర్త — నన్నిచోడు(డు)." తాను "లేంకణాదిత్యుడ"నని "సూర్యవంశ" విరుదపర్యాయముగా ప్రకటించుకొనియున్నాడు.

దీని కనుగుణ్యముగా :

"భారవి" కవి తనకిరాతాస్తునీయులలో — (గూఢ)వస్తుకవిలెను — ఇంద్రజీలినగాకోవాణవర్ణవల జనారాధికు"జైవజ్ఞే—లేంకణాదిత్యకవి (భారవి-ఆదిత్యుడు) తన కుమారసంభవములో "—(గూఢ)వస్తుకవిలెను — ఉదయపరవ్యతశిఖరాగోవాణ — వర్ణవల జనారాధికు" జైవాడు.

ఇది "గూఢవస్తుమయకా"వ్యోదాహరణ పరికీలవకు తోడ్పడుచున్నది.

"ఉచ్చట"కవి తన "మహారసంభవమ్యు వలంకారము గూఢవస్తుమయ కావ్యముగా — చెప్పి మెచ్చించి — "నజ్జే లేంకణాదిత్యకవి (ఉచ్చటాడు — ఆదిత్యుడు) తన "మహారసంభవమ్యు వలంకారము గూఢవస్తుమయకావ్యముగా — చెప్పి — మెచ్చించె"నని తదుదాహరణములతో నిరూపించవచ్చును.

ఇక, నన్నిచో డాంగ్రభుమార సంభవమందలి : "కరములు తునుముడు పరముని వరదునిగాఁ గొలిచి కవిత్వలవనె ముగుడన్ కరములు పడసి జగంబునఁ బరగె మహాకవి యనంగ బాణుడు పేర్చికొ."

అనేమార్త సక్రమీకృత సంక్షుతికి అనుకరణముగా : "గద్యంబు చెప్పి కంకరునిచే గరములు ప్రతిభతోఁ బడవె బాణు దలచి" చెదపాటి యెఱ్ఱావ్రెగన "మహార వైచక్యము"ను రచించియున్నాడు.

అయితే, "బాణుడు" కాదంటే - పార్వదరితాది "గద్య" కావ్యములలో "కరములు తునుముడు — ("చైవజ్ఞ") కవిత్వలవనె ముగుడన్ కరములు పడ (యుడు)" అనే సంకేతగణితసూత్రమునకు లక్ష్యగద్యమును వ్రాసియున్నాడో? లేదో? వాకు తెలియదు. కాని, నన్నిచో డాంగ్రభుమారసంభవములో తదుదాహరణగీతపద్యము కలదు. ఇది "బాణాసుర" కరఖండన సంఖ్యాచిత్రితో ("చైవజ్ఞ" — గణితభేదమున్నప్పటికిని) కాలివాహన కరసంఖ్యా చిత్రితమగు గూఢవస్తుమయ కావ్యముగా ప్రకటించుచున్నది:

"తదీయ — "బరిసందనులు నూన్యు రందలోన నగ్రవాకుండు బాణుడు — సహస్రకరుడు" అనే — "బాణుని") బాహాసహస్రంబు గరచతుష్టయాశిష్టంబుగాఁ దునుముడు" అనే బాణాసుర కరఖండన సంఖ్యలకును, నన్నిచో డాంగ్రభుమార సంభవమందలి: "విశక్తికరములు తునుముడు — ("చైవజ్ఞ") కవిత్వలవనె ముగుడన్ చతుష్కరములు పడ(యుడు)" అనే గణితసూత్రసంఖ్యలకును భేదము లేదు.

ఇంతేకాక, "బరిసందనుడు — బాణు"నికెని ("చొ"డ") బరితనాణుడు — బాణు" నికెని వామైజేతే నామగ్రహణ" సాదృశ్యముకలదు.

ఇట్లే, "సహస్రకరుడు — బాణు"నికెని, "దశకరణుడు — బాణు (భాను-భాణు)నికెని కరసంఖ్యాభేదము లేదు. కాబట్టి, లేంకణాదిత్యుడు తనకుమ-

సంభవ గూఢవస్తుమయకావ్యములో: "పద్యంబు చెప్పి శంకరునిచే కరములు (పన్నులు — వార్షికములు) ప్రతిభలో పడవిన బాణుండు (అంద్రకావ్యబాణుండు)" అనేకీర్తి నార్జించినాడని క్రిందిపద్య సాక్ష్యము కలదు:

"ముదమున సత్కవికావ్యము
వదరగ విలుకానిపట్టినమ్మును (బాణును) బరహృ
ద్ధిదమై తలయూపించని
యది కావ్యమె యెరి? పట్టినదియుం గరమే!"

అని తన "కావ్య బాణ" విడుదును సమర్థించుటయే కాక, "బాణ కర" ప్రాముఖ్యతను (పర్యాయకల్పములతో) మూచించియున్నాడని పాఠకులు జ్ఞప్తియందుంచుకోవలెను. కాబట్టి, "బాణుం డవగా (భాణుడనే) లేంక జాదిత్యుండునానని, ("నోడబ్బలితనూజ" డనే) బలితనూ జడనికాని, (బాణులు కలవాడనే) కావ్య బాణుడని కాని, "విలుకా" డని కాని (వి రందరివంటివాడనికాని) చెప్పవచ్చును.

ఇంతకు, నన్నిచోదాంద్రకావ్యమందలి సంఖ్యామయ గీతపద్యములో: "గూఢవస్తుమయకావ్య దైవజ్ఞ సుకృతి"ని భ్యవ్యవప్రాణితసంఖ్యాచిర్రయముతో నురు తెరుగవలెనేకాని, కేవలకర్తృత్వములతో కావని తరువా పారణ సంఖ్యాచరిత్రము చెప్పక చెప్పవచ్చును.

లేంకజాదిత్యుకవి తనకృత్యవతారికలో:
"నులు తెలుగి వస్తువయమున
కొలుగెడు నాదీపనగ్రియును బోలె నిజ
మొటిగి కృత (గూఢ)వస్తుసమితి(ని)
వలలగ మది నెలుగువిలుధవర్గముఁ దలగున్."

అని "నిజ మొటిగి కృత(గూఢ)వస్తు సమితిని" పరిక్షింపుడని పాఠకులను హెచ్చరించియున్నాడు. కాన, నన్నిచోదాంద్ర కుమారసంభవ గూఢవస్తుమయ కావ్యమందలి భ్యవ్యవప్రాణిత సంఖ్యాచరిత్రను నిస్సంశేపముగా విశ్వసించవచ్చును.

ఇం లేకాక, లేంకజాదిత్యుకవి తనకృత్యవతారికలో:
"అన్యతారకవిత్తుల (ఇతర గూఢకవి
సంఘములను) నాదరించి
చెలయ సత్కవిలుధనుబలమువడపి,
యెవర దైవజ్ఞవట్ల(జ్యోతియునివలె-గణికునివలె)

కుభోదయమన,
దివ్యసుకృతిఁ ("ప్రబంధము"ను)
బ్రతిష్ఠింతుఁ దిరమ (స్థిరము)
గాగన్

అని ప్రతిజ్ఞ కావించియున్నాడు. కాబట్టి, లేంకజాదిత్యు - నన్నిచోడజననిభుండు "జంగమముల్లయవరము నందుఁ గనిన (గూఢ)వస్తుకవిత్" సభ్యసించినవాడని తరువాపారణములతో సిద్ధాంతముచేయ వచ్చును.

"దైవజ్ఞ" గూఢవస్తుకవితోదాహరణములు
లేంకజాదిత్యుకవి తనకృతిపరిసమాప్త్యావ్యసములో:
"ఇట్లు శరముఖదశశతకరపరిఘభోభిమందై యనేక
విధాయుధ వర్షంబులు గురియుచుం దెరలనెత్తి" అని
బాణగద్యమును వ్రాయుటయేకాక: [3]

గీ. "ద్వాదశకార్ధార్ధవయము నాద్వాదశార్ధ
వదనుఁ డొగిఁ జాట్టి నిజభుజద్వాదకమున
నుదయదశశతకిరణుం డయ్యుదయనగముఁ
గిట్టి దశశతకరములఁ జాట్టివట్టు."

అని "అయ్యుదయనగ" గీత పద్యమును వ్రాసియున్నాడు.

ఈ గీతపద్యము "ఉదయపర్యంతకిరణాగ్రా
కోహగ (గూఢ)వస్తుకవితా" — వర్ణనలు" కలదని
"భారవి" — అదిత్యుడు — లేంకజాదిత్యుడు తన
కృత్యవతారికలో మూచించుటయేకాక, ("ఇయ్యుద
యనగ") గూఢవస్తుకవితాకరసంఖ్యలలో: "కరములు
తునుముడు — ("దైవజ్ఞ") కదితవలననే మనుషి
కరములు పడ(యుడు)" అనే సంకేత సంఖ్య
లను బోధించి, తాను "దైవజ్ఞ" నివలె "అయ్యుద
యనగ"మందు స్థిరముగా "కుభోదయము"ను ప్రతిష్ఠించి
యున్నాడు.

ఈ "దైవజ్ఞత్వము" ను "విస్మయదవదాత ఖడ్గ
లత పూచెనా నా జయ చైత్రసంపదక".

* * * * *
"(గూఢ)కర్తృధరముఖవిజయ ప్రశస్తకాసక లిఖ
తాత్మరంబు లయ్యె" వను దైవజ్ఞ కాసనలిఖితాత్మరం
బులు బలపరచుచున్నవి.

అతరవారి హాడి కందనూ పని చెప్పారు. వాడు పని తలాయించటం ప్రారంభించేటప్పు టికి పదిరోజులు గడిచింది. వాణ్ణి నిలవదీసి “నువ్వెవరు? నిన్నెవరిక్కడ పని చెయ్య మన్నారు?” అని అడిగేటప్పటికి వాడికి కంపెనీవారు నెలజీతం బాకీ ఉన్నారు. ఆ జీతం ఇంత అనిమాత్రం వాడికే తెలియదు.

అయితే దేదో అయిపోయింది, ఉన్న వాణ్ణి ఉండని మృన్నారు కంపెనీవారు. ఇంత డబ్బుఖర్చుపెట్టి చిత్రంబిస్తూ నెలకు పదిపాను రూపాయల దగ్గర వెనకాడటం నామర్దాగా తోచింది వారికి. నాచెవిలో రహస్యంగా ఒక భాగస్తుడు చాలా దూరాలోచన చేసి అన్నాడు, “ఇప్పుడు మనం నీటి వెళ్ల గొడితే వాడు మనం తీసే బాకీని గురించి ఏకేస్తాడు.” అని.

స్తూడియో మాట్లాడటానికి అయిదు గురుభాగస్తులు వెళ్లారు బాంబాయికి. అక్కడ ఒకదీనహాసం తీసుకున్నారు. వాడు స్టూడి యోవారి దగ్గరనించి ఖచ్చితంగా వెయ్యి రూపాయలకమీషను మావాళ్లకళ్లపెడట కొట్టేసి మేం తియ్యబాయ్యే చిత్రాన్ని పుత్ర పాత్రాభివృద్ధిగా దీవించి తనదారిన తాను చక్కావెల్లాడు. అనుకున్న స్టూడియోలదై లోనగం అడ్వాన్సు పారేసి, టెక్నీషియనుల చేతుల్లో, ఎందుకైనా మంచిదని తలా ఒక నూరురూపాయల పచ్చకాగితమూ పెట్టి దిగ్వి జయంచేసిన మోహాలతో ఇంటికి తిరిగి వచ్చారు మావాళ్లు.

మేము బాంబాయి ప్రయాణమయ్యే వరకు మాకయినఖర్చు ఇరవైఅయిదువేలు కూడా లేదు!

నేను ప్రొడక్షనుమేనేజరు కావటంవల్ల భోజనాదిసౌకర్యాల్ని చూడటంపనిమీద నే నుండిపోయినాను.

మాడైరెక్టరును మేం బాంబాయిలోనే బుక్కుచేసేసుకున్నాం. అతను తెలుగు వాడే. బి. ఏ తప్పి తల్లిడి చావగొడతాడనే భయంతో తల్లింగలు కొన్ని చేతపట్టుకుని బాంబాయి పారిపోయివచ్చాడట. బాంబాయిలో అయిదారునెలలు జలసాగా గడిపాడు. హాటలుకు నెలాపదిపాను రోజులకు బాకీ పడితే, వాళ్లు అరనిబట్టల పెట్టె తొక్కిపెట్టి డబ్బు తీసుకు వచ్చి పెట్టె పట్టుకు పొమ్మన్నారు. ఆస్థితిలో మాముతా వచ్చి దిగివట్టు తెలిసింది అతనికి; నేరుగావచ్చేసి మాలాడ్డిలో ఒకపూట మకాం పెట్టి ముందు కవిగారితో స్నేహంచేశాడు. కవిగారు, దొరికాడే చాలునని, తాను రాసిన పద్యాలన్నీ అతనికి వినిపించాడు. మాలతిధి అపద్యాలకు అట్టే పరవశుడైపోయినాడు; ఆ పావశ్యానికి కవిగారు పరవశుడైపోయి మన కింతకంటే మంచిడైరెక్టరు దొరక డని ఖచ్చితంగా చెప్పాడు. డైరెక్టరన్నప్రాణికి మూడువేలకు తక్కువ ఎట్లా ఇస్తారు కనకా? వైగా అతనికి బాంబాయి లో ఉన్నస్టూడియోలపేర్లు, వాటిని పరిపాలస్తున్నవారి పేర్లు, నటులపేర్లు, వారి జీతాలూ సమస్తమూ తెలుసును! ఇంకో డైరెక్టరుకు మాత్రం అవిషయాలనుగురించి అంతకంటే ఏంటెలుస్తుంది?

మాడైరెక్టరు అడ్వాన్సు తీసుకొని పనిలో ప్రవేశిస్తూనే తనకు మరొక ప్రభావతి కావాలన్నారు. ఆయన వెంట నన్ను తోడిచ్చి ఆంధ్రదేశం పంపారు ప్రభావతిని

మల్లా బుక్కు చెయ్యటానికి. దిగిన గడప ఎక్కకుండా మే మిద్దరమూ అయిదువందల ఇళ్లయినా తిరిగాం. ఆఖరుకు చూపులకు బాగా ఉండే పిల్లను చూసి మా డైరెక్టరు బుక్కు చేశాడు. ఆ పిల్ల పేరు మాణిక్యం. దానికి 'పూర్వానుభవం' లేదు. ఫలితం లేదన్నాడు డైరెక్టరు. అది కంట్రాక్టు కాగితం మీద 'మణికం రాలు' అని రాసింది. మా డైరెక్టరుగారు 'మా'కు ఓర్లుమూ, 'కా'కు క్యాషి వ్యయంగా తగిలించి 'రాలు' అనే పదం వాడుక భాషే. ననే నెవంమీద అల్లాగే ఉండనిచ్చారు.

కుమారి మాణిక్యాదేవిని దాని తల్లిని వెంట వెట్టుకుని బాంబాయి వచ్చాం. దారిలో మా డైరెక్టరుగారు నాతో లోపాయ కారిగా అన్నాడు:

"డైరెక్టర్లు హిరోయిన్ భావాలమీద చెయ్యి వెయ్యటమూ, పక్కన కూర్చో వెట్టుకోవటమూ ధర్మం— విధి—ఆచారం. అది చూసి తెలియనివాళ్లు ఏడుస్తారు!" అని.

నే నట్లా ఏడిచేవాణ్ణి కానని చెప్పాను. అధర్మంగానే ఆడవాళ్లమీద చెయ్యి వేసే జబ్బు నాకు చాలాకాలమై ఉండని కూడా చెప్పాను.

డైరెక్టరుగారు నావంక పెద్దకళ్లు చేసి చూసి, "కొంపతీసి మనలాడ్డిలో అటు వంటి వేపి చెయ్యకండి! చాలా లొల్లి అయి పోతుంది" అన్నారు. ఆ తరువాత అనంద ర్భంగా, "మణిమాత్రం, బోగందయనప్పటికీ అందరినీ మీద చెయ్యివెయ్యనివ్వడు!" అని కూడా అన్నారు.

"కంపెనీ డైరెక్టర్లు తప్ప రేమో?" అన్నాను. డైరెక్టరుగంటేలో పిడుగుపడింది.

మణికి తల్లికి వేరే లాడ్జి ఏర్పాటుచేయించాడు డైరెక్టరు. మేము బాంబాయి చేరే లోపల అక్లాజు చేర్చబడ్డది మాణిక్యాలదేవి కంట్రాక్టులో!

ఈమేళం నాకు కొంత తెలుసునని తెలిసి మా డైరెక్టరుగారు నన్ను తనకు అసిస్టెంటు గా వేసుకున్నారు. ఆనాటినించి నా సిగరెట్ల ఖర్చు, సినిమాలఖర్చు ఆయనే పెట్టుకో సాగాడు.

మా డైరెక్టరుగారి కేమీ తెలియదని మా కంపెనీవారికి తెలియటానికి రెండునెలలు పట్టింది. ఆ రెండునెలల మింజమలే మేము షూట్ చేసిన ఫిలిము నంబర్లతో నహా అయిదువేల అడుగులకు పైబడ్డది!

స్తూడియో యజమానే మామీద కనికరించి, "మీ డైరెక్టరు ఎందుకూ పనికి రాడు. మీ అసిస్టెంటు డైరెక్టరును అడ్డం పెట్టుకుని పని కానివ్వండి. మా టెక్నీషి యనులు చాతనయిన సహాయం చేస్తారు!" అని చెప్పినతరువాత మా కంపెనీవారికి కొంచెం నిద్రమత్తు వదిలింది.

నేను వెనకటి వందరూపాయల జీతం మీదనే డైరెక్టరు పదవి స్వీకరించాను. ఆనాటి నించి నేను పచ్చివెలగకాయలాగా అందరి గొంతులకూ అడ్డుపడ్డాను; నా గొంతుకు అడ్డుపడింది మణి.

నన్ను డైరెక్టరు చెయ్యటం వటుల కెవరికీ ఇష్టంలేదు. నేను నాధర్మం నిర్వర్తిం చటం వారికి అపమానంచెయ్యటంగా

తోచింది. నేను పెట్టింగుమీద డైరెక్టును ఇస్తుంటే ఒకానొకనటుడు చాలా ఎగతాళిగా, “అయ్యో, ఒక్కరోజులో మేము డైరెక్టురు కాలేజిపోయినప్పటికీ, మాకూ స్టేజిమీద పదిహేనుసంవత్సరాల అనుభవం ఉందండీ!” అన్నాడు. కామెరామాన్ ముందుకు వచ్చి నాతో, “ఆ జంతువు ఏమిటి లెక్కరిస్తాడు సరిగా నిలబడడే?” అన్నాడు హిందీలో. ఆ జంతువు నాతో అన్న ముక్క అతనికి రద్దుమాచేసి చెప్పాను. “వెధవను బూటు తీసుకుని బయటికి తగులు! “అన్నాడు కామెరామాన్. పాటిల్ ఇంట్లో వైవా డబ్బు అంటుంటే నాకు కష్టమేవేసింది.

నామీద చాలా రిపోర్టులు వెళ్లివై మా ప్రాప్రయిటర్లకి. వారు నన్ను పిలిచి, “అయ్యో మీకు నటులతోలి దేనికి? మీ డైరెక్టు నేదో మీరు చూసుకోండి! అని సవినయంగా చెప్పారు.

ఇక మణివిషయం. నేను డైరెక్టురుగా వ్యవహరించినంత కాలమూ నా స్వార్థం ఏమీ చూసుకోలే దనటానికి మణికంటే మంచి ఉదాహరణ ఇవ్వలేను.

మాటాకీలో నటించటానికి వచ్చిన మూకలోకల్లా మంచిదీ, నన్ను గురించి అసహ్యంగా మాట్లాడనిదీ అది ఒకతే. కాని అందరిలోకీ అసమర్థురాలుకూడా అదే— అది వేస్తున్న వేషాన్ని బట్టి చూస్తే. నన్ను నానామాటలూ అన్నవారిసీ, అవ మానించినవారిసీ, నన్ను పడగొట్టటానికి సర్వ కష్టాలూ పడ్డవాళ్లనీ క్షమించాను - మణిని క్షమించలేదు. మణిమంచిలేనానికి ముప్పాతిక మూడువీసాలుకారణం అది విడిగా, వేరే లాడ్జీలో ఉండటంకావచ్చు. కాని అది అందరూ

ఉన్న లాడ్జీలోనే ఉండి, అందరితోపాటు నన్ను తూలనాడితే అందుకు నేను దాని మీద వేరే పగ పాధించి ఉండేవాణ్ణి కాను.

నేను మణితో మొదటినుంచీ చెబుతూనే వచ్చాను— “నువ్వు కథానాయికవు. ఈటాకి పాడయినా బాగయినా నీమీదే ఉంది. ఈ స్థితిలో మిగిలిన అందరికన్నా ను వెక్కువ శ్రమపడాలి” అని.

నిజానికి మణి శ్రమపడ్డది. కాని నాకు కావలసిన ఫలితం మాత్రం కనిపించలేదు. దాని చేత మాటలు సరిగా చెప్పించటానికి, సరిగా సంగీతం పాడించటానికి రోజుకు పదహారు గంటలు రిహార్సలు చేయించాను. దానికోసం షూటింగు ఆపించాను. ఆ రిహార్సలుకోస మని రాత్రి పగలూ అక్కడే పడిఉండి, అక్కడే భోంచేసి, అక్కడే నిద్రపోయినాను. నా ప్రాణం ఎట్లా విసికిపోయిందో, ఒక్కొక్క ముక్క దానిచేత చెప్పించ లేకపోతుంటే నాసరాలు పెటపెటా ఎట్లా తెలిపోయినయ్యో, ఓర్పు చచ్చి దానిమీద ఎట్లా ఎగిరిపడ్డానో, అఖరుకు నేనంటే దానికి ఎంత సింహస్వస్న మయిందో ఎవరు విచారించారూ?

“ఇంకేం షూటింగు? మా డైరెక్టురు మణిని తగులుకున్నాడు!” అని ప్రారంభించారు మా నటీనటులు. ఇట్లా అంటున్నారని నాకు తెలుసును. కాని నేను లెక్కచెయ్యలేదు.

మణిని బాధ పెట్టటంలో నిజానికి అర్థం లేదు. అది అన్యాయం. మొదటినుంచీ ఆ టాకీలో కలిగిన వంకర లన్నీ మణిచేత సరిచేయించటానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నానని నాకు తెలుసు. టాకీమీద లాభం వస్తే నాకు దమ్మిడి రాదు. కాని టాకీ

బాగుకావలసే యావ తప్ప నాకు మరొకటి లేదు. నన్నట్లా స్పృహించాడు దేవుడు.

కాని నా అంతరాత్మ నాకు చెబు తూనే ఉంది, కళ్లాలు వదిలేసి టాకీని దాని తోవన దాన్ని పోషిమ్మని. ఆ ప్రబోధం నాకు చాలింది కాదు. అంతకంటే మంచి ప్రబోధం నాకు మనో కలిగించింది.

ఒకనాడు పగలల్లా మణిచేత పెట్టిచాకిరి చేయించాను. అక్కడే భోంచేసి రెండు గంటలు దానికి విశ్రాంతి ఇచ్చి మళ్ళీ రాత్రి తొమ్మిదింటినించీ రిహార్సలు ఎత్తుకున్నాను. అర్ధరాత్రి పడకొందుగంట లయింది. మణి తల్లి మాతో విసికి నిద్రకుపడ్డది. నాకూ శరీర మంతా యంత్రంలో పెట్టి ఒత్తిపట్టున్నది.

అకస్మాత్తుగా మణిచేతులో ఉన్న కాగితాలు పక్కన పెట్టి, రెండుచేతులూ ఎత్తి జోడించి,

“నన్నెందుకీవిధంగా చంపుతారు? నా కీషని చేతకాదు. నన్నింటికీ పోనివ్వండి! నన్ను బుక్కుచెయ్యమని నేను మీపెంటపడలేదు. మీరే నన్ను పెతుక్కుంటావచ్చారు...”

“నేను నిజంగా అంత మందమతివి కాను. మీరెదురుగా పులిమాదిరిగా కూర్చుంటే నేను బెదిరిపోతున్నాను. నేను ఒంటరిగా ఉన్నప్పుడు ఈ మాటలే ఇంతకంటే బాగా అనుకోగలను.

“మీ రింతక్రూరంగా ఉంటారని నే నెర గను. ఈ డైరెక్టరుషని తీసుకునేవరకూ ఈ లాడ్జిలో మీరే మంచివా రనుకున్నాను. నా అదృష్టమోషమో, మీరు అందరినీ మించిపోయినారు!” అని బాటబాటా కన్నీరుకార్చి ఏడవసాగింది. నా కాక్షణంలో దాన్ని చూస్తే ఆవరిమితమైన బాలి వెసింది.

పాపం! అది ఎన్నడూ ఇటువంటి శ్రమపడి ఎరగదు. తల్లిఎంత గారాబంగా పెంచినో, దానికి అక్షరజ్ఞానంకూడా సరిగా లేదు.

నేను మృదువుగా, “నాప్రాణంకూడా విసిగిపోయింది, మణీ! ఇక ఈటాకీ గొడవ ఎత్తను. ఇది ఇవాళ ఉంటుంది, రేపు పోతుంది. అంతకంటే కాశ్వతమయిన విషయం ఏమంటే, నువ్వాడదానివీ, నేను మగ వాణ్ణి. ఆసంగతి ఈపదిహేనురోజుల్లోనూ, ఒక్క తుణమైనా నాకు జ్ఞాపకం రాలేదు. ఆబడిలెలు నాకు ఆసంగతి స్పష్టంగా అర్థమయేటట్టు చెబుతూనే ఉన్నా, నా మట్టి బుర్ర కెక్కలేదు. ఇకముందు ఆమాట మరిచిపోను... ఆదీపం ఆర్చేసి ఇట్లా వచ్చి కూర్చో! కబుర్లు చెప్ప!” అన్నాను.

* * * *

మా ప్రాధ్యునర్లు ఎంతసేపు నన్ను దెప్పినా నేను మాణిక్యాన్ని తగులుకుపోయి నానని, అందువల్ల వాళ్లకు కలిగిన మేలు, నేను చేసినవేమందిచనివల్లకలగలేదు. నన్ను చూస్తే భయం పోయి, నాదగ్గర చనువు దొరికిన తరువాత మణి నాకు కావలసినట్టు నటించ గలిగింది. ప్రభావశ్రీచంద్రమ్మం దిక్కు దివాణమూ లేకుండా పోయిందంటే దానికి తగిన కారణాలు వేలసంఖ్యలో ఉన్నై. మాణిక్యం ఏమీ చెవలేదు. ఆ దర్శిద్రపు చిత్రంలో దాన్ని చూసి అది పనికివస్తుందని కనుక్కొగలిగిన పెద్దమనుష్యులు అప్పుడే దాన్ని మరొక టాకీలోకి బుక్కు చేశారు. రే వీపాటికి అది మరొక ఆంధ్రతార అయి కూర్చుంటుంది.

ఎటు వచ్చీ అకారణంగా ఎందుకూ కాకుండా పోయిందెవరంటే — నేనే.

ఆంధ్రతేజము

(రెడ్డిరాజులకాలమునాటి యాంధ్రదేశచరిత్రాత్మక నాటకము)

శ్రీ సంజయి బంగారయ్య

(అమృతేశ్వర)

రెండవ యంకము — ఏకరంగము

[రంగము — రాచకొండలో అనపోతనాయని కొలువుమాటునువకు చేరియున్న యుద్ధానవనము.

[ప్రవేశము — భ్రమరాంబ, విజయాంబ.]

విజయాంబ — (నిట్టూర్పు విడుచుచు) నేను విశ్వసింపను. నేను విశ్వసింపను. నేనే కాదు యీనాటి యాంధ్రజాతిని ప్రత్యక్షముగ జూచుచున్నవా రెవ్వరును విశ్వసింపను.

సీ. కలహాని నాద్ర యీ తెలుగువీరులకి మగధరాజ్యము నేలి వెగడె ననుట;
అకాశపాఠ్యమి యాంధ్రజాతియశస్సు యవనరక్తితోట నాడె ననుట;
తలతిక్కవ్రాత యీ తెలుగువల్లప్రాధి వివిధజాతుల నురుగిత మనుట;
పుక్కిటిగాధ యీ భూమండలం దెల్ల తెలుగువత్సములతో నులిగె ననుట;

సీ. ఇతిరజానుల పదముల కెరగి యెరగి,
దేవజాలని యాంధ్రుని చేత జూచి
ఎవతె నమ్మును ప్రాచీనకవులకూర్తి?
భారతీదరి! యీ మృతవాద మేల!

భ్రమరాంబ — అక్కా! మన కీ చరిత్రగాథ లెందులకు? మరియొకకాలక్షేప మేదైనా జూచుకొనరాదా?

విజయాంబ — చెల్లీ! ఆంధ్రమహామండలేశ్వరుడగు అనపోతనాయని యల్లారు ముద్దుబిడ్డ కాండ్లలచరిత్ర మనిన ఇంత వైముఖ్యమని ఎన్నడును నేను గ్రహింపలేక పోయితిని.

భ్రమరాంబ — విజయము! చల్లగాలి కుద్యానవనవిహార మొనర్పవచ్చిన మనకు చరిత్ర గాథలెందుల కంటినిగాని—

విజయాంబ — అర్యమత ద్వేషులు ఈ దేశమున నడుగుపెట్టినదిమొదలు మనకు చల్లగాలి యెక్కడిది? సంవత్సరము పొడుగునను రోహిణికార్తియేకాదా?

భ్రమరాం — మరల నారంభమా ?

విజయాంబ — ఉద్యానవనవిహారమా ? ఇంకను ఆంధ్రుల కుద్యానవనవిహారమా ? నంద
నోద్యానముచుంటి యాంధ్ర దేశము క్రమక్రమముగ సరికస్రాయ మగుచుండగ—

భ్రమరాం — అక్కా! నేను చెప్పదలచుకొనినమాట నీవు వినదలచుకొనలేదా ?

విజయాంబ — భ్రమరా ! చెప్పుము.

భ్రమరాం — అయిదారుదినములనుండి యేదో దీర్ఘవిచారమున నీవు మునిగియున్నట్లు
తోచినది. అందుచే రవంత వనవిహారమువలన నేమైన లాభముండునేమో యని
నిన్నిచ్చుటకు దీసుకొనివచ్చితిని.

విజయాంబ — చెల్లీ ! నాయందలి యనురాగముచే నీ వెన్ని చీకెన్నలో చేయుచున్నను
లాభ ముండునని నాకు తోచదు.

భ్రమరాం — (చిరునవ్వుతో) వెనుక ప్రబంధములలో విరహవేదన కెట్టి లక్షణములు
చెప్పిరో అట్టి లక్షణములు నీయం దగిలెడుచున్నవి. క్షమింపుము.

విజయాంబ — క్షమింపనక్కర లేదు. నీవు నిజమే పలికితివి. విరహవేదనమే నన్ను నేధించు
కొని తినుచున్నది. మనోవ్యాధికి మందు లేదాకదా ?

భ్రమరాం — అదేమిమాట? విరహమునకు ప్రియసమాగమమే మందని పెద్దలు చెప్పుదురు.

విజయాంబ — ప్రియసమాగమ మసాధ్యమైనచో ?

భ్రమరాం — అసాధ్యమా ? ఆంధ్రక్షమామండలేశ్వరుని పుత్రిక కసాధ్యమా ? అక్కా!
నీయందలి భక్తిచే నీకయి నే నొకటి యసాధ్యము నయినను సాధించి తీరెదను.

విజయాంబ — తీర నామనోభము తెలసినవెనుక నీ కీ నిశ్చయము నిలువదనుమా ?

భ్రమరాం — నీవు దేవకుమారుని వరించియుండవుకద ?

విజయాంబ — దేవకుమారులకు గూడ దుస్సాధ్యముగు పదార్థమును నేను వరించితిని.

భ్రమరాం — (చిరునవ్వుతో) పదార్థ మనుచున్నావు. వస్తునకలింగమును వరించితివా ?

విజయాంబ — త్రిలింగాతీతమగు వస్తువును నేను వరించితిని.

భ్రమరాం — బ్రహ్మపదార్థమును వరించితివా ?

విజయాంబ — నేను వరించినవస్తువు బ్రహ్మపదార్థముకంటెను దుర్లభము.

భ్రమరాం — చిన్నప్పటినుండియు నీవు నాపయి వర్తించు సమరాగమునుబట్టి నన్ను వేపు
కొని తినుటలో నీ కింత పాండిత్యమున్నదని యెరుగనైతిని.

విజయాంబ — చెల్లీ! ఆంధ్రాభ్యుదయమును నేను త్రికరబాణుద్ధిగ వరించితిని. దానిని సాధించుటకు నీవేమయిన సాయము చేయగలవా?

భ్రమరాం — ఇదేదో సామ్యము చెప్పినతరువాయిగ నున్నది. ఆంధ్రాభ్యుదయ మనగ దాని కేమి కన్నా? కాలా?

విజయాంబ — అన్నియు నున్నవి. చూడనేర్చినవారి కన్నియు నున్నవి.

భ్రమరాం — నీమాటలు వినినకొలది నాకు మతిపోవుచున్నది.

విజయాంబ — ప్రకృతము జరుగజోవుచున్న ఈధరణికోటయుద్ధ మానగలవా? అట్లయినచో ఆంధ్రాభ్యుదయము తనంత తానే నీకు గోచరించును.

గీ. యుగయోగంబులుగాఁ దనయాత్మిహతి
కల మహోన్నతశ్రురముల్ గొనిరించు
నాంధ్రులచిత్రిత నేను నాయాత్మిభావ
తీవ్రమై దివ్యబండేశ మీశుచుండె.

భ్రమరాం — సర్వసాధికత్యము మీజనకునిదే గదా! ఆయనతో నేల వాడింపలేక పోయితివి?

విజయాంబ — వాడింపకేమి? ఎన్నోవిధముల వాడించితిని. కాని ఆయన యేమిచేయుటకును స్వతంత్రుడు కాడుగదా! అందుచే నిన్నాశ్రయించుచున్నాను. నీ మాటను మీనాయనగారు తప్పక ముద్దుచేయుదురు.

భ్రమరాం — అక్కా! నిజము చెప్పవలదా? నాయనగారిలో మాటాడుటకు నాకు ధైర్యము చాలదు. అదిగాక ఆడువారికి మన కి రాజకీయవ్యాపారములతో నేమి జోక్యము?—

విజయాంబ — నేను చేసిన చరిత్రబోధన మంతయు వృథమైపోయినదా? అదిగో ఆకన పడుచున్న భవనము పేరేమో యెరుగుదువా?

భ్రమరాం — అది నాయనగారు కొలువుండు భవనము కాదా?

విజయాంబ — అవును. దానిపేరేమో నీ వెరుగుదువా యని యడుగుచున్నాను.

భ్రమరాం — రుద్రమనగరు కాదా?

విజయాంబ — పురుష వేషమును ధరించి ఈయాంధ్ర భూమండలమునంతను యేకచ్ఛత్రాధిపత్యముగ నేలిన రుద్రమదేవిపేరున నది నిర్మితమయినది.

భ్రమరాం — కానిమ్ము.

విజయాంబ — ఆమెకు నజాతీయులమని చెప్పుకొనుటకు నీకు లోలోన లజ్జవోడముట

లేదా? రుద్రమచేతితో బోల్చితగిన వీరులును పాలకులును మగ వారిలో పెంపగుండురో?

భ్రమరాం — సరి, ఎక్కడనో నూటి కొకతె కొటి కొకతె — ఉండిన నేమాయె?

విజయాంబ — అట్లు త్రోసివేయకుము. “ఆర్యధర్మములకు గ్లాని కలుగనున్నపుడు కుమారునిచే విజాతీయులను పారద్రోలించి స్వధర్మమును రక్షించితి”నని గర్వముతో బయస్తంభము నిలిపిన గౌతమి యిప్పటికిని అపరధపాదయసింహాసనము నధిష్ఠించి రాజ్యముచేయుచున్నది కాదా?

భ్రమరాం — నీ వెన్ని చెప్పియు. నాయనగారిలో వాదించుటకు నాకు ధైర్యముచాలదు. అదిగాక ప్రకృతిసిద్ధముగ నాడుదానికిని మగవానికిని ఎంతో తారతమ్యమును భగవంతుడే కల్పించినాడు. ఈనాడు ప్రకృతికి విరుద్ధముగ మనము నర్తించినచో దేశమున కుపద్రవకరమని నాయభిప్రాయము:—

విజయాంబ — ఏదో యొకయంశమున నయిన నీయభిప్రాయ మనునది యొకటి యున్నందులకు పరమసంతోషము. — నాకు సెవియున్నది.

భ్రమరాం — అక్కా యెక్కడికి బోయెదవు? అదిగో మోసాలలో నయిదు మ్రోగుచున్నది. పేరోలగమునకు నిర్ణీతనమయము నమీసించినదిగదా? మనము దానికి బోవలె ననుకొంటిమిగాదా?

విజయాంబ — లక్కాహమ్మలవలె గూరుచుండుటకు పేరోలగమునకుఁ బోనేల? ఇది మాత్రము ప్రకృతివిరుద్ధము గాదా? మనకు స్వభావసిద్ధమయిన స్థానము అంతఃపురమేకాదా?

భ్రమరాం — (విజయాంబను గొగిలించుకొని) విజయము! కోపము వచ్చినదా? అవకాశమునుబట్టి నీయాళ్ల నెరవేర్చెదను లెమ్ము. —

విజయాంబ — (తనలో) ఇది నాకన్నీళ్లు తుడుచుట ననుచున్నమాట. (ప్ర) నా కించకతలనొప్పిగ నున్నది. నన్ను పోనిమ్ము. —

భ్రమరాం — (తనలో) ఒకవిధముగ నీమె సభకు రాకపోవుటయే మలేమో!

(ప్రవేశము గన్న మగడు)

గన్నమసి — మీ రింకను ఇక్కడనే యున్నారా? ఆవల పేరోలగము ప్రారంభ మగుచున్నదే?

భ్రమరాం — అక్కకు తలనొప్పిగ నున్నదట. — ఆమెను పోనిమ్ము. మన మిరువురమూను నిండ్రిలగమునకు బోవుదము.

గన్నమనీ — అయ్యో!—అక్కా! నీకు తలనొప్పి వచ్చినదా?

విజయలక్ష్మి — (తనలో) నాతలనొప్పి యీనాడు వచ్చినదిగాదు. దేశద్రోహమున కాది పీఠమగు మీయింటిలో నెప్పుడును పెట్టితిన్ అప్పటినుండియు నున్నదే! తల్లి ఆంధ్రమాత!

ఉ. నీవు నమస్తభారత వినిర్మల దీప్తయశస్వరస్సులా
కేవల రాజసాంసకయి క్షేద యువర్చగ జాయభాగ్య వి
సేవకురాలికిన్ గణితవీయకపోయినదోయ్య; నిత్య సా
భ్యావహయమ్మ దార్ద్రహృదయంబున నొండొకతాత్ర మాత్రమ!

(ప్ర) అవునన్నా! నాయొంటిలో బాత్తుగా ననారోగ్యముగ నున్నది.— పోయి రవంత విశ్రమించెదను.—

(విష్కరింపబడి.)

(తనలో వైతాళికులు)

ఉ. చేతి రక్తతర్కము చేతులలావున జల్లిపల్లిలో
విషము దువ్వెర్రాజులకు మృత్యురమాలవారిహరివి
వ్యాధియు జూపి చూపి కలనన్ నటియించెడి భద్రత్రికా
హాపము నిక్కులన్ పెరయ నాంధ్రరారుణిమనోహరా!

[అంధుల చెర యెత్తగ వసపోతనామని పేరొలగము. ప్రజేశము ఉచితవసులపయి నూరునుండ అనపోతనామడు, మాదానీద, మంజుల, ఇతిశోద్యోగులు. భ్రమరాంబ గన్నమనీడు కొలువు ప్రవేశించి యర్హావసులపయి నూరునుండరు.]

మాదానీ — సాధు! వైతాళికా! సాధు! చక్కగా వచించితివి.

చ. కొలని ప్రతాపకద్ర వృషకుంజరు దిచ్చిన విద్య పీఠ్యకిన్
తెలువము నూర్చు నీ సహజ శేషుషియాంధ్రుల కల్పవృక్షమై
వెలయ ప్వగర్భ రక్షిమెయి వీరనికాయము నాంధ్రలక్ష్మికిన్
గొలు కొనింపగాఁ బనుచు క్రియ్యలి నీ వసపోతభూపతి!

అ. పో.నా — కుమారా! మన మెంత దీక్షతోఁ బనిచేసినను ఆంధ్రలక్ష్మికివి యనుకూల దినములుగఁ గానరావు. ఈ రెడ్లయొద్దనుండి వార్త వచ్చినదా?

మాదానీ — ఇంకను రాలేదు.

అ. పో.నా — రాదు. రానేరాదు.

మాదానీ — ఈదినముతో వారు కోరిన గడువు ముగియును గదా?

అ. పో.నా — ఇట్టివి ఈవర కెన్ని గడువులు ముగియలేదు? అబ్బ! అబ్బ! ఏమిగర్వము! ఏమి స్వాతిశయము! తమకంటె గోబ్రాహ్మణహితైకతత్పరులు లేరనియు, తమ కంటె దానకర్ణులు లేరనియు.

మాదాసి — అన్నగారూ! వారి నవలసినపని యే మున్నది? పామునకు పాలు పోసి పెంచినట్లు వారికి రాజాశ్రయ మిప్పించి మన మీ దేశమున కింత ముప్పు దెచ్చి పెట్టితిమి.

అ. పో.నా — అటు లనకుము. నేను మొదటినుండియు ప్రతిఘటించుచునేయున్నాను. శిష్య వాత్సల్యముచే గోలని ప్రతాపద్రులే యిట్టి దేశోపద్రవమును దెచ్చిపెట్టినారు.

మాదాసి — గురునింద మన కెందులకు? వారు మాత్రము భవిష్యత్తును కలగించిరా?

అ. పో.నా — అటు లనకుము. పూవు పుట్టినప్పుడే వానన తెలియును. ఈ దేశద్రోహాచింత వారి కనాదిసిద్ధముగాని యీనాడు పుట్టుకొనివచ్చినది కాదు. పలుకుబడియందు, పరాక్రమమునందు, ప్రాభవమునందు, అన్నిటియందును మనకంటె సధికుల ముగర్వము వారి కున్నది.

మాదాసి — పులిని చూచి సక్కవాత పెట్టుకొనినట్లున్నది. మనము శ్రీశైలమునకు సోపానములు నిర్మించిన, వారును శ్రీశైలమునకు సోపానములు నిర్మించుటా? మనము బ్రాహ్మణుల కగ్రహారము లిచ్చిన వారను బ్రాహ్మణుల కగ్రహారము లిచ్చుటా?

అ. పో.నా — వీని నన్నిటిని అటుండనిమ్ము. చక్రవర్తియాజ్ఞను తిరస్కరించుటకు వారి కెన్ని వేలగుండె లుండవలెను? ఎవరికి వారే యనుచిరున నాయకు లుండగ నింకను నాంధ్రసామ్రాజ్యస్థాపనమా? ఇంతకు నాంధ్రజాతియదృష్ట మిట్లున్నది.

(ప్రవేశము, ప్రతీహరి)

ప్రతీహరి — దేవా! అద్దంకినుండి యన్నారెడ్డిగారు రాయబారము తెచ్చినారట.

మాదాసి — సత్వరముగ బ్రవేశపెట్టుము.

ప్రతీహరి — చిత్తము.

(శిష్యునిమింపగ నన్నారెడ్డి యిగ్గరించి పద్యమును చదువుచు బ్రవేశించును.)

నన్నారెడ్డి —

శ్రీ. ప్రాచీనమునులకు పాతములే పెప్పుగా బాలివనేదాగ్ధసారములు,
నీర్జీవశీలలచే నృత్యమాడింపంగ నేర్పుగల్గిన కలానిపుణములు,
పరవీరశిరముల బంతులాడించుచు క్రీడింపనేర్చిన వాడిమగలు,
పర్వపర్వంపహాచక్రపాలనమైన నడిపింపనేర్చిన వాయకులును,

గీ. కలకు పెక్కింద్రు తెనుగుమాటలను నేడు; —
 ఉండి ఫలమేమి? వాటిలో జాక్కురయిన,
 *వసుదేవంబు గృహింబు నీ మాత్రరావ
 మాలకింపదలంప రో యాంధ్రమాత!

(అనపోతనాయనితో) నాయకాగ్రణీ! నమస్కారములు.

గన్నమనీ — (తనలో) మహారాజా యనినచో నాలుక పడిపోవును కాబోలును.

అ. పో.నా — అన్నచమూపతి! నీ వాచూపనము నలంకరింపుము. మీసీమలోని ప్రజలకు నేమమేకద?

మాదానీ — (తనలో) అన్నగారు తగినకాస్తీ చేసినారు. ప్రజలనేమము నడుగుటచే ప్రభువుల నుపేక్షించుట కాదా?

అన్నారెడ్డి — ఏమి చెప్పను.

ఉ. రేవు; తెనుగువిద్వంసు లేమి కొలంపెడి మందికోలాచే
 రావు; పనిపజానులకు రాజ్య మొసంగును స్వీయబద్ధికి
 పావరమాతృదేశపదపంజరముల్ పరుమాడుచుండు వా
 కారిలదిక్తు నీయెడల వాక్కుల వాచుకులై వెలుంగగన్.

మాదానీ — (నీలో) కలబరగి నుల్లానుతో చేసికొనిన సంధికై అూతడు ము మ్మై పొడుచుచున్నాడు. కానిమ్ము దీనికి తగినసమాధానము నన్నగారే ఈయవారును.

అ. పో.నా — ఇప్పటికయినను అంధ్రాభ్యుదయమునుగూర్చి మీయన్నదమ్ముల కింత దీక్ష యుదయించినందులకు సంతసింపవలసినదే.

అన్నారెడ్డి — మా కెంతదీక్ష యున్న నేమిలాభము? ఇంకను తథాస్తుదేవతలకు దయ పుట్టలేదుగదా!

గీ. ఎంతకాలమునుండియో స్వాంతమందు
 కరడుగట్టి యాంధ్రైశ్యకాంక్ష నీర,
 నీవు లాంజాంటిఁ గొలు నేర్పజోవ
 నడ్డు పడజాదు గ్రహముల కంజలిడును.

అ. పో.నా — నిజముగ నడ్డుపడుచున్న వారెవరో మీయన్నదమ్ములే చెప్పవలయును.

అన్నారెడ్డి — మేము చెప్పెడు సమాధానము మీకు రుచింపదేమో యని మానంకోదము.

అ. పోనా — నోటికి కొంత హద్దండవలయును. ధరణికోట మా కప్పగింపవలసినదిగ సార్వభౌమునియాజ్ఞ మీ కందినదా? లేదా?

అన్నారెడ్డి — అశకు గొంత మితి యుండవలెను. చక్రవర్తిపేరు చెప్పకొని భూమండలము సంతయు కలలించజూచినచో నోరు పట్టవలదా?

అ. పోనా — చెల్లుబడియున్నది గనుకనే యాశించుచున్నాము.

అన్నారెడ్డి — అక్కడనే యున్నది కీలకము. నాయకులలో ఎవరికి వారే చెల్లుబడి గల వార మనుకొనుచున్నారు. అదే యాపుట్టికమునుక కంతకును హేతుభూతము.

చ. కలదిగ్గి మొక్కి వేడెదమ; చైతన్యము నంది మాడుమా;
కలహము మాతృసూమికి వికాసము నూర్చును; కల్యణిని నీ
తెలుగుగరిత్రాన్ విపులరేజ మొప్పిరి కాకతీయులన్
గొలిచెడునాడు — తిక్కణము గోల్పడనేల విశేషైతిహా?

అ. పోనా — ఓయీ! పరోపదేశమున మీ యన్నదమ్ములు చూపుచున్న సాంఘికములో నిగమైనను స్వాచరణమున జూపిన సంత యుండముగ నుండెడిది?

అన్నారెడ్డి — పంశిపారంభర్యముగ మాయధీనమున నున్న ధరణికోటను మారుమాటాడక మీకర్పించినచో నక్కడకు మేము ప్రశంసార్హుల మగుదుము కాజోలును. మీకోరిక—మానరకు పోనేల—మీకైన సక్రమముగఁ దోచుచున్నదేమో ఒక్కమా రాత్మపరీక్ష చేసి చూచుకొనుడు.

గన్నమని — నాయనగా మపేక్షించినకొలదియు నీరెడ్డి తెగగీలుగుచున్నాడు.

మాదాని — కుమారా! నీ పూరకుండుము—

అన్నారెడ్డి — నాయకాగ్రణి! నామాటలు పెడచెవిని లెట్టకుము. ఈధరణికోట పేరుచెప్పుకొని ఇంతవరకు నడచిన స్వజనక్షయమునకు ధనస్వయమునకు మేర లేదుకదా! మనలో మన మిట్లు కలహించుకొనుచుండగ నన్యజాతులకు లోకువెగుటలో నాశ్వర్యమేమున్నది?

ఉ. పట్టితి మాంధ్రభూవిషయ భృగ్వను లెన్నదొ చేరేలే; చే
పట్టితి మార్గధర్మముల; భారతభూమి సమర్థసింహుఁగా
గట్టిన కాపెకోకలకుఁ గాకతిరాజ్యము మద్ర చెట్టగా
కెట్టితి మిన్ని వారుజను; నీతి వలంపు; విశేష పేటికిన్ ?

అ. పోనా — శుష్కప్రియములును, తౌన్యహస్తములును ప్రయోజనకారులు కానేరవు. ధరణికోటను మా కర్పించి మరి మాటాడవలయును—

అన్నారెడ్డి — దేశక్షేమమును యోచించి మేము ప్రార్థించిన కొలదిని మీరు విగ్రహములకు చూపారు. ధర్మకోట నర్పించి మాటాడవలయునుగా?

అ. పో.నా — ఎన్నో శతాబ్దములుగ నాంధ్రరాజవంశములు తమకీర్తిధనమును నిక్షేపించు కొనుచు వచ్చిన యమూల్యరత్న పేటిక ఈధర్మకోట. అట్టి విజ్ఞానభాండారము మా పాలనమున నుండుటకేగాని మీ పాలనమున నుండుటకు తెగదు.

అన్నారెడ్డి — ఒక్కదేశమున నొక్క జాతితో నుదయించి ఒక్కసామ్రాజ్యమును నేపించి యొక్క ధర్మము నవలంబించుచున్న మనము అన్నదమ్ములవలె నుండ వలసి యుండగా విభాతీయుడగు కల్బరగినుల్లానునయి చూపునభిమానమయిన మానయి చూడకుంటిరే?

అ. పో.నా — అనపోతనాయని యాజ్ఞ నుగ్రీవాజ్ఞ. అది చెల్లి తీరవలసినదే.

అన్నారెడ్డి — తీర నావత్సమయమున మీరు నమ్ముకొనిన తురుష్కులే మిమ్ము ద్రోహము చేయుదురు సుమా?

అ. పో.నా — నా చెవులకు తాళముపడినది. ఆతాళము తీయుటకు ధర్మకోట యొక్కటే సాధనము. అంతవరకు మీ మనవులను నేను వివదలచుకొనలేదు.

అన్నారెడ్డి — నే చేయుహితబోధను మనవులుగా గ్రహించుట మీ నిరహంభావత్వము నకు నిస్సందేహమయిన తార్కాణము.

అ. పో.నా — ఓయీ! నీవుగావున ఇంతవరకు మాటాడనిచ్చితిని.

అన్నారెడ్డి — నీవుగావుననే ఇంతవరకు నుపేక్షించితిని.

మాదానీ — ఆ! ఏమి నీ కండకావరము?

అన్నారెడ్డి — కండకావర మెవరిదో విస్మయమగుటలేదా? చక్రవర్తిని త్రోసిరా జనుటా? ఆనయి తోడినాయకుల నవమానించుటా? అటుతరువాత ధర్మకోట నాక్ర మింపజూచుటా? ఎంత కండకావరమును గాకున్న నంతవరకు సాహసింపగలము?

ఉ. ఏల నిమిత్తతాక్షిణ్య యే దృఢవమ్మ తెనుగుహతలో!

“క్రోలురు పాలు రొమ్ము పడినదై” నటన్నజనోక్తి శేషు నీ

పాల నిజంబొకర్చుగ భవిష్యకు దెల్లదు నవ్యమింపగా

నేల వృథా ప్రయాణముగ చేద్దెదవమ్మ తెనుగుహతలో!

(నిష్క్రమించును)

గన్నమనీ — నాయనగాయా! ఈ ప్రేలరి నిట్లు పోనిచ్చెదరేమి!

మాదానీ — నాయనా! దూతను శిక్షింపరాదుగదా?

అ. పోనా — మాధవా! చూచితివా? ఎంతమాట యనినాడో! కండకండలుగ నీతని దేహమును చీల్చి కాకుల కెగురవైచినగాని నా “కండకావరము” శాంతింపదు సుమా?

మాదానీ — ఈతనిని జీల్చిన ప్రయోజనమేమి?

అ. పోనా — మరియెవరిని చీల్చవలెనందువు?

మాదానీ — ఈతని కీమాటలు నేర్చి పంపినవారిని చీల్చవలెను.

అ. పోనా — పోలయ వేమారెడ్డినా?

మాదానీ — తండ్రి నొక్కని తల దరిగినచో ఇంకను కుమారరత్నము జీవించియుండును గదా! కుమారుని వధించినచో అది తండ్రికిగూడ చిత్రవిధ యగునుగాదా?

అ. పోనా — అట్లులయినచో వధించుటకంటెను జీవగ్రాహత్వము తృప్తమౌతుముగాదా?

మాదానీ — అట్లయినచో నో వభాసదులారా!

ఉ. ఓలగమిచ్చు నగ్రజనియల్లము పుల్లగిలంగ వాడె నే
ప్రేలరెడ్డి దొడ్డి మనుషేరిట వాతని కగ్రజన్మభా
వోలయవేమివాడుకుని పుత్రేశోమణి గట్టి తెచ్చి మీ
మోలన నిల్పి నేమి మరిచుట్టమ భద్రము విశ్వంపుడి!

విజయదుందుభి మ్రోగించుచుగాని ఈయాస్థానమున మరల నడుగు పెట్టను.

(అని భద్రహస్తయొక్క కొలువు చెల్వదును. కొలువు చల్వదుటకు మార్గముగ వెనుకటి తెర దించ వలెను. ఆతడు పరిక్రమించుచుండగ వాతని రెడుగుగ ప్రవేశము పోలిరాఁడు.)

పోతరాజు — దేవా! మనవిజయము మాయమైనది. మనవిజయము మాయమైనది.

మాదానీ — (తనలో) ఏమి యీదురుపశుతి! (ప్రకా) మంత్రిపుంగవా! మీమాటలు నాకర్థమగుటలేదు. విజయమేమి? మాయమగుట యేమి?

పోతరాజు — విజయాంబ యెక్కడి కేగినదో తెలియవచ్చుటలేదు. ఎంత సగ్రహము చూపవలె ననుకొన్నను మిమ్ములను చూడగనే నాదుఃఖ ముగినదికాదు.

మాదానీ — విజయాంబ మాయమైనదా? విజయాంబ మాయమైనదా? (అని చదికి లబడి) హా! ఇంకేమున్నది? నాపాలిటిభాగ్యదేవత మాయమైనదా? అమా త్యపుంగవా! మీరు జాగ్రదవస్థలోనే మాటాడుచున్నారా?

పోతరాజు — అంతఃపురమంతయు రోదనముతో నిండిపోయినది. ఇటుల నన్నిదిక్కుల కును బంపితిని. నాకు మతిపోయిన స్థితి ఇటు వచ్చితిని.

మాదానీ — నాకు ప్రాణమే పోవుచున్నది.

పోతరాజు — మీ కామె యనిన పంచప్రాణములును. నే నెరుగనా? ఈవార్త మీ కెంత జాగరూకతతో చెప్పవలెననుకొంటినో అంత యకస్మాత్తుగను జెప్పితిని. నాకు నిజముగ మతి భ్రమించినది.

మాదానీ — అమ్మా! నీసౌందర్యమును, నీసౌఖ్యమును, నీపాండిత్యమును ఏగోదావరి పాలుచేసితిని? కదా!

పోతరాజు — మీరుకూడ నట్లు వాపోవుట ధర్మమా?

మాదానీ — చనిపోవునపు డామెత్తండి నాచేత చేతిలో చేయివేయించుకొనెను. హా! ఇంకేమున్నది? నాకు గురుద్రోహపాతకము సిద్ధించినది.

పోతరాజు — ఇంతకును పెనుకబోయిన భటులు పెనుకకు రానేలేదు గదా! ఇంతలో మీరు తొందరపడనేల?

మాదానీ — ఆమె స్వభావము మీకుఁ దెలియక యనుకొనుచున్నాను. మహాసాహసురాలు.

పోతరాజు — ఆమెకును మీకును ఈనడుమ నేదయిన వివాదము నడచినదా?

మాదానీ — ఆహా! అదేగదా ఇంత పుట్టిమునుకకును కారణము?

పోతరాజు — వివాద మేవిషయమునుగూర్చి.

మాదానీ — ధరణికోటమీదికి దండయాత్ర ధర్మము కాదని యామె, అగునని నేను.

పోతరాజు — సరి ఇక తెలిసినది.

మాదానీ — ఆయ్యయ్యా! ఎంతపని చేసినది? ఎంతపని చేసినది? అమ్మా! చనవుచే నంతతీవ్రముగ మాటాడుచుంటి వనుకొంటిని గాని ఇంతపని చేయుదువని యెరుగ నైతిని.

పోతరాజు — ఆహా! ఆమెముఖారవిందము నా కన్నులఁ గట్టిన ప్లగపడుచున్నది.

మాదానీ — అమాత్యకేఖరా! అది దేవతావిగ్రహముకాని మానవవిగ్రహము కాదు.

పోతరాజు — ఎంతదుర్దశలో నున్నవానికయినను ఆముఖమును వీక్షించినచో స్వర్గపోషానము లభిష్టించుచున్నట్లుండును.

మాదానీ — ఆమె వ్రాసిన చిత్తరువుల నెన్నడైన మీరు తిలకించితిరా?

పోతరాజు — అనడుమ “స్వయంప్రభస్వధానోహణము”ను రచించి నాకు చూపినది. అద్భుతముగ నున్నది. ఆశచిత్వము మాత్రము? ఏమి పేశలమైన వాక్కు!

మాదానీ — అన్నియు నున్నవి. అంచునకు తొగరే లేదు. అంతచే టభిమానము లేకున్న బ్రదికిపోయియుండుము. అమాత్యశేఖరా! ఆమె మా యింట మరల నడుగుపెట్టు నదృష్ట మబ్బునందురా?

పోతరాజు — అదైర్యవడిన నేమిలాభము? నాశక్తివంచనములేక ప్రయత్నించెదను. ఆమెను మరల మీసన్నిధికి జేర్చగల ననుదైర్యము నా కున్నది. అంతవరకు ననుగ్రహింపవలయును.

(అని మాదానీని చేయూర నీయగ నిరువురు నిష్క్రమింతురు.)

సిప్రా
SIPRA

శరీరలావణ్యమును

కాపాడు నబ్బు.

ఇందు జంతువులకొత్పలేదు

తాల మంచివరిమళము,

సువాసనగలది.

BENGAL CHEMICAL
CALCUTTA :: BOMBAY.

మదరాసు ఏజెంట్లు: — య్. డే. శాయిగౌడరు లిండ్ కో., 41, బండ్లపిఠి, మదరాసు

బు క ర్ వా పి ం గ్ట

శ్రీ దిగవల్లి వేంకటేశ్వరరావు

ఇప్పటికి ౭౦ సంవత్సరాల క్రిందటివరకు ఆమె రికా దేశంలో వుండే స్వీడన్ జాతివారంతా బానిసత్వంలో పడివుండి ఎన్నో బాధలను భరించేవా రని అందరికీ తెలుసును. ఆమె రికా దేశానికి కొత్తగా కాపురానికి వచ్చిన తెల్లదొరలకు వ్యవసాయంపనులు చేయడానికి మనుష్యులు కొనబడినవారు. అందుకోసం ౧౬౫౦-వ సంవత్సరం ఆఫ్రికా నుండి పోర్చుగల్ల నేతలు తెల్లవారు ఆఫ్రికా దేశంలోని స్వీడన్ జాతివారిని పట్టుకొని ఆమె రికాకు తీసుకొనిచెళ్లి బానిసలుగా అమ్మివేయడం ప్రారంభించారు. కొన్నాళ్ల కిక్కిరాపాటం ఇంగ్లీషువారి చేతుల్లోకి వచ్చింది. నిర్భాగ్యులైన స్వీడన్ లకు వేలకొద్దీ ఆమె రికాకు ఎగుమతిచేయడం మొదలుపెట్టారు.

ఆమె రికా దేశం ౧౭౭౬లో ఇంగ్లాండు పరిపాలనకు ఇక్కిరించి స్వతంత్రం ప్రకటించింది. ఆ ప్రకటనలో మానవులందరినీ సమానులై అనిష్టి, స్వతంత్రంగా తీరించడానికి హక్కుగలవారనిష్టి వాదించారుగాని స్వీడన్ విషయంలో ఈ కర్మా వాదించబడలేదు. స్వీడన్ లకు ఆ పీఠం వందానికి వీలులేదు. స్వీడన్ లకు పశువులూ, బట్టి చూస్తే క్రింది పరిగతించేవారు. సామాన్యమైన పురుషులవలననే స్వీచ్ఛ స్వాతంత్ర్యము కొరవడులు స్వీడన్ లకు లేవు. వారు ముఠాలూ, ముఠలకన్న అధోగతిలో వుండేవారు. వాళ్లకు చదువు లేదు. చదువుకోడానికి వీలులేదు. చారిత్రాత్మక చీవకట్ట అనేకమే 'అంకుల్ టామ్మి కేషిన్' అనునవలలో స్వీడన్ దుష్ఠతనిగురించి చాలా చక్కగా వర్ణించింది. ఈనవలవల్ల అనేకమంది తెల్లవానికి బృహదాంశం కలిగి స్వీడన్ లోనుండల సానుభూతి కలిగింది.

ఆమె రికా దేశంలో ఉత్తర భాగంలో ఉన్న రాజ్యాలు వారికి మొదటినుంచి బానిసత్వం అంటే యివ్వలేదు. ఏమీగభాగపు రాజ్యాలలో ఉన్న తెల్లదొరలకిందనే

యొక్క కనువి స్వీడన్ బానిసలు వుంటూ వుండేవారు. ఈ బానిసత్వం కాశ్యతంగా వుండాలనే యారాజ్యాల వారి పట్టుదల. ఈ ఆఫ్రికాను భేదమువల్లను, ఇంకా కొన్ని కారణాలవల్లను ఆమె రికా దేశంలో ఉత్తర భాగానికిన్నీ ఏమీగభాగానికిన్నీ గూడంలో యుద్ధం కలిగింది. ఆ సమయంలో ఉత్తరమున ఉన్న ఆమె రికా సంయుక్త రాష్ట్రాలకు ఆలూం లింకను అనేమహానుభావుడు అప్పగించాడు. బానిసత్వమే తప్పకాకపోతే ప్రపంచంలో మనము తప్ప అనుకోనేది ఏదీన్నీ కూడా తప్పకావనే చెప్పవలసి వస్తుంది అని ఆయన అంటావుండే వాడు. ఆయనదయవల్ల ఆఖరికి దిక్కులేని దీనజనుల అవృష్టం బతుకుపడింది. ౧౮౬౩ జనవరి ౧-వ తేదీన ఆలూం లింకను ఆమె రికాలో బానిసత్వం రద్దుచేసి స్వీడన్ బానిస లందరినీ విడుదల చేయవలసిందిగా సింహించాడు. దీనివల్ల బానిసత్వం యొక్క ఇనుపపంకెట్లు విడిపోయినాయి, గాని ఆఫ్రికంగానూ సాంఘికంగానూ మాత్రం స్వీడన్ లిట్టితలో మార్పు కలగలేదు. ఇంతవరకు ఆఫ్రికాలోను బానిసత్వంలోను పడివున్న స్వీడన్ లకు స్వాతంత్ర్యము ఇచ్చినందువల్ల వీళ్లు మారినారేమీ కొని తీరించవలసివచ్చింది. వీళ్లపైన ద్వేషం వహించి తెల్లవారు వీళ్లకు సరియైన మారీ యివ్వరు. స్వతంత్ర వ్యక్తులు చేసుకోవడానికి వీళ్ల కని చేతకావు. యంత్ర పరిగ్రులులో ప్రవేశింపలేదు. చేతిపనులు తెలియవు. వీళ్లు భూరమైన దారిద్ర్యములో మునిగివున్నందువల్ల చదువు కోడానికి శక్తిలేదు. వీళ్లు ఇంత అధోగతిలో పడివుండడానికి మూలకారణము వీళ్ల బానిసత్వమే. స్వీడన్ బానిసలకు చదువు వస్తే వాళ్లు చెప్పినమాట వివరని తెల్లవారికిపో. అందువల్ల చాలా రాష్ట్రాలలో స్వీడన్ లకు చదువు చెప్పడము కుదకు వర్గక్రమము చెప్పడము కూడా నేరాలుగా చేశారు. కొన్ని రాష్ట్రాలలో నేరాలుగా చేయకపోయినా పాఠశాలలలో స్వీడన్ లకు

చేయకొకాడవనే నిషేధాలు చేశారు. ఇంకా కొన్ని రాష్ట్రాలలో అనేక ఆటంకాలు పెట్టారు. విసిసిపీలో చదువుకోదానికిగాని రాయదానికిగాని, రాత్రిగాని పగలుగాని స్త్రీలుగాని స్త్రీ ప్రతి తెల్లవారికి పుట్టినవారు గాని, ౫ మంది చేసినచో అది అక్రమసమావేశ మని ౧౯౧౩లో విధించారు. స్త్రీ పాఠశాలలో తెల్లవారు చదువు చెప్పకూడదని కొన్ని రాష్ట్రాలవారు విధించారు.

ఇన్ని ఆటంకాలు వున్నా స్త్రీలలో కొందరికి చదువుకోవాలన్న సంకల్పము కలిగి వాస్తవ రహస్యంగా చదువు చేయకునేవారు. ఈచాకిరీ చేసి చేసి ఏరాత్రి వేళకో రహస్యంగా అక్షరాలు నేర్చుకుంటావుంటే అది మంచి కొరదావుయ్యని కొట్టిన తెల్లయజమానిలు మాడా వుండేవారు. కొందరు సర్వత్రులుయ్యారేం చదువుకో నిచ్చేవారు. వానిసర్వం మాన్చుబడేవరకూ స్త్రీలకు చదువుకోదానికి ఇన్ని ఆటంకాలు వుండేవి. అందులన్ని స్త్రీ బానిసలు స్వతంత్రులయ్యేటప్పటికి చూటికె-౫ మందికి చదువులేక అజ్ఞానంలో పడివున్నారు. తిరుపతిలో ౫౦ సంవత్సరాలలో ఈ స్త్రీలను ఉద్ధరించడానికి ఏకేషకృషి జరిగింది. దానిఫలితాన్ని గురించి ౧౯౧౧లో జరిగిన విచారణలన్ని క్షుణ్ణిది సంగతులు బయల్పడి నాయి.

చదువుకునే కయస్సుగల స్త్రీలన్నిలలో మెయ్య మంది బతులలో లేరు. నీరికి ముఖ్యకారణం - పాఠశాల సౌకర్యాలు లేకపోవడమే. రెండవ కారణము - దారిద్ర్యము, తల్లిదండ్రుల అజ్ఞానము. పాఠశాలలలో వున్న స్త్రీల చదువు చాలా అసంతృప్తికరంగా వున్నది. చాలాచాలని కేతలలో వచ్చిరానిచదువు చదివిన పంతుళ్లు పాలుకు 3 నెలలో లేక ఆరు నెలలో మాత్రం చదువు చెప్తున్నారు. స్త్రీ పాఠశాలలు వుంచడానికి ఇట్లు లేవు. చాటికి సరియైన పరికరాలు లేవు. ఈపాఠశాలలను సరిగా తనిఖీచేయరు. వీటికి గ్రాంటులు సరిగా లేవు. వృద్ధివిద్యగాని యంత్ర పరిశ్రమగాని సర్వేపాఠశాలలలో చెప్పేచదువు పనికిమాలినది. స్త్రీలకు ఆవృత్తి వ్యాపారాలలో వైపుణ్యం అలవర్చడానికిగాక వాళ్లని నీచపు చాకిరీ చేయడానికే ప్రయోగించుతూవుంది. ఉన్నత విద్యను బోధించే విద్యాలయాలను ఆదరించడంలేదు.

ఇన్ని లోపాలు వున్నా ఈయనై సంవత్సరాలలో జరిగిన స్త్రీల విద్యాభివృద్ధి భారతదేశ విద్యాభివృద్ధి కన్న చాలా బాగున్నదని చెప్పవచ్చును.

స్త్రీలలోనే కొంతమంది విద్యాధికులు వాయకులు బయలుదేరి విద్యాభివృద్ధికి నడుముకట్టి పని చేస్తున్నారు. స్త్రీలలో అక్షరజ్ఞానము చూటికి ౫౫ మందికి పెరిగినది. ముఖ్యంగా ఆదివాళ్ల చదువు విషయంలో స్త్రీ జాతివారు మనకన్న అభివృద్ధిలో నున్నారు. ఈ అభివృద్ధి బుకర్ వాషింగ్టన్ వంటి స్త్రీ నాయకులు చేసినకృషియొక్క ఫలితమే అని చెప్పవచ్చును. స్త్రీ జాతి ఈ ఘోరరాస్యంలోనుంచి అజ్ఞానంలోనుంచి బయటపడి స్వతంత్ర శీవనం చేసేకత్తి కలగాలంటే ఏ కొద్దిమంది స్త్రీలో పుస్తకాల చదువులు చదివి వి. ఏ., ఎం. ఏ. పట్టాలు పొందితే లాభం లేదనిన్నీ, జననామావ్యరికం దరికి కాస్త వ్రాత కోతలు రావడమే గాక వాళ్లకు ఘటంసంగతి ప్రపంచంసంగతి కొంత తెలియకలనిన్నీ, దేశవ్యాపార యంత్ర పరిశ్రమలలో వీళ్లకు కొంత ప్రవేశము అనిభిక్షము కలగాలనిన్నీ, మొగిల్లలో ఆస్పిల్లలో పనివాటులు చేయడం అంటే పరువుకన్న వర అనితోనే పుస్తకాలచదువు చెప్పించివల్ల ఆజాది బాసుపడకం కష్టమనిన్నీ, స్త్రీలు చదువుకోపాలు శీవన విధానాన్ని పాడ అభ్యసించాలనిన్నీ, చదువు వూర్తి అయ్యేటప్పటికి స్వతంత్ర శీవనం చేసుకునే కత్తి వీళ్లకు కలగాలనిన్నీ గ్రహించి స్త్రీ నాయకుడైన బుకర్ వాషింగ్టను ఈ ఉద్దేశాలతో విద్యాభివృద్ధిని ప్రారంభించి కృతకృత్యుడైనాడు. ఇతని శీలివంత్ర చదివితే స్త్రీ జాతి ఎలా వుద్ధరింపబడిందీ తెలుస్తుంది. ఇతడు నిర్వహించిన విద్యాపద్ధతివల్ల మనం నేర్చుకోలేగిన పాఠాలు చాలా వున్నాయి.

మన కథానాయకుడైన బుకర్ టి. వాషింగ్టన్ అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలలో వర్జీనియా పరగడాలో ఫ్రాంకిలిన్ జిల్లా యందు ఒకటోటలో ౧౮౫౮-వ సంవత్సరమున బానిసగా జన్మించినాడు. ఆటోబడగ్గర కొంతదూరములో హెల్ సఫోర్డు అనుపేరుగల ఒక బోమ్మఉప్పను ఉన్నది. ఆతనిశీలికము చాలా దీనస్థితిలో దుఃఖకరమైన పరిస్థితులలో ఏవిధముగ తరచూచినా

జోహాయము లేని పరిస్థితులలో ప్రారంభమైనది. అతను జన్మించిన యిల్లు ఒక రైలు పెట్టింటి కొయ్యగది. గది అడుగుల పొడుగు, గుర్రపునుల వెడల్పు. దీనిలోనే యితనితల్లి, తక్కిన కుటుంబము కాలక్షేపము చేసేవారు. వీనిలయంద్రము వచ్చి వీగ్రోల బానిసత్వము కద్దుటయ్యే వరకూ ఈ కుటుంబంబాంతర బానిసలుగానే వుండే వారు. తరువాత యక్కరు వాషింగ్టన్ తల్లి పడమటి వర్జీనియా కి వెళ్లినట్టి అక్కడ మార్డెన్ ఆస్కేగములో పునర్వివాహము చేసికొంది. వాషింగ్టన్ 4వ తరండ్రి అక్కడ ఒక ఉప్పుఘాత్యక్తిలో పనిచేస్తూవుండ నందుల నున వాషింగ్టన్ మనుకూడా ఆపనిలోనే ప్రవేశ పెట్టాడు. చాలా చిన్నతనంలోనే వాషింగ్టన్ యిలాగ తనవంశం పనిచేసుకోవలసి వచ్చింది.

వాషింగ్టన్ కు తాల్యమునందీన్న చదువుకోవాలనే ఆసక్తి వుండేది. ఈ గ్రామత్రులూ వచ్చిన తరువాత వీరైనా పుస్తకము సంపాదించి పెట్టమని తల్లిని కోరగా కోరగా ఆమె ఎలాగో కష్టపడి ఒక ఇంగ్లీషు పెర్లింగు పుస్తకము సంపాదించి పెట్టింది. అతను చదివిన యొకటి పుస్తకము యిదే. ఇంతలో దగ్గరలో ఒక మార్కెటు పెట్టారు. కాని పగలు చదువుకొనడానికి వాషింగ్టన్ కు తీరదీపిలేదు. అందువల్ల ఆ బడిపంతులు వాగ్త్రయించి రాత్రిళ్లు కాస్త చదువు చెప్పమని బలిమూలకొన్నాడు. ఇతడు కుకాగ్రబాధి అవడమువల్ల తక్కిన పిల్లలు పగలు చదివిన దానికంటే ఇతడు రాత్రిపూటనే హెచ్చు చదువు చదువుకోగలిగాడు. పగటిపూట పనికొంటున్న చేసుకొనేవారకు చదువు చెప్పడానికి రాత్రిపాట కాలలు పెట్టవచ్చునని గ్రహించి పెద్దవాడైనతరువాత హాంప్టన్ లోను టస్కిగీలోను ఇతడు రాత్రిపాటకాలు స్థాపించడానికి యిదే కారణమైంది.

ఉప్పుఘాత్యక్తిలో కొన్నాళ్లు పనిచేసిన తరువాత ఇతనిని ఒక బోర్డుగనిలో పనికి కుదర్చారు. ఇది చాలా కష్టమైన పనే కాకుండా గనిలో కూరిన కుపాకుమందు పెట్టావుండడమువల్ల పైనుంచి బొగ్గు అందలమూర్తావుండ డమువల్ల తరుచు అనేకమందికి దెబ్బలు తగిల్తూ వుండ డము ప్రాణభయముకూడా కలుగుతూ వుండడము మాసి యిది దెబ్బకూ భయోత్పాతముతోనే కాలక్షేపము

చేస్తూ వుండేవాడు. ఈగనిలో పనిచేస్తూవుండే రోజుల లోనే హాంప్టన్ అనేనాట వ్యవసాయపుపనులు చేస్తూ చదువుకోడానికి వీలైన "వార్మర్ అగ్రికల్చరల్ ఇన్ స్టిట్యూట్" ఒకటి స్థాపించబడినట్లు యితను విన్నాడు. ఎలాగయినా అక్కడకు వెళ్లి చదువుకోవాలని ఇతని బుద్ధిపుట్టింది. కాని అబడి వున్న పూరు ఎక్కడ వున్నదో ఈతనికి తెలియదు. వెళ్లడానికి చేతులో డబ్బూలేదు. ఈపిల్లవాడు దీనినిగురించి రాత్రింబవళ్లు ఆలోచిస్తూ వుండేవాడు. ఇంతలో కొద్దిరోజులలో జనరల్ "రఫే నర్ (Ruffener) దొర గారియింట్లో పనులుచేయడానికి వాఖరు కావాలిచ్చెప్పుట్లు తెలిసింది. రఫేనర్ దొరసాని దగ్గర పనిచేయడం చాలా కష్టమనివ్వి, ఆమెదగ్గర వాఖరీ చేసేపిల్లలకు ఆమె రాచి రాపొడుగుండనివ్వి ప్రభాగిరి. ఏమైతేకీడు ఈబోర్డుగనిలో పనిచేయడం చాలా దుర్భరమైనందువల్ల వారింట్లో పనికి ప్రవేశించాడు. ఈ దొర సాని స్వతః సిద్ధముగా మూడు రాలు కాదనివ్వి, ఆవిడకు అన్ని పనులు పరిశుభ్రముగా వుండాలివ్వి, ఆమె చెప్పినట్లు పనిచేసి పనుక్కుముగావుంటే ఆమెను పెప్పించవచ్చుననివ్వి వా షింగ్టన్ త్వరలోనే గ్రహించాడు. ఈ రఫేనర్ దొరసాని చిత్తశుద్ధులమబట్టి నడచుకోవడములో ఈతడు నేర్చు కొన్న పాఠాలు యితడు తరువాత పాఠశాలలో నేర్చు కొన్న పాఠాలతో సమానమైన విలువగలవేయని ఇతడు తరువాతి గ్రహించగలిగాడు. ఇతని మంచితనము నీతి సత్వవర్తనము యజమానురారికి ఇతనిపైన చాలా డయగలిగిందినది. చదువుకోవాలని ఇతనికిగల గాఢమైన కోరికను చూడగా ఆమెకు డయగలిగింది. పనిలేని వేళలలో ఇతడు చదువుకుంటావుంటే సంతోషించి ప్రోత్సహించేసేది.

ఇతడు హాంప్టన్ కు పోవడానికి 1872లో నిశ్చయము చేసుకొన్నాడు. కాని బట్టలు కొనుక్కొనడానికిగాని ప్రయాణానికిగాని డబ్బులేదు. వెళ్లవలసిన ఊరు దగ్గరలో లేదు. 2500 మైళ్ల దూరం. ఈసమయ ములో ఈతనితల్లికి జబ్బుగా వుంది. మల్లీ చూస్తానో లేనో అని కంట పీరు పెట్టుకొన్నాడు. ఏమైనాసరే తల పెట్టిన ప్రయాణము ఆపివేయడానికి ఇష్టపడలేదు. దైర్యముచేసి బయలు దేరాడు. కొంతదూరము నడుస్తూ

ఆనకూ వనస్థమన్య మోటబల్లవారిని, నుజ్జుపుబల్లవారిని బ్రతిమాలి ఆబల్లలో ఎక్కడూ దినుకూ మల్లీ వడుస్తూ యిలా అనేకకోలాసం ప్రయాణముచేసి అఖరుమీ ఒక రాత్రి నివసించుచేరాడు. విరంతర ప్రయాణమువల్లతిండి లేకపోవడమువల్ల చిక్కి కలగమైనాడు. ఆరాత్రికి వుంప దానికి ఎక్కడా ప్లయలేక ఒకదిగిలో దుకాతాల బిల్లహున్నకింద బిల్లు వార్చినాడు. పొద్దుప లేచేటప్పటికి లేపులో ఒక పీఠలోనుండి పరుకు దినుమతి ఆవుతూ వుండడం చూశాడు. తానుకూడా కొన్ని మోటబల్ల మోసి నూరిపట్టాలు సంపాదించినాడు. యీ సామ్యుతో తివయాత్ర పూర్తిచేయగా యం- ౫౦ ట్లు, అరగారు ౧-౦౦ లు మిగిలాయి. ఈసామ్యుతో తాను చేర వలసిన పరస్వశీకానికి కామకగా సమర్పింప వలదినాడు ఈకు చేరుకు !

హంప్టన్ చేరగానే ఇతడు, పాతకాలాధికారిణి అయిన మిస్ ఎఫ్. పేకీదొరసానిని చూచి తనను చేర్చుకోమని ప్రార్థించాడు. ఇతని బక్కడిక్కిపోయిన కీరమా, మాసిపతల, దిరిగిపోయినబట్టలు చూచి నీ దెవడో వికారివాడలాగ కనబడినందువల్ల ఆమె కొంత నేపు ఏమీ జవాబు చెప్పలేదు. ప్రాధేయపడగా ఆఖరికి వినుకుతో పక్కనవున్న కానీగడి చూపించి ఈ పీఠురు పుచ్చుకొని ఆగని కుళిమీగా పూడ్చు, తిరువతి ఆలోచిస్తాను అంది. ఆమె ప్రసన్నురాలై పది చెప్పినందుకు యితడు ధైర్యముచెంది వెంటనే అచీఠురు పుచ్చుకొని ఆ గదిని బాగ్రతగా పూడ్చాడు. ఇదే ప్రచేకపరిక్షయేతా — ఏమూలైనా గుమ్ము దిగబడి పోతుంటేమో అన్నంతభయముతో మూడుమాట్లు నోక్కి నోక్కి పూడ్చాడు. పరిశుభ్రంగా పూడ్చి పది పూర్తి చేసి ఆమెకు ఎవనిచేశాడు. నీడు చేసినపనిలో తిప్ప పట్టలేకపోతావా అనేధైన్యముతో ఆమె వచ్చింది. పాధారణముగా దుమ్ము ఎక్కడ దిగబడుతుంటో ఆమెకు తెలుసును. గది నలుప్రక్కల చూసింది. చూరు మూలలు అన్నీ పరికిందిచూసింది. అఖిరికి తనజేయునడ్డ దీని బిల్ల కూర్చునిపాద రాచి చూసింది. ఎక్కడా మమ్మ కైనా కాస్తదుమ్ముఅయినా కనబడకపోయేటప్పటికి ఆమె సంతోషించి నిమ్మ మాబల్లో చేర్చుకోవచ్చునని

తోడుంది అన్నది! నీవు బకిశీరం యిచ్చుకోలేవు. ఇప్పుడు వ్యవహారంపనులూ, ఇతరపనులూ ఖాళీగా లేవు. బట్టలుతిశీపని చేస్తావా? అంది. ఏపని అయితే నేమి తిప్పకుండా చేస్తానని సంతోషముతో వచ్చు కొన్నాడు. చివ్విరుదైన వాషింగ్టను కిది పరువుతిక్కుర అని తోచలేదు. 3 సంవత్సరములు ఈ పాతకాలలో చాలా కష్టపడి పనిచేస్తూ చదువుకొని ౧౮౭౫ లో పట్టభద్రుడైనాడు. హంప్టనుపాతకాలయొక్క స్థాపకుడైనటువంటి జనరల్ కాయ్యూల్ సి ఆరెస్ట్ ఛార్మింగ్ దొరయొక్క ప్రేమకు పాత్రు నగుకొను.

బు ౧ వాషింగ్టను పట్టభద్రుడైనతరువాతి నుల్లీ నూడెక్ గ్రామానికి వచ్చేశాడు. అక్కడ అతనిని నల్ల వాళ్లబల్లో ఉపాధ్యాయునిగా ఎన్నుకొన్నారు. రెండేళ్లు పనిచేసినతరువాత అతడు వాషింగ్టన్ కి. సి.కి వెళ్లి మల్లీ ౨ నెలలు చదువుకొన్నాడు. ౧౮౭౮ లో హంప్టనువిద్యాలయం పట్టభద్రులకు ఉపన్యాసం ఇవ్వవలసిందిని జనరలు ఆరెస్ట్ ఛార్మింగ్ కిర ఇతనిని ఆహ్వానించాడు. తన కిది పెద్దకారవసుని వాషింగ్టను సంతోషించి “అత్యశక్తివిజయము” అనేవిమలాన్ని నురించి ఉపన్యసించాడు. ౧౮౭౯ లో ఇతనిని హంప్టన్ విద్యాలయంలో ఉపాధ్యాయునిగా నియమించారు. అక్కడ పనిచేస్తూనే ఇతడు ఇంకా పెద్దపదువు చదివాడు. ఆ సమయంలో ఆరెస్ట్ ఛార్మింగ్ కిర ఉత్తర అమెరికాలో జరిమనానులైన ఎర్రఇండియనులకు విద్యాయుధులు చెప్పడానికి కృషి చేస్తూవుండి వాళ్లలో ౭౫ మందికి చదువు చెప్పి వాగు చేయమని వాషింగ్టనుకు ఆపహించాడు. తనజాతిలో సంబంధంగాని పోలికగాని లేని ఈ ఆదిమవాసుల జాతి వారికి విద్యాయుధులు చెప్పడం చాలా కష్టమైనపని. దీనిలో చాలాయెప్పుందులపూడా వున్నాయి. అయినా వాషింగ్టను దీనిని చాలా చక్కగా నిర్వహించాడు. ఈహంప్టనువిద్యాలయంలో వాషింగ్టను రాత్రిళ్లు చదువు చెప్పేతరగతి ఒకటి స్థాపించాడు. విద్యార్థులు పగలు పదిగంటలు కాయకష్టంచేసి తినుజీవనోపాధిని సంపాదించుకొని రాత్రిళ్లు ఈపాతకాలలో చదువుకోవచ్చును. తను పనిపాటులలోను చదువులోను ఈవిద్యార్థులు

మామిద పట్టుదలను జూచి వాషింగ్టను ఈతరగతికి "వస్తూ దులతరగతి" అనే పేరు పెట్టాడు.

ఇట్టితీరలో అలరానూరాష్ట్రంలో బస్కీతలో నల్లవాళ్ళకు విద్యాయుధులు చెప్పడానికి తిని ఉపాధ్యాయు డెవరై వా వుంటే సిఫారసు చేయవలసిందని గులాగిలో కొందరు పెద్దమనుష్యులు ఆరవ్విప్లొంనుకొరకు అడిగారు. ఈయన మనవాషింగ్టనుకు సిఫారసుచేశాడు. వాళ్లు అంగీకరించారు. బస్కీత చాలా దివ్యశక్తు. ఈప్రాన్లో రెండుకేటరుందిజనసంఖ్య వుంటారు. వీరిలో సగంమంది నీగ్రోవాళ్లే. బకిఅన్న కొడుకాని దానికి తొవ లిడకట్టపేరు పరికరాలు వుండకపోతాయో అని అనుకున్నాడు, వాషింగ్టను. కొని బస్కీతకి ఇల్లి చూసేటప్పటికి ఆతరు డిల్లబోయాడు. అక్కడ ఏమీ లేదు. ఉపాధ్యాయుల కేటెంకోసం రాష్ట్రీయప్రభుత్వంవారు రెండుకేటదాలగులాతం మంజూరుచేశారు. బకిపెట్టేవోటూ లేదు, బల్లోకి బల్లబూ లేవు. ఏమీ లేదు. ఆయితే చదువుకోవాలని అసక్తిగలవారువూత్రం కొన్ని వందలమంది కనపడ్డారు. ముందుగా అతడు చేయవలసిన పనిబకి పెట్టడానికి ఒకప్రదేశం వెతుక్కివారి పాడు పడిన చచ్చి దానిని అంటి ఒక బల్లకూర్చుగడి దొరకాయి. ఆదర్శిహాలులో పిల్లలతరగతులు పెట్టుకోడానికి నిశ్చయించాడు. ఆపిపిల్లలు మెగడిల్లలు కలిసినుప్పుయి మంది పిల్లలతో గులాగి జూలై క-వ శేడిన పాకశాల ప్రారంభించాడు. ఈపిల్లరికి ప్రప్రకాల చదువు నేర్పడానికి ముందుగా పిల్లకి నేర్పవలసిన సంగతులు చాలా వున్నాయని త్వరగానే వాషింగ్టను గ్రహించాడు. దా న క శీ రి తా ని కి ముఖ్యావశ్యకములైన అనేక సంగతులు ఈ పిల్లలకు తెలియవు. పిల్లకు స్నానంచేయడం ఎలాగో తెలియదు. కరీరం శుభ్రముగా వుంచుకోవడం తెలియదు. ఏది తెలివినదో తెలియదు. ఆఖరుకు ఎలా తివాలోనూడా తెలియదు. తినుగది ఎలా వుంచుకోవాలో అసలే తెలియదు పిల్లకి చదువుకోవాలి ఇవన్నీ నేర్పాలి. ఇంతే కాదు. వీనితోవాలి సాఫ్యమైనంత తక్కువ శ్రమతో ఎక్కువ ఫలప్రదం గా వుండే వ్యాపార పరిశ్రమలు కూడా పిల్లకు చెప్పాలని మనవాషింగ్టను నిశ్చయించాడు. ఈచదువు పూర్తి అయి పిల్లు బయటిప్రపంచంలోకి ఇల్లి పడిటప్పటికి పిల్లు తమ బ్రతుకు తాము బ్రతుకదానికి శక్తికలిగించే పారిశ్రామిక విద్యబోధించి పిల్లని బాగాతర్ఫీదుచేయాలని వాషింగ్టను ఉద్దేశం. నీగ్రోలలో నూటికి ౮౦ మందికి తక్కువ త్వరపాయమే. అందువల్ల చదువుకొనే పిల్లలలో చాలామందికి విద్య పూర్తిఅయ్యేటప్పటికి వాళ్లు తమపొలాలకు మళ్లి ఇల్లి వ్యవసాయంపనులు చక్కగా నిర్వహించుకునే శక్తికలగారి. ఈ పిల్లలు అభ్యసించేవిద్య పిల్లకు మానసికవికాసం కలిగించి నిష్ఠాసము మతధర్మాలు బోధించడమేగాకుండా పిల్లకు వ్యవసాయంలోను కృషిలోను శక్తిసామర్థ్యములను కలిగించాలి. అందుకోసం పాటుపడడానికి నిశ్చయించాడు. ఇతడు పాకశాల ప్రారంభించిన మాడుకెలలలో దగ్గరలోవున్న పెద్దతోట, పొలము అమ్మకానికి వచ్చాయి. ఎలాగైనా ఈఆస్తిని కొంటే తనియవచ్చువచ్చిన పద్దతులన్నీ అమలులో పెట్టడానికి పనుగా వుంటుందని వాషింగ్టనుకు తోచింది. తనదగ్గర ఏబ్బు లేదు. అందువల్ల హంప్టనువిద్యాలయ కోశాస్థిత్వంలో ఆశ్రయించి ౫౦౦ డాలర్లు బదులు వుచ్చుకొని ఈతేత్రాన్ని కొని తనపాకశాలను పెంపనే దానిలోనికి మార్చాడు. ఈకోత్రతోటలోనూడా ఒక బల్లలగడి, ఒకచిన్నికుసీరము, ఒకకోళ్ల సుడిసె వున్నాయి. ముందుగా వాటిని కాస్త బాగుచేసి విద్యార్థుల సహాయంతోనే పెరిగిన చెట్లను నరికి ధూమిని చున్ని పొనుచేయడానికి నిశ్చయించాడు. ఈనూట విద్యార్థులతో చెపిలే వాళ్ళకు నచ్చలేదు. చెట్లు నరికి వ్యవసాయం చేయడం ప్రారంభించడానికి చదువుకి ఏమి సంబంధమని వాళ్లు వితిరిక్తించారు. అనేక కేట సంవత్సరా లీదేశంలో విద్యాలయాలయగా వుండే గురుకులాలలో బ్రహ్మచారులు గురువుగారియింటెడుపని చేసి ఆయన పెట్టిన ప్రసాదం తిని ఆయన దగ్గర వాలుసుముక్కలు నేర్చుకొనేపద్ధతి మన దేశంలోనే అంతరించిపోయి ఇంగ్లీషు చదువులు వచ్చి సెల శీతా రిచ్చి మంచి పిల్లలగులలో దొరలలాగ కూర్చుని ఒళ్లు వంచకుండా ప్రప్రకాలు చదివి పనిచేయడం చదువు తక్కువ అనేభావం ప్థిరపడి నిరుద్యోగం చెచ్చి బాధపడుతూ వుంటే ఇప్పుడు గాంధీమహాత్ముడు

గ్టను నిశ్చయించాడు. ఈచదువు పూర్తి అయి పిల్లు బయటిప్రపంచంలోకి ఇల్లి పడిటప్పటికి పిల్లు తమ బ్రతుకు తాము బ్రతుకదానికి శక్తికలిగించే పారిశ్రామిక విద్యబోధించి పిల్లని బాగాతర్ఫీదుచేయాలని వాషింగ్టను ఉద్దేశం. నీగ్రోలలో నూటికి ౮౦ మందికి తక్కువ త్వరపాయమే. అందువల్ల చదువుకొనే పిల్లలలో చాలామందికి విద్య పూర్తిఅయ్యేటప్పటికి వాళ్లు తమపొలాలకు మళ్లి ఇల్లి వ్యవసాయంపనులు చక్కగా నిర్వహించుకునే శక్తికలగారి. ఈ పిల్లలు అభ్యసించేవిద్య పిల్లకు మానసికవికాసం కలిగించి నిష్ఠాసము మతధర్మాలు బోధించడమేగాకుండా పిల్లకు వ్యవసాయంలోను కృషిలోను శక్తిసామర్థ్యములను కలిగించాలి. అందుకోసం పాటుపడడానికి నిశ్చయించాడు. ఇతడు పాకశాల ప్రారంభించిన మాడుకెలలలో దగ్గరలోవున్న పెద్దతోట, పొలము అమ్మకానికి వచ్చాయి. ఎలాగైనా ఈఆస్తిని కొంటే తనియవచ్చువచ్చిన పద్దతులన్నీ అమలులో పెట్టడానికి పనుగా వుంటుందని వాషింగ్టనుకు తోచింది. తనదగ్గర ఏబ్బు లేదు. అందువల్ల హంప్టనువిద్యాలయ కోశాస్థిత్వంలో ఆశ్రయించి ౫౦౦ డాలర్లు బదులు వుచ్చుకొని ఈతేత్రాన్ని కొని తనపాకశాలను పెంపనే దానిలోనికి మార్చాడు. ఈకోత్రతోటలోనూడా ఒక బల్లలగడి, ఒకచిన్నికుసీరము, ఒకకోళ్ల సుడిసె వున్నాయి. ముందుగా వాటిని కాస్త బాగుచేసి విద్యార్థుల సహాయంతోనే పెరిగిన చెట్లను నరికి ధూమిని చున్ని పొనుచేయడానికి నిశ్చయించాడు. ఈనూట విద్యార్థులతో చెపిలే వాళ్ళకు నచ్చలేదు. చెట్లు నరికి వ్యవసాయం చేయడం ప్రారంభించడానికి చదువుకి ఏమి సంబంధమని వాళ్లు వితిరిక్తించారు. అనేక కేట సంవత్సరా లీదేశంలో విద్యాలయాలయగా వుండే గురుకులాలలో బ్రహ్మచారులు గురువుగారియింటెడుపని చేసి ఆయన పెట్టిన ప్రసాదం తిని ఆయన దగ్గర వాలుసుముక్కలు నేర్చుకొనేపద్ధతి మన దేశంలోనే అంతరించిపోయి ఇంగ్లీషు చదువులు వచ్చి సెల శీతా రిచ్చి మంచి పిల్లలగులలో దొరలలాగ కూర్చుని ఒళ్లు వంచకుండా ప్రప్రకాలు చదివి పనిచేయడం చదువు తక్కువ అనేభావం ప్థిరపడి నిరుద్యోగం చెచ్చి బాధపడుతూ వుంటే ఇప్పుడు గాంధీమహాత్ముడు

ఈ దాస్యంలోనుంచి తప్పించి మనోల్లభకు విజ్ఞాపము వృత్తివిద్య కలిపి నేర్చు విద్యాయుధిరాలు స్థాపించి నేకాన్ని ఉద్ధరించాలని ప్రయత్నిస్తూ వుంటే మన వాళ్ళలో కొంతమందికి ఇది వెగటుగా వచ్చుచున్న కేవలం దొరల పాకకాలలు తప్పు ఇంకోపద్ధతే తెలియని స్త్రీలలో ఇలా కోవడం ఆశ్చర్యం ఏమిందీ? పని చేయడం పడుపుతక్కువ అనే అపోహ పోగొడితేనే తప్పు బాధించేది తెలివి విద్యార్థికుడైన వాషింగ్టను స్వయంగా ఒక గొడ్డరి పుచ్చుకొని బహుళచేరాడు. చెట్టు వరకదానికి ఉపాధ్యాయులకే పడుపుతక్కువ లేకపోలే పిల్లలకేమి? దానితోటి పిల్లలందరూ ఉత్సాహంతో నవ్వుమొరలతో వచ్చి పాఠశాలకొచ్చారు. చెట్టు వరకి ధూమి పుట్టించే పాపచేతరు గోధుమ, కూర గాయలు పండించారు. వ్యవసాయం చదువు వృద్ధిచేం దడం ప్రారంభమైంది. పాకకాలమాదా ఆధివృద్ధి చెం దడం మొదలు పెట్టింది. పిల్లలు ఎక్కువకాగా కొత్త కట్టడాలు అవసరం అయినాయి. వాషింగ్టను ధైర్యంతో ఇటకతీయడం, తాపీపని, వడ్రంగం, కమ్మరం ప్రారంభించి పిల్లలచేతనే ఇళ్లు కట్టించడానికి నిశ్చయించాడు. మన విద్యాలయంలో నేర్పరిద్యంలో మొదటిపాకము ఇటుకలు చేయడమే అంటూ తానూ అడుగు ప్రోత్సాహం. తాపీపని చేయించాడు. వడ్రంగం చేయించాడు. ఇలాగ పాకకాలకు ఇళ్లు తయారయినాయి. విద్యార్థులలో మేస్త్రీలు తయారయినారు. ఇక్కడ వాషింగ్టను ఆధిపత్యం క్రింద బస్కీజీపాకకాల పనిచేసిన గా సంతోషాల కాలంలో కట్టిన నల్లకై కట్టడాలలో నాలుగుతప్ప తక్కిన విల్లింగులన్నీ పిల్లలు కట్టినవే. దారి తెప్పులేక అల్లాడే స్త్రీజనానికి విద్యాయుధులు లేవనాధార మాధులు చూపించే పాకకాలను వాషింగ్టను స్థాపించాడు. ఈ బస్కీజీ వార్యుల్ ఇండస్ట్రీయల్ ఇన్ స్టిట్యూట్ ౧౮౯౦ లో కానవసరీవారు చేసిన తీర్మానం ప్రకారం ౧౮౮౧ లో స్థాపించబడినది గాని దీని అభివృద్ధికి కారకుడు మనవాషింగ్టనే. ఇది దినదిన ప్రగతిపావనైవది. ౧౯౧౨వారికి ఈ పాకకాలలో విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు, ఇతర ఉద్యోగులు, పని వాళ్లు, వాళ్లకుటుంబాలు కలిసి అవసరంబు చెందుకలము

దికి వెరిసింది. ఉపాధ్యాయులే ౧౯౩౫నుంచి వృద్ధి అయ్యారు. ౧౯౧౨లో ౧౬౪౫నుంచి విద్యార్థులు, వీరిలో ౧౦౬౩నుంచి బాలుకు. ౫౭౮ బాలికలు. ఈ విద్యాలయకు ఆకిరగి యకరాలధూమి, ౧౦౭ విల్లింగులు అమరీనాయి. ఇదిగాక కాంగ్రెస్ వారిచ్చిన ఆకొట్టు ౫౦లక్షల డాలర్ల విలువచేసి ౨౫౫౦౦ యకరాలధూమిలో అమ్మకా మిగిలిన ౧౯౯౧౦ యకరాలు, ఈ విద్యాలయకు ౧౮౭౧౬౪౩ డాలర్ల మూలధనం అయింది. సాలకు ౨౭౦,౦౦౦ డాలర్లు ఉన్న. ఈ విద్యాలయంలో వ్యవసాయకాళుగాక వ్యవసాయ పారిశ్రామిక వృత్తిగల కాళులు వృద్ధులు ౪౦౦౪౦౦ లున్నాయి. పారికాళు వర్గుల తీర్పును పాకకాల ఇంకా అనేకవృద్ధులు నేర్పుకాళులున్నాయి. విద్యాలయంవారు ఈచేసే పాలం ౨౨౩౦౦ యకరాలు. సమృద్ధిఅయిన పాడిపంట లున్నాయి. కోళ్లు బాతులు పశువులు మేకలు చాలా భారీగా పెంచుతారు. ఒకమూలకాయంలో ౪౪౪౦౦౦ మంటిపాతలు ప్రచురించి ధూపారమును సురించిన్నీ ధూగర్చ విజ్ఞానమును సురించిన్నీ ఉపవాసాలలో ప్రత్యేక ఉదాహరణలతో చెప్పుతారు. ప్రతిపంట ప్రకృతతరంగా చేయడానికి ౧౯౦౫ లగాయతూ అనేక ప్రయత్నాలు చేస్తున్నారు.

యంత్రపరిశ్రమలు బోధించే "కర్మ మెట్రో"లో ఈక్రింది వ్యాపార పరిశ్రమలు నేర్పడానికి ఏర్పాటులు చేయబడ్డాయి-వడ్రంగం, కర్రపని, అచ్చు, కుట్రపుపని, కమ్మరం, తీమలు చేయడం, బట్టచేయడము, కాళా యిలపని, ఉక్కునీటింగు, విద్యుచ్ఛక్తి దీపాలు, తాపీ పని, మెకానికలు (డాయింగు, టీమ్మింగు(కళాయి), స్త్రీము ఇంజనీరింగు, చెప్పులు కుట్టడము.

ఆపిల్లల వ్యాపార పరిశ్రమలలో యిక్రిందివి చేసినవి. బట్ట ఉత్పాదము, వంట, బట్టలు కుట్టడము, మిలినరీ (బనియనులు, ప్లాకింగులు లేమ అల్లిక)పని, పాకకాలలలోని ఆపిల్ల లందరూ గృహనిర్మాణకదిద్య వంటపని నేర్చుకోవాలి. పాకకాలవారు ఇచ్చేచెచ్చాలతో వాళ్లు తమవంట తామే చేసుకోవాలి.

ఇదిగాక కేవలము పుస్తకాలచదువు చదవడము వ్రాయడము లెక్కలు సాహిత్యవిద్య నేర్చుకాళుమాదా

వున్నది. పిల్లలందరూ ఈ చదువుకూడా నేర్చుకోవాలి. అయితే పిల్లల పాఠశాలమీద విద్యతో ఈ విద్య మేక వింశతమంది, ౫౨ మంది ఉపాధ్యాయులు. ఇంగ్లీషు, లెక్కలు, చరిత్ర, భూగోళము, శాస్త్రవిజ్ఞానము, ముక్కు కీపింసు, జలరైశాస్త్రము, కిండర్ గార్డెను, చిత్రలేఖనము, దస్తూరీ, శరీర వ్యాయామము నేర్పుతారు.

ఉపాధ్యాయులు కొత్తవిశేషాలు నేర్చుకోడానికి ప్రతియేటా వేసవిపాఠశాల యేర్పాటుచేస్తారు. పెళ్ళి వైరిలు బ్రెయినింగు స్కూలులో క్రైస్తవమత సర్వాయ బోధిస్తారు. దీనిలో చేరినవారిని మతబోధకులుగా తయారుచేస్తారు.

౧౯౨౨ లో ఒక ఆసుపత్రి నర్సు బ్రెయినింగు స్కూలు స్థాపించబడింది. ౧౯౨౪ వండి ౧౯౧౨ వాటికి ౭౪ మంది నర్సులు విద్య నేర్చి దేశంలో వివిధ భాగాలకు పోయి పనిచేస్తున్నారు. ఇదిగాక ఈ పాఠశాల జనసామాన్యాలకీకూడా విజ్ఞానం బోధించడానికి కృషిచేస్తూ నీగ్రోబాతీయోధ్యోగము ఒకకేంద్రంగా వుంటూవుంది. ౧౯౨౭ లో రైతులకొరకు ఒకవిద్యాలయమును స్థాపించింది. పాఠశాలలో అవలంబింపబడుతూవున్న కొత్తపద్ధతులు రైతులకు బోధిస్తుంది. వారికి రెండువారాలతర్ఫీరు ఇస్తుంది. ౧౯౦౭ లో ఒకప్రదర్శనశ్రేణినికూడా స్థాపించింది. ఒకనీగ్రోసంత ఏర్పాటుచేసి వాణిజ్యానికి ప్రోత్సహించింది. దీనికితోడు ఒకబాతీయ నీగ్రోవ్యాపారసమితి స్థాపింపబడింది. (Rural School extension) గ్రామస్థల ఉపయోగంకోసం ఒకగ్రామపాఠశాల, ఒకమాడల్ స్కూలు, ఒకరోట, శిశుపోషణలో తల్లులకు తర్ఫీరు యివ్వడానికి తల్లులక్కల్లుకూడా స్థాపించబడింది.

ఈ విద్యాలయంలో మొదటినుంచీ ఒకవిగమైన సైనికశిక్షణ క్రమపద్ధతీ వున్నది. అదపిల్లలనుకూడా క్రమశిక్షణలో వుంచడానికి స్త్రీకాఖిఅధికారిణి నియోగించారు.

ఈ విద్యాలయంకోసం ఒక పెద్ద గ్రంథాలయం స్థాపింపబడింది. దీనిలో ౧౯౦౦౦ పుస్తకాలు చేర్చబడ్డాయి. నీగ్రోలనుగురించి అఫ్రికాదేశాన్నిగురించి

నీ, నీగ్రోబాతీయతనుగురించి ప్రబోధం కలిగించే పుస్తకాలు, పులికలు సమకూర్చి వుంచేవారు. చుట్టుపట్లకల్లా లగ్రామాలలోని పాఠశాలలకు ఈ గ్రంథాలయంలో నుంచి పుస్తకాలు పెట్టెలలో పెట్టి పంపించేవారు. నీగ్రోల విద్యార్థివృద్ధికోసం వాషింగ్టను యిలా తవయాన ట్టిరికము పాటుపడి ౧౯౧౫ లో దివంగతుడైనాడు. ౧౯౨౭-౨౮లో ౩౧రాష్ట్రాలనుండి ౯౦దిశాలనుండి వచ్చిన ౩౩౨౩పిల్లలకు టపీకీ విద్యాదానం చేసింది. వాషింగ్టను కలపెట్టిన కార్యం క్రమక్రమంగా పెరిగి దానికి చాలాసామ్య కావలసి వచ్చింది. దేశప్రభువులైన తెల్లవారితోద్వాటు కావలసి వచ్చింది. ఇంకొకరకు ఆతడు ప్రచారం చేయవలసివచ్చి ఉపవ్యాపాలు ఇవ్వడం ప్రారంభించాడు. ఇతనిత్యాగము, ఓర్పు, పట్టుదల, ఇతనివాక్పటుత్వము తెల్లవారినికూడా ఆకర్షించాయి. కొద్దికాలలో ఇతడు గొప్పవక్త అని పేరుపొందాడు. అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రాలిన్ని సంచారంచేశాడు. ౧౯౨౪లో అట్లాంటా కాటన్ స్ట్రీటు ప్రారంభమున ఆంతర్జాతీయ ప్రదర్శనము నిమయమున ఇత డిచ్చిన ఉపవ్యాపము తెల్లవారికి నీగ్రోలకు స్నేహభావము కలిగించడానికి తోడ్పడి చాలా ప్రసిద్ధి కెందినది. విదేశంలో అన్యభావలమధ్య జీవనం చేయువా దాదేశములోని బాతుల స్నేహము సంపాదించడం అవసరమని నోకి చెప్పినాడు. ఒకకలం పుచ్చుకొని వ్రాయడంలో ఎంత గౌరవం వుందో వాగలిపుచ్చుకొని పాలం దున్నడంలో కూడా ఆంతగౌరవం వున్నదని గ్రహించేవరకూ ఏబాతీకూడా బాగుపడదనిచాటివాడు. మనకుగల అవకాశాలు ఉపయోగించుకోకుండా కష్టాలు లెక్కపెట్టుకుంటూ కూర్చుంటే బాధం లేదన్నాడు. కేవలం సంఘానికి సంబంధించిన ముఖ్యవిషయాలలో చేరిచేల్లాలగ విడిగా వుండవచ్చును కాని, దేశానికి సంబంధించిన ముఖ్యవిషయాలలో మాత్రం అరచేతిలాగ ఏకంగానే ప్రవర్తించాలని అన్నాడు!

౧౯౨౮ లో అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల అధ్యక్షుడు టపీకీ వచ్చి మాది చాలా సంతోషించాడు. బుకర్ వాషింగ్టనుపైన గౌరవాలు కర్పించడం ప్రారంభమైంది. విశ్వవిద్యాలయాల గౌరవ

నిగుడు లిచ్చాయి. అన్ని రాష్ట్రాలవారు ఆహ్వానించి గౌరవించారు. ఇతను ఇతనిభార్యా బోహదేశానికి వెళ్లి రావడానికి ౧౯౦౧ లో ఇతని స్నేహితులు ఖర్చు లిచ్చి పంపారు.

టస్కీశీని గురించి ఈవాక్కు అనే అమెరికా పత్రికాదిలేఖరి ఇలా వ్రాశాడు: ఈ టస్కీశీ సార్వజనంస్థ నీగ్రోలకు చేపూవున్న నేత నిగుడు మావము. ఈ సంస్థ నీగ్రోల నిర్మితమవలూ గల కష్ట సుఖాలను గమనించి వారికి సోపానానికి ప్రయత్నిస్తూ వుంది. తైమును అతను పండించేదానికింటే ఎక్కువపంట పండించడం చేస్తుంది. గృహిణికి తన యింటిపనులు చక్కగా చేసుకోవడం చేస్తుంది. జనబలవన సాఖ్యాన్ని అభివృద్ధిచేయడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. కేవలం కాయకష్టం చేసుకొనేవాడి! కొలల పరిశ్రమ చేస్తుంది. ఒక్క ముక్కలో సంఘాన్ని మరమ్మతు చేస్తుంది. టస్కీశీ కేవలమూ ఒక పాక కాల కాదు. అది అమెరికాదేశంలోని నీగ్రోజాతి సంతా ఉద్ధరించే సంఘనిర్మాణ సంస్థ, ఒక మహా సగరము. అది వలభేష్టమయూ, వ్యాపారాలమూ, నడిచే పార్శ్వాభివృద్ధి. అది వుత్పత్తిచేసే సరఫరలను తనే అనుభవిస్తుంది. దానికి కావలసిన ఆహారపదార్థాలు పండించుకుంటుంది కావలసినబట్టలు చేసుకుంటుంది. తనకు కావలసిన పుస్తకాల వ్రాసుకొని అచ్చు చేసుకుంటుంది. ఇదంతా దాని విద్యార్థిభావములోనే యిమిడివుంది.

ఇది ఒకలాటి యొక్క సమస్యనే పరిష్కరిస్తున్న గొప్పప్రయోగకాల. ఈ టస్కీశీయొక్క ఉద్దేశం తన విద్యార్థులు తమనిర్మాణ కొలలవల్ల ఏదో ఒక ఉపయుక్త వస్తువును నిర్మించి సంఘానికి సేవ చేయాలని, వాళ్లకు మెదడుకు పూదయ్యానికి చేతులకు కూడా విజ్ఞానము కొలలము ఆనందమనిచ్చే విద్య సేర్పాలని దాని ఉద్దేశం. తెలివితేటలు పాదుపు పరిశ్రమలు స్వయంసహాయము ఆత్మగౌరవము, శుద్ధత క్రమ రిద్ధతి మర్యాద-ఇవే టస్కీశీ సేర్పనంగులు. అక్కడ యెగులెలలను ఆడపిల్లలకు కూడా కేర్పచదువు ఎలాం

టిదో యిక్కర్ వాసింగ్టను ఒకవాడు, పిల్లలకు చేసిన బోధ ఒకటిమాస్తే తెలుస్తుంది:

మీరు ఎవరికైనా నాగరికతనుగూర్చినపాతము చెప్పాలంటే శ్రద్ధగంగా కనపడే లోపాలు వెంటనే చక్కచేసుకోవడమును గురించి హెచ్చరించడం అవసరం. అఖిరికి ఒకతలుపు తీసేసికి వదులుగా వుంటే మీరు వానించి పూరుకోవాలి. దానిని వెంటనే బాగుచేయాలి. పనికిమాలిన బైవలోపాలు ఎన్ని కనపడుతూవున్నా మనము పూర్వకాలంనాటి ఈ పుస్తకాల చదువుయొక్క దాస్యాన్ని వదిలించుకోలేకుండా వున్నాము.

ప్రతిపాదుడు అతడుపాఠ్యముదైనా లేదా ఇంకేవ్విదాదైనా తనసంఘంయొక్క విద్యార్థి వృద్ధిలో అంతో ఇంతో జోక్యం కలిగించుకోవాలి.

మీ కేవలత్రం పలుకుబడివున్నా ఉపాధ్యాయుడు పిల్లలు ఇహజీవితయోగ్య ఇల్లు లోపలా, వైవా పరిశుద్ధంగా వుండేటట్లు చూడాలి. లేకపోతే శుద్ధం చేయాలి. నేల ఉడ్చాలి. దుమ్ము దులపాలి. మర్చిలు బల్లలు ఇతరసామానలు సరియైన మరమ్మతులో వుండాలి. అవసరమైనవొట్ల రంగులు పూయాలి చెల్ల చేయాలి.

ఏదో ఒకయిల్లు అంటూ కట్టితే చాలని చాలా మంది ఊపా. దానికి రంగుగాని చెల్లగాని లేకుండా అసహ్యంగా వుంటే అది నాగరకతకు లక్షణం కాదు. ఈ పాకకాల మీరు వదలి మీరు మీమియొళ్లకు చెల్లిన తరువాత అయిల్లు వాకిల్లు పాకకాలలు వాసయోగ్యంగా ఉండేటట్లు చూడండి. రంగుచేయడానికి మీరు దబ్బులేకపోతే ఆఖరికి సున్నమైవా కొట్టండి. మీరు ఉపాధ్యాయవృత్తిలోకి పోతే మెదటివారం బడి లోపలా బయటా శుద్ధంచేయడానికే ఉపయోగించండి. దొడ్డి అంతా ఉడ్చాలి. ఒక్కకొగిలంయొక్క అయివా వుండకుండదు. దడితో సందులు వుండకుండదు. అపరిశుద్ధతగాని ఏదైనా పనిలిన కిటికీఅద్దంగాని కనబడకుండదు. పిల్లలకు ముందుగా ఈపరిశుద్ధత అలవాటుచేయాలి. దుమ్ము సరిగా చేసుకుపోకోయినా తన

యిట్లు చక్కగా వ్రాయుకోలేకపోయినా అది మనస్సిలో పెద్దలోపమే. అది ఆరవ మధ్యస్థంలోమాడా ఒక లోపమే. తన చొక్కాయలొత్తాయ సరిగా పెట్టుకో లేవిదైద్యుడు ఏమి వైద్యం చేస్తాడో నాకు తెలియదు. అన్నం వంపవయలో భోజనము చేయవయలో చాలా నియమాలు పాటించాలి. భోజనానికి వేళ నిర్ణయించాలి. ఆహారపదార్థాలు చక్కగా వంపవేమేగాక చక్కగా వడ్డించాలి. చేతిలోను ఆవాలోనను అశ్రద్ధ అపవ్యాసు పనికిరాదు. భోజనకాల రమ్యంగా వ్రుందాలి. పళ్లు దిగ బట్టి ఎప్పుడు లేచిపోదామా అనేటట్లుగా వ్రుండకూడదు. ఇట్లు కట్టేటప్పుడే భోజనకాలము చక్కగా కట్టాలి.

టస్కీజీ చూడడానికి వెళ్లివారందరికీ అక్కడి బాలబాలికల పద్ధతులు మర్యాదలు చాలా ముచ్చటగా వ్రుండేవి. వాళ్లు అన్ని పనులూ చాలా శుభ్రంగానూ సాంపుగానూ చేసేవారు నిజంగా విద్యులుంటే పుస్తకాలు చదవడం కాదనిన్నీ, అసలు జీవనవిధానం అంతటిలోను శేర్పుకోవలసిన సంగతులు ఎన్నో వ్రున్నాయనిన్నీ అందరూ గ్రహింప గలిగేవారు. ఇలాగ తర్ఫీదు అయిన పిల్లలు విద్యవ్రుత్తా రిఅయి బయటికి వచ్చేటప్పటికి ఏవ్రుత్తి అయినా చక్కగా చేసుకునిజీవనం చేయడమేగాక తమసంఘానికి ఉపకారంమాడా చేయగలుగుతూ వ్రుండే వారు. ఈవిధంగా విద్యాపద్ధతులను సంస్కరించి అది ఫలితవంవల్ల వాపింగ్తవ్ కృతకృత్యుడైనాడు.

పూ ల కో రె

(శ్రీ) కుంటినుద్ది శేషశర్మ

నే గోర లేడోయి
సీలవేణుల నిడు
కొప్పులో దూరాలనీ,
కులుకుచూ,
మెప్పులా పొందాలనీ.

పూమాలలో జేరి
పూబోండ్ల బిగువైన
పాలిండ్ల నాడాలనీ,
యువకులా
భావాల రేపాలనీ.

రారాజు శవముపై
రాజిల్ల గా గోర
శంకరుని తలపైననూ
నర్తించు
సాభాగ్యమే గోరనూ.

తమమాతృభూమితై
తలనీయ పెనుదీని
వీరు లేగడ్డితోవనూ
ఓదేవ!
వివరేయు మా చాలును.

సుఖ
జీవన

కుటుంబము

కల్జనాకు

వందనములు

వాడు ఆరోగ్యముగా ఉన్నాడు. అందుచే సుఖముగా
కాలక్షేపముచేయుచున్నాడు. కాని ఎల్లప్పుడు ఈమాదిరి కాదు.
దినమంతా పనిచేసి, అలసి కండ్లి ఇంటికి చేరుచుండెను. తల్లికి
తలవొప్పి, తదితర బాధలు. పిల్లలకు పంతుముల బాధ. వీరు
బలహీనముగా నుండిరి. అనవసరమైన పెంకెతనము. వీరికి
వయస్సుకుతగిన బలములేదు.

వైద్యుడు కల్జనా శిఫార్సుచేసిరి. అందుచే వీరు సుఖ
జీవనము చేయుచున్నాడు. భారతదేశమున వీరి మాదిరి సుఖ
జీవనముచేయు కుటుంబము లేదు. అనవసరమగు ఖనిజములను
కల్జనా నోపంగును. ఎముక పుష్టి చేకూర్చును. నూతన
ఆరోగ్యము, బలమొసంగును. మీకు, మీ కుటుంబమునకు ఇతే
మాదిరి చేయును.

నీరసము
గర్భిణుల బలహీనత
అలసట
అంటువ్యాధులు
దంతముల

పటుత్వము తగ్గుట
చర్మవ్యాధులు
పాండువు
స్త్రీలవ్యాధులు

—కల్జనా వీటివన్నిటిని
అతి శీఘ్రకాలమున
నివారణ చేయును.

KALZANA

ఆరోగ్యమునకు ఖనిజాహారము.

కెమిస్ట్ లండన్ వద్దను, బజారులలోను దొరుకును.

చేరి తో తాకనిది.

తోపూరు యుద్ధము

రావుసాహెబ్ సి. యస్. శ్రీనివాసాచారిగారి పొరబాట్లు
కు. సీ.

౧౯౩౮-న సంవత్సరమున సుప్రసిద్ధ చారిత్రక పరిశోధకులగు వర్ డే శాయిగారి స్మారకచిహ్నముగ ప్రకటింపబడిన వ్యాస సంపుటిలో దాక్షిణాత్యులలో చారిత్రకులని పేర్కొనబడిన రావుసాహెబ్ సి. యస్. శ్రీనివాసాచారిగారు “శివాజీకి పూర్వము దక్షిణ హిందూస్థానమునకు మహా రాష్ట్రాలవల్ల కల్గిన యొక గొప్ప యువకృతి” (A great Maharatta Service to South in pre-Shivaji Epoch, pp. 74, 75-Sar-Desai memorial volume, 1933.) యనుపేరిట నొక గంభీర వ్యాసమును రచించినారు. శివాజీతోండ్రయిగు శాహజీకాలమున తన యేలికయగు బీజపురసుల్తాను నాజ్జుచొప్పన దక్షిణ భారతమునకు వచ్చి యిచ్చటి చిన్న రాజ్యములకు సాయమొస ర్చెనని చెప్పచు నీ చిన్న రాజ్యముల మధ్య నుండు సంఘాతాలహములకు తోపూరు యుద్ధము కారణమని యుద్ధగీంచుచు తోపూరు యుద్ధసందర్భముల నీ క్రింది విధముగ సెలవిచ్చినారు:

“In the civil-war that followed the death of Venkata, Yachama Naick who championed the cause of the legitimate heir Ranga, and was supported only by Achuta Naick of Tanjore and his son Raghunatha, against Jaggaraya and almost all the feudatories of the Empire, the former or the legitimate party was defeated

in a great battle at Topur near the Grand Anicut on the Coleroon. In this battle the Nayaks of Jinjee and Madura fell on the field and Portugese contingent is said to have taken the side of Jaggaraya according to Raghunathabhyudayam.” (P. 74.)

పై పంక్తులలో చెప్పబడిన దాదా వన్ని విషయములును ప్రమాదములు. పోర్చుగీసు వారు జగ్గరాయనికి సాయ మొసర్చె నను విషయ మొక్కటి మాత్రము నిజము¹. ఈ విషయము నా “తంజావూరాంధ్ర నాయకరాజ చరిత్ర” మునందు చర్చించియుంటిని (చూ. పుటలు, ౨౦౯, ౨౧౦). పై వాక్యమునందలి ముఖ్యవిషయములను మూడింటి నీక్రింద నిచ్చుచున్నాను.

(౧) విజయనగర సామ్రాజ్యసింహాసనమునకు శ్రీరంగరాయలు సక్రమవారసు. ఇతనిని పురస్కరించుకొని యే యుద్ధ మయ్యెను.

(౨) సక్రమవారసుపక్ష మహజయ మొందెను.

(౩) జింజీ, మధురనాయకు లీయుద్ధమున మడిసిరి.

ఈమూడును తప్పులే. ఇచ్చట శ్రీయాచార్ల వారు తమ సామగ్రిగంధ

మును “రఘునాథాభ్యుదయ”మని చెప్పి యా తప్పలను దిద్దునుపాయమును సూచించినాను. రఘునాథాభ్యుదయ మనుపేరుతో రెండు గ్రంథములు గలవు. అం దొకటి యాంధ్రనాటకము, రఘునాథసుతుడగు విజయరాఘవ కృతము. రెండవది రఘునాథుడు తన నాథుడని చెప్పకొనిన రామభద్రాంబచే రచియింపబడిన సంస్కృతకావ్యము. శ్రీఆచార్య వారిందు దేని నుల్లేఖించిరో తెలియదు. కాని రెండిటితోను వారిచ్చిన విషయములు మూడును ప్రమాదము లని తేలిన “అధికస్యాధికంఫలం” కదా! వానిలో శ్రీయాచార్య వారు రుల్లేఖించినవిషయములకు సంబంధించినభాగముల నీ క్రింద వనువదించుచున్నాను.

(౧) రఘునాథుడు తోపూరుయుద్ధము పోవుచున్నాడు. చూడుడు!

“భేరులు మ్రోయించి పెండ్లి జోవు
తీరున తగినముస్త్రీలు గావించి
ఎదుటి పొకెంబున కెరుకనీయించి

* * *
రాజులు మస్త్రీలు రాజులు కోరిలు
తేలిలపై పెక్కి ధీరులై కొలువ,
చేరున నొక గంధసింధురం తెక్కి,
ఆ రామదేవరాజులు చనువేరె”

* * *
వైదానివలన వారపై సింహాసనమున నుంపదగినవాడును, నెవరికొరకై తోపూరు యుద్ధము జరిగెనో యాయన పేరు రామదేవ

రాయలని తెలియుచున్నది. కాని మనవని యింతటితో తేలదు. శ్రీఆచార్య వారిచ్చిన శ్రీరంగరాయ లనునాయన కాదనికూడ చూపవలసియున్నది.

“హ్యవిరోహీ జగ్గరాజ స్థుమితైః
కైచ్చిహ్యమై ప్రాప్య కల్లాటభూషం,
సేనావ్యాకేనాకుసేనాసహ్యః
సుప్తం రాత్రౌ సోఽవధీ దృఢభుమితైః
* * *
పాతేపి కల్లాటవృక్షే సహాత్మకైః
తతోఽవశిష్టం పృథుకం తదాత్మజం,
కమల్యుపాయా దవహ్నిశ్చి యత్నితః
కథంచి రాయాతి స యాచధూపతిః”

వైదానిలో జగ్గరాజు కల్లాటవృక్షుని (శ్రీరంగరాయలను) చంపగా యాచమ నాయకుడు కొండొకయుపాయముచే నొక్క బాలకుని రక్షించినాడని తెలియుచున్నది. ఈ బాలకుడే రామదేవరాయలు! దీనికి మరి యొక బలవత్సాక్ష్యము నిచ్చుచున్నాను.

“విష్ణోపదం శ్రవతి వేంకటదేశరామే
సర్వే తదీయసచివా యువరాజమానుం,
భద్రాసతే తదను భూధరణాయ తూర్ణం
శ్రీరంగరాజు స్వపశేఖర మర్ధ్యసింహా.

* * *
సామతో నిరస జగ్గమహీశః
పార్థివస్య భవనం పువేష్ట్య,
ధూపతిం తదను పుత్రకళత్రైః
నిర్భుచో నిపాత మాతను తేస్య.
తనయేషు నృపాలకస్య కందివో
కమ నూప్తో రజక స్సమేష్ట్య క్షిప్రమ్,
అసయ స్సగరా ద్విహిర్నికాయం
అతిచారం గిద్వివతా మనశ్చిలక్యం.”

2. రఘునాథాభ్యుదయనాటకము.
3. పాహిత్యరత్నాకరము, ప. ౧౩, శ్లో. ౭౪-౭౭.
4. రఘునాథాభ్యుదయకావ్యం, ప. ౮, శ్లో. ౨౬-౩౨.

వై యనువాదము వెనుకటి దానికి సాక్ష్య మిచ్చుచున్నది. వెంటటవతిరాయల యనంతరము రంగని పట్టాభిషిక్తుని చేయగా జగ్గరా జతనిని సపరివారముగా చంప, నొక బాలు డొక చాకలిచే రక్షింపబడె ననియు చెప్పయన్నది. వీని రెండిటిబలమువలన శ్రీ రంగరాయలు రాజధానియందే చంపబడెనని న్నప్తము. చంపబడినవానికొరకు యుద్ధము చేయబడుట యసంభవము కదా! కాబట్టి యేవారసును రాజ్యప్రతిష్ఠితుని తేయ యుద్ధము చేయబడెనో యాయన నామము రంగ రాయలు కాదనియు, రామదే : రాయలనియు తేలుచున్నది. ఇందుతో మొదటి విషయము సిద్ధాంతీకరింపబడినది.

(2, 3) తోపూరు యుద్ధమున వారసు పక్షము జయమొందెనుగాని శ్రీ యాచార్యుల వారు చెప్పినట్లోడిపోలేదు. దీనికి శ్రీయాచార్యులవారివాక్యములోనే యొకసాక్ష్యము కలదు. అందు "The Nayaks of Jinjee and Madura fell on the field" అని చెప్పినారు. ఈ చచ్చి నవారు వారసుని ప్రతిపక్షనాయకులు, జగ్గరాయనహతాదులు. వారిచావు వారిగలు పును చూపుకో యోటమిని చూపునో విచారింపుడు ! శ్రీయాచార్యులవారు జగ్గరా జే మయ్యెనో చెప్పలేదు. ఈవచనము శ్రీయాచార్యులవారివాక్యములోనిపరస్పర వైరుధ్యమునకు గ్రహించితినిగాని యందలి విషయములు నిజములని కాదు. జింజీ మధుర

నాయకులుమదసి రనువిషయము తప్పని ముందే విన్నవించితిని. ఈక్రిందిభాగములను గమనింపుడు.

"అగ్ర యోధై రయ్యతమ్మపమానో;
క్రోధావేశోద్ధుంభితః కుంతబాలైః,
భీశ్యత్పాదో బంధువర్గేణ సాకం
జన్యతోన్మాం. జగ్గరాజః పపాత్" 5
"బ్రతుపిన పవమటి పాలెంబుమీద
రుమికి.....
కస్తరిచేత చికాకు చేయింప
పొరిలో పను నె గొల్పిరి జగ్గరాజు, 6"

జగ్గరాజు రణాపని మదసెను. ఇక మధుర జింజీనాయకులను గూర్చి పరిశీలింపుడు.

"మధురవారినిగూర్చి మ విమృశత చేసె
విధి యందు తపపారి విధి మారుకొనుచు
దొర లెల్ల వత్సంగ కుండీరవిభుడు
పరుచెతై తన జింజీపట్టణంబునకు. "

"తనవద్ది వొరలెల్ల తను జింది పార
ఇంతుల పెనబాసి యిలు మార యిచ్చి
సంతరించినబొక్కనను వీడలుచ్చి
తురగంబు దిక్కి కైదువ పారవైచి
విరిసి పారవొడంగి వీరపడిండు. 8"

"స్కంధావారే గంగవాగాశ్వ సంఘాత్
యోషరత్నైరద్యభూషణిశేషాత్,
పాంశ్యైః క్షిప్తైః ప్రాణభీత్యాః సమత్యాం
ధీమాన్ క్రోశం ప్రాప్తిరీ దీపదీపః.
కుండీరాజా విశతా దుర్లభేన
ప్రాప్తయ్యైకం పాంశ్య మత్కంఠసంగం,
సక్యోరావక్షేప సాకం రణోర్వాన్యం
అగ్రై వైవ్యం హస్తమానోస్త లజ్జిత, 9"

5. రఘునాథాభ్యుదయ కావ్యము, ౧౦-౨౮.
6. రఘునాథాభ్యుదయనాటకము.
7. రఘునాథాభ్యుదయనాటకము.
8. డిటో.
9. రఘునాథాభ్యుదయ కావ్యము, ౧౦.3౫-3౬.

పై యనువాదములవలన మధుర (పాండ్య), జింజీ (తుండిర) విభు లిద్దరును యుద్ధరంగమును నిడచి పారిపోయినట్లున్నది కావున శ్రీయూచార్యులవారు చెప్పినట్లు వీరిరువురును యుద్ధరంగమున మడియలేదు. ఇక మడిసిన దెవరు? గొబ్బూరు జగ్గరాజు. జగ్గరాజునకు మధు, రజింజీలు సాయమొస ర్చెను. ఈపక్షము వారసుపక్షము కాదు. పుత్రబ్రతువుని పక్షము. ఈ కారణములచే వారసుపక్షము (legitimate heir) గణించినగాని మోడలేదు. మరియు మధుర, జింజీనాయకులు యుద్ధమున మడియలేదు. ఇందులకు మరి రెండు సాక్ష్యములనిచ్చెదను.

“శ్రీరామాద్ దీపరత్నాధరీణః

జగ్గ రాజుఁ బుత్రాశ్చ వ్యాకటాశ్చ,
ప్రాధానీ కీర్తిం ప్రాప్తుకామో వ్యతాపిత్
పాండ్యజ్ఞో దీపాలక్ ప్రాణదాసః. 10”

రఘునాథుడు పాండ్య దనగా ముత్తు పీరప్పనాయకుని ప్రాణములను రక్షించెనట! ఈయనయే మధునాయకుడు!

“మన్ని తోపూ జగ్గరాజ్యులు నొంది
మగురకొర జెంజిమన్నీని మద మడంది
తరుదిపరిదొరఁ దోలు జేజుముగ
మేటి వెలగోటి యాచని సాటిఁ గలరె. 11”

ఇందు యాచమనాయకుడు తోపూచున మధుర జింజీప్రభువుల మదమడంచె నని కం తోత్తిగా చెప్పబడియున్నది.

కావున శ్రీయూచార్యులవారు రుక్మిణి చిన మూడు విషయములకును సమాధానములను వారి ప్రమాణగ్రంథమును గొని యితర సాక్ష్యముల జేర్చి యిచ్చియున్నాను. శ్రీ యూచార్యులవారు తాము ప్రమాణ

మని చెప్పగ్రంథమును చదువకుండు వివ్యాసమును వ్రాసినట్లు స్పష్టపడుచున్నది. ఇంక నొక్క విషయమును మనవిచేసి సెలవుగై కొందును. శ్రీయూచార్యులవారు వ్రాసినసంచికయందే సుప్రసిద్ధ దక్షిణ దేశచారిత్రకారి శోధకులగు శ్రీ డాక్టరు యస్. కృష్ణస్వామయ్యంగారుమహాశయలు “విద్యానగర రామ రాయచక్రవర్తి” యను నొకవ్యాసమును వ్రాసియున్నారు (Ramaraya of Vijianagar, p. 205). అందు ప్రమాణగ్రంథమునుండి యనునదింపలేదు గాని నేను వ్రాసినవిషయము లన్నియు చెల్పియున్నారు. శ్రీయూచార్యులవారిని నన్ను మన్నింప మనియు, నీ వ్యాసమును చదువు మనియు నవినయముగా వేడుకొనుచున్నాను. కొన్ని వాక్యముల నిట నిచ్చుచున్నాను:—

“When Viceroy Rama the elder brother (of Venkata) died, Venkata sent the elder of the two sons to succeed his father and kept the younger called Ranga or Sriranga to succeed him

It is a massacre of the Royal family that precipitated the war, Jaggaraya having ordered the wholesale murder in cold blood of Ranga and all his family. Before the day appointed for the purpose Yachama Naika managed cleverly to secure the possession of one of the sons of Ranga, his second son by name Rama who was about ten or twelve * * * as the arrangement was for a washerman to smuggle the boy out of the fort * * *

After a number of skirmishes, the war was ultimately decided by the battle of Topur, the village now being called Tohur quite close to the Grand Anicut on the southern banks of the Cauveri. The battle went against the allies, Jagga fell in battle (pp. 204, 205).

10. రఘునాథాభ్యుదయకావ్యము, ౧౦.-౬౧.

11. బహుళాశ్వచరిత్రము.

ఆంధ్రులు : సంస్కృతి సంబంధాలు

శ్రీ పుట్టపర్తి శ్రీనివాసాచార్యులు

మన దేశంలో ఇంతవరకు ఆంధ్రుల సమగ్రచరిత్రమే తయారుకాలేదు. అసలు ఆంధ్రచరిత్ర పరిశోధన ప్రారంభమైనది ఈ మధ్యనే. ప్రధానంగా శాసనాలవల్ల దాన్ని నిర్మించుకొస్తున్నారు. మన తెలుగు ప్రబంధాలు కృత్యాది సతతరచిత్రాలలో కొంత చరిత్రను తెలుపుతూ వచ్చినా అనుస్మృతంగా, సమగ్రంగా ఏరాజు పరిపాలనాన్ని గురించికాని, ఏరాజవంశ పరిపాలనాన్ని గూర్చి కాని, ఏయుగానికి సంబంధించిన చరిత్రనుగాని తెలుపటంలేదు; తెలుపలేవు. అందుకనే ఈ వాఙ్మయానికి తోడు శాసనాలను నాణేలను ఆధారంచేసుకొని మన పరిశోధకులు ఇప్పుడిప్పుడే ఆంధ్రదేశచరిత్ర నిర్మిస్తున్నారు. ఈ విధమయిన కష్టాలు ఉండడం వల్లనే మన ఆంధ్రదేశచరిత్ర ఇంతవరకు రావడానికి అవకాశం లేకపోయింది. ఈ ఇరవైవ శతాబ్ద ప్రారంభంనుంచి విద్వాంసులు చరిత్రాభివానులు కృషిచేసి శాసనాలు మొదలైనవి తరచి, కొన్ని కొన్ని చరిత్ర శకాలను బయటపెడుతున్నారు. చూడండి మరి, ఒక్కొక్క నాణెంవల్ల, ఒక్కొక్క శాసనంవల్ల ఏదో కాలగర్భంలో ముగిసిపోయిన మనచరిత్రకు సంబంధించిన ఒక అంశాన్ని వెల్లడించాలంటే ఎంతకష్టమో.

ఆంధ్రవంశపు రాజయిన యజ్ఞశ్రీశాతకర్ణినాణేలమీద ఓడలు ముద్రకొట్టి ఉన్నాయంటే అతనికాలంలో సముద్రాలమీద వర్తకవ్యాపారం బాగా జరుగుతూండేది అని ఒక నిర్ణయానికి రావడం, అటువలె వాత ఈ అంశం నిజమోనా కాదా అని ఇతర విషయాలవల్ల రుజువు చేసుకోవడం ఈ విధంగా ఉంది చరిత్రకారుల పరిశ్రమ.

చాళుక్య రాజరాజ సర్వేంద్రునిపెత్తండ్రి, శక్తివర్మ బంగారునాణేలు బర్మాదేశంలో కనబడ్డాయంటే మనవేగి చాళుక్యుల కాలంలో మన ఆంధ్రదేశానికి బర్మాదేశానికి రాకపోకలు వర్తకవ్యాపారం జరుగుతూ ఉండే దనడానికి అభ్యంతరం ఏమి ఉంది? ఈ విధంగా ఒక్కొక్క అంశం అసలు చరిత్ర రాయడానికి ఉద్దేశించబడని శాసన, నాణక, ప్రబంధాధారాలను పరిశోధించి బయటపెట్టి, మన దేశచరిత్ర అస్థిపంజరం ఒకటి తయారు చేయవలసినవస్తాంది.

దాదాపు సలభైపట్లుగా జరిగిన చరిత్రమవల్ల ఇంకా తెలుగుదేశపు చరిత్ర సమగ్రమైనది, అరకొరలు లేకుండా అనుస్మృతమైనది రావడమే కష్టమయినపుడు ఆంధ్రుల వ్యాపారాన్ని అన్నిటిని గురించి సమగ్రంగా తెలిపే చరిత్ర రావడానికి ఇంకా ఎంతకాలం పడుతుందో ఆలోచించండి. ఏనా ఇవ్వుటి

మట్టుకు బయలుపడినటువంటి చారిత్రక విషయాలు చూస్తే ఆంధ్రులు చాలా ఉన్నతని పొంది, గొప్ప సామ్రాజ్యాలు వెలయుచి గొప్ప సభ్యతను కలిగివుండేవారన్న సంగతి గుఱవొత్తూ ఉంది. తెలుగు దేశాన్ని గురించినటువంటి రాజకీయ, సాంస్కృతిక చరిత్ర ఇంకా సమగ్రంగా రాకపోయినప్పటికీ ఇప్పటివరకు జరిగిన పరిశోధనలవల్ల తెలుగువారియొక్క కార్యకలాపాలు ఒక తెలుగుదేశానికి మాత్రమే సబంధించి ఉండలేదనీ, ఇరర దేశాలవారిలాగే ఆంధ్రులు కూడా తెలుగుదేశపు సరిహద్దులను దాటి భూమిమీదా, సముద్రమీదాకూడా గొప్పవర్తక వ్యాపారం సాగించారనీ, దూర స్థములైనటువంటి దేశాల్లోను, దీప్తిపాల్లోను వలవలు ఏర్పరచుకొనినారనీ కొంచెం కొంచెంగా ఇప్పు డిప్పుడే తెలుస్తోంది.

ఆంధ్రులు కృష్ణా, గోదావరీతీరాలను శ్రీస్తుతక ప్రాంతంలో రాజ్యంచేస్తూ ఉండేవారు. అంతకు పూర్వమే ఆంధ్రులు ఎప్పటి నుంచో సముద్రాలు దాటి, దూర దీప్తిపాలకు వెళ్లి వ్యాపారం సాగించినట్లు చైనా మొదలైన దేశాలవారి చరిత్రలనుబట్టి తెలుస్తుంది. తెలుగుదేశానికి తూర్పువైపున ఉత్తరాన కటకం మొదలుకొని దక్షిణాన మదరాసు వరకు గొప్ప సముద్రతీరం ఉండడంవల్ల ఈ తీరప్రదేశంలో ఉండినటువంటి ఆంధ్రులు ఇంకా చరిత్ర కన్ను విప్పనివాడే మహాసాహసికులై దూరదీప్తిపాలకు 'సబుల్లు' చేసేవారు. అందులో ప్రధానంగా చెప్పవలసింది కళింగ దేశం. పైని, టాలమీ మొదలైనవారు తూర్పు తీరాన్ని పాలూర, మైసోలస్, కొంటకపైలు, కొడ్డూర మొదలైన గోపు

లెన్ని టికో. చెప్పారు. ఈ విషయంలో కొంత గట్టికృషి చేసి, దుబ్రాహ్మపూర గారు మన కృష్ణాజిల్లాలో గూడూరుండే అదే కొడ్డూరనీ, అక్కడినుంచే ఒకప్పుడు యాత్రికులు ఓడ లెక్కి దూరదీప్తిపాలకీ, దేశాలకీ వెళ్లేవారనీ చెప్పారు. ఇంతే కాదు, నాగార్జునికొండ శాసనాలలో నాగార్జునికొండ శ్రీశైత్రానికి—నాగార్జునికొండను శ్రీనగమనీ, ఆ పాథశైత్రాన్ని శ్రీశైత్రమనీ అనేవారు— దూరస్థములైన కాశ్మీరము, గంధారము, సువర్ణదీప్తిము, సింహళము మొదలైన వోట్లనుండి పాథయాత్రికులు వస్తూపోతూన్నట్లుగా తెలుస్తుంది. ఇంకొక విచిత్రం చూచారా! బర్మాలో పెగూ దేశంలో ప్రాప్త అని ఒక పట్టణం ఉంది. దాని పూర్వపుపేరు శ్రీశైత్రమే. ఈపేరు తోట దాన్ని చాలాకాలంవరకూ వ్యవహరించారు. ఇంతే కాదు, ఆరకాణ దేశానికి రాజధానినరంపే రేమిటో విన్నారా? దానిపేరు శైలింగట. ఇదీకాక, సయాం సింధుశాఖమీద కాకుళ మని ఒక రేవుపట్టణముండటం. ఈపేరు మీట మీకు మన శ్రీకాకుళం జ్ఞాపకం రావటంలేదా? ఇవన్నీ ఏం తెలుపుతాయి? తెలుగుదేశంనుంచి ఆంధ్రులు మీరూ నేనూ ఎరగని, చరిత్ర ఇంకా తెలుపలేని పాతకాలంలోనే మహాసముద్రాల మీద గొప్ప గాలి తుపానులకీ, వానపర్తులకీ జంకకుండా వర్తకమని పేరు చెప్పే, మరో కారణంచేతనో ఆయాదేశాలకీ వెళ్లారన్న సంగతి స్పష్టమవటం లేదా? ఇట్లాగ ఎన్నయినా చెప్పవచ్చును. బర్మా రెండు విభాగాలుగా ఉండేదటపూర్వం ఒకభాగానికి కళింగమనీ, ఇంకొకభాగానికి ఉత్కళ మనీ పేరట.

ఏట్లనుబట్టి, ప్రాచీనాంధ్రులు మహా సాహసీకులై సముద్రాలు దాటి దూరదేశాలతో, ద్వీపాలతో వర్తకం చేసి ఆయాదేశాలలోనూ, ద్వీపాలలోనూ వలసలు నిర్మించి తమ మార్పుదేశంలోని పట్టణాల పేర్లే స్థలాలపేర్లే పెట్టుకొంటూ వచ్చారని తెలుతుంది. ఇది ప్రాచీనకాలం నుంచి వస్తూన్న మామూలు పద్ధతి, కొత్తదేమీ కాదు.

అక్కడికి వీరు వర్తకవ్యాపారంకోసం వెళ్లి తెలుగుపేటలూ, తెలుగువలసలూ స్థాపించడమే కాదు; అక్కడి రాజకీయాలలోకూడా పంబంధాలు కలిగించుకొంటూ వచ్చారు. కాకపోతే, యవద్వీపంలో తెలంగానానుంచి, కళింగాన్నుంచి కొందరితో వచ్చి ఆదిశకుమ అనే అతను వలసలు స్థాపించినట్లు, ఇంకా శూరకృత్యా లేవో చేసినట్లు గాథలు, సంప్రదాయం ఉండడమేమిటి? ఇదొక్కటేనా, బర్మాదేశంలోని పెగూరాజ్యాన్ని సాధించి, దాన్ని యేలిన వాళ్లు తలైంగులట. ఇది అందరూ అంగీకరించిన సంగతి. వీరు తెలుగుదేశంనుంచి వెళ్లారనడాని కేమీ అభ్యంతరం లేదు. ఈ తలైంగుల వృత్తాంతాలు క్రీ.పూ. నాలుగవ శతాబ్దంనుంచి ఐరంపరగా వస్తూన్నవి. మన తెలుగుదేశంనుంచి వెళుతూవచ్చినవారంతా ఇటీవల జరుగుతూన్న పరిశోధనలను బట్టి చూస్తే - నాలుగవ శతాబ్దం సముద్రం మీదనే వెళుతూఉండేవా రనీ, గాడ, కళింగ, ఆంధ్రదేశాలకీ, బర్మాకూ రాకపోకలు విరివిగా జరుగుతూ ఉండేవనీ, మనదేశం నుంచి వెళ్లినటువంటివాళ్లు గోళనగరం అనే రేవుదగ్గం దిగుతూ వుండేవారనీ స్థిరపడు

తూవుంది. గోళనగరం తలైంగులకు రాజధాని అయిన తటోక పట్టణానికి యువ్యదిశగా 30 మైళ్లదూరాన్ని ఉన్నదట.

చీనావాళ్లు జావా, సుమత్రాద్వీపాలలో మొట్ట మొదట కలుసుకొన్న హిందూదేశీయులు కళింగు లేనట. అందువల్లనే హిందూదేశాన్నుంచి తరువా ఎవరు వచ్చినా వాళ్లు వారిని కళింగు లనే పిలిచేవారట. మలయా ద్వీపకల్పంలో తూర్పుతీరాన్ని లిగోర్ అనే పట్టణం ఉందట. దీన్ని నిర్మించినవాడు అశోకవంశజుడనీ, దంతపురవాస్తవ్యుడనీ, అతనిపేరు దంతకుమారుడనీ, అతని ఓడ మలయాతీరాన్ని బద్దలయి పోయినందువల్ల అతడొ తీరానికి చేరి ఈ లిగోర్ పట్టణం స్థాపించాడనీ చెప్పతారు. ఈ దంతపురం ఎక్కడి దంటారు? మన కళింగదేశంలోనిదే. కళింగదేశానికి దంతపురం రాజధాని అని మన ప్రాచీన కళింగదేశశాసనాలలోనే కాదు బౌద్ధుల పాలీగ్రంథాలలోనూ, మనప్రాచీన ఇతిహాసాల్లోనుకూడా వ్రాసిఉంది. శాసనాల పరిచయం ఉన్నవారికి 'స్వస్తి శ్రీ విజయదంతపురాత్' అనేది కొత్తమాట కాదు.

చంపాదేశం ఇంహో-చైనా అని అంటామే ఆప్రాంతంలో ఉంది. అక్కడికి వెళ్లి హిందూ దేశీయులు వలసలు స్థాపించారట క్రీ. శ. రెండవ శతాబ్దంలోనే. ఈ చంపాదేశంలో వాకటాళనే పట్టణంలో ఒక శిలా శాసనం ఉందట. ఇది 3-వ శతాబ్దంనాటిది. ఆశాసనలిపి ఏమిటో తెలుసునా? ఆంధ్ర వంశజుడయిన వాసిష్ఠీపుత్ర శాతకర్ణి శాసనాల లిపి, ఈశాసనలిపి ఒక్కలా గుండని

పరిశోధకులన్నారు. అటువంటప్పుడు ఈ వలస పెల్లిన హిందూదేశీయులు మన ఆంధ్రదేశీయులే అంటే యేమి? మన వాళ్లే అయిఉంటారనడానికి ఇంకా మరికొంచెం ఆధారం ఉంది. ఆచంపాలో ఒక రాష్ట్రం పేరు అమరావతి యట! విజయ అని మరొకరాష్ట్రంపేరు. విజయ పేరు చెలితే విజయవాడ, విజయ పురం, విజయనగరం మీకు జ్ఞాపకం రావటం లేదా? అమరావతిని గూర్చి నేను జ్ఞాపకంచేయడ మెందుకూ?

ఈ చంపాదేశమునకు పడమటగానే ఉంది పూనాన్. ఈ పూనాన్ దేశము ఉచ్చనశలో ఉన్నప్పుడు కొచ్చిన్-చైనా, కంబోడియా, సియామ్, మలయాలోని కొంతభాగం దాని అధికారానికి లోబడి ఉండేవట; అంటే చీనాదేశ సంస్కృతి, హిందూదేశ సంస్కృతి కలుస్తూవచ్చిన కూడలి ప్రదేశ మన్నమాట ఇది. ఈ పూనాన్ రాజ్యం స్థాపించినవాడు హిందూదేశంనుంచి వెళ్లిన బ్రాహ్మణుడట- అతని పేరు కొండిన్యూడట. ఇంకోచిత్రం- ఏన్నారా? ఇరవైవేల నాగవంశపు రాజకవ్యసు వెల్లి చేసుకొని అక్కడ హిందూమతం వ్యాపింపజేసి రాజ్యాధికారం స్థాపించాడట. గాఢ ఏమనో ఎరుగుదురా? ద్రోణుని కొడుకయిన అశ్వత్థామదగ్గరనుంచి ఆ కొండిన్యూడు ఒక కుంతాన్ని పరప్రసాదంగా పొందాడట. ద్రోణుడు, అశ్వత్థామ- ఈపేర్లు చెపుతూవుంటే మీకు మనదేశపు పల్లవులు జ్ఞాపకం రావటంలేదా? ఈపల్లవులు మన తెలుగుదేశపువాళ్లే. సింహళదేశపు గ్రంథాలలో 'పల్లవభోగం' అని ఒకదేశం వస్తుంది.

అదేదో ఎరుగుదురా? అది మన పల్లవ నాడే - పల్నాడు. భోగం అనేది పూర్వం దేశవిభాగానికి పేరు-మహేంద్రభోగంలాగ.

హోళా శాసనమంటే జ్ఞాపకం వచ్చింది. తూర్పు ద్వీపాలలోను, దేశాలలోను కనబడే మొట్టమొదటి శాసనా లన్నీ మన దేశంలో గోదావరి, కృష్ణ, గుంటూరు, నెల్లూరు మండలాలలో గి, ౬, ౭ శతాబ్దాలలోని శాసనాలు ఏలిపిలో అయితే కనబడతయో ఆలిపిలోనే ఉన్నాయి. ఈలిపిని వేలిలిపి అనీ, తెలుగు - కన్నడ లిపి అనీ అంటారు. ఈవిధంగా జావా, సుమత్రా, ఇండో-చైనా, సియామ్, బర్మా-ఈ దేశాలన్నిటిలోను మొట్టమొదట కనబడే శాసనాల లిపి మన వేలిలిపే. దీని ననుసరించే బర్మా, సియామ్ దేశాలలో తరువాతతరువాత వాడుతూవచ్చిన లిపులు ఏర్పడ్డయట. అది కాకుండా, ఈ చెప్పిన దేశాలన్నిటిలోనూ కూడా ప్రాచీన శాసనాలలో వాడుతూ వచ్చింది శాలివాహనశకం. శాలివాహనశకం అంటే అది కేవలం తెలుగువాళ్లదే, కన్నడులదీని. ఉత్తరహిందూస్తానంలో ఉండేది షక్ మార్కశకం. వేరదేశంలో వాడుకలో ఉండేది కొల్లం శకం. ఆంధ్ర లెప్పుడూ ప్రాచీన కాలంలో శాలివాహనశకం వాడలేదు. అట్లయితే ఈప్రాంతాలకు వెళ్లినవారు కన్నడులు కాకూడదా అనవచ్చు మీరు. అట్లాకాదంటాను నేను. కన్నడుల కీ పముద్ర తీరంలేదు పముద్ర తీరాన్నుంచి వెళ్లినవాళ్లే ఇన్నీ వాడుకలోకి తెచ్చిఉండాలి. పైగా ఆ ప్రాంతాలలోని స్థలనామాలన్నీ మన తెలుగుదేశానికి సంబంధించినవే.

ఇంకా నిజ మొంతవరకో తెలియదు కాని దూరస్థదీపానికి వేగిదేశానికి ఎక్కువ సంబంధం ఉందంటారు. క్రీ. శ. 7-వ శతాబ్దంలో పెదవేగి రాజధానిగా శాలంకాయనులు రాజ్యం చేశారు. బర్మాదేశంలో బౌద్ధమతాన్ని వ్యాపింపజేయడానికి వీరేశారణభూతు అని కొంద రంటున్నారు. దీనికి కారణం ఇది. శాసనాలంకారం అనే గ్రంథంలో వేగణ రాజ్యాన్ని ఏలినట్లువంటి సాన్ లాన్ క్రోమ్ (San Lan Krom) అనే తలైంగురాజున్న బుద్ధదత్త, బుద్ధఘోషులున్న సమకాలికులని చెప్పిఉంది. ఈ సాన్ లాన్ క్రోమ్ శాలంకాయసంశ్లాఢే అనీ, శాలంకాయనుల కాలంలో సముద్రవర్తక వ్యాపారం బాగా జరిగేదనీ, ఇతడే బర్మాలో బౌద్ధమతం వ్యాపింపజేశాడని చెబుతున్నారు. ఇదే నిజమయితే మీకూ నాకూ సంతోషమే కాని, మనకు దొరకిన శాలంకాయనుల శాసనాలనుబట్టి చూస్తే వారు హిందువులుగా కనబడతారు కాని బౌద్ధులుగా కనబడరు. అయితే వారివంశస్థుడొకడు బౌద్ధుడై అక్కడికి వలసవెళ్లి రాజ్యం స్థాపించి, అక్కడ బౌద్ధమతం వ్యాపింపజేశాడంటే మీకూ నాకూకూడా తగాదాలేదు.

బుద్ధఘోషుడు హిందూదేశానికి-జంబూద్వీపానికి-వచ్చి, అక్కడినుంచి త్రిపిటకాలప్రతులనూ, తలైంగుభాషలో ఉన్నవాటి మీది వ్యాఖ్యానాలనూ, తదితరగ్రంథాలనూ తలైంగ్ రాజధాని అయిన తటోన్ నగరానికి తీసుకువెళ్లాడని చెబుతారు. అతను తీసుకువెళ్లిన ఈ తెలైంగు గ్రంథాలు వేగి లిపిలో ఉన్నాయట. అతడు, అయితే, తెలుగు దేశానికి వచ్చాడా అని అడగవచ్చును.

అతని గ్రంథాలనుబట్టి చూస్తే అతనికి గోదావరీపాంతభూమి బాగా తెలిసి నట్టుగా తెలుస్తుంది. దీన్నిబట్టి, అతడు తెలుగుదేశానికి కూడా వచ్చి ఉండవచ్చు అనడానికి అభ్యంతరం ఏమీలేదు.

ఆంధ్రదేశాన్నుంచి ప్రాగ్దేశాలకు వలసవెళ్లిన ఆంధ్రులు సంస్కృత రామాయణ, మహాభారతాలనూ, కావ్యాలనూ, పాలీ ప్రాకృత బౌద్ధగ్రంథాలనూ కూడా అక్కడికి తీసుకువెళ్లడం, అక్కడ హిందూ, బౌద్ధమతాలు రెండూ వ్యాపించడం జరిగింది. ఈనాడు మీరు బర్మాకే కాదు, సియాం మొదలైన దేశాలకు వెళ్లి నా మన విఘ్నేశ్వరుణ్ణీ, మన శివుణ్ణీ, మన విష్ణు మూర్తిని, ఇంతెందుకు హిందూదేశవల దిసి చూస్తారు. అంకోర్ వాట్, అంకోర్ థోమ్-ఈ మొదలైనచోట్ల పెద్దపెద్ద దేవాలయాలున్నాయి. అక్కడకూడా అయోధ్య ఉంది. అక్కడా మల్లీ మన హిందూసంప్రదాయాలే, హిందూగాథలే. అక్కడా రాముడు కనవాసంచేశాడు; పాండవు లక్ష్మణ వాసంచేశారు. స్వాన్ కో లాక్ (Swan Oo Lock)—నర్మర్లోకం అంటారు దీన్ని—ఇది ఇండో-చైనాలో ఒకపట్టణం. ఈ స్వాన్ కో లాక్ లో ఉన్నట్లువంటి దేవాలయాలు రెండువేల ఏళ్ల క్రిందటివనీ, అనిర్మాణం అదీ చూస్తే హిందూ దేవాలయాలు జ్ఞాపకం వస్తాయనీ, అందుచేత వాటిని కట్టిన వారు కూడా హిందూదేశసభ్యతను పూర్తిగా అవలంబించినవారు, హిందూ దేశంతో సంబంధం ఉన్నవారు అయివుంటారని చెబుతారు. అక్కడ ఉండే కంసు విగ్రహాలలో గుంటూరుజిల్లా బుద్ధాంలో

ఉండే విగ్రహాల లక్షణాలున్నాయని రాశాడు సూర్యదేవగారు. బోరోబుడోర్ జాగ్రత్తపాపాన్ని చూస్తే అక్కడి చెక్కలకు పనికి, అక్కడి శిల్పకళకు అమరావతి శిల్పానికి ఎక్కువ సంబంధం ఉందనీ, అమరావతి శిల్పముయొక్క పరిపూర్ణ వికాసమే బోరో బుడోర్ లో కనబడుతుందని చాలామంది జాగ్రత్తపాపిదులయొక్క అభిప్రాయము. ఈ మనదేశపు అమరావతి నాగార్జునకొండల లోని జాగ్రత్తపాప కళాప్రాబల్యం ఒక్క బర్మా, జావాల కళమీదే కాదు, చైనాదేశపు కళ మీదకూడా ఉందని ఇప్పుడిప్పుడు చైనాదేశ కళను పరిశీలిస్తున్న వారు చెబుతున్నారు. నాన్ హ్సింగ్ టాంగ్ (Nan Hsiang Tang) అనే పట్టణంలో ఉండే బామ్మల్లో నాగార్జున కొండలోని బామ్మల్లో కనబడే రీతి వైఖరులే కనబడతాయని చెబుతున్నారు. ఫు నాన్ (Fu Nan) శిల్పకళపైని నాగార్జున కొండ శిల్పకళకు ఎట్టి ప్రాబల్య మున్నదో, తిరిగి

ఫ్యూనాన్ కళాప్రాబల్యము చైనాకళపై ఎంత వరకు ఉన్నదో చైనాదేశకళావిమర్శకులు ఇటీవలనే గ్రహించి దక్షిణహిందూదేశకళ కు, చైనాదేశకళకు ఉన్న సాదృశ్యములను నిరూపించారు. దీనినిబట్టి చూస్తే మన తెలుగుదేశపుకళ జావా, బర్మాలను చాటి, చంపాదేశాన్ని చాటి, ఫ్యూనాన్ కు పోయి, అక్కడి జాగ్రత్త కళ విశిష్టత కలిగింది, తద్వారా చైనాదేశకళమీద ఏవిధంగా తన ప్రాబల్యం నెరపిందో తెలుస్తుంది. ఇవి మనంతట మనం చెప్పకొనే మాటలు కావుగా!

ఇంకా సమగ్రమయిన చరిత్ర రాలేదు కాని, పచ్చినట్టయితే ప్రాచీనాంధ్రులనరిత్రా, ప్రాచీనాంధ్రుల సంస్కృతి చాలా గొప్పదనీ, మనము గర్వపడదగిన దనీ మీరే అంగీ రిస్తారు. అటువంటిచరిత్ర వచ్చే అదృష్టం మన కెప్పుడో?

హైదరాబాదు సంస్కరణలు

శ్రీ యస్. రామాచార్య

“ఏనుగకు రెండురకాలపట్లు, పైకి గను పించే దుతాలతో గాదు అది మేత తినేది” అని ఉర్దూలో వకసామెత ఉంది. ఇప్పుడు మహా పటాటోపంతో ప్రకటితాలయిన సంస్కరణలు ఈ చక్కనిసామెతను జ్ఞాపకానికి తెస్తున్నాయి.

ఎంతోకాలంక్రింద, ౧౯౧౯-వ సంవత్సరంలో వైజాం ఒకఫర్మానా జారీచేసి అప్పటి నామకార్థపు కాన్సిలును విస్తరించేయడానికి ఒకసీమును తయారుచేయమని దాని కధ్యక్షుడుగావున్న సర్ అలీ ఇమాంగారిని ఆజ్ఞాపించారు. హైదరాబాదుగ్రహచారం వల్ల వైజాంగారితో అభిప్రాయభేదాలు కలిగి సర్ అలీ ఇమాంగారు త్వరలోనే సంస్థానాన్ని వదలిపెట్టి వెళ్లిపోయారు. అంతటితో సరి, తరువాత ఏమీ జరుగలేదు. ఆఖరుకు ౧౯౩౭-వ సం. సెప్టెంబరు ౨౯ దో తారీఖున వివిధ ప్రయోజనాలకూ గవర్నమెంటుతోగల సంబంధం మరింత ఘనీభూమవడానికి తగిన వేరువేరుమార్గాలను అన్వేషించి రిపోర్టు చేయవలసిందని ఒకకట్టుదిట్టమయిన కమిటీని నియోగించినట్లు నిజాంప్రభుత్వం ప్రకటన చేసింది. (ఇందలి టైపుమార్పు నాది.)

ఇప్పుడు దొరతనంవారి అనుమతిని పొంది సంస్కరణల రూపంతో మనయెదుట వున్నది ఆకమిటీవారి రిపోర్ట్. తమతమ వ్యవహారాలను పరిపాలించుకోవడంలో తమకుకూడా

ఎక్కువ భాగము ఉండవలెననికోరే ప్రజల మనోరథాన్ని ఈ సంస్కరణలు ఎంతవరకు తృప్తిపరుస్తాయోచూడాలి.

రిపోర్టు ఆరంభంలోనే “సంస్థానాధిపతి స్వయంప్రజాప్రతినిధి. ఎన్నికలద్వారా వచ్చి పోతూవుండే ప్రతినిధులతోకంటే ప్రజానికానికి ఆయనతోగల సంబంధం ఎక్కువ నవాజమైందీ, స్థిరమైందీని. సంస్థానానికంతా ఉచ్చతమమైన అధిపతి, ప్రజాప్రభుత్వపు మూర్తీభవించిన ఆకృతి రెండూ ఆయనే. అటువంటి రాజవ్యవస్థలో సంస్థానాధిపతి ఎట్టి నియమాన్నయినా సరే స్వీకరించడానికి గాని తిరస్కరించడానికిగాని అధికారం కలిగివుండడమే కాకుండా శాసనం నిర్మించడానికి నిర్మూలించడానికి ఆయనకు హక్కు వుంది. దినదినం ప్రవర్ధమానమవుతూ వుండే లోకుల అవసరాలను చేసి ద్వారా నెరవేరుస్తూ ఉంటాడో అట్టిప్రభుత్వయంత్రాన్ని పరివర్తించేయడానికి గావలసిన విశిష్టాధికారంకూడా ఆయనకు ఉంది. ఇట్టి పరిపాలనమే మన రాజ్య వ్యవస్థకు ఆధారభూతమైన వున్నది. దాన్నే మనం రక్షించుకోవాలి” అని వుంది. ఎంతదూరం వెడకినానరే ఈ కమిటీవారి “ఫండమెంటల్ డిక్లరేషను”లో నిజమైన సారం వ్రున్నట్లు కన్పించదు.

కాని దివాన్ బహదూర్ వారి కమిటీకిది యోగ్యమయినదే అని తోచినందువల్ల

ప్రజానైతాకసిద్ధాంతాలతో ఇది ఎంత
వరకు సరిపోతుందో విచారించి చూద్దాం.
కమిటీ నిర్దేశించిన ప్రకారం నైజాంగారి అధి
కారం అప్రతిహతం, అనియంత్రితం, నిరం
కుశం, అమోఘం. వారి అధికారానికి
హద్దూపద్దూ లేదు. ఏ సార్వభౌమునికి ఏరు
భక్తియుక్తి గల మిత్రులో వారు నయితం
తమ కిటువంటి అధికారం వున్నట్లు తల
పోయరని మహా ఘనత వహించిన నైజాం
గారికి తెలియనివిషయం గాదు. స్టూఆర్ట్
రాజులకాలం నుంచి ఇంగ్లండు రా జేవరూ
తమ కంతటి అధికారం సామర్థ్యం
వున్నట్లు అన లేదు. పార్లమెంటుతో
కూడిన రాజ ఇంగ్లండుకు న్యాయపూర్వక
మైన పాలకుడే కాని రాజకీయాధి
పత్యంమాత్రం జనులే. పార్లమెంటువారి
ప్రతిపాదనలను నిరాకరించే అధికారం ఉంది
ఇంగ్లండుదేశపు రాజుకు, కాని అటువంటి
యధికారం చాలాకాలంనుంచి ఉపయో
గించడం లేదని మనకు తెలుసు.
రాజ్యాధిపతికి మర్యాదామాత్ర
మే ఈ నిరాకరణాధికారం. ఒకవేళ దాన్ని
ప్రయోగించవలసివస్తే ప్రజానీకం ఎన్ను
కొన్న ప్రతినిధుల కావినెట్లు సలహా
పుచ్చుకొనే ప్రయోగిస్తాడు. నిరంకుశాధి
కారం ఉందని విశ్వసించేవారి గతి
తుద కెట్లా పరిణమించిందీ మ. ఘ. వ.
నైజాంవారి ప్రభుత్వానికి తెలియకుండా
వుండదు. చారిత్రకపాఠాలు మన విషయం
లో మాత్రం వ్యర్థ మవుతాయా?

ఇంతవరకున్న ఆటబొమ్మలాంటి కౌన్సి
లులో మొత్తం ౨౧ మంది మొబర్లు. వారి
లో నల్లరు మాత్రమే నిర్వాచిత సభ్యులు.

ఆ కౌన్సిలుయొక్క అధికారాలనూ, పరిమా
ణాన్ని వృద్ధిపరచాలని ఈసంస్కరణల
తలపు. సంస్కరణలు వస్తే ఏర్పడే అసెంబ్లీ
లో మొత్తం ౮౫ మంది మొబర్లు వుంటారు.
వారిలో ౪౨ మంది ప్రజానిర్వాచితులు.
సమస్తదేశవాసులద్వారా ప్రతినిధుల నెన్ను
కొనే ప్రజానైతాకపద్ధతిని వదలిపెట్టి “ఆర్థిక
ప్రయోజనపు” (Economic interests) ఫాసిస్ట్
విధానాన్ని అవలంబించారు. ఎన్నుకోబడే
౪౨ మంది సభ్యులూ ఈ నిమ్నలిఖితప్రయో
జనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారు:

సంస్థానాలు, జాగీర్లు	...	౪
మషేదార్లు	...	౨
వ్యవసాయదార్లు :		
పట్టాదార్లు	౮	} ... ౧౬
కాలుదార్లు	౮	
కార్మిక ప్రయోజనాలు	...	౨
పరిశ్రమలు	...	౨
వర్తక వ్యాపారం	...	౨
పాపూకార్లు (Banking)	...	౨
న్యాయవాదులు		౨
వైద్యులు		౨
పట్టభద్రులు		౨
జిల్లాబోర్డులు		౨
జిల్లామున్సిపాలిటీలు, నగరమున్సి పాలిటీలు		౨
హైదరాబాదు మున్సిపల్ కార్పొ రేషన్		౨
		—
	వెరసి	౪౨
		—

దేశవాసు లందరూ కలసి ప్రతినిధుల
నెన్నుకొనే సర్వాంగీకృతమైన టెరిటోరియల్

పద్ధతిని వైజాం గవర్నమెంటువారు ఎందుకు వదిలిపెట్టాలి? “ఆర్థిక ప్రయోజనాల సిద్ధాంతం క్రింద సంయుక్త నిర్వాచన పద్ధతి నవలంబించి పనిచేయ బూనుకొన్నట్లయితే స్థావరప్రత్యేక కరణం మూలంగా అభ్యర్థులలో పోటీలు తగ్గుతాయనీ, అన్యథా సాంఘిక సంఘర్షణలకు మార్గా లేర్పడు తాయనీ” దొరతనంవారు చెబుతున్నారు. మొత్తాని కిది ధర్మశీలమైన కాంతే. కాని యిది వట్టి ఊహ. అటువంటి పద్ధతివల్ల సాంఘిక కక్షలు తొలగుతాయని నే ననుకోను. ఈ సంస్కరణల్లో ఉద్దేశించిన నిర్వాచన పద్ధతిని సంయుక్త నిర్వాచన మన డం వట్టిమోసం; ఎందువల్లనంటే అభ్యర్థి ఏ వర్గానికి చెందునో ఆవర్గాన్నుంచి కనీసం నూటికి రం వంతులవోట్లు సంపాదించు కుంటేగాని అతడు ఎన్నికలో నెగ్గినట్లు ప్రకటించరు. రాజకీయ వాదుల భయంచేత ఆర్థిక ప్రయోజనాలను సృష్టించారు. నూతన సంస్కరణలలో అభ్యర్థి ఆ వర్గానికి చెందిన వా డైతేనే తప్ప ఆ ఆర్థిక ప్రయోజనానికి ప్రాతినిధ్యం వహించజాలడు; ఎట్లనగా వైద్యుడు వైద్య వర్గానికే గాని కార్మిక వర్గానికి ప్రతినిధిగా నిలవడానికి వీలేదు. స్త్రీడరు న్యాయ వా డి వర్గానికేగాని వ్యవసాయకవర్గానికి ప్రతినిధిగా నిలవజాలడు. “కృషకుల్లో కృషకులకూ, కార్మికుల్లో కార్మికులకూ, వారివారివర్గాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించేవారికి తక్కువలేదనీ, వారి నిమిత్తం అన్యులు ప్రాతినిధ్యం వహించనక్కరలేదనీ కాన్సిలువారికి పూరా నమ్మక” మున్నట్లు దొరతనంవారు చెబుతున్నారు; అంటే ఈ సంస్కరణ- అసెంబ్లీలో జొరబడేవారందరూ వారివారి స్వప్రయోజనాలకోసమే వెడతారు

గాని ప్రజలందరికోసం కాదు. గుప్పెడుమంది జోహుకుందార్లను ప్రోవుచేసుకొనివీరే ప్రజా ప్రతినిధులని ఊరేగించడానికి ఈతమామ విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. ఇందులో ఏర్పడ్డ నిర్వాచక వర్గాలను పరిశీలించి చూస్తే చాలు. ఈ రహస్యం తెలుతెల్ల మవుతుంది.

ప్రాన్ చైజు కమిటీరిపోర్టు మనయెదుట లేకపోవటంచేత ఈ స్థితిలో ప్రాతినిధ్యవిషయాన్ని గురించి ఇడమిథ్తమని చెప్పటానికి ఇప్పుడేమీ వలనుపడదు. ప్రాన్ చైజు సమన్యమంచి ప్రాముఖ్యం గలది. సంస్కరణల ప్రకటనతో బాటు కమిటీవారి తీర్పులను గూడా ప్రకటించివుంటే బాగుండేది. నిర్వాచితులగు ప్రతినిధులలో నాలుగు స్థానాలు జాగీరుదార్లవి. ఎట్టి పరిస్థితులలోనైనా నానరే జాగీర్దార్లు ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకించడంమూట అట్లా ఉండనీండి, వారిని విమర్శించుటకైనా వీరు సాహసించరు, ఎందువల్లనంటే వారినుస్థిలి యావత్తూ పాలకుడియెడలా, దొరతనం యెడలా చూపించే రాజభక్తిమీదనే ఆధారపడివుంది. ఈ సంగతిని సంస్కరణల రిపోర్టే విశదీకరిస్తూ ఉంది. కార్మిక ప్రాతినిధ్యం ఎవరు వహించేదీ తెలియదు. సంస్థానంలో క్రమబద్ధమైన కార్మికుల అసోసియేషను ఇంచుమించుగా ౨౫,౦౦౦ ల మంది సభ్యులు గల వైలుపనివార్ల యూనియనుబిక్కటే. వైల్డేయూనియనువారు ప్రాతినిధ్యంకొరకు కమిటీవారిని అడిగారట. కాని “యూనియనులోని మెంబర్లలో చాలామంది సంస్థానపు సరిహద్దులకు బయట నివసించేవారు. వారందరూ సంస్థానోద్యోగులే. కావున యూనియనుకు ప్రతినిధుల నెన్నుకొనే హక్కులే”

సంస్థానపు జనాభాలో అధిక సంఖ్యాకులుగా ఏర్పడుతున్నారని, వస్తుకః వీరిద్దరి బే యావత్తు జనసముదాయ మని" సాకుపెట్టి ముస్లిములకు అసెంబ్లీలో నూరింట గిం తులు స్థానాలను ఇచ్చారు. హరిజనులు యావత్తు జన సంఖ్యలో నూటికి ౧% మందిచొప్పున వున్నప్పటికీ, వాడు అసలయిన దేశవాసులయినప్పటికీ వారికి అసెంబ్లీలో ౫ స్థానాలే ఉన్నవి. అవయినా నామినేషనుద్వారానే. ఎక్జిక్యూటివ్ కౌన్సిల్ మొబర్లల్లే అసెంబ్లీలో ఎక్స్ అఫీషియో మొబర్లయినందుననూ, ఎక్జిక్యూటివ్ కౌన్సిలు సభ్యులు ఏడుగురిలో గిం గురు ముస్లిములు కావడంచేతనూ సంస్కరణ- అసెంబ్లీలో హిందువులసంఖ్య ఊహించి నియమానుసారం వారు అల్ప సంఖ్యాకులలోకి దిగుతాడు. "చారిత్రక సంస్థితి ప్రాముఖ్యాన్ని బట్టి, రాజ్యాంగంలో వారికిగల హోదానుబట్టి సంస్థానంలోని ముస్లింజాతిని అసెంబ్లీలో అల్పసంఖ్యాకపు హోదా కలదాన్నిగా చేయ ఏలులే"దని చెప్పబడినది. కాని చాలకవంశంతో సంబంధం ఉన్నదనే మిషమీద కాశ్మీరంలో అల్పసంఖ్యాకులుగావున్న హిందువులకు అసెంబ్లీలో అధికసంఖ్యాకపు స్థానాలను ఇచ్చేయెడల వైజాంగిక రేమంటారో? పంజాబులో నూరింట ౧%మంది చొ॥ వున్న సిక్కులకు వారికిగల చారిత్రక ప్రాముఖ్యాన్ని బట్టి పంజాబు అసెంబ్లీలో బ్రిటిష్ దొరతనంవారు సమాన ప్రాతినిధ్యం ఇచ్చేయెడల వైజాంగిక దొరతనమువారుగాని, ఇండియాలోని మహమ్మదీయులుగాని ఏమంటారో? నిజానికి ఇండియాలోని ముస్లిములకు మహాదురాశ, యావత్తూ తమకే గావాలి. కాని మ. ఖు. ప. నిజాందొరతనంవారు మాత్రం

ఇండియాలో ఫేసిస్టు - ముస్లిం ప్రభుత్వం స్థాపించడానికి కటిబద్ధులై ఉన్నారనడం విస్పష్టం.

పౌరస్వత్వాల విషయంలో ఇంకో అడుగు ముందుకు వేళా మంటున్నారు ఈ దొరతనం వారు. సభిను జరుపుకోడానికి ముందు ప్రభుత్వానుమతిని తీసుకోవానికి బదులు సంచాలకులు ఆవిషయం పోలీసువారి కరుకపరిస్తే చాలట ముందుగా. కాని ఏ విధమైన మీటింగును జరుపడమయినానరే నిషేధించడాని కధికారం పోలీసులకే ఇచ్చారు. ఇది ముందడుగు గాదు. ప్రతివ్యక్తికీ జన్మ హక్కుయిన పౌరస్వత్వాన్ని సరాసరి నిరాకరించడమే. ఇక వార్తాపత్రికల విషయంలో బ్రిటిష్ ఇండియాలోని పద్ధతులమీద నియమాలను చేస్తామని దొరతనంవారి వాగ్దానం. ఇ దెట్లా ఉంటుందో మన మింక చూడాలి. కాని పత్రికలకు స్వేచ్ఛ ఇవ్వడమే దొరతనంవారి అభీప్రాయమయెడల వందాకొలది వార్తా పత్రికలమీద గల నిషేధాలను ఇంకా ఎందుకు సాగిస్తున్నారు? 'సంఘాలను స్థాపించుకొనే విషయంలో నియమంచేసే చట్టమేమీ సంస్థానంలో లేదని దొరతనంవారి వాదన. ఇట్లనడంలో నిజాందొరతనంవారి తాత్పర్యమేమిటో మనకు సరిగా తెలియడంలేదు. కానసబద్ధమైన నిర్బంధం లేమీ లేదని బహుశః వారి ఊహేమో, అది వట్టి అబద్ధం. ముందుగా ప్రభుత్వంవారి అనుమతిలేనిదీ హైదరాబాదులో స్కూళ్లనూ, గరిడీలనయినా స్థాపించడానికి ఏల్లేదని కమనకందరికీ తెలిసిన విషయమే. హైదరాబాదు ప్లేటు కాంగ్రెసు ఇప్పటి కింకా అరాచకపు సంఘంక్రిందనలేక్క. మనోవైజ్ఞానికంగా పత్రికలూ, సభ

లూ - ఈరెండుసంస్థలూ ప్రజాజీవితానికి
 రక్షకకవాటములవంటివనీ, వాటిని మూసి
 యుంచినయెడల తరునుగా రాజ్యవ్యవస్థలో
 అసంతృప్తినామకప్రణామము మొలుచుకొస్తుం
 దనీ ఎరిగివుండికూడా నిజాందొరతనంవా
 రింకా ఈసంస్థలను బంధించే గొలుసు
 లను పగులగొట్టి పారేయడం ఉచిత మని
 తలంపకుండుట మిగుల విచారకరం. ఇంతే
 కాదు సుబేదారుద్వారా కాన్పరెన్సులను
 పెట్టించాలనే పాతకాలపునాటి వాడుకను
 మళ్ళిపైకి తీసుకొనిరావడం మరింత విచారకర
 మైన విషయం. "కాన్పరెన్సులకు వచ్చే
 వారిని బాగా సంతోషపరచాలి, గవర్న
 మెంటు ఖర్చులతో వారికి గావలసిన సదుపా
 యాలన్నింటినీ చేయించాలి, అక్కడ వా
 రున్నన్నాళ్లూ సౌఖ్యంగా గడవడానికి కావల
 సిన ఏర్పాట్లన్నీ చేయించాలి" అని రిపోర్టు
 కమిటీవారి సలహా దొరతనంవారికి. దరఖా
 స్తుల నందుకోడానికి కాన్పరెన్సులు పెట్టిం
 వడం అవసరమా? కాన్పరెన్సులు లేకుం
 డా సుబేదారు ప్రజల కష్టాలను తొలగించ
 లేదూ? అని అడగవలసి వస్తుంది.

మొత్తంమీద రిఫారం స్క్రీములో
 నూచించిన సంస్కరణలు అభివృద్ధి నిరోధక
 మైనవీ, పాతకాలపునాటివీని. ఈ సంస్కరణ ప్రజాసత్తాక విధానమును

స రా స రి ని రా క రిం చ డ మే.
 బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వం కావాలని
 వాదించే వారందరిమీదా కాలుదువ్వడం.
 సమస్తప్రకారములైన ప్రతికూలతలనూ
 అణగద్రొక్కడానికిగాను పుంజీదార్లు, జాగీ
 దార్లు, మామూలకార్లు, వ్యాపారనేతలు
 అందరూ కలిసి ఏకముఖంగా ఎదుర్కోడం.
 రిఫారమ్ స్క్రీము యావత్తూ వట్టి దాష్టీకం.
 ఇది హైదరాబాదుప్రజల వందరినీ ఎగతాళి
 పట్టించడమే. కాని ఈ కీడులోనుంచి మేలు
 పుట్టుకొస్తుందనే నా ఉద్దేశం. సాధారణ జన
 సమూహాల ఆర్థిక, రాజకీయశయాలను
 హిందూ పుంజీదార్లు, ముస్లిం పుంజీదార్లు
 ఏకీభవించి అణగద్రొక్కడానికి ఎప్పుడు
 ప్రయత్నిస్తారో హైదరాబాదు హిందువులకు,
 ముసల్మానులకు అప్పుడే తెలిసివస్తుంది కూ
 రులు జాతీకోసంగాని, మతంకోసంకాని
 'అక్కచేయరని. అప్పుడు పుంజీదారువగ్గా
 లనీ, కొల్లగొట్టబడే సామాన్యజనవగ్గా లనీ
 రెండు విభాగా లేర్పడి, ఇప్పుడు కమ్యూనల్
 పద్ధతిమీద నెలకొల్పబడిన విభాగాలు పటా
 పంచ లయేటందుకు తోడ్పడుతాయి. అదీ
 తగిన సమయం హైదరాబాదువారికి
 —నిజ్యంభించి బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వము
 స్థాపించుకోడానికి.

హిందూదేశము : కాగితపుపరిశ్రమ

శ్రీ. సి. వి. దీక్షితులు

ఒకప్పుడు మన దేశమున మంచిచక్కని కాగితములు చేతితోనే తయారుచేయబడుచుండెడివి. ఈ యంత్రయుగమునకు ముందు ఆ కాగితములనే దేశమంతటను వ్రాయుటకుపయోగించు చుండెడివారు. తెలుగు జిల్లాలలో కొండపల్లి కాగితముల ప్రసిద్ధి పెద్దలవలన మన మిప్పటికిని వినుచున్నాము. కాని యంత్రములు మనుష్యుని త్రోసిరాజని వానిస్థానము నాక్రమించినపిదప, మనదేశమున కాగితములు చేతితో తయారుచేయుట తగ్గిపోయినది; యంత్ర ప్రభావము వ్యాపింపని ఏమారుమూలప్రదేశములందోయిప్పటికిని కొద్దిపాటిగా కాగితములు చేతితో తయారుగుచున్నను జనబాహుళ్యమున కాసంగతి తెలియుననికూడ చెప్పటకు వీలులేదు. యంత్రసహాయమున విదేశములలో తయారుచేయబడిన కాగితములు దిగుమతియగుట ప్రారంభించినపిదప చేతిపరిశ్రమ వానిధాటి కాగలేక క్రమముగా అడుగంటిపోయినది. వస్తుపరిశ్రమ, లోహపరిశ్రమ మొదలగు ఇతర గ్రామ పరిశ్రమలకు పట్టినగతియే ఈ కాగితపు పరిశ్రమకు కూడ పట్టినది. క్రమముగా మన దేశము విదేశీ కాగితములను దిగుమతి చేసికొనజొచ్చినది. నాగరికత ప్రబలి, మన యలవాటులు మారుటకుతోడు, ముద్రణ సాకర్యము లధికము కాగా, హిందూదేశమున కాగితముల

కవనరము హెచ్చిపోయినది. అందుచేత ఈ పదార్థమునకై ప్రతి సంవత్సరమునను ఎంతో ధనము — దానిమొత్తము కోట్లరూపాయలలో లెక్కపెట్టవలసి యుండును — మన దేశమునుండి విదేశములకు దొర్లిపోయి దేశసౌభాగ్యమునకు ధంగము వాటిల్లుచున్నది.

చేతి పరిశ్రమ యంత్ర పరిశ్రమతో పోటీ చేయలేదను సంగతి స్వక్రమై నపిదప ౧౯-వ శతాబ్దపు మధ్యభాగమున, మనదేశమున కూడ కాగితములు తయారుచేయుటకు యంత్రపరిశ్రమను స్థాపించుటకై ప్రయత్నము లారంభమైనవి. కాని చాలకాలము వరకు వీని యభివృద్ధి యంత హర్షదాయకముగా లేదు. దేశీయపరిశ్రమ ముందంజ వేయకుండుటకు కారణము లనేకములున్నవి. అందు ముఖ్యమైనవి రెండు. ప్రారంభదశలో కాగితములు తయారు చేయుటకుగాను “సాబై”¹ అను ఒకరకపు గడ్డిని ఉపయోగించెడివారు. ఈ గడ్డి ఉత్తర హిందూస్థానమున అక్కడక్కడ మాత్రము, అసగా పంజాబు, సంయుక్త రాష్ట్రములు బెంగాలు, బీహారు రాష్ట్రములలో కొన్ని ప్రాంతములయందు దొరకెడిది; మన దేశమున పెమరు విరివిగా లభించుచున్నను అదినములలో దాని నుపయోగించుటకు యత్నించియుండలేదు. కాగితములు తయారుచేయు విధానమున చాల

అక్క-వగా ఉష్ణరూపమును శక్తి వ్యయ పరిమితము; అందులకుగాను, రామపిబాగ్గు మలముగా అందుబాటులో నుండవలెను. మన దేశమున బాగ్గుగనులు, బెంగాలు, బీహారు, మధ్యరాష్ట్రములలో కొన్ని ప్రాంతముల నుండుమాత్రమే ఉన్నవి. అందువలన కాగిములు చేయుటకు వలసిన ముడిపదార్థమును ద్విధి, గనులసామీప్యమునకు తీసికొనిపోవుటకు వికీరతమగు వ్యయ మయ్యెడిది. ఇందువలన కాగితముఖరీదు బాగుగా ఎక్కువైన నేతప్ప కిట్టింపు అయ్యెడిది కాదు. ఇందుకు మోడు, ఒకవంక దేశమున పరిశ్రమలవిషయమున సాహసము తక్కువ; ఇంకొకవంక కాగిముల తయారుచేయు విధానమున అవసరముగు రాసాయనికపదార్థములు (Chemicals) వనదేశమున లేకపోవుట-ఇవికూడ పరిశ్రమలకు సర్వరాధివృద్ధికి ఆటంకములైనవి. ఇన్నియట్లంకు లున్నను గతకతాబ్దపు మధ్యగమున దేశమునం దచ్చుటచ్చుట ఏవో కొన్నిమిల్లులు స్థాపితములై పని జరపజొచ్చివి. ఆమిల్లులు ఏదో నల్లరాధివృద్ధిని సూచించినవి. ఈవిధముగా సుమారు డెబ్బదిమైదు సంవత్సరములు గతించినపిదపగాని, మనదేశపు ప్రభుత్వము ఈపరిశ్రమను కన్నెత్తి చూడలేదు. ప్రభుత్వమునుండి సహాయముగాని, ఉత్సాహములుగాని లేకయే ఈపరిశ్రమ నవ్వైకవము గడపి బాలారిష్టములు దాటి పట్టడైనది. ౧౯౧౦-వ సం. మొదలు ౧౯౨౦-వ సంవత్సరమువరకును దేశీయోత్పత్తి ౨౭ వేల టన్నులకు పైసను, ౩౦ వేల టన్నులకు లోపుగాను ఉండెడిది. గత ఐరోపా యుద్ధపుదినములలో విదేశములనుండి గుంతులు వచ్చుట కష్టమైనప్పుడు దేశీయ పరిశ్రమకు కొంచెము తాత్కాలికావకా

శము చిక్కినది. యుద్ధానంతరమున దేశీయ పరిశ్రమ ఎట్లభివృద్ధిచెందినదియు, దేశములో ఖర్చుగుంచున్న మొత్తము కాగితములో న్యదేశీమిల్లులవలన ఎంత ఉత్పత్తియగుచున్నదియు ఈక్రిందిపట్టిక తెలుపగలదు.

౧.వ పట్టిక.

సంవత్సరము	వేల టన్నులలో		మొత్తములో ఉత్పత్తి మాట్రి కన్నపాళ్లు %
	దగుమతులు	ఉత్పత్తి	
౧౯౨౧	౪౦.౨	౩౧.౪	౪౨
" ౨౨	౬౦.౩	౨౮.౭	౨౮
" ౨౩	౬౪.౫	౨౩.౯	౨౯
" ౨౪	౮౪.౯	౨౬.౦	౨౩
" ౨౫	౮౭.౪	౨౮.౬	౨౫
" ౨౬	౧౦౦.౪	౩౨.౧	౨౪
" ౨౭	౧౦౪.౫	౩౩.౯	౨౫
" ౨౮	౧౧౫.౬	౩౮.౧	౨౫
" ౨౯	౧౩౭.౦	౪౦.౮	౨౩
" ౩౦	౧౧౪.౭	౩౯.౮	౨౬
" ౩౧	౧౦౯.౫	౪౦.౭	౨౭
" ౩౨	౧౩౨.౦	౪౦.౨	౨౩
" ౩౩	౧౨౮.౧	౪౩.౪	౨౫
" ౩౪	౧౪౬.౮	౪౪.౫	౨౩
" ౩౫	౧౬౬.౬	౪౭.౬	౨౭
" ౩౬	౧౬౦.౧	౪౮.౦	౨౩
" ౩౭	౧౮౨.౦	౫౩.౮	౨౩

గమనింపు : ఈ పట్టికలో సంవత్సర మనగా ఆర్థికసంవత్సర మని తెలుసుకొనవలెను. ౧౯౨౧ అనగా ౧౯౨౧ ఏప్రిలు మొదలు ౧౯౨౨ మార్చి నెలాఖరువరకు గల కాలము.

పై పట్టికలోని విషయ మవగతము చేసుకొనుట కొక వంగతి తెలుసుకొనవలసి యున్నది. యుద్ధసంవత్సరములలో, అనగా ౧౯౧౫ మొదలు ౧౯౧౮ వరకును గల

షరా: సంవత్సర మనగా ఆర్థిక సంవత్సరము. ౧౯౨౮ - వ సంవత్సర మనగా ౧౯౨౮ - వ సంవత్సరం ఏప్రిలు మొదలు ౧౯౨౯ - వ సంవత్సరం మార్చి నెలాఖరువరకుగల కాలము.

రక్షణ ఒనగబడిన పిదప, రక్షణగల రకపుకాగితముల దిగుమతులు క్రమముగా తగ్గిపోయినవని పై వివరములనుబట్టి స్పష్టమగుచున్నది. దిగుమతులు తగ్గిపోగా వాని స్థానమును దేశీయపరిశ్రమ ఆక్రమించుకొన్నది. దేశీయోత్పత్తి క్రమముగా హెచ్చినది. మొదట నూరింట గిర పాల్లన్న దేశీయోత్పత్తి పన్నెండు సంవత్సరముల కాలములో నూరింట ౭౮ పాల్లవరకును పెరిగినది. ఈ విధముగా రక్షణ పరిశ్రమకు కొంత లాభకాఠియైన దనియే చెప్పవలెను. దేశీయోత్పత్తి ౧౯౨౮ - వ సంవత్సరముతో పోల్చి చూచినయెడల ౧౯౩౬ - వ సంవత్సరమున కొంచె మించుమించు రెట్టింపైనది.

కాని ఈ సందర్భమున ఇంకొక విషయము గమనించవలసి యున్నది. పై కాలమున అన్ని రకముల కాగితములును కలిపి విదేశపు దిగుమతులు రెట్టింపు పెరిగినవి. రక్షణగల కాగితముల దిగుమతులు తగ్గిపోయినను మొత్తము దిగుమతులు హెచ్చుట ఆలోచించవలసిన విషయమే. ఇంకొక విశేష మేమన మొత్తము ఖర్చగుచున్న కాగితములలో దేశములో తయారుగుచున్న కాగితములవంతు ఏమియును పెరిగియుండలేదు. కాబట్టి ౧౯౨౯ - వ సంవత్సరములో పరిశ్రమ కొనగబడినరక్షణ ఇతరరకముల విదేశీకాగితముల దిగుమతులనుండి పరిశ్రమను రక్షించలేకపోయినను రక్షణ

ఒనగబడినంతవరకు పరిశ్రమకు మిక్కిలి తోడ్పడిన దనియే చెప్పవలసియున్నది. అయినను ఈ సందర్భమున ఇంకొకవిషయ మొప్పుకొనకతప్పదు. ఈ అభివృద్ధిలో చాలవరకు మొదటి అయిదారుసంవత్సరములలో కాగితములు తయారుచేయుటకు కావలసిన గుజ్జను (pulp) దేశీయ పదార్థములనుండి, దేశములో తయారుచేయుటవలనగాక, విదేశములలో తయారైన గుజ్జను దిగుమతిచేసుకొని దానివలన కాగితములు తయారుచేయుటచేతనే కలిగినదనుట నిర్వివాదాంశము. ఈ విషయము ఈ క్రింద ఈయబడిన పట్టికవలన తెలియగలదు.

3-వ పట్టిక.

విల్లు పేరు	మొత్తము తయారులో దిగుమతియైన గుజ్జవంతు నూటికి(%)	
	౧౯౨౮—౨౯	౧౯౩౦—౩౧
అతాఫ్ పేపరు ...	38	౪౪
బెంగాల్ పేపరు ...	౨8	౫౬
ఇండియా పేపరు పల్పు	౨౧	౬3

మన దేశముతో ప్రాముఖ్య మైన మూడు పేపరుకంపెనీలతాలూకు వివరములు వైన యీయబడినవి. ప్రేమాడుకంపెనీలును కూడ తామువయోగించు గుజ్జలో చాలభాగము విదేశములనుండియే తెప్పించుకొనజొచ్చినవి. ఈ విషయమున బెంగాల్ పేపర్ కంపెనీయును, ఇండియా పేపర్ పల్ప్ కంపెనీయును, మిక్కిలి దోషు లని చెప్పకతీరదు. ౧౯౩౦ - వ సంవత్సరము నాటికి బెంగాల్ పేపరు కంపెనీ

వారు తాముపయోగించు గుఱ్ఱులో నగము భాగమును, ఇండియా పేటరువల్న కంపెనీ వారు తాముపయోగించుదానిలో సుమారు మూడింట రెండుపాళ్లును విదేశములనుండి దిగుమతిచేయ నారంభించిరి. ఈ విధముగా రక్షణగల భాగములో కూడ దేశీయపరిశ్రమకు విదేశపు దిగుమతులపైననే ఆధారపడవలసిన దురవస్థ చేకూరినది. ఈ తప్పు దారినుండి పరిశ్రమను తప్పించి, సరియైన మార్గమున నడపుటకును, మన దేశములో దొరకు ముడివస్తువులనుండియే కాగితము చేయుటకు కావలసిన గుఱ్ఱును తయారు చేయుటకు ప్రోత్సాహ మొనగుటకును, ౧౯౩౧ - వ సంవత్సరము నుండియు విదేశములనుండి వచ్చు గుఱ్ఱ దిగుమతులపై ప్రభుత్వము సుంకము విధించినది. ఈ సుంకమువలన కోరిన ఫలిత మొనగూడినది. అప్పటినుండియు, మన మిల్లులు తనుకు కావలసిన గుఱ్ఱును తామే తయారు చేసుకొన యత్నింప సాగినవి; క్రమముగా విదేశపు గుఱ్ఱును ఉపయోగించుట తగ్గించుచున్నవి. ఈ విషయము ప్రక్క ఈయబడిన ర - వ పట్టికవలన తేలగలదు. ఆపట్టికవలన ౧౯౩౧ - వ సంవత్సరమున నూరింట ౫౩ పాళ్లు విదేశపుగుఱ్ఱ దిగుమతి కాగా ౧౯౩౨ - వ సంవత్సరమున దానిదిగుమతులు నూరింట ౨౪ పాళ్లవరకును పడిపోయినవి. రాజోవు సంవత్సరములలో గుఱ్ఱ దిగుమతులు ఇంకను తగ్గునని మన మాశింపవచ్చును.

ఇప్పు డొకసారి మనము తిరిగి ఒకటి రెండు పట్టికలను జాగ్రత్తగా చూచినట్లయిన ఒకసంగతి స్పష్ట మగును. రక్షణగల రకము

ర - వ పట్టిక.

(మొత్తము గుఱ్ఱులో స్వదేశీగుఱ్ఱవంతు) అంకెలు వేలటన్నులను నూచించును.

సంవత్సరము (అరిక సంవత్సరము)	విదేశీ గుఱ్ఱములు	విదేశీగుఱ్ఱములకు విదేశీగుఱ్ఱములకు	విదేశీగుఱ్ఱములకు విదేశీగుఱ్ఱములకు	విదేశీగుఱ్ఱములకు విదేశీగుఱ్ఱములకు
౧౯౩౧—౩౨	౧౮	౨౦	౪౩	౫౩
౧౯౩౨—౩౩	౧౮	౨౧	౪౫	౫౫
౧౯౩౩—౩౪	౨౨	౨౦	౫౨	౪౮
౧౯౩౪—౩౫	౨౩	౨౦	౫౪	౪౬
౧౯౩౫—౩౬	౩౦	౧౩	౬౫	౩౫
౧౯౩౬—౩౭	౩౫	౧౧	౭౬	౨౪

కాగితములలో దేశీయోత్పత్తి మంచియభివృద్ధి చూపినను, దేశములో చెలామణీయగు అన్నిరకముల కాగితముల మొత్తముతో పోల్చి చూచినయెడల దేశయోత్పత్తి ముందంజవేయుచున్నట్లు లేదు; ఏమనగా మొత్తములో స్వదేశీకాగితములవంతు నాల్గింట ఒక పాలును మించక ఆ ప్రాంతమునందే డొగినలాడుచున్నది. ఈ సంగతి ఇంతకు ముందొకసారి సూచించితిని. ఈవిషయమున కూడ స్వదేశీపరిశ్రమ అభివృద్ధి చూపవలెనని మనము కొంచెము లోతు తరచిచూడవలెను. అప్పుడుకాని మనము విదేశములనుండి వచ్చు దిగుమతులను ఏల అరికట్టజాలకున్నామో తెలియనేరదు.

ఏ యేరకముకాగితములను ఎంత ఎంత పరిమాణములో మనము విదేశములనుండి దిగుమతి చేసుకొనుచున్నామో ౫ - వ పట్టిక వివరముగా చూపించును.

గి-వ పట్టిక.

కాగితపు రకము (దిగుమతులు చేల బిన్నులలో)	౧౯౨౫-౩౦ మండలిగ్రామములలో పాల్గొనిన పక్షమున	౧౯౩౦-౩౧	౧౯౩౧-౩౨	౧౯౩౨-౩౩	౧౯౩౩-౩౪	౧౯౩౪-౩౫	౧౯౩౫-౩౬	౧౯౩౬-౩౭	౧౯౩౭-౩౮
పొట్టుములుపగైరా కట్టుకొను కాగితములు ¹ ...	౧౧	౧౨	౧౦	౧౬	౧౩	౧౬	౨౦	౧౮	౨౬
దినపత్రికలు అచ్చువేయురకములు ² ...	౧౮	౨౨	౨౦	౨౩	౨౫	౨౭	} ౫౧	౫౦	౬౧
ఇతర అచ్చురకములు ³ ...	౧౩	౧౩	౧౧	౧౧	౧౩	౧౦		౮	౮
వ్రాతకాగితములు కనన్లు ...	౧౦	౮	౮	౭	౮	౭	౭	౮	౮
పాత పత్రికలు ⁴ ...	౩౬	౪౧	౪౨	౪౭	౪౭	౫౮	౫౮	౫౫	౪౮
ఇతర రకములు ...	౩	౧౩	౪	౫	౫	౫	౪	౪	౩
కాగితముతో తయారయిన సామానులు ⁵ ...	౧	౧	౧	౧	౨	౨	౨	౨	౨
అట్టులు కత్తిరా ⁶ ...	౧౭	౧౫	౧౪	౨౧	౧౬	౨౧	౨౫	౨౪	౩౨
మొత్తము ...	౧౦౮	౧౧౫	౧౧౦	౧౩౨	౧౨౮	౧౪౭	౧౬౭	౧౬౦	౧౮౨

మనకు దిగుమతి యగు సరకులో అవి కేవలము పొట్టుములు కట్టుకొనుట ఎక్కువభాగము పాతపత్రికలు, దినపత్రికలు అచ్చువేయు కాగితములు, అట్టలు వగైరా, పొట్టుములు కట్టుకొను కాగితములును అయి యున్నవి. వాని దిగుమతుల పరిమాణము కూడ పైన వివరించిన వరుసలోనే యున్నది. ఈ రకము లన్నియును రక్షణ సుంకముల క్రిందకు రానివే. అంతేకాక మన దిగుమతులలో నూటికి నలుబదిపాళ్లు ఆక్రమించు కొన్న పాతపత్రికలకును మనము తయారు చేయు కాగితములకును సంబంధము లేదు.

కొరికై మన దేశమునకు దిగుమతి చేయబడు చున్నవి. దేశీయోత్పత్తి పీనిస్థానము నాక్రమించుట కవకాశము లేదు. ఇది దిగుమతి కాకుండ చేయుటకు వేరుమార్గము లాలోచించవలసియున్నది. ఇక పత్రికలు అచ్చువేయు రకమున్ననో, ఇది యొక ప్రత్యేక సమస్య. వార్తాపత్రికలును, ఇతరపత్రికలును అచ్చువేయుటకు ఏలుగా చౌకగా తయారుగు కాగితపురక మిది. ఇది ఒక ప్రత్యేక రకపు గుడ్డితో విదేశములలో తయారగు

1. Packing paper.

2. News print.

3. Other printing paper.

4. Old News papers.

5. Paper manufactures.

6. Card board, paste board, etc.

* Mechanical pulp. అవిదీని చేదు.

చున్నది. ప్రస్తుతము అంత చౌకగా దీనిని మన దేశములో తయారు చేయుటకు అవకాశము తక్కువ. దీనిని తయారు చేయుటకు మన దేశపు మిల్లులు ప్రారంభించుచో అందులకు ప్రభుత్వము ప్రత్యేక సహాయము చేయవలసియూచును. ఏ మనగా, మొదట కొన్ని సంవత్సరములవరకును ఈ రకపు కాగితము తయారు చేయుటలో ఇతర దేశముల పోటీ కాగ లేక న్య దేశీ మిల్లులు దెబ్బతినుట తప్పదు. అందువలన ఈ రకపు కాగితముల దిగుమతులపై రక్షణ సూకములనైనను వేయవలెను; లేదా కొంతకాలమువరకును ప్రభుత్వము పరిశ్రమకు సహాయ చేసి, నష్టము కూడదీసి కొనుటకు మిల్లులకు కొంత ద్రవ్యమునైనను ఇచ్చుచుండవలెను. రక్షణ సూకములను వేయదలచుట కానిపనియని చెప్పవలసియుచును; ఏమనగా ఇప్పుడున్న దిగుమతి సూకములతోనే వార్తాపత్రికలు చాల చిక్కులకు లోనగుచున్నవి. ఇంకను ఎక్కువ పన్ను విధించినట్లయిన వార్తాపత్రికలలో చాల వరకు నిలిచిపోయినను పోవచ్చును; ఉన్న దానికంటె ఎక్కువ భారమును పత్రికలు వహింపజాల వనుటలో కొంత సత్యమున్నది. గత సంవత్సరము ప్రభుత్వము ఈరకము కాగితములపై ఆదాయమునిమిత్తము అధిక దురవస్థ సందర్భమున విధించిన హెచ్చుపన్నును తగ్గించినది. కాబట్టి ఈ రకపు కాగితముల ఉత్పత్తిని మన దేశములో ప్రోత్సహించవలెనని ౧౯౨౩ మొదలు ౧౯౨౬ వ సంవత్సరము వరకును ఉక్కుపరిశ్రమకు చేసినట్లుగానే ఈ పరిశ్రమకు గూడ ద్రవ్యసహాయము చేయవలెను.

మన దేశమునందలి కాగితపు పరిశ్రమ చాలవరకు ప్రస్తుతము ఉత్తరహిందూస్థానమునకే చెందియున్నది. మన దేశమున తయారగు కాగితములో నూరింట డెబ్బదియైదుపాళ్లు ఒక్క బెంగాలులోనే తయారగుచున్నది. మన దేశమున మిక్కిలి ప్రాముఖ్యముగల మిల్లులలో మూడును బెంగాలులో నున్నవి. మిగిలినవానిలో ఒకటి సంయుక్తరాష్ట్రములలోను, రెండు బొంబాయిలోను, ఒకటి మదరాసులోను, ఒకటి పంజాబులోను ఉన్నవి. బెంగాలులో వైనచెప్పిన మూడు మిల్లులుగాక ఇంకొక మిల్లుకూడ ఉన్నది. దానిని కలుపుకొనినచో ప్రస్తుతము పనిచేయు మిల్లులు తొమ్మిది. సంయుక్తరాష్ట్రములలోను బొంబాయిలోను గల మిల్లుల ఉత్పాదనశక్తి చాల స్వల్పము. అవి ఒక్కొక్కటి సాలునకు ౪,౦౦౦ టన్నుల కాగితములుమాత్రమే తయారు చేయగలవు.

మదరాసు రాజధానిలో రాజమండ్రిలోనున్న ఆంధ్ర పేపరుమిల్లును గూర్చి ఒకప్పుడెంతో అశ్వపెట్టుకొని యుండిరి. కాని చాలకాలము అది పనిచేయుటయే ప్రారంభించలేదు. తరువాతకూడ అది సరిగా నడపబడకపోవుటచే దానిపని యంత తృప్తికరముగా లేదు. పంజాబులోని మిల్లువిషయము కూడ ఇంతే. ఈ మధ్య ఈ రెండుమిల్లులను తిరిగి సరియైన స్థితిలోనికి తీసికొనివచ్చుటకు కొన్ని ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. ఇంతేకాక ప్రస్తుతము ఇంకొక నాలుగు క్రొత్తమిల్లులు తయారగుచున్నవి; అందొకటి బరిస్సాలోను, ఒకటి బీహారులోను,

ఒకటి మైసూరులోను, మరియొకటి సం
యుక్త రాష్ట్రములలోను కట్టుచున్నాను.
ఇవిగాక హైదరాబాదులో ఒకటియు, మద
రాసురాజధానిలో మరొకటియు రెండు
క్రోత్తమిల్లులు స్థాపించి, తత్పరిసరములలో
దొరకు ముడిపదార్థముల నుపయోగించి
లాభకరముగ కాగితములు తయారుచేయ
వలెనని కొన్ని యత్నములు జరుగుచున్నవి.
హైదరాబాదులో స్థాపింపబోవు మిల్లు అశ
వులకును, బాగుగనులకును చాల సమీప
ములో నుండును. ఆ మిల్లు పడపించువారు
పమర్థులై సమీపములో నున్న ముడిపదార్థ
ములను బాగుగా ఉపయోగించుకొని,
దక్షిణ హిందూస్థానమునందలి మార్కె
టును చేజిక్కించుకొనినట్లయిన అది మంచి
స్థితిలోనికి రాగల దనుటకు సందేహము
లేదు. మన రాజధానిలో దక్షిణమున స్థాపిం
పబడబోవు మిల్లుకూడ లాభకారిగానే
యుండవచ్చును; దానికి చౌకగా విద్యుచ్ఛక్తి
లభించును.

ప్రస్తుతము పనిచేయుచున్న మిల్లుల
ఉత్పాదనశక్తి సాలునకు ౪౫,౦౦౦ టన్ను
లుండును. దీనిని సులువుగా ౬౦,౦౦౦
టన్నుల వరకును వృద్ధిచేయవచ్చును. ప్రస్తు
తము కట్టుచున్న క్రొత్తమిల్లుల ఉత్పాదన
శక్తి, సాలునకు ౩౦,౦౦౦ టన్ను లుండ
వచ్చును. ఇవన్నియును కలిసి కొలదికాల
ములో, చలామణియగు సరకుకంటె ఎక్కువ
సరకు తయారు చేయవచ్చును; ఏమనగా
ప్రస్తుతస్థితిలో ఈ మిల్లులు రక్షణ యొపగ
బడిన రకముల కాగితములను మాత్రమే
తయారు చేయుగలుగును. అట్టి సరుకు ప్రస్తు
తము మన దేశములో ౬౦,౦౦౦ టన్నులు

మాత్రమే చలామణి యగుచున్నది. కాబట్టి
తయారైన సరు కంతయు ఖర్చుపడి మిల్లులకు
నష్టము రాకుండవలె ననిన, దేశములో ఇం
కను ఎక్కువసరకు చలామణి యైనను
కావలెను, లేకున్న క్రొత్తరకముల కాగిత
ములైనను తయారు కావలసియుండును.
ఈ మధ్య సంవత్సరమునకు సుమారు వేయి
టన్నుల చొప్పున మన దేశమున కాగితముల
అవసరము హెచ్చుచున్నది. ప్రజ లందరును
విద్యావంతులు కావలెనని కొంతప్రయత్న
మీ మధ్య జరుగుచున్నది. జన బాహుళ్య
మున విద్యావ్యాప్తి హెచ్చినకొలదిని కాగి
తముల చలామణికూడ హెచ్చు కాగలదు.
అందువలన ప్రతిసాలున కాగితముల అవ
సరము ౧,౫౦౦ టన్నుల చొప్పున హెచ్చు
వచ్చును. కాని ఈ మధ్య రాష్ట్రాభిమానము
కూడ కొంత హెచ్చుచున్నది. అందువలన
పైన చెప్పబడిన మిల్లులే కాక ఇ కను మరి
కొన్ని క్రొత్తమిల్లులు ప్రతిరాష్ట్రమునను
స్థాపింపబడవచ్చును. ఏరాష్ట్రమున కారాష్ట్ర
మున క్రొత్తమిల్లులు స్థాపించబడినచో ఇప్పు
డున్న మిల్లులలో కొన్నిటికి నష్టము రావ
చ్చును. కాబట్టి అనన్నియు క్రొత్తరకము
కాగితములను తయారు చేయుటకు యత్నించ
వలసియుండును. ఇప్పటివరకును మనము
కృషిచేయక విదేశములనుండి తెప్పించు
కొనుచున్న రకములలో పొట్లములు వగైరా
కట్టకొనుటకు ఉపయోగించు కాగితము
లను ఈ సందర్భమున మనము గుర్తించుకొన
వలెను. ఈ రకము తయారు చేయుటకు మన
మిల్లులు గట్టియత్నము చేయవలసియున్నది.

క్రొత్తరకముల కాగితములను తయారు
చేయవలె ననిన మన దేశపు మిల్లులు ప్రతి

కలను అచ్చువేయుటకు కావలసిన రకముపై తమదృష్టిని నిలువవలెను. ఈ విషయమై ప్రభుత్వసహాయము మిక్కిలి యవసరమను సంగతి పైన చెప్పియుంటిని. మొదట కొన్ని ఏండ్లపాటు ప్రభుత్వము సాయముచేయనిదే స్వదేశీమిల్లు లీ కార్యమును నిర్వహించలేవు.

ప్రతి సంవత్సరమును మనము సుమారు ౮౦ లక్షల రూపాయల విలువగల పాతపత్రికలను, వస్తువులకు చుట్టును చుట్టుట కుపయోగించు పీచుకాగితములను¹ విదేశముల నుండి దిగుమతి చేసుకొనుచున్నాము. ఆ విషయమై కొన్ని వివరము లీక్రిందపత్రికలో ఈయబడినవి.

సంవత్సరము	దిగుమతుల విలువ		
	పాతపత్రికలు	పీచుకాగితము	మొత్తము విలువ
౧౯౩౩-౩౪	౪౧,౩౦	౩౧,౮౨	౭౩,౧౨
౧౯౩౪-౩౫	౪౫,౫౨	౩౮,౨౦	౮౩,౭౨
౧౯౩౫-౩౬	౪౧,౬౯	౫౩,౦౨	౯౪,౭౧
౧౯౩౬-౩౭	౩౮,౯౯	౪౮,౦౬	౮౭,౦౫
౧౯౩౭-౩౮	౪౭,౪౮	౮౪,౦౦	౧౩౧,౪౮

ప్రాతే వార్తా పత్రికల యొక్కయు, పీచు కాగితముల యొక్కయు విలువ వేల రూపాయలలో ఈయబడినది. పీచుకాగితములపై రక్షణ సుంకమును విధించి వాని రాక అరికట్టవచ్చునేమో కాని, ప్రాతవార్తా పత్రికలను మాత్రము సుంకముల వలన రాకుండ చేయుటకు ఏలు కాదు; ఏమనగా

వానివిలువ చాల స్వల్పము. వాని నెగుమతి చేయువానికి అందులకగు ఖర్చు తక్కువ. అంతేకాక విదేశములనుండి ఇచ్చట కవి వచ్చుటకు ఓడకేపుకూడ చాల స్వల్పమే. కాళీఓడలలో ఓడ ఊగులాడ కుండుటకై వీనిని బరువుగా నుపయోగించి మన దేశమున కంపుచుందురు. కాబట్టి ప్రాత పత్రికలు రాకుండ చేయవలె ననిన అట్టిసరకు మన దేశములో దిగుమతి కాగూడదని శాసించుట యొక్కటే సరియైనమార్గము. ఈ సరకు రాకుండ చేయుటతో మన మూర కుండబాలము; ఏమనగా మన మార్కెట్లలో పొట్లములు కట్టుకొనుటకును వరుకులు చుట్టుకొనుటకును తత్రప్రత్యామ్నాయముగా కేరొక వరుకు చూపించవలెను. ఈ మధ్య మన దేశమున ఉత్పత్తియగు పత్రిలోను జనపనారలోను చాలవరకు చలామణిగాక రద్దయి పోవుచున్నది. ఇట్టిరద్ద సరకునుండి చాకరకపు సంచులు తయారుచేసి జన సామాన్యమునకు వాని యుపయోగము వెల్లడి చేసినట్లయిన, ప్రాతపత్రికలకై మనము నష్టపెట్టుచున్న సొమ్ము మన దేశమునందే నిలవ యుండగలదు. రక్షణ యొనగబడి నట్లయిన స్వదేశీ పరిశ్రమ పీచుకాగితముల దిగుమతి నెదుర్కొన గలదు. పత్రిక లచ్చు వేయు కాగితములమాట ఆటించి, పాత పత్రికలును, పీచు కాగితములును రాకుండ చేయగలిగితిమేని మనదేశమున కొక కోటి రూపాయలు ప్రతిసంవత్సరమునను మిగులును.

అటుపిమ్మట దివ్యత్రికల కుడయో దేశపు కాగితపుపరిశ్రమ ముందు ముందు సరి
గించు కాగితములను గూడ మనము తయారు యగు అభివృద్ధి గాంచజాలదు; ఏలయనగా
చేయగలిగితిమేని మన దేశమున కింకొక కోటి ఒకవంక మిల్లులసంఖ్య పెరుగుచున్నది.
రూపాయలు ప్రతిపాలునను మిగులగలవు. క్రొత్తరకముల కాగితములు తయారుచేయు
టకు యత్నించిన నేతప్ప స్వదేశీమిల్లులు తమ
ఈ రెండువిషయములను గూర్చియు ధర్మమును నెరవేర్చుకొనకపోవుటేగాక తమ
గట్టిప్రయత్నము చేసిన నేతప్ప హిందూ భావిభాగ్యమునుగూడ రక్షించుకొనజాలవు.

జెండా

శ్రీ పెనుమర్తి కామేశ్వరరావు

(పాఠశ్యతకుటీరం)

స్వాతంత్ర్యసమరవిజయోత్సాహమ్ము చేతనే
ఈరీతుగా నెగురుచున్నావు నేడేమొ!
త్రివర్ణపతాక! జెండాల కన్నాక;
దేశదేశాల సందేశ మిచ్చెడుదాక;
ఎగరవే, ఎగరవే! గగనమ్మువరకునూ
పగవారిచక్కలో బల్లెమై తనరారు!

పరిపంధిదేశాల పాపాణహృదయాల
విదళనమొనరించు వీరకేసరి వీవు!
త్రివర్ణపతాక! జెండాల కన్నాక!
ఎగరవే! ఎగరవే! ఈభారతావనిని!

శాంతిసమరమ్ములో జయము గాంతురు నీదు
అనుగుబిడ్డలు రేపు అధికప్రమోదాన,
నీకీర్తిదుందుభులు లోకాన చాటెదరు
పాశ్చాత్యదేశాలు ఆశ్చర్య మొందంగ!
ఎగరవే! ఎగరవే! మూడురంగులజెండ!
ఎగరవే! ఎగరవే! మా గాంధీజెండా!

రైతురక్షణ: ఆమెరికా ప్రయత్నాలు

కర్షకులకు రేడియో ఉపయోగాలు

‘ఉపాధ్యాయ, వి. సి’

ప్రజాక్షేమం కోరు ప్రభుత్వమూ రైతుని అభివృద్ధిలోనికి తీసుకురావడమే ప్రధానకర్తవ్యంగా భావించితిరాలి. అలా లేనినాడు ఏదేళమూకూడా అర్థికంగాగాని, రాజకీయంగా గాని, అభివృద్ధిలోకి రా దన్న మాట ముమ్మూటికి నిజం. అందులోనూ వ్యవసాయమే ప్రధానవృత్తిగాగల మనభారత దేశంమాట వేరే అడగాలా?

ఈనాడు మన దేశం అర్థికంగా చాలా వెనకబడిందీ అంటే దానికి మఖ్యకారణం కర్షకసోదరుడి అర్థికదుస్థితియే. ఆమెరికా దేశం ప్రపంచఖండల్లో శిరోమణిలా ప్రకాశిస్తుందీ అంటే ఆమెరికా రైతుయొక్క సర్వవిధాభివృద్ధిగాని మరోటి కానేరదు. ఎరోజనయితే ప్రభుత్వం కర్షకుడి కష్టాల్ని గుర్తించగలిగి వాటిని నిర్మూలించేందుకు ప్రయత్నిస్తుందో ఆరోజునంచే భారత దేశం అన్నివిధాలా అభివృద్ధిజెందడం ప్రారంభిస్తుంది.

నిన్న మొన్నటివరకూ మనప్రభుత్వం కేవలం జమీందార్లకొరకూ, లక్షాధికార్లయిన షావుకార్లకోసమూ అన్నట్టు వుండేది. కాని కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం ఏర్పడడంతో ఆ దురుదేశం చాలావరకు సశించింది. కర్షకుని కోసమే ఈ ప్రభుత్వం, అతని కష్టాల్నితగ్గనంతో ఈ అధికార్లు,

ప్రభుత్వా లూ కాళ్ళూ చేతులూ కదుపుమాంటు, అతనినాకన్నే వీళ్లంతా, అతని బాగే దేశకల్యాణం, ఆతనికన్నేటిబాటే దరిద్రదేవత హస్తాశ్రువులు అనేసంగతి ప్రజాసామాన్యానికి బాగాబోధపడింది. దీనికి సహాయంగా కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం ఆ నిరక్షర పితాచాన్ని కూడా గ్రామాల్లోనుంచి తరిమేసి పుణ్యంకట్టుకుంటే మన దేశం త్వరలోనే అభివృద్ధిలోనికి రాగలదు. రైతుజనంలో ఉచిత మైనవిద్యని ఎంత త్వరలో వ్యాపింపజేస్తే దారిద్ర్యం అంతదూరం పారిపోతుంది, రైతు తనహక్కులనీ, వ్యక్తిత్వాన్నీ అర్థం జేసికొని తనుకూడా దేశంక్షేమంకోసం పాటుబడగలడు. సంఘీభావం, స్వరాజ్య సంపాదనాకూడా చాలా సులభమవుతాయి. ఇందులో సందేహానికి చోటలేదు.

‘అనుకరణ’ అనేది దోషమనీ, వ్యక్తిత్వహీనతని తెలియజేస్తుందనీ, అందరికీ తెలుసు. మంచిప్రవర్తన, ఆచారము, పరోపకారపరాయణత్వమూ మొదలయిన సద్గుణాలు తప్పకుండా అనుకరణయోగ్యములే. అందులో దోషం లేదు సరిగదా ఆమనిమియొక్క విశాలహృదయాన్నీ మంచితనాన్నీ చాటుతాయి.

గాని ఈరోజుల్లోలాగ స్వదేశ సాంప్రదాయాలకీ స్వభావాలకీ

విరుద్ధమైన ఆచారాలు, అలవాట్లు తాత్కాలిక సౌఖ్యంకోసం అలవర్చుకొని, అందుచేత తమవృద్ధులు విశాలములయినవని, పూర్వాచారాలే పట్టుకొని వేళ్లాడేందుకు సంస్కారశూన్యులం కామనీ, ఏవేవో చెప్పి సమర్థించుకొని కాలం గడిపేయడం - శుద్ధ అనుకరణ. దాంట్లో వ్యక్తిత్వహీనత, యుక్తాయుక్త విచక్షణజ్ఞాన శూన్యత, ఆత్మనంచన అన్నీ కలిసి అడగి వుంటాయి. కొంచెం ఆలోచిస్తే అవన్నీ కళ్లకి అద్దాలకట్టిన ప్లప్తుపిస్తాయి.

అలాగ్గానే మనప్రభుత్వం కొన్నిమంచి విషయాలన్నీ ఇతరప్రభుత్వాలనుంచి నేర్చుకొని అమలులో పెట్టిందంటే - అది అనుకరణా? కాదు - అభివృద్ధికి మార్గం చూపి ప్రూం దన్నమాట. ఇదంతా దేనికంటే - మన దేశం బాగుపడాలంటే అమెరికానండి కొన్ని సాతాలు నేర్చుకొనితీరాలి. ఈరెండుదేశాలకూ చాలావిషయాల్లో సమానత్వం వుంది. అందులో ముఖ్యమైనవిషయం - రెండూ వ్యవసాయంమీద ఆధారపడివున్న దేశాలే! అమెరికా అంత ముందు కెలా నడిచిందీ అంటే - ఓశతాబ్దంకిందే రైతుస్థితిని గుర్తించి అన్నివిధాలా రైతుకి తోడ్పడి వ్యవసాయాన్ని వృద్ధిచేయడంపట్లనే. ఇప్పుడు అమెరికారైతు దివ్యభవనాల్లో, ధనధాన్యాల తోటి, సకలైశ్వర్యాలతోటి తులనాగుతున్నాడు. మనకర్షకసోదరుడో! కూటికి గుడ్డికూడా మొహంవాచి, నివసించేందుకు సరైన కొంపకూడా లేక ఆకలిమంటలలో దహించుకుపోతున్నాడు.

అమెరికారైతు సౌఖ్యానికి కారణం ప్రభుత్వసహాయమే. మనరైతు కష్టాలకి కారణం - మనప్రభుత్వనిరాదరణమే!

ఈమాటలు చూడండి:

"Probably no other country in the whole world shows such appreciation to the value of agriculture in national economics as does United states of America."

ఇంత అమెరికా ఏవిధంగా అభివృద్ధిలో కొచ్చిందో చూడాలి. చాలాకాలంవరకూ కూడా అమెరికా దేశపురైతు మన రైతులాగే ఉదరపోషణార్థమే భూమిని దున్నుకోవడం, చాలినంత పండించడం, ఈ విధంగా గడిపేవాడు. అలా ఎన్నేళ్లు గడిచాయో అన్నేళ్లు అమెరికా పారిశ్రామికంగా చచ్చినదాంట్లోనే జమఅయింది.

"So long as the ryot tilled only such few acres as would provide for his own family America was industrially dead."

గాని రాజభోజల సౌకర్యాలు అభివృద్ధి చేయడానికి ఎప్పుడైతే ప్రభుత్వం పూనుకొని ఏర్పాటుచేసిందో - ఆనాటినుంచి ఎగుమతి దిగుమతులు ప్రారంభించడం, రైతులు పంటలు విస్తారం పండించడం, త్వరగాను ఎక్కువగాను పండించేందుకు యంత్రాల్నీ ఎరువుల్నీ పునయోగించడం జరిగాయి. దాంతో అమెరికాకు సూత్సనక ప్రారంభమయింది. వ్యవసాయం అన్నివిధాలా అభివృద్ధిచెందుతూవుంటే దేశంలో అనేక క్రొత్తపరిశ్రమలు స్థాపించబడ్డాయి. పారిశ్రామికాభివృద్ధికూడ త్వరితంగానే నడిచింది.

"Agriculture walked hand in hand with industry in America. And to-day you can not expect the manufacturing concerns to succeed without the co-operation of

Agriculture than you would expect a human being to live after the heart stops beating and blood flowing".

వ్యవసాయపుపనిముట్ల పరిశ్రమ మొట్ట మొదట తలపెట్టినది. అంతటనుంచి వివిధ పరిశ్రమలు తలపెట్టాయి. దేశం ఆర్థికంగా మంచి పున్నత స్థితిలోకి వచ్చింది.

ఇన్నిటిమూలంగా రైతు పూర్వకాలపు వ్యవసాయపద్ధతుల్ని పట్టకొని వేల్చాడితే లాభం లేదని, వ్యవసాయపుపనులు ఎంత త్వరలో ఎంత తక్కువ పెట్టుబడితో పూర్తి అయిన అంత మంచిదని-పూర్తిగా ఆర్థికముజేసి కొనగలిగాడు. ఈవిషయాన్ని ప్రభుత్వం అంతకుముందే గుర్తించడం చేత రైతుకి కావలసినంత తోడ్పడి వ్యవసాయాన్ని పూర్తిగా యంత్రాలనహాయంతో నడపడానికి పూనుకుంది. ఇదే వ్యవసాయయంత్రీకరణం (machanisation of Agriculture).

ఈనాడు ఆమెరికాదేశంలో విత్తులు చల్లడంమొదలుకొని, పంటసరకు కొట్లో పోయడంవరకూ యంత్రాలే. దున్నడం, ఎరువులు వదులగా చల్లడం, కాలవలు తవ్వడం, నీళ్లు తోడడం-పండిన పంటని కోయడం, నిలవ కొట్లో పోయడం - ఈపనులన్నీ కూడా యంత్రాలతోటే జరిగిపోతాయి. కూలి చాలా తక్కువవుతుంది. లాభం చాలా ఎక్కువ వస్తుంది. ఇప్పుడిప్పుడు యంత్రాలన్నీ విద్యుచ్ఛక్తితో నడిపించడంమూలాన్నయిదివరకటికన్న ఎక్కువలాభం పొందుతున్నాడు రైతు. (ఈ వ్యవసాయ యంత్రీకరణం, మన దేశానికి ఎంతమట్టుకి వుపయోగం ఏ పరిస్థితులలో ఉపయోగించవచ్చు అనేది వేరేవిషయం.) ఈ స్థితిలోనికి ఆమెరికా రైతు రావడానికి కారణం ప్రభుత్వ

సహాయమే. ప్రభుత్వం - రైతు తమదేశానికి వెన్నెముకలాంటివాడని, దీనిమువంటివాడని గుర్తించి వెన్నెముకకు బలము కలుగజేస్తే శరీరానికింతా బలం కలుగుతుందని తెలిసికొని ధనవ్యయానికి లక్ష్యం చేయక మిక్కిలి రైతుకి తోడ్పడింది.

ప్రభుత్వము చేసిన మహోత్సాహమైన పని ఏదంటే వ్యవసాయవృత్తిని ఒక ఆకర్షకవంతమైన దానిగను, మంచి లాభకారిగను, సర్వసౌఖ్యాలను ఇచ్చే వృత్తిగాను చేయడానికి చేసిన బ్రహ్మాండ ప్రయత్నాలే! అంతకుముందు యువతే యువకులు పల్లెల్లో వ్యవసాయంచేసుకుంటూ పడివుండటం సచ్చక పట్నాలకి పోయి, కూలీనాలో చేసుకుంటూ, ఆ సౌఖ్యాల్ని అనుభవించడం మరిగారు. అవిధంగా చాలామంది పట్నాలకి పోవడంచేత వ్యవసాయం మందగించడం, దాంతో ఆర్థికస్థితి మందగించడం జరిగాయి.

ఈ సమయాన్నే ప్రభుత్వందృష్టి పల్లెలమీదికి వ్యవసాయదారులమీదికి మళ్ళింది. ఆ పల్లెల్లోనే నూత్నాకర్షణలను, - ఆధునిక నాగరికతా చిహ్నాలైన సినిమాలు, రేడియోలు మొదలయినవి—కల్పించారు. దాంతో పల్లెలలో పట్నాలలోకన్న సౌఖ్యం ఎక్కువయింది. చక్కని వాతావరణమునకు పరిశుభ్రమైన గాలికి, మంచిభోజనసదుపాయాలకి పల్లెటూరు ప్రసిద్ధిగదా! అలాటి పల్లెలలో క్రొత్తవింతలన్నీ నెలకొల్పేటప్పటికి అవి స్వర్గంలో సమానమైన వయాయి.

ఈ యుక్తితోటి వెనక పల్లెలను వొడిలేసినవారంతా తిరిగి వెనక్కి రావడం, వ్యవసాయాన్ని వృత్తిగా చేసికోవడం

మొదలుపెట్టారు. పట్నాలలో స్వతంత్రం లేకుండా కూలినాల్చి చేసికొని జీవచ్ఛవాల్లా వుండేకంటే స్వతంత్రంగా తమ భూమిని పండించుకొని పల్లెలలోనే వుండటం మంచిదని తోచింది - అందరికీని.

పల్లెలలో రైతుల బిడ్డల విద్యకొసం ప్రభుత్వం అడ్వైజియమైన సహాయం చేసింది. ఉచితవిద్యాలయాలు నెలకొల్పి రాకపోకలకి విద్యార్థులకి ఉచితముగ 'మోటారు సర్వీస్' నేర్పరచి అన్ని విధములైన ఇతర సహాయాలు ఉచితంగానే ఏర్పాటుచేసి చిన్నపిల్లల్ని విద్యాలయాల్లోకి ఆకర్షించింది. ఈ ఆకర్షణలు వుండకపోతే చిన్నపిల్లలు పాఠశాల నేలా ఎగవేద్దామా అని అనుకొనే వాళ్లు. ఇప్పుడు శలవురోజు వస్తే విచారపడుతున్నారు. విద్యార్థులకి వైద్య సహాయంకూడా ప్రభుత్వమే చేస్తుంది.

ప్రతిగ్రామంలోనూ రేడియో, టెలిఫోను మొదలయినవి ఉంటాయి. అని ముఖ్యంగా వ్యవసాయాభివృద్ధికి తోడ్పడతాయి. ప్రతిరైతు ఈయంత్రాల్ని కొనుక్కోగలుగుతాడని వాటిని చాల చురుకధరలకి రైతులకిమాత్రం అమ్మేవారు.

వ్యవస్థాపనవిద్య:—వ్యవసాయసంబంధమైన విద్యని ఎంత వ్యాపింపజేస్తే అంత మంచిది. అమెరికాలో ఒక్కొక్క గ్రామానికీ ఒక్కొక్క వ్యవసాయకళాశాల, ఒక్కొక్క 'వ్యవసాయ శాస్త్రపరిశోధనాలయం' (Agricultural Research Institute) చొప్పున వుంటాయి. ఇవిగాక జిల్లాలలో వేరే వ్యవసాయవిద్యనేర్పు చిన్న పాఠశాలలు, ఒక్క పెద్దసంయుక్త పరిశోధనశాల వుండును.

ముసలివాడు, యువకుడు, స్త్రీ, పురుషుడు అని వివక్షలేకుండా కళాశాలలో చదువుకోదలచినవాళ్లందరినీ జేర్చుకుంటారు. చక్కని శాస్త్రీయమైన విద్య నేర్పుతారు. ప్రభుత్వం - వాళ్ల దగ్గరనుంచి జీతపాతాలు పుచ్చుకోదు సరిగదా వీరికి అనేకసౌఖ్యాలను కల్పిస్తుంది. ఇక్కడే స్త్రీలకు అత్యంతోపయుక్తమైన "సా.సారిక ఆర్థిక శాస్త్రము" - (Domestic Economy) నేర్పుతారు.

పీట్లముందు మన దేశంలో కళాశాలలు ధనం వసూలుచేస్తూ నిర్బంధిస్తూన్న జైళ్లలా కనబడతాయి. పరీక్షలనీ, ఫలితాలనీ కల్పించడం, పాక్షికబుద్ధితో విద్యార్థుల గొంతు కలుకోయడం, వారిధనం, కాలం, జీవశక్తి వృథాపర్చడం - యివే మన కళాశాలల ముఖ్యఆశయా లేమో అనిపిస్తుంది.

ఇంకా అమెరికాలో ఆ ఇచ్చే ఉచిత విద్యాసంపత్తి కాకుండా ప్రతీ పరిశోధనాలయంనుండి పరిశోధకముఖ్యుల్ని వివిధగ్రామాలకి ప్రత్యేకధూమశకటాల్లో పంపిస్తారు. వాళ్లు వ్యవసాయదారులకి ముందుగానే వర్తమానం పంపి - తాము చేసిన పరిశోధనలు, వాట్ల ఫలితములు - అందువల్ల నేర్చుకోవలసిన పాఠాలు మంచిటర్పుతో చిన్నపిల్లలకి బడిపంతులు బోధించినట్లు బోధచేస్తారు. ఈమార్గంవల్ల గ్రామాల్లోవుండే రైతులకి కూడా "వ్యవసాయ అభివృద్ధివిధానాలు" తెలుసుకొనే అవకాశం కలుగుతుంది. రైతులకి ఏవిషయంలోనైనా సందేహం గలిగినట్లయితే అది తిచ్చుకొనేవిధానం అతనికి తెలియజేస్తారు ముందుగానే. - ఆ ప్రకారం సంవత్సరానికి కొన్ని లక్షలసందేహాలు వ్యవ

సాయశాఖ తీరుస్తూంది - ఉత్తరప్రత్యుత్త
రాలద్వారా.

ప్రత్యేకం వ్యవసాయ కళాశాలలు
మాత్రమే కాకుండా వ్యవసాయాభివృద్ధికి
తోడ్పడి ఇతరశాస్త్రాలనికూడా బోధించ
డానికి (అనగా వృక్షశాస్త్రం - Botany,)
కీటకశాస్త్రం (Entomology) - ప్రత్యేకకళా
శాలలని స్థాపించింది, ప్రభుత్వం. ఈ ప్రత్యేక
ప్రభోధంకోసం - ౬౦,౦౦౦ మంది విద్యార్థు
లకి 3,౦౦౦ మంది విద్యాధికులైన అధ్యాప
కులను ప్రభుత్వం నియమించింది. ప్రభుత్వం
సంవత్సరమునకు సుమారు ౧౫,౦౦౦,౦౦౦
రూపాయలు ప్రత్యేకం వ్యవసాయవిద్యా
వ్యాప్తికి ఖర్చుచేస్తూంది. ఇతరత్ర పరిశోధ
నలకోసం కోట్లకొలది ఖర్చుపెట్టడం
కాకుండా - ఆమెరికా కంఠటికి ఒకకేంద్ర
వ్యవసాయసంస్థ వుంటుంది. ఇందులో దీనికి
సంబంధించిన శాఖలు - ఉపశాఖలు వుంటా
యి. ప్రతిశాఖనుండి ప్రతిరోజు ఆశాఖవారు
చేసిన పరిశోధనఫలితాలు రేడియోద్వారా
వినివిస్తారు.

ఉదా : - శీతోష్ణస్థితిశాఖవారు (Meteoro-
logical branch) వానవిన్నిరోజుల్లో పడవవోస్తే,
విత్తులు ఎప్పుడు చిల్లితే మంచిదో పంటలు
ఎప్పుడు కోస్తే లాభమో, ఇలాంటివన్నీ రైతు
లకి తెలియజేస్తారు. అలాగ్గానే జంతుశాస్త్రం
వారు-పశువుల్లో వ్యాపించే అంటువ్యాధులను
అరికట్టడం ఎలాగో, ఏయేమందులు వాడవో,
ఏజాగ్రతలు తీసుకోవాలో తెలియజేస్తారు.
“వృక్షవ్యాధిశోధనశాఖ (Plant pathology
branch) ఇదేప్రకారం - చెట్లల్లో కలిగే
రోగాలు వాటిలక్షణాలు, వాటిని నిర్మూలించే

పద్ధతులు తెలియపరుస్తారు. ఇదేవిధంగా ఇతర
శాఖలవారుకూడా.

“ భూరసాయనశాస్త్రశాఖ ” (Soil
Chemistry branch) రైతుకి చేసేఉపకారం
ఇంతఅని చెప్పడానికి వీలేదు. వారు అనేక
గ్రామాలనుంచి - వేర్వేరు ‘ మట్టి ’ పాట్ల
ములను (Soil packet) శోధనాగారానికి తీసు
కొనిపోయి పరిశీలించి, ఆ నేలల్లో ఏరసాయన
ద్రవ్యములు ఎక్కువగా వున్నాయో, ఏవి
తక్కువో తెలిసికొని - అందుమూ లంగా ఏ
ఎఱుపు వేస్తే ఆభూమికి ఉపయోగమో, ఏ
పంట పండిస్తే ఆరైతుకి లాభమో తెలియ
జేస్తారు. ఈపరిశోధనలమూలంగా ఒక్కొక్క
రైతుకి వేలకొలది రూపాయలు లాభం వచ్చి
నట్లు తెలుస్తూంది. ఈ శాఖమూలంగానే రైతు
పచ్చిఎఱుపుల ప్రాముఖ్యత తెలిసికొన్నాడు.

ఇన్నిమాట లెందుకు ! ఏ శాస్త్రంలో
కొత్తవిషయజ్ఞానం పరిశోధనద్వారా కలి
గినా - ప్రభుత్వం వెంటనే ధనవ్యయప్రయాస
లని లెక్కపెట్టకుండా ఆవిజ్ఞానవిచికిల్ని
గ్రామవాసుల గృహప్రాంగణాలకు పంప
డానికి ఏమీ వెనకంజ వేయడంలేదు.

ప్రతియేడూ లోలకరినమయం రాగానే-
వ్యవసాయదాస్ కోరికమీద - వివిధమైన -
కొత్తజాతులకి సంబంధించిన విత్తులను
ప్రభుత్వం - ఉచితంగా పంచిపెడుతుంది.

ఆమెరికా ప్రభుత్వం వ్యవసాయాన్ని
అభివృద్ధిలోకి తీసుకురావడానికి బ్రహ్మాండ
మైన ప్రయత్నాలు చేసింది. నే నింతకి
ముందు చెప్పినవి వాటిముందు చాలా చిన్న
విషయాల్లా కనపడ్డాయో అంటే ఆశ్చర్యం

వుండదు. నేను ముందు చెప్పినవిషయాలేనా చాలా టూకిగా తేల్చేయడం తప్పిందికాదు.

ఇంకా మంచిఉత్సాహాన్ని, ఉద్రేకాన్ని ప్రేరేపించే విషయాలు చాలా వున్నాయి. వాటిలో ప్రతిది మనప్రభుత్వానికి నేర్పుకోవలసిన ఓపాతం అన్నమాట. ప్రస్తుతం - దేశసాభాగ్యం పెంపొందాలి అంటే రైతుసాఫల్యజీవనానికి తోడ్పడాలి, రైతుకి

నేవ జేయడమే - దేశానికి నేవజేయడం. ఈ విషయాల్ని గుర్తెరింగిసరోజినే మనభారత దేశంకూడా ఇతరదేశాల్లాగే సంతృప్తితో, సగర్వంగా, తల ఎత్తి - అస్వాతంత్ర్య శృంఖలాలలోనుంచి, అత్యధికదారిద్ర్యంనుంచి బయల్పడి, పూర్ణచంద్రుడిలా ప్రకాశించగలుగుతుందని మనప్రభుత్వం గుర్తించాలి.

శాస్త్రీయమైన ఇంగువ

ఇంగువలో మొట్టమొదట శాస్త్రీయ పరిశోధకులను మేమే

శాస్త్రీయమైన ఇంగువ ఒక్కటి టి. టి. ఇంగువపూత్రమే. దీని సువాసన, రుచి, రసాయనిక సత్యము (22/20 పార్శ్వ ఇసుము) మొదలైన గుణగుణములు వేరే యే ఇంగువయందైనను గనబారవు.

వాసన : వాసనకోమిలెండి? ఎవరికోవాసన యిష్టమైతే ఆవాసననే ఇంగువలో కలుపుకుంటారు. వాసన బాగున్నంతిమాత్రమే ఇంగువ శ్రేష్టమైపోతు. దుబిసిబట్టి దాని ప్రాశస్త్యమును నిర్ణయించవలెను. టి. టి. ఇంగువనుమించిన చక్కని గుది మరే ఇంగువకును లేదని మేము చాటగలము.

ఈకారణమువల్లనే ఇతర ఇంగువలను మాని యీ ఇంగువనే కొని లోకు లెందరో అనుందానందమును పొందుచున్నారని యొగింపి.

కొనుక్కోవలసిన ఇంగువ ఒక్కటే

బహుమానపు చీటీలు చూచి టి. టి. ఇంగువను పోల్చుకోండి.

ఈ ఇంగువనేకొని ఈకూపనులే బాగ్రత్తపెట్టుకొని మంచిమంచి బహుమానములు పొందండి.

టి. టి.

సైన్స్ ఫిక్ మిస్కి ఇంగువ

ఇండియాలో ఇన్సురెన్సు (భీమా) వ్యాపారము

౧౯౩౮-వ సంవత్సరపు సవరణచట్టము

శ్రీ కొచ్చెర్లకోట సత్యనారాయణమూర్తి

“భారత ఇన్సురెన్సును సరిదిద్దడా వ్యాపారుల ప్రయత్నమేనా?” అని చదువరు లోపలకు ఈ కిక్కిరింపు చూడవలసివచ్చే అక్షరాలు కలుగవచ్చును. ఇన్సురెన్సును సరిదిద్ద చచ్చించడం భూరావాపత్రికల లక్షణం కాదని అనేకుల నమ్మకం. ఈ వ్యాపారం మన ఏజెంట్ల చేతులలో నటించిపోయి కొంత కేటకపడినదేమిట నిజం. కాని దేశాభివృద్ధి కిది ఎంత తోడ్పడగలదో, పశ్చిమరాష్ట్రాలలో ఎంతగా తోడ్పడుతోందో, దాని నభివృద్ధిచేయడానికి ఆ ప్రభుత్వాలు ఎంత దోర్లొడుగున్నాయో మనకు తెలియకపోవడమే ఇందుకు వక కారణం. ప్రజలదృష్టిని ఆవైపుకు తిప్పిలోపం కొంతవరకు మన ప్రతికూఢపరుల దమకుంటాను. ఈయేడు జూలై నెల మొదటి నేడీది ఇండియాలో అమలులోకి వచ్చిన ఇన్సురెన్సు (సవరణ) చట్టాన్ని సరిదిద్ద చచ్చించిన తెలుగుపత్రికల సంఖ్య బహువ్యుత్పం గా వుంది. బొంబాయి కలకత్తా మొదలైన ఇతర ప్రాంతాలలో పత్రికలు దానికి తగిన ప్రాముఖ్యతను ఇచ్చాయి. కొన్ని పత్రికలు ప్రత్యేక అమలుంఘాలనుగూడా ప్రచురించాయి.

‘నేపాంకము, తర్కము, వ్యాకరణము, సాహిత్యము మొదలైన కాస్త్రాలలో భారతీయులు గట్టి వాకేగాని, కార్యనిర్వాహకశక్తి, నిర్మాణకళలయ్య, కావలసిన చొట్టమూత్రం వారిది కింది చెబ్బో’ అని ఆంగ్లో ఇండియను పత్రికలు వ్రాస్తూవుండడం అలవాటే. ఈ అవనింద అసత్యమని రుజువు చేయడానికి ఇన్సురెన్సు (భీమా) వ్యాపారంలో భారతీయుల అభివృద్ధి వక్ర

తే చాలును. ఒకప్పుడు పూర్తిగా విదేశీయుల స్వాధీనంలోవున్న ఈ వ్యాపారం ఈ దేశస్థుల స్వాధీనం అయినదిగం గమనించినప్పుడు ఏదేశాభిమాని హృదయం ఆనందంతో పొంగిపోదు? విదేశీయులనుంచి దివమతియైన ఈ సంస్థను ఈ దేశంలో అభివృద్ధికావడా చేసే ప్రతి హులహుళితులు మొదట్లో అనేకం వుండేవి. విదేశీ కంపెనీ లిక్కడి అర్థభులం అధికారభులం సంపాదించుకొని దేశవాళీ కంపెనీలను ఎడగనీయకుండా చేశాయి. ప్రభువుల ప్రాపకంవల్ల ఈ దేశంలో పాతుకుపోయిన విదేశీ బ్యాంకులు దేశవాళీ ఇన్సురెన్సు కంపెనీలలో పాలనీలను మొన్న మొన్న టివరకూ అంగీకరించనలేదు. ఆరోజులలో మనవారిలో కూడా ఇన్సురెన్సుయొడల అనేక అపోహలుండేవి. అందులో కొన్ని సహేతుకమైనవి; మరికొన్ని నిశ్లేకుకమైనవి. ఫోటో తీసుకొన్నవాడి మోస్తరుగా తీవితం భీమా చేసినవాడు కూడా త్వరగా చచ్చిపోతాడని అనేకులకు భయంవుండేది.

ఇన్సురెన్సు మొదట మన దేశంలో ధర్మలులేని స్త్రీల సహాయకనిధిగా ప్రారంభమైంది. ఇప్పటి పద్ధతుల దూడ ఇండియాలో మొట్టమొదట ఇన్సురెన్సు కంపెనీ మద్రాసులో ప్రారంభం కావడం ఆంధ్రులు కూడా గర్వింపవలసిన విషయమే. అది ౧౮౭౯ లో మద్రాసు ఇక్విటబుల్ ఇన్సురెన్సు కంపెనీ అన్న పేరుతో ప్రఖ్యాతి నందిన ఆర్మస్తువాటు కంపెనీవారిచే స్థాపితమైంది. అది చాలాకాలం జయప్రదంగా పనిచేసి ఒకప్పుడు సుమారు ౨౫ లక్షల రూపాయల వరకూ నిజన్యులో ధనం నిలవ చేసినట్లు తెలుస్తుంది. కడచిన యుద్ధానంతరం లకం

పెనీ దివాలాతీసింది. ఇప్పుడు నీలిదియన్న కంపెనీల
లో, ౧౮౭౧ లో స్థాపితమైన బొంబాయి మ్యూచు
యలు కంపెనీ బహుపురాతనమైనది. అత్యంత వచ్చి
వది ౧౮౭౪ లో ఓరియంటలు ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ.

ఈమధ్య, ఈవ్యాపారం మనదేశంలో అధి
వృద్ధియైనవిధం నూచించడంకోసం ౧౮౭౬ సంవత్సరపు
ఇండియా గవర్నమెంటువారి రిపోర్టులోనుంచి కొన్ని
సంఖ్యలను ఉదాహరిస్తాను. మనకున్న ఆఖరురిపోర్టు
అక్షకాబట్టి దానినే మనం ఆధారంగా తీసుకోవాలి.

౧౮౭౬ లో ఈ దేశంలో పనిచేస్తున్నవిదేశీ
ఇన్సూరెన్సుకంపెనీలసంఖ్య ౩౭౯. అందులో ౨౩౨
ఇండియను కంపెనీలు, ౧౪౭ విదేశీకంపెనీలు. ఇండి
యను కంపెనీలలో ౧౮౫ కంపెనీలు తీవ్రతపు భీమా
వ్యాపారంమాత్రం చేస్తూవున్నవి; ౨౮ కంపెనీలు
తీవ్రతంభీమాతోబాటు అగ్ని, మోటారు, నాకా
ప్రయాణం వగైరా భీమాలనుమాడా చేస్తున్నాయి;
౧౯ కంపెనీలు ప్రత్యేకంగా అగ్ని, మోటారు, నాకా
ప్రయాణం వగైరా భీమాలమాత్రమే చేస్తున్నాయి.
ఈదేశంలో పనిచేస్తున్న మొత్తం ఇన్సూరెన్సుకంపె
నీలలో ౬౯ కంపెనీలు బొంబాయి రాజధానిలోను,
౫౦ బెంగాలులోను, ౪౧ మద్రాసు రాజధానిలోను,
౩౦ పంజాబులోను, ౩ సింధురాష్ట్రంలోను, ౧౦
ధిల్లీలోను, ౧౨ సంయుక్తపరగణాలలోను, ౪ గోవాకు
లోను, ౫ మధ్యపరగణాలలోను, ౩ అస్సీకు మీర్జాపూరు
లోను, ౨ బర్మాలోను, ౨ అఫ్ఘానులోను, ౧ చచ్చి
మోర్తరపరగణాలలోను పనిచేస్తున్నాయి.

౧౮౭౭ విదేశీకంపెనీలలో ౧౨౨ కంపెనీలు
ఇతరభీమావ్యాపారం, ౧౨ కంపెనీలు తీవ్రతంభీమా,
౧౩ కంపెనీలు ఆరెండువ్యాపారాలూ కలిపి చేస్తు
న్నాయి. అందులో ౭౦ కంపెనీలు బ్రిటునికును
ఇస్లాండుదేశాలలోను, ౩౦ కంపెనీలు ట్రిటిహికాల
నీలు డొమినియన్లలోను, ౧౭ కంపెనీలు యూరోపు
ఖండంలోను, ౧౬ ఆమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రాలలోను,
౯ జపానులోను, ౫ బావాలోను స్థాపింపబడినవి.

కడవివ ఎనిమిదేళ్లలో ఇండియను, విదేశీకంపె
నీలసంఖ్య వృద్ధియైనవిధం ఈ క్రింది అంకెలవల్ల తెలు
స్తుంది:—

ఇండియను			
సం॥రం	కంపెనీలు	విదేశీ కంపెనీలు	మొత్తం
	సంఖ్య	సంఖ్య	
౧౮౭౮	౯౭	౧౪౮	౨౪౫
౧౮౭౩	౧౯౪	౧౪౭	౩౪౧
౧౮౭౬	౨౩౨	౧౪౭	౩౭౯

ఇండియను కంపెనీల వ్యాపారం అభివృద్ధి చెం
దినవిధం ఈక్రిందిసంఖ్యలవల్ల తెలుస్తుంది:

సం॥రం ఆదోడు కొత్త వ్యాపారం మొత్తంవ్యాపారం రూ.			
౧౮౭౦	౫౧౭ లక్షలు	౩౧ కోట్లు	
౧౮౭౯	౧౫౪౧ "	౭౧ "	
౧౮౭౬	౩౬౦౦ "	౧౬౮ "	

౧౬ ఏళ్లలో ఇండియను కంపెనీలవ్యాపారం
౩౧ కోట్ల రూపాయలనుంచి ౧౬౮ కోట్ల రూపాయల
వరకు పెరగడం అద్భుతంకదా!

ఇండియను కంపెనీలలోను విదేశీకంపెనీలలోను
లోను కొత్తవ్యాపారం అవృద్ధిచెందిన విధం:—

ఇండియను కంపెనీలు; ౧౮౭౩, ౧౮౭౬			
పాలనీల సంఖ్య	౧౫,౫౦౦	౨,౩౯,౦౦౦	
కొత్తవ్యాపారం లక్షలరూ.లో	౨౪౦౯	౩౬౦౦	
ప్రీమియము ఆదాయం	,, ,	౧౨౫	౧౮౪
విదేశీకంపెనీలు:			

పాలనీల సంఖ్య	౨౮,౪౬౩	౩౪౦౦౦
కొత్తవ్యాపారం లక్షలరూపాయలలో		
లలో	౯౯౦	౧౦౭౫
ప్రీమియం ఆదాయం	,, ,	౪౯

మొత్తం:			
పాలనీలసంఖ్య	౧౮,౩,౪౬౩	౨,౭౩,౦౦౦	
కొత్తవ్యాపారం లక్షలు రూ.	౩,౨౯౯	౪౬౭౫	
ప్రీమియం ఆదాయం	,, ,	౧౭౪	౨౪౧

ఇతరవిధాలైన ఇన్సురెన్సు వ్యాపారంలో విదేశీకంపెనీలతో ఇంకా పైచేయిగా వున్నట్లు, ఇండియను కంపెనీల అభివృద్ధి అంతే యతుకుగా లేనట్లు తెలుస్తుంది.

ప్రీమియము ఆదాయము

లక్షలరూపాయలలో

ఇండియనుకంపెనీలు:

నిష్కృతమాదము	సమాద్రప్రమాదాలు	చిల్లర	వెరగి
౧౯౩౦	౨౫	౧౦	౨౬
౧౯౩౩	౩౦	౬౩	౩౩
౧౯౩౬	౩౬	౧౧	౨౭

విదేశీకంపెనీలు:

౧౯౩౦	౧౨౦	౪౧	౬౨
౧౯౩౩	౯౭	౩౫	౪౬
౧౯౩౬	౧౦౧	౪౧	౫౮

మొత్తం:

౧౯౩౦	౧౪౬	౫౧	౮౭
౧౯౩౩	౧౨౮	౪౨	౮౦
౧౯౩౬	౧౩౭	౫౨	౮౫

౧౯౩౬ లో ఇండియాలోవున్న అన్నిరకాల భీమాకంపెనీలలో వచ్చిన మొత్తం పొందుపరి ఆదాయము ౧౫ కోట్ల ౭౩ లక్షలరూపాయలు. అందులో ఇండియను కంపెనీల ఆదాయం ౮ కోట్ల ౬౧ లక్షలరూపాయలు;

ప్రీమియము, ఆదాయము, లక్షల రూపాయలలో:—

విదేశీకంపెనీల ఆదాయం ఏడుకోట్ల పన్నెండులక్షల రూపాయలు; అనగా మొత్తం ఆదాయంలో ఇండియను కంపెనీలభాగం నూటికి ౫౫ వంతులు; విదేశీకంపెనీల భాగం నూటికి ౪౫ వంతులు. జీవితభీమా రిప్రీంబి ఇతర రకాల భీమావ్యాపారంలో ఇండియను కంపెనీల అభివృద్ధి యతుకుగా లేదు. విదేశీ కంపెనీలకు విదేశీబాంకులకు ఈ సేవలకు వర్తకవ్యాపారాలలో ఇంకా సుత్తపాక్కులుండడం స్పష్టమేగదా.

ప్రస్తుత పరిస్థితులను ఈకిందిపట్టిక అద్దంలో మోస్తరుగా స్పష్టంగా తెలుపుతోంది.

ఈవిధంగా దినదివాళికవృద్ధి గాంచిన ఈ వ్యాపారానికి ౧౯౧౨ సంవత్సరపు ఇన్సురెన్సుచట్టం సరిపోలేదు. అనుభవంలో అందులో అనేకలోపాలు అగపడ్డాయి. ఇన్సురెన్సు ఏవిధంగా అభివృద్ధిచెందుతోందో, దానిలో లోపాలేమిటో, వాటిని అరికట్టడం ఎట్లాగో కనుక్కునేవాగుడు లేకపోవడమే అందులో ముఖ్యలోపం. ఒక ఇన్సురెన్సు కంపెనీ విచ్ఛలించిగా దెబ్బు ఖర్చుచెడుతూ వుండవచ్చును. నీతీ నియమం లేకుండా తన ప్రీమియం శేట్లను ఏర్పాటు చేసుకోవచ్చును. వ్యాపారం సంపాదించడంకోసం దుబారాగా దెబ్బు ఖర్చుచేయవచ్చును. ఏజెంట్లకు ఇష్టంవచ్చినంత కమిషను ఈయవచ్చును; బోరడుసామ్య పెట్టుబడి పెట్టి దానిని తిరిగి వసూలు చేయలేకపోవచ్చును. కంపెనీకి నష్టం వచ్చినప్పటికి ప్రీమియము ఆదాయంలోనుంచి లాభాలను బోనస్సులను విరివిగా పంచి పెట్టవచ్చును. ఇవ్వాళ్లు అదమ

	ఇండియను కంపెనీలు -			విదేశీకంపెనీలు -			వెరగి,		
	౧౯౩౪	౧౯౩౫	౧౯౩౬	౧౯౩౪	౧౯౩౫	౧౯౩౬	౧౯౩౪	౧౯౩౫	౧౯౩౬
జీవితం -	౬౦౦-	౭౦౦-	౭౮౭-	౪౫౦-	౫౦౦-	౫౧౨-	౧౦౫౦-	౧౨౦౦-	౧౨౯౯-
అగ్నిప్రమాదం-	౨౯౩	౩౧-	౩౬-	౧౦౫	౧౧౧-	౧౦౧-	౧౩౫-	౧౪౨-	౧౩౭-
వాక్యప్రమాదములు-	౭౭	౯-	౧౧-	౩౭-	౩౭-	౪౧-	౪౪-	౪౬-	౫౨-
చిల్లర -	౧౭-	౧౯-	౨౭-	౫౦	౫౫-	౫౮-	౬౮-	౭౪-	౮౫-
మొత్తం.	౬౫౪-	౭౫౯-	౮౬౧-	౬౪౩-	౭౦౩-	౭౧౨-	౧౨౯౭-	౧౪౬౨-	౧౫౭౩-

అనగా మొత్తం ఆదాయంలో దేశవాళీ కంపెనీల ఆదాయం నూటికి ౫౫ వంతులు; విదేశీ కంపెనీల ఆదాయం నూటికి ౪౫ వంతులు.

యించే అధికారి, వద్దని వారించే వాగుడు లేకపోయారు. ఇట్టిలోపాలను పరిచించిన ఈయనకు జూరై మొదటి తేదీరి అమలులోకి వచ్చిన ఇప్పురెన్ను చట్టం యొక్క ఉద్దేశ్యం. ఇక్కడ కొన్ని ఉదాహరణలను ఇస్తాను.

(౧) వ్యాపారం వనపహంకోసం మూలనం:—
 తేదిలో మైన లేకుండా నిత్యఖర్చులకోసం కూడా ఏమిల కానల స్రమియమునమాల్లమిద ఆధారపడి పనిచే ప్రారంభించే ఇప్పురెన్ను కంపెనీలు మనదేశంలో లేకపోలేదు. అట్టి కంపెనీల అల లికముందు పాగవు. ఈ సవరణచట్టం ౬-వ సెక్షన్ ప్రకారం, గవర్న మెంటు డిపార్టుమెంట్, ఆరంభఖర్చుల కాక, ఫుల్ టైమ్ వ్యాపారం వనపహంకోసం మాత్రం అధమం ౫౦ వేలరూపాయలైనా లేకుండా ౧౦౩౩ జనవరి ౨౬-వ తేదీరవ్యాపార ఇప్పురెన్నుకంపెనీలు రిజిస్టరు కావాలి.

(౨) డిపార్టుమెంట్:— ఇప్పురెన్ను కంపెనీలు గవర్న మెంటుకు కట్టవలసిన డిపార్టుమెంట్లయంలో ఈ చట్టం చాలా కఠినంగా వుంది. డిపార్టుమెంట్లను, ఒక్కొక్కవాయిదాకు చెల్లించవలసిన మొత్తాన్ని మునుపటికన్న ఎక్కువ చేశారు. రెండువాయిదాల మధ్య వ్యత్యాసం కలిగింది, వాయిదాకాలాలను చట్టంలోనే నిర్ణయించారు. చేరుచేయకాల్సిన వ్యాపారాలకు చెల్లించవలసిన డిపార్టుమెంట్:

౧. జీవితం భీమాకు	రూ. ౨ లక్షలు
౨. అగ్ని	" ౧౨ " "
౩. నౌక	" ౧౨ " "
౪. మోటారువగైరా	" ౧ " "
౫. జీవితభీమాకో	
౨, ౩, ౪ లో వకటి కలిసి	" ౩ " "
౬. జీవితభీమాతో రెండుకలిసి	" ౪ " "
౭. ౧ మొదట ౫ వరకు అన్నీ కలిసి	" ౪౨ " "
౮. మైన ౨, ౩, ౪ లో రెండుకలిసి	" ౨౨ " "
౯. " ౨, ౩, ౪ మూడూ	" ౩౨ " "

ఈరెట్లు బ్రిటిషు ఇండియాలో పనిచేస్తూవున్న ఇప్పురెన్నుకంపెనీ లన్నిటికీ—విదేశీకంపెనీలకై వాడలే దేశవాళీకంపెనీలకై వాడలే—సమానంగా వర్తిస్తాయి. బ్రిటిషు ఇండియాకుగారి, గ్రేటు బ్రిటను వర్తాండు దేశాలకుగాని చెందిరి ఇతిరవిదేశీకంపెనీలు రెను డిపార్టుమెంట్లన్నీ రిజిస్టరు కాక పూర్వమే దరఖాస్తుతో పాటు ఒక్క మొత్తంగా కట్టవలసింది.

(౩) పెట్టుబడ్డ:— ౨౭-వ సెక్షన్ చాలా ముఖ్యమైంది. బ్రిటిషు ఇండియా, గ్రేటు బ్రిటను, వర్తాండు దేశాల ఇప్పురెన్నుకంపెనీలు ఇండియాలో తాము జారీ చేసిన జీవిత భీమాపాలసీలపై పాలసీవార్ల క్లియరలసిన మొత్తంలో నూటికి ౫౫ వంతులు వైవాన్వి ఈదేశం లోనే, గవర్న మెంటు ప్రతాలలోను, గవర్న మెంటుచే ఆమోదించబడ్డ ఇతిర హామీలలోను వుంచాలి. గణితర దేశాలలో స్థాపించబడ్డ కంపెనీలయిత్రం ఆమొత్తాన్ని పూర్తిగానే ఈదేశంలో గవర్న మెంటు ప్రతాలలోను, గవర్న మెంటుచే ఆమోదించబడ్డ ఇతిర హామీలలోను, వుంచాలి. ఇప్పురెన్ను కంపెనీలెన్నాను పెట్టుబడి పెట్టడంలో కంపెనీవారి సువంతులై ఈవిధంగా అవికట్టడం కంపెనీకే తేము కాదనీ, కంపెనీపైకొన్ని అనేకకాలైన పెట్టుబడులలో వుంచాలిగాని ఒక్కరకం పెట్టుబడి మీద వుంచడం హానికరమనీ, గవర్న మెంటు ప్రతాల మీద ఆదాయం తక్కువననీ, అందుచేత స్రమియం చేయు అధికం చేయవలసి వుంటుందనీ, కంపెనీ మేనేజర్ల మొర, ఆయితే భీమావైకం ఎవరికోసం ఉద్దేశించబడ్డో వృద్ధుల ఆవాధలైన స్త్రీలు, బిడ్డల పోషణకోసంగా! అందు, కోసమై అతిథిప్రంగా దారివుంచవలసిన మొత్తాన్ని లాభాలకు ఆశపడి అనుమానాస్పదమైనవొట్ల అమ్మాయనం న్యాయం కాదు. ఎక్కువనడ్డీ సంపాదించుకోవడమే ఇప్పురెన్నువైకంయొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యం కాదు. ప్రత్యేకంగా లాభాలకోసం వడ్డీలకోసం ఆశపడేవారు స్వరపు పంలలో చేడుకుంటారు, వడ్డీవ్యాపారం చేస్తారుగాని ఇప్పురెన్నులో రెనువైకం దాడుకోరు. మైగా, మిగత రగమంతులు ఆదాయంమీద కంపెనీ అధికారం నీసేవను లేదుగదా!

విశేషకంపెనీలకు ఈవరకు వచ్చివెలక్కాయ మోస్తరుగా నొంతుకపడ్డది. తమవైకొన్ని ఈ కేళంలో ముడుపుగట్టుకొని వుండవలసి వారి కెంతమాత్రం ఇష్టం లేదు. ఇక్కడనుంచి వెళ్లును తమకేళాలకు తగ్గించు కొని బాదానికగవా వారి కిక్కడకు వచ్చింది? ఈవిషయమై మరొక సంవత్సరంలో చెప్పిస్తాను.

(౪) మేనేజింగ్ ఏజెంటు:-కంపెనీలన్నింటిలో మోస్తరుగా ఇన్సూరెన్సు కంపెనీలలో కూడా మేనేజింగ్ ఏజెంటు వుండవలసి మనకేళంలో మా మాత్రై యుంది. కంపెనీ మేనేజిమెంటు కొన్ని యేళ్లవరకు వారికి నుత్తమాస్క. ఒకసంవత్సరకాలం అనుకున్నంతకాలం వారిని ఆపనిలోనుంచి తీసివేయడానికి వల్లగాదు. వారు కంపెనీలకు ప్రారంభించిన వారైనా అయివుంటారు; లేదా తమతెలివితేటలవల్లా పలు కంటివల్లా కంపెనీలకు అధివ్యక్తిగా తిరిగివచ్చిన వా అయివుంటారు; లేదా కడుపమర్థితతో, అందరినీ ట్రోసి చేసి, ఆస్థానం ఆక్రమించుకున్నవారైనా అయివుంటారు. కంపెనీల అధివ్యక్తి వారుండవలసి అవసరం అని మైకేరు. క్రిమిలోమాత్రం కంపెనీలు వారిదాగు కోసం వదిలైవుంటాయి. అనేకచోట్ల వారికేతాలు ధిత్యాలు కమిషన్లు వగైరా లన్ని కలిసి, కల్పన, గవర్నర్ల కేతాలకు మించివుంటాయి. వారికి మట్టవలసిన ముడుపున్న మట్టివర్తాంతి మిగిలిన ప్రేమతోనుంచే వాటావర్గకు పంచిపెట్టే లాభాలు. ఈ ఇన్సూరెన్సు సవరణవట్టం 30-వ సెక్షను ప్రకారం ఇన్సూరెన్సు కంపెనీలు ఇకనుండు మేనేజింగ్ ఏజెంటుకు నియమించరాదు; ఇదివరకే నియమింపబడివున్న మేనేజింగ్ ఏజెంటు ఈవట్టం ప్రారంభమైన తర్వాత మాడేళ్లకన్న ఎక్కువకాలం ఆపనిలో వుండరాదు; ఆమాడేళ్ల కాలంలోనూ, వారికి కంపెనీకి వుండే ఆగ్రిమెంటు ఎటువంటిదైనాసరే, కేతాలు, ధిత్యాలు, కమిషను వగైరా బాధకులన్నీ కలిసి వారికి వెలకు చెందువలదు. ఈవిషయాలన్నీ ఎక్కువవైకం మట్టగూడదు.

ఈ నిబంధన మరొకటికంటే వుందని అనేకులు మేనేజింగ్ ఏజెంటు మొరపెట్టారుగాని ఇన్సూరెన్సు కంపెనీల అధివ్యక్తి మేనేజింగ్ ఏజెంటు అవసరం లేనని

అనుభవమొక తెలుస్తోంది. కొత్త కొత్త పద్ధతులమీద ఎక్కువపాలసీలను ఉంచాదించడం, వచ్చిన వైకొన్ని ఎక్కువలాభాలకు పెట్టుబడి పెట్టడం—ఇవి ఇన్సూరెన్సు లో కావలసిన తెలివితేటలు. అందుకు సమర్థులు అయితే పుక్కోనులను వైకవపులలో వుంచాలిగాని ఎల్లకాలం మేనేజింగ్ ఏజెంటునే ఆచుట వుండవలసి వ్యాపారాభివృద్ధికి కేసుకరం కాదు.

(౫) ఆప్టుయ:- 2౯-వ సెక్షను ప్రకారం, ఇన్సూరెన్సు కంపెనీలు తమ డైరెక్టర్లకు, మేనేజర్లకు, మేనేజింగ్ ఏజెంటుకు, ఆడిటర్లకు, ఆప్టుయీలకు (actuaries), కంపెనీ భాగములకు, అఫీషల్లకు వారి ఆస్తి తాకట్టు పొందే వాసరే, స్వంతహామీమీదవైనా సరే ఆప్టుయీగాని తాత్కాలికంగా అధ్యాప్తులుగాని ఇయ్యగూడదు; ఇవ్వదున్న ఆప్టులకు ఈ సవరణవట్టం ప్రారంభమైన ఏడాదిలోపుగా తీర్చిదివ్వాలి; అట్లా తీర్చివేయనియెడల చట్టం ప్రారంభమైన ఏడాదివీడవ ఆ అధికారులను ఆ అధికారులలోనుంచి తొలగించాలి.

ఇవికూడా చాలా కఠినమైన నిబంధన అనీ, కంపెనీ సెక్రటరీలకు, ఇన్ సెక్టర్లకు మోటారుబండ్లఫరీదు, ప్రయాణ ఖర్చులు వగైరా అధ్యాప్తులుగా బదుళ్లు ఈయనియెడల ఇన్సూరెన్సువ్యాపారానికి భంగంవస్తుంది అని కొందరు మేనేజర్లు మొరపెడుతున్నారు. కాని కొన్ని కంపెనీలలో మేనేజింగ్ ఏజెంటు వగైరా ఉద్యోగులు తమకంపెనీలకు రూ. 30 వేలు, రూ. ౪౦ వేలు, ౫౦- వేలవరకు బాకీలుపడి వుండవలసి ఎరుగుదురు.

(౬) వట్టయిన చెప్పబడ్డ ౨౭, ౨౯ సెక్షన్లకు లేకం చేయవలసినట్లు ఇన్సూరెన్సు కంపెనీగాని పాలసీ దాగ్లకుగాని చట్టం వచ్చివున్నయెడల, తెలిసివుండి కూడా అందుకు తోడ్పడ్డ ప్రతిదొడ్లరు, మేనేజరు, మేనేజింగ్ ఏజెంటు, భాగస్వామి, అఫీషల్ ఒక్కొక్కరుగానూ, సమిష్టిగానూకూడా ఆ వట్టయిన తొడ్లదానికి బాధ్యులు అవుతున్నారు అని 3౦-వ సెక్షను చెప్పబోంది. దీనిమీద ప్రత్యేకవ్యాఖ్యానం అవసరం.

(౭) ఏజెంటు:- ఇన్సూరెన్సు ఏజెంటుకుగురించి ఈ చట్టంలో కొన్ని ముఖ్యమైనవారు బన్నాయి

వారివృత్తి వానాటికి మీసస్థితికి వచ్చినమాట అందరూ ఎరిగినవే. పాలసీలకోసం ప్రజలను పిడించడంలో వారిని కుర్చీలలోవుంచే నల్లులతో పోల్చారు. ఎక్కడ చూసినా, పూరూరూ, ఇంటింటికి ఇచ్చురెప్పు ఏజంట్లై అగవడుతున్నాడు. పూర్వం సర్ రఘుపతి వెంకట రత్నం వాయుకుగారు తమజీవితం భీమా చేసుకోవడం కోసం ఏయారుమంచి కాకివాడకు ప్రత్యేకంగా పని గట్టుకు వెళ్లవలసివచ్చిందట! ఇప్పుడు వక్కపాలసీ దారున్నీ సేకరించడంకోసం వారిలో వారికి ఎన్ని పోటీలు! ఎంత చూచిన! పైగా ఎంత శ్రమపడ్డా, 'దం పిన ఆమృతం బోక్కిందే కూచి' అన్నట్లు ఈవృత్తిలో ఎప్పటికప్పుడు అనివృత్యమే! అస్థిరమే! నిగటికన్న ఈయేడు పని తగ్గించివేసి, మరేదో వంకజెట్టికొని, పొరకమీసమూడా ఇయ్యకుండా కంపెనీలు తమఏజంట్లను బద్దరువు చేయడం మరం ఎరుగుదుము. ఈసవరణ చట్టం ఈలోపాలను కొంతవరకు తగ్గించిందని చెప్ప వచ్చును.

ఇన్నూరెప్పు ఏజంట్లు ప్రతియేమా గవర్నీ మెంటు వద్దనుంచి లైసెన్సు పొందాలి (సె, క౨-౧); చట్టంలో నిధింపబడ్డ నియమాలకు వ్యతిరేకంగా ప్రవర్తించిన ఏజంట్లైసెన్సు రద్దు చేయబడుతుంది (సె, క౨-౫); ఈ సవరణచట్టం ప్రారంభమైన ఆరునెలల తర్వాత ఇన్నూరెప్పు కంపెనీలు లైసెన్సు పొందనివారిని ఏజంట్లుగా నియమించి వారిచేత పాలసీదారులను సేకరింపజేసి కమిషను ఈయరాదు (సె, క౨-౧); ఇన్నూరెప్పు ఏజంట్ల కమిషను, ఇతర ప్రతిభలూ, 'రిసీ మె' త్రొవీద మొదటి యేడు ప్రీమియములో నూటికి రూ. ౪౦/-కు, ఆతర్వాత పాలుసరి ప్రీమియములలో నూటికి ౫/-రూపాయలకు మించరాదు. ఇతర విధాలైన భీమావ్యాపారాలలో ఏజంట్ల కమిషను పాలుసరి ప్రీమియంలో నూటికి ౧౫/-రూపాయలు మించరాదు (సెక౨-౨); ఇన్నూరెప్పు కంపెనీలు తమవ్యాపారం ప్రారంభించిన మొదటిపదేళ్లలో, జీవిత భీమావ్యాపారం విషయంలో మాత్రం, మొదటియేడు ప్రీమియములో నూటికి రూ. ౫౫-ల వరకూ, ఆపిమ్మట పాలుసరి ప్రీమియములో నూటికి రూ. ౬-వరకూ, ఏజంట్లకు కమిషను ఈయవచ్చును

(క౨-౨); ఇన్నూరెప్పు ఏజంట్లు తమకమిషను పూరూగా గాని కొంతగాని పాలసీదార్లకు మందరూ ఇయ్యగూడదు (క౨-౧); ప్రత్యేకంగా ఒక ఇన్నూరెప్పు కంపెనీలో పదేళ్లవరకు నిడువకుండా పనిచేసి నివస విరమించుకున్న ఏజంట్లకు ఆ కంపెనీ, ఆతడు చేసిన జీవితభీమా వ్యాపారంవీద తిరుగుదల కమిషన్లను పూర్తిగా వివరవకూ ఇచ్చివేయవలెను; అయితే వం చన సేరంవల్ల ఆనిజన్సీ రద్దు అయివుండగూడదు; పదేళ్ల తర్వాత ఆతడు మరొకకంపెనీలో ఏజంట్లుగా పనిచేయగూడదు (సె. క౨).

ఈసంధ్యవరల్ల ఇన్నూరెప్పు ఏజంట్లవృత్తికి మునుపటికంటే ఎక్కువ గౌరవము స్థిరత్వము ఏర్పడే తాయని చెప్పవచ్చును. కంపెనీలకు ఏజన్సీ కమిషను ఖర్చులు తగ్గుతాయి. కమిషనుపైకం అధికంగా మంద రావస్తుండన్న ఆశతో ప్రజలు జబ్బురకం కంపెనీలలో తమ జీవితాలను భీమాచేసుకోవడం ఇకముందు మాను తారు ఇన్నూరెప్పు ఏజంట్లకు ఆన్యుటీ మానుకున్నప్పటికీ తా మిదివరకు సేకరించిన వ్యాపారంవీద కమిషను రాదన్నభయం వుండదు. ఇది ఇంచుమించుగా సింధు తో పూనమైన యేర్పాటు.

(౮) లాభాలు బోవచ్చులు:— ఇన్నూరెప్పు కంపెనీయొక్క జీవితభీమా వ్యాపారంలో వచ్చిన అప్పు ఆస్తులను సురించి ఆక్యుయరీ (actuary) మదింపుగట్ట గా చేసిన తేమభాగంలోనుంచి తప్ప ఇతరవైంట్లో నుంచి ఇన్నూరెప్పు కంపెనీలు తమవాటాదార్లకు లాభాలుగాని పాలసీదార్లకు బోవచ్చుగాని పంచిపెట్ట గూడదు (సె-౪౯)

(౯) పాలసీరద్దు కావడం:— ఇదివరకు ఎన్నో ఇన్నూరెప్పు కంపెనీలు ఏదో వంకజెట్టి పాలసీ మొత్తం ఇయ్యకుండా ఎగజేయడానికి ప్రయత్నించే అని చెప్పడం మొట్టతొలిమైతే కావచ్చునుగాని అతిశయోక్తి మాత్రం కాదు. తమ పాలసీపైకం తిరిగి చేతులలో పడే వరకూ అది ఎప్పుడు ఏ కంకమిష రద్దు అవుకుండా అని చాలామంది పాలసీదారులు భయ పడేవారు. ఈ చట్టం కమిషన్లను పాలసీదారులకు త్రిరామరకువంటిదని చెప్పవచ్చును. ఆ పెళ్లనులో

చెప్పుచున్న దేయవగా:— ఈ చట్టం అమలులోకి రాక పూర్వం జారీచేయబడ్డ తీవ్రభీమాపాలనీయమయంలో చట్టం అమలులోకి వచ్చిన రెండేళ్లకర్వాతా, చట్టం అమలులోకి వచ్చినపిదప జారీచేయబడ్డ తీవ్రభీమా పాలనీయమయంలో వాటిని జారీచేసిన రెండేళ్ల కర్వాతా, అసలు ప్రాబోజుల స్టేటుమెంటులోగాని, జైల్లోకి రిపోర్టులోగాని, మధ్యస్థుల రిపోర్టులోగాని, స్నేహితుడి రిపోర్టులోగాని, పాలసీని జారీచేయడానికి అవసరమైన ఇతరకారకాలలోగాని తప్పు లున్నాయనో, అబద్ధాలున్నాయనో కారణంవల్ల పాలసీని రద్దుచేయగూడదు—అతప్పు అబద్ధము ప్రధాన విషయాలలో వచ్చాయనీ, పాలసీదారుడు అస్తేటు మెంటును దురుద్దేశంతో చేశాడనీ, అది అబద్ధమని దానిని చేసేటప్పుడే అతడెరుగుననీ, ఇస్కూరెన్సు కంపెనీ రూజువుచేస్తేరవు; అవగా రూజువుచేసేవాగ్యత ఇస్కూరెన్సుకంపెనీది అన్నమాట. పాలసీదారు తప్పు కయిస్సు ఇచ్చినప్పుడైనా పాలసీ రద్దుకావద్దా? అని అనేకమంది ఇస్కూరెన్సువ్యాపారస్తులు మొరతెట్టారు. కాని అటువంటి సందేహ తీవ్రవా ఉన్నయెడల కంపెనీలు వాటిని మొదట్లోనో, మొదటి రెండేళ్లలోనో తీర్చుకోవాలిగాని ఎల్లకాలం అనుమానాలు పెట్టివుంది, వివరవరకూ పాలసీదారులను సందేహాలలో బాధపెట్టి, ఆఖరున తగాదాలుపెట్టడం వ్యామం కాదు. అనేక పెద్ద పెద్దకంపెనీలుకూడా ఇదివరకు చేస్తూ వుండిన పనేకదా ఇది!

(౧౦) విదేశీకంపెనీలు:— మనదేశంలో విదేశీ కంపెనీల స్థానం త్రిశంకు స్వర్ణపదవివంటిది. అది మన ఇస్కూరెన్సు వ్యాపారంయొక్క అభివృద్ధికి అతికట్టినం మూలమేకాకుండా భారతీయుల ఆక్మికారవానికి భంగకరంగా వుండినకూడా చెప్పవచ్చును. అట్టి పరిస్థితిని ఈచట్టం కొంతవరకు సవరిస్తోంది.

ఈచట్టం ఇండియాలో పనిచేస్తూవున్న ఇస్కూరెన్సు కంపెనీలన్నిటికీ వర్తిస్తుంది(సె-౨) ఈచట్టంప్రకారం ఇండియాను కంపెనీలు ఇస్కూరెన్సు సూపరెంటుకు పంపవలసిన స్టేటుమెంటును, రిపోర్టును, అబ్జెక్టివ్సులను, వుంచవలసినఆక్రంటు ఫు ప్రకారము రిజిస్ట్రర్లు వగైరాలను

అన్నింటిని విదేశీ కంపెనీలకూడా, ఇండియాలో తాము చేస్తూవున్న ఇస్కూరెన్సు వ్యాపారం విషయమై, ప్రాసీ వుంచాలి (సె-౬౪). విదేశాలలో పనిచేస్తూవున్న ఇండియాను కంపెనీలమీద ఆశ్రయత్వాలు ఎట్టి నిర్బంధాలను విధిస్తున్నాయో ఇండియాలో పనిచేస్తూవున్న ఆదేశాల కంపెనీలమీద నూడా ఇండియా గవర్నమెంటు అట్టి నిర్బంధాలను విధించాలి(సె-౬౨). మనఇస్కూరెన్సుకంపెనీలను తమదేశాలలో పనిచేయునయిన విదేశాల ఇస్కూరెన్సు కంపెనీలను ఈదేశంలో రిజిస్టరుచేయగూడదు. ఇదివరకే అది ఈదేశంలో రిజిస్టరు అయివుండినయెడల ఇస్కూరెన్సు సూపరెంటెంట్మెంటు ఆ రిజిస్ట్రేషనును సెంట్రల్ రద్దుచేయాలి(సె, 3-3).

ఈచట్టం ఈదేశంలో తమ అభివృద్ధిని ఆరికట్టుకోవలసి విదేశీకంపెనీలు మొరతెడుకున్నాయిగాని అందుకు తగినకారణం అగవవదు. ఆకంపెనీలు ఇంతకాలం ఇండియాలో నీనిగంగా వ్యాపారం చేస్తున్నాయో తెలియదు. అది తమరెక్కలను చూపవలసివుంది. కాని ఇకముందు ఈఅటలు సాగవు. ప్రెగా ఇస్కూరెన్సు చేరు చెప్పి విదేశీకంపెనీలు ఇదివరలో ఏటేటా మనదేశంలోనుండి ౬, ౭ కోట్ల రూపాయలు తమదేశాలకు తిరిగించుకొనిపోయి ఆక్కడ తమవర్తక వ్యాపారాలను అభివృద్ధి చేసుకుంటూ వుండేవి. ఇది వ్యాధియనా? ఇకముందు మనం అట్టి ఆవ్యాధుల కెవరియినా పోవడం తప్పా? ప్రపంచంలో ప్రతిదేశంలోనూ అట్టి నిర్బంధాలున్నాయా? ఆక్కరముదేశం మూలమే విదేశీకంపెనీలకు గర్వనీయకావాలా?

విదేశీకంపెనీలు తాము ఇండియాలో చేస్తూవున్న ఇస్కూరెన్సు వ్యాపారాన్ని గురించి ఏటేటా ఇస్కూరెన్సు సూపరెంటెంట్మెంటుకు ఆదాయవ్యయపట్టిక, ఆస్తి అవ్వపట్టిక, రివిన్యూ ఆక్రంటులను పంపించాలి (సె ౧౬-3)

ఈదేశంలో రిజిస్టర్లు కార్యస్థానాలులేని విదేశీ కంపెనీలు ఈదేశంలో జారీచేసిన ఇస్కూరెన్సు పాలసీల విషయమై వచ్చిన తీసువులను గురించి ఈదేశంలో వ్యాజ్యాలుచేయడానికి పార్టీల కిదివరలో అధికారం వుండే

దికాదు. ఈచట్టం రక్షణ పెట్టను ఇకముందు అట్టి అధికారం ఇచ్చింది. ఈచేతలో జరుగుతూవున్న ఇప్పు రెన్న వ్యాపారం సంవత్సరంలో వారీచేయబడ్డ పాటనీ లన్నిటికీ ఇండియాలో ఆముఖంలోవున్న వ్యాపారాచారం వర్తిస్తుంది. వాటినిగురించి వచ్చేతరువు లన్నిటిని ఇండి యను కోర్టులలో విచారించవచ్చును. (మి-ర-ర)

ఇదివరకు మన ఇప్పురెన్న వ్యాపారాలలోవున్న లోపాలను గూడెం సంతర్కరవు సవరణచట్టం చాలా వరకు తీర్చింది కూడా. ఇండానికి ఈ ప్రధానావరణం చాలును. ఇంకా సవరణ కొరతనివ లోపాలు అతేకం వున్నాయనీ, ఈ సవరణచట్టం లాభం చేత ప్యాసు చేయబడ్డదిగాని ఇప్పురెన్న వ్యాపారాలలో అనుభవం వున్నవారిచేత ప్యాసుచేయబడ్డది కాదనీ, అందుచేత ఇప్పురెన్న వ్యాపారస్థుల కష్టపరస్థాయి ఈ చట్టం ప్రకారంగా గుర్తించలేదనీ కంపెనీ ఊహించుకోవచ్చును. వారు యాపించే కొన్ని లోపాలను అందుకు సమాధానాలు ఇదివరకే కొంతవరకు చెప్పి వున్నాను. వారు యాచే మరొకలోపం ఏమనగా:-

౨౬-వ సెక్షన్ ప్రకారం ఇప్పురెన్న కంపెనీల ఆదాయంలో నూటికి ౫౫ వంతులు గవర్నమెంటువారి పత్రాలలోను వారీచే ఆదాయంపబడ్డ సెహ్యూరిటీల లోను వుంచాలని ప్రావీవున్నామనగా! వాటిమీద సాలుకు దామాషాయని నూటికి ౨౫ కంటే ఎక్కువ వడ్డీ గిట్టుటలేదు. మహాఎక్కువగా వస్తే ౪౫ చాలు కష్టం. కాని ఇప్పుటి ప్రీమియంశేట్లు చాలావరకు, కంపెనీ శేట్టులకులమీద నూటికి ౪, ౫ రూపాయల వరకూ వడ్డీ వస్తుందన్న అంచనామీద నిర్ణయించబడ్డది చాలా కంపెనీలు నూటికి ౬ రూపాయల వరకూ వడ్డీ సంపాదిస్తూవుండేవి. కాని ఇకముందు ఈ ఆదాయం తగ్గిపోకతప్పదు; నూటికి ౩, ౪ రూపాయల కన్న ఎక్కువవడ్డీ రావడం కష్టం. కాబట్టి ఇప్పురెన్నకంపె నీలు ఇకముందు తమ ప్రీమియంశేట్లను హెచ్చించు కోవలసి ఉంటుంది. కంపెనీలు ఇన్నాన్సూ పెద్దపెద్ద కమిషన్లు, ముదరాలు ఆశ్రమాని వ్యాపారం సంపా దిస్తూ వుండేవి. ఇకమీద అది సాగదు. అది ఇకముందు నమ్మకమైన వ్యాపారం సంపాదించడం

కోసం ప్రయత్నించవలసి వుంటుందిగాని పెద్దవ్యాపా రంకోసం కాదు. పెద్దకంపెనీలు తమ ప్రీమియంశేట్లను ఇదివరకే హెచ్చిస్తున్నాయి. చిన్నచిన్నదా ఇకముందు అట్లా చెయ్యకతప్పదు. ప్రీమియంశేట్లను హెచ్చించడం, బోనస్సులు, కమిషనును తగ్గించడం, వ్యాపారం వృద్ధిచేయవలసిన ఇవశ్యకార్థము, కెక్రటివీలకు ప్రయాణం భత్యంవల్లైనా చేరుకుంటూ ఇయ్యకపోవడం, నమ్మకమైన వ్యాపారంకోసం అసలు వ్యాపారం చేంపు కోవడం, ఇవి ఇకముందు మన ఇప్పురెన్న కంపెనీలు అవలంబించ వలసిన పద్ధతులు. అవి అట్లా చేస్తాయా? చేస్తే వ్యాపారం వస్తుందా? పోటీలకాగ గలవా? ఈ ప్రశ్నలకు జవాబు ముందుముందు అవధికంపొందజే రెదాయాలి.

ఇక కంపెనీ ఖర్చుల విషయంలో, వైద్యపరీక్షను కొంతవరకు తగ్గించవచ్చునని అనుకుంటున్నాను. తంకు మూడేళ్లకు మించని స్వల్పకాలానికి, యాగంంం, యాగంంంలకు మించని స్వల్పమొత్తాలకు, తగిన బాగ తలపైర వైద్యపరీక్ష అవసరంలేకుండా పోలీసుల వారీచేయవచ్చునా అన్నది అలోచించకగ్గ విషయం.

సవరణచట్టం అమలులోకి వచ్చింది. దానిలో వున్న లోపాలను గురించి ఇప్పుడు ఆలోచించడం గతజలసేతుంధనం అవుతుంది. ఉన్న చట్టంలో పరి పుచ్చుకొని, అందులోఉన్న ఇబ్బందులను ఏకోవిధంగా పాధింపవలసినపూచీ ఇప్పురెన్న వ్యాపారస్థులది. మన కాగడవలతో పనిలేదు. ఇంతవరకూ మనఇప్పురెన్న వ్యాపారం ఏకో వొక్క జీవిత భీమా పద్ధతిమీద మాత్రమే కొంతమట్టుకు ఆభివృద్ధి అయింది. ఆవక్క పద్ధతిలో కొన్ని కంపెనీలు తమ వ్యాపారం చాలా ఆభి వృద్ధి చేసుకొంటున్నాయి. కాని ఇప్పురెన్నయొక్క ఉద్దేశ్యం ఏమిటి? వ్యక్తు లాధనా? దేశాభివృద్ధియా? ఏకో కొద్దిమంది లాభాలతో సంతోషించి ఊరుకో వడమా? ఇప్పురెన్న పైకం దేశంయొక్క ఆర్థిక పారిశ్రామిక ఆభివృద్ధికి తోడ్పడాలిగాని కంపెనీ ప్రాప్రయటర్లు, కంపెనీనుంచి ఆస్తులు పుచ్చుకొనే తాపాతుగల భాగ్యంతుల, ఇళ్లలో పెళ్లిఖర్చులకోసం, ఎల్లెళ్ల ఖర్చులకోసం, ఉంపును

కత్తెలకోసం, కోట్ల వ్యాజ్యాలకోసం పెట్టుబడులకింద ఉపయోగపడగూడదు. అవగా ఇస్కొనెస్సు వ్యాపారం దేశంవరం కావాలి గాని కొద్దిమంది వాటాదార్ల పరమై యుండగూడదు. అంతటి పుణ్యకాలం ఇంతలో వస్తుందని అనుకోదానికి వీలేదుగాని అందుకు దారితీసే వేయి కాళ్లపక్షులనికీ ఈచట్టం మొదటి పోషానముని చెప్పవచ్చును.

ఇప్పుడు మనం ఆలోచించవలసిన ముఖ్య విషయం మరొకటి కలదు. మనప్రజలలో నూటికి ముప్పాతికమంది వ్యవసాయదారులు. వారి కష్టనష్టాలను దార్శిన్యబాధను తొలగించడానికి ఇస్కొనెస్సు ఎంత వరకు తోడ్పడగలదో ఎవరూ ఆలోచించినట్లగువారు. ఇది ఎంతో కోచిసియమైన విషయంకదా! పశ్చిమ దేశాలలో ప్రజల ఆవసరాలను బట్టి ఇస్కొనెస్సు ఎన్నో విధాల అభివృద్ధి ఆవుతోందో గూడండి! ఇంట్లో చెండి పామాను రక్షణకు భీమా, ప్రయాణాలలో పెట్టె, పడుపులు వస్త్రాల భీమా, రికార్డుకొరితాల సంరక్షణకు భీమా, వాళం చెవుల రైల్వవస్త్రా పీజనటిక్స్ రక్షణ భీమా, కుక్కలు, చిలకలు వస్త్రా పెంపుకు జంతువుల భీమా, వాట్సకత్తెల అవయవాలు భీమా, గాయకురాలి గాత్రం భీమా - ఈవిధంగా ఉన్నాయి. మన గ్రామాలలోవుండే ప్రజల ఇబ్బందులు, కష్టనష్టాలు మనదృష్టిలో ఆమాత్రం విలవ కలగకపోవడం ఎంత విచారకరమైనదంటే! అది వ్యవసాయదారుల అభివృద్ధియెడల సునీర్దేశ్యం, అజ్ఞానం మాపుకుంది. ఇందులో చాలా చిక్కులున్నవంటు నిజమే. పశ్చిమ దేశాలలో వ్యవసాయభీమా ఇంతవరకు అభివృద్ధి కాని వంటు నిజమే. కాని ఇస్కొనెస్సును వారికి కావలసిన పద్ధతులలో వారు అభివృద్ధి చేసుకున్నారు; మనకు ఆవసరంవున్న పద్ధతులలో అభివృద్ధి చేసుకోవలసిన విధి మనది చేదు పశ్చిమదేశాలలో ప్రధుత్వాలు లేను ప్రజల అభివృద్ధికోసం ఎన్నో మహత్కార్యాలను సాధిస్తూన్నాయి. సోవియటు రష్యలో పొడిపంటలకోసం ఎడాగులలోనుంచి మంచినీటిని తవ్వెత్తుతున్నారు. ప్రభుత్వమే తలచుకుంటే ప్రజల కేపని సాధించవారు ?

మన వ్యవసాయదారునికి కావలసిన ఇస్కొనెస్సు సంరక్షణ ఒక్కవిధం గా వుండదు. (1) ఇల్లు, ధాన్యపు కొట్టు, గడ్డిపాము, పనియట్లు వస్త్రా భీమా (2) పశువులభీమా (3) పంటల భీమా. ఈమూడు విధాలా రైతుల కష్టనష్టాలు తొలగినవాడు అతడి అప్పల బాధా, ఆకలి బాధా, కరువులబాధా చాలామట్టుకు తీరిపోతాయి.

వీటేటా వేదంకులలో ఎన్నో పూర్ణ "వరక రామ ప్రీతి" అయిపోయి ప్రతిపూర్ణోను కేలకొద్ది రూపాయలు వస్తుంరావడం మనం ఎరుగదుము. అన్నిభయంతో సమానమైనది వరదలభయం. పశ్చిమదేశాలలో పశువుల భీమా అంతగా అభివృద్ధి చెందినట్లు అగుపడు గాని అక్కడ పరిస్థితుల కది అంత ముఖ్యమైన వ్యాపారం కాదుకా బట్టి వారు దానిని విరివిగా అభివృద్ధి చేసుకోలేదు. మనదేశంలో కొంతకాలంకింది పశువులభీమా కంపెనీ వుండేది. కేవేఎంఐలు సరిగా జరిగ్క అది అంతరించిందిగాని పల్లెటూళ్లలో దాని కేంద్ర ప్రాత్యసాం రావడం చే వెలుగుదును.

ఉదాహరణార్థం పంటలభీమావిషయం ఆలోచిద్దాము. అతివృష్టి, అసాధ్యుష్టి, వరదలు, వస్త్రా కారణాలవల్ల పంటలు చెడిపోయినప్పుడు రైతు కూలి పోకుండా సంరక్షణ యంత్యం ఏర్పడి దేశ్యం. పంటలు ప్రతియేడూ ఎల్లావున్నా, సరెల్లా వున్నా, యెకరాని కింత కనీసం ఆదాయం చొప్పున రైతుకు గారంటి ఇయ్యడం ఆవుసరం. కనీసం ఆదాయాన్ని, కనీసం పంటను నిర్ణయించడం ఎట్లా? ఒక్కొక్క పొలాన్ని ఎంతమొత్తాని ఇన్నాగురు చేయవచ్చును? ఒక్కొక్క వ్రదేశంలో ఒక్కొక్క పంటకు స్ర్మయియ్యలేటను నిర్ణయించడం ఏవిధంగా? ఈ విషయాలను తిరివి చూచినకొద్ది సందేహలే ఆవుతాయి. ఇదివరకు ఆఫాలంలో పండివపంటను, గవర్న మెంటు లెక్కలను, ఆధారంగా చేసుకొని దామాషాయి అంకెను ఇందుమించు సరిగా లేవువచ్చు ననుకుంటాను. పొలంలో పండి దామాషాయి పంటకంటే పంటల ఇస్కొనెస్సు గారంటి మొత్తం చాలాతక్కువగా వుంటే మోపాలు చాలా వరకు తగ్గుతాయి.

వ్యవసాయపుభీమాలో వున్న అసలుదిక్కు అది గాదు. రైతుయొక్క కష్టపట్టాలు ఎప్పుడెప్పుడు వస్తాయో ఎంతమట్టుకు వస్తాయో కొంతసరికైనా ముందుగా ఉజ్జాయింపుగా తెలుసుకొని వసింపుగట్టడం అపార్యంగా వుంది. అంత యాద్యుచ్చికంగా వచ్చే పట్టాలను పూర్వసింహాసనం ఎంతమొత్తానికి ఇవ్వురు చెయ్యాలి? ఏరేటున ప్రేమయం వహించెయ్యాలి? ఇది చాలా చిక్కుప్రశ్నలు. ఒక్కొక్కదేడు అనా వ్యష్టిలో, కళవులో, వరదలలో, అంటుబాధ్యాలలో, గాలిపాటు తెచ్చుల్లో కటంబాలకు కటంబాలు, పూళ్లకు పూళ్లు, మండలకు మండల వాళనమవుతూ వుంటాయి. అప్పుడెక్కడి విస్తీర్ణాన్ని గాని నిలవన గాని మదింపుగట్టడానికి తోన ఆధారరైవా దొరకడం కష్టం అవుతుంది. అటువంటిప్పుడు భీమాకోట్లు చాలావరకు ఉపావహించిన ఆధారపడివుంటాయి. కట్టు మరీ ఎక్కువగా ఉంటే భీమా రైతుకు అందపాటులో వుండదు; మరీ తక్కువగా ఉంటే కంకెకి వ్యవసముంది.

మైసూరు గవర్నమెంటువా రీతద్య కుమిష యమై కొంత పరిశోధన చేసేట్లు తెలుస్తుంది. మన వ్యవసాయం ముఖ్యంగా కర్షాధారం గాబట్టి పంటల భీమాను కర్షభీమాగా మరీస్తే మునుంటుంది చాలి ప్రత్యేకపరిశోధకడు సక్రియంచాడట! అనగా ఒక ప్రదేశంలో కర్షాల, ఒకదేడు, ఫలానాదేటి ఇన్ని అంగుళాలకన్న తగ్గిపోతే రైతుకు మనరా ఇయ్యవం, అన్నమాట- అయితే రైతు పట్టలన్నీటి అనావ్యష్టి వక్కలే కారణంకాదు. ఈ కలికాలంలో కర్షపాతం పూరి కోవిధంగాను పొలాని కోకవిధంగాను వుంటుంది. దానిని కొలవడం, ఎట్లా? సకాలంలో సంజ వాటక పోతే కర్షాలు మరీ ఏమిటాధం? మొత్తమీద కర్షంకెళ్ళి కాకులకెళ్ళవంటిది.

ఎన్నోచిక్క అన్నప్పటికీ వ్యవసాయభీమా దుస్సాధ్యమైన సమస్య కాదు; మమ్మటికీ గాదు.

ఇంటియలుబాంకువారు మరుమూలల వున్న పట్టే టూల్లో కూడా వేసంగలలో, లక్షలాది ధాన్యపుకొట్లను అన్నప్రమాదాలకు ఇవ్వురుచేస్తున్నారు. అక్కడక్కడ ఒకటిరెండు పొరపాట్లు జరిగితే జరగవచ్చును గాని మొత్తమీద ఆ పద్ధతి చాలా జయశ్రధంగా నడు ప్పొంది. పట్నాలలో చిన్న చిన్న సాహుకారు కొట్లలో అన్నప్రమాదాలకు భీమా, మరుమూల పూళ్లలో మైతము తీవరింభీమా, మోటూరిభీమా వగైరాలు కూడా జయ శ్రధంగానే జరుగుతున్నాయి.

అయితే, మనరైతులు అజ్ఞానలు; మోసాలకు అబద్ధాలకు వెళ్ళిపోతారు; వారికి కాస్తోజ్ఞానం లేదు! ఇటువంటి పొరకాలపు అన్యమెట్లు ఎన్నో మనం చింటాచు- అని అన్నీ వర్ణనంగని వెంకయ్యలు చెప్పే జవాబులు. ఇ దులో అసలు రహస్యం ఏమిటనగా :-

మన ఇన్సూరన్సు కంపెనీలో చాలావాటికి పూర్వకాలపు పద్ధతులమీద ఇంకా కొద్దిగానో కొత్త గానో వ్యాపారం దొరుకుతోంది. అట్లా దొరికినంత కాలం అది పట్టటూళ్లవంకకు వెళ్లవు. కొత్తసంధాలు తొక్కవు. ఎవరైనా అడిగితే 'మాకు అనభవం చాలదు' అని జవాబు చెప్పతాయి. కాబట్టి గవర్న మెంటు ఒకకమిటీని నియమించి, పని ప్రారంభించడం కోసం కొన్ని పంథాలు ఏర్పాటు చేసకొని, వ్యవ సాయభీమాను పెద్దఇన్సూరన్సు కంపెనీచేత చేకంబో ఒక్కడక్కడ అవలలో పెట్టించాలి. మొదటి పదేళ్ల లో వాటికి వచ్చే షేర్లనికీ గవర్నమెంటే పూచీపదాలి. ఈవిధంగా క్రమక్రమంగా పని సాగిస్తే పది,పదిహేను ఏళ్లలో ఈమధ్యను పూర్తిగా సాధించవచ్చును. అట్లా చేయవంటికాలం ఈమధ్యగా, చిక్కులూ, అనూ వాటూ, భయాలూ యధాప్రకారంగానే వుంటాయి.

ప్రజల తేనున్న గమనించని రాజర్కమ, పన్నులు సమాలచేసకొనే సంస్థ, అని అనివించుకుంటుంద గాని ప్రభుత్వం అనివించుకోదు.

పుస్తక సమీక్ష

బ్రహ్మసూత్రములు

[త్రిభాష్యులఘటికా తాత్పర్య సహితము.
గ్రంథకర్త:— భిషగిరి సంపెరుమాళ్లుగారు ఓ.
వీ. యల్. టి. ప్రదురణకర్త: రంగా అండు
కంపెనీ; ఏలూరు, పశ్చిమగోదావరి జిల్లా.]

సాధారణరిద్యావంతులమీద అట్లా ఉండగా
ఉన్నతవిద్యుల పర్యవేదితవారికిగూడా పట్టు
కట్టలమీద మనస్సు పోతుంది కాని తాత్ప్రీయగ్రంథా
లంటేనూ, అందులోనూ వేదాంతానికి సంబంధించిన
బ్రహ్మసూత్రాలంటేనూ బాత్తుగా వచ్చును. అందులకు
కారణము వాటిలోగల గూఢార్థమే. లోకోపకారంగా
వుంటుంది ఏదకో నాటిమీద వ్యాఖ్యానాలు
వ్రాశారు. వారు పుస్తకము అభిప్రాయపారం అర్థం సమ
కూర్చుకొనటానికిగాను చేసిన ప్రయత్నాలమూలకంగా
అర్థాలు సరళాలు కావడానికిబహులు ముంతి గూఢా
లము అసలుకంటే మించిపోయినాయి. అందువలన
ఏటిని తలచుకోనేరగల్గునూడా అరుదైపోయినారు.
ఇప్పుడు ఈ సంపెరుమాళ్లుగారు వ్రాసిన బ్రహ్మసూత్ర
ముల లఘుటిప్రసిద్ధిలో ఇంతకడకున్న దీకలలోని భోర
ణిని మనీ వాచివివాదాలనూ, తర్కవికర్కాలనూ,
శంకాసమాధానాలనూ చొటివేయ అందరికీ తెలిసీ
లూను ముఖ్యకై లోలో అర్థాలనూ తాత్పర్యాలనూ
వ్రాసుకొంటూ పోయినారు. ఉలుసుచోకకు
పుస్తక మెత్తి చదువుకొనవోయినప్పటికీ రవంత పతి
చిన మూత్రాన ఇంకా ముందుకు పోని పోదా మని
సిక్కుందికాని రెండుమూడు వాక్యములు చదువగానే
అర్థంగాక పుస్తకం అవతల పాఠేయాలనే బుద్ధి వుట్టుదు.
త్రిమత సంస్థాపకాచార్యుల అభిప్రాయాలను సరళంగా
అవగాహన చేసుకోవచ్చు ఈ గ్రంథాన్ని చదివి.

దేశోద్ధారకులు భగవద్గీతావ్యాఖ్యానం వ్రాస్తూ
ప్రతి అధ్యాయం ఆరంభంలోనే ఫలానిశ్లోకం మొదలు
కొని ఫలానిశ్లోకంవరకూగల వస్తువు ఇదీ అని ఆ

యధ్యా మంతం వరకూ గల విషయాన్ని టూకీగా చ
దువద్దకు బోధపగస్తూ వచ్చినలాగే సంపెరుమాళ్లుగారు
మూడా ప్రతి అధ్యాయం, ప్రతిపాదం మొదట్లోనే
ఇన్నోమూత్రం మొదలుకొని ఇన్నోమూత్రం వరకూగల
సంగతి ఇది యని పాదాంతంవరకూ గల సూత్రాల
విషయం వివరించి తదనంతరమే సూత్రాల అర్థం
తాత్పర్యసహితంగా, పెక్కుచోట్ల ప్రతిపదాంతంలో
సూత్రాలను విశ్లేషిస్తూ పోయినారు. ఇంతే కాదు.
అక్కనిక్కడ 'మనా' అనే పేరుతో తమసొంత అభి
ప్రాయాలను వైతియ ప్రకటిస్తూ పోయినారు. ఎట్లా
గంటే కూర్చుంటు బ్రహ్మరిద్యాధికారం ఉన్నదా
లేదా యని తగవువచ్చిన అధికరణంలో సూత్రకారుని
భావం ముందు తెలియపరచి తరువాత "ఉపసయనసం
స్థారము కూర్చునికీ చేయగూడదని శ్రుతులలో లేదు.
సప్తకులలో" కూడ తృణభోజన ఏకాతి ర్నుచ సంస్థా
ర మర్హత" అని యుక్తుది. శ్రుత్యాధారములేని స్మృతికి
విలువలేదని విద్యజ్ఞపసమ్మతియు; గాన స్మృతికారకులు,
సూత్రకారులు కూర్చుంటు ఉపసయన సంస్కారము
నిషేధించి వారి సంకుచితహృదయమును వ్యక్తపరచిరి"
అనియు, రైక్వమచోరాజు విద్యకొరకు తనవద్దకు బరు
గెత్తికొని వచ్చిన బాపశ్రుతియునానిని "సూద్రా"యని
సంతోషించి బ్రహ్మరిద్య మపదేశించగా ఆ కూడకట్టా
నిక విపరీతార్థము లాగిన సూత్రకారుని బుద్ధినిశ్చలము
విమర్శించి చిట్టచివరకు "ఇట్టి సంకుచిత వాక్యములు
సప్తకులలో గనుపడవున్నవి. వానికి శ్రుతులలో వాధా
రములేదు. సూత్రకారు లీ విషయమును విమర్శింపకుం
డులు శోచనీయము" అనియు, గౌరముడు సత్యకామ
జాతాలిని సంకరుడిని ఎరిగియుండియు అతని సత్యసంస
తకు మెచ్చి బ్రాహ్మణు డని స్థిరపరచినమీద విద్య
మపదేశించెనని ఘమర్శించిన సూత్రకారుని విమర్శిస్తూ
"నేనెచ్చా విహరిణికి జన్మించిన సత్యకామడు బ్రాహ్మణు
డెట్లుఉన్నో తెలియదు. గౌతముడు జాతిని మాడక సత్య
సంధతను జూచి, అనగా "మణిగర్భ"లనే ముఖ్యముగా
సెంచె నని స్పష్ట మగుచుండ జూరినే ముఖ్యముగా

నెంచె నమట యొక్క హక్కుగా నున్నది. శ్రుశుల కాలమున జాతి ముఖ్యము కావనియు, "నూకర్మ"లే ముఖ్యమనియు, సత్యకామునికథనబట్టి కనుపడుచుండగా నూత్రకారులు స్పృశికారుల ననుసరించి వారిసంకుచిత పౌనదయమును వెలిబుచ్చిరి కాని శ్రుశుల జ్ఞానార్థమును వ్యక్తపరచరైరి" అనియు తమ పాత అభిప్రాయమును వెలిబరచిరి. ఈకాలముందలి సంఘసంస్కర్తల బ్రతి నిశ్చిత భిషాయములు మిక్కిలి యుపయుక్తములు. కాబట్టి ఈ గ్రంథము పవిత్రన, అధునాతనలకు గూడ పకనీయము.

దెవ్వి ఆక్ట్‌ఫోర్‌మేజులో 3౦౦ పేజీలకు పైగా ఉన్నప్పటికీ గ్రంథం వెల కేవలము రు ౦-౮-౦లు మాత్రమే. పండితులకు ఇందులో సగము వెలకే దొరకును.

బాలచంద్ర

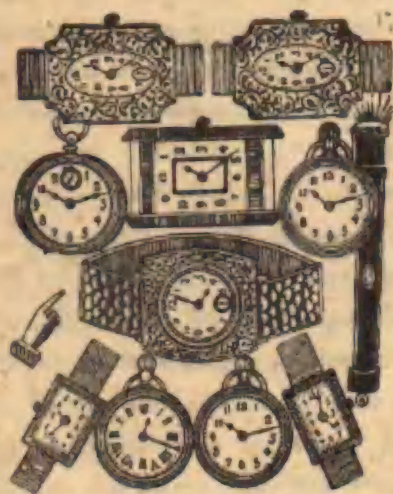
పల్నాటివీర చరిత్ర : నాలుగంకముల నాటకము గ్రంథకర్త : శ్రీకొటంరాజు సీతాపతి

గారు హిందీ ప్రచారకులు : నుటూరు. వెల: అర్ధరూపాయి.

పల్నాటివీర గాథ నొండు ఇరివృత్తము గావించు కొని గ్రంథకర్తగా రీనాటకమును రచించిరి. దీనిని చదువునపుడు రాజసానమున నొకప్పుడు వర్ణింప వీరవరులును, వీరాంగవలును తలపునకు వస్తారు.

మలినేవుడు మాచర్ల మండలాధిపతి. బ్రహ్మనాయుడు అతనిమంత్రి. నలగామరాజు మలినేవుని సవరి తల్లికొడుకు. నాయకురా లీతనిమంత్రిజే. ఇరుపక్షములందు ప్రధాన కర్తవ్యములు నెఱపువారు బ్రహ్మనాయుడును నాయకురాలును. తన యేలిక భాగమునకై నాయుడు శాంతియుత సమరము చేయగోరును. ఈతని ప్రవోధములు గాంధీశ్రీ ప్రవోధములను బోలనవి. నిమ్మజాతులకు దేవాలయప్రవేశము చేకుటనలెసి సర్వజాతులందు సమత్వము నెలకొనవలెనని యాతని యాశయము. నాయకురా లీ సంస్కరణమునకు ఘోరవిరోధిని. నలగామరాజును రక్షించి యామె మంత్రిజే కాపాలెను.

10 గడియారములు రు 3-10లు మాత్రమే

5 దెవ్వి గడియారములు, 4 దెవ్వి పాకెట్ గడియారములు ఒకటి నిజమైన—జర్మనీలో తయారై, 80 గంటల కొకపాటి లీగ మీయగలదియు, గట్టిదియు, చాలకాలము పనిచేయునదియు, సరియైనగంట చూపునదియు, వైన గడియారము. (12 సంవత్సరములవరకు పూర్తి) ఈగడియారములు ఐశోపానుండి ట్రాకుగ తెప్పింపబడినవి. ఈ తక్కువ ఖరీదుకు 10000 గడియారములు అమ్మకముచేయ తీర్మానించి యున్నాము. ఒక పెట్టు గడియారమునకు వెంటనే అద్దగుచేయుడు. ఈయదనును పోగట్టుకొనవచ్చు. ఈ గడియారములతో 14 కారెట్‌లోల్డుగోల్డు నిల్బుగల ఫ్రాం టెన్ పేసా, నిజమైన చలన కంటికోడు, అందమైన గుత్తిపుమాల మున్నగు

నవి ఉచితముగ నీయబడును. తృప్తిలేనిచో దెవ్వి వాపసు. పోకింగుతపాలాఖర్చు ప్రశ్నోగము.

GERMAN TRADING CO., (B. M. M.)

P. B. No. 27.

:

AMRITSAR, (India)

బ్రహ్మనాయని జంపించుటకై మంత్రిని కిరా
కుల నంపినది. వారు పట్టుబడిరి. గడ్డివంటెవలమిద
నుండి వారిని పోవునట్లు చేసియు, విషజలాలయ
ములో పోప్పించియు విషభక్త్యులై వెట్ట
మంకించియు, ప్రతిఫలముల జంపింప నామె యిత్నించి
నది. కాని ఆమె యత్నము లన్నియు విఫలము
లయ్యెను. వాయుని "సంకరమతము" నెదుర్కొనినది.

అట్లును శత్రువుల యాశయములయెడల సాను
భూతి జూపినాడని నలగామరా జాతని తరిమివేసివాడు.
కూతురు పేరించేది నిజమని ఆశయములనే ఉగ్గడించి
నది. బ్రహ్మనాయు డరణ్యమున వసించును నాటవికు
లను నాగరకుల జేయగఁగొనినాడు. బాలచంద్రుడు,
అలరాజు, మలిదేవుడు, అనతోను, కన్నమదాను, భీమ
నాయకుడు వనములో నాతనితో పెక్కుయిక్కట్టల
పాలబడిరి. "అపత్నమద్రమం దున్నవారికి మానవ
మాత్రుడగు ప్రతివాడును దోడ్పడక మానదు" అని
బ్రహ్మనాయుడు తనవ్యాదమునును సదాకచే లేజరిల్ల
జేసినాడు. చెంచులక, కోయ:ను చేరదీసి వారి
కస్త్రులిద్యాదులు కట్టివేసెను. దురాచారములు విడిచి
దైవద్యువార్థమై వచ్చిన "హలహాదిగల" మ దేవాల
యమందు ప్రవేశపెట్టించుట వానియాశయము. కన్న
మదా నీతని మాలచెంపుడకొడుకు. మాచి వీని మాదిగ
పెంపుకుమానుగు. మాచి మంచి విద్వాంసురాలు.
ఆలయప్రవేశసమయమున గలహము వాటిలెను. మాచి
తలకు పెద్దచెట్టు తగిలెను. దొడ్లవ్యయవలన వాలయప్రవే
శము గావించునని నాయునికొడుకు బాలచంద్రుడు
పట్టుపట్టినాడు. అట్టివిధానమును గర్హించు తండ్రిమా
టను పాటించక తనపట్టును నెగ్గించుకొనినాడు. కొంత
రాజ్య విమృశి సంధికొత్తకై మామకడకు అలరాజు
వచ్చినాడు. వానిప్రయత్నము విఫలమైనది. మంత్రిని
ప్రేరణవలన విముక్తమైన పూలగుత్తి సన్యాసపూర్వక
ముగ వాని కీయబడినది. దానిని వాసన జూయటచే
నాతడు మరణించినాడు. వానిప్రాణములు దీనివారిని
చంపుటకై బాలచంద్రుడు ప్రతిజ్ఞజేసినాడు. తండ్రిమా
టలను లెక్కచేయక కుడు కీతము తనప్రతిజ్ఞను పాలిం
చుకొనినాడు—నరసింహరాజును చంపినాడు. విదవ

అనుకొన్నదానికంటె

నావెండ్రుకల అందము ఎక్కువైనది.

నిత్యము కామినియా నూనె వాడినందున కలిగిన ఫలిత వే
ఇది.

యదార్థమైన సౌందర్యము...నిగనిగలాడు తై మె
రుగు...సహజముగావీర్చును వంపులు...మరియువెండ్రు
కల రంగు మీకు వాడే నూనెపై ఆధారపడియుండును.
పోషణకు, పెరుగుదలకు, రంగుకు అనుకూలించు
పదార్థము లుండి కామినియా నూనె మాత్రమే మీ
వెండ్రుకల అందమునకు దోడ్పడును.

కొద్దెరనూనె మొదలగు నూనెలలో మహావన
పదార్థములు, ఆ తైల మున్ననవాటిని చేర్చు లేదితర
నూనెలకు, కామినియా నూనెకు పోలిక ఏమాత్రము
లేదు. ఆ తైలచేర్చిన నూనెలవలన మీ వెండ్రుకలకు అను
కూల ఫలితముండదు. మీకు మిక్కిలి హాని కలుగును.

విలువగల వనమూలికలతో తయారైన కామినియా
నూనె (రిజిస్టర్డ్) మీ వెండ్రుకలకు తప్పక అనుకూల
ఫలితమును చేపూర్చును. ప్రస్తుతము దీనిని వాడుచుం శివ
లక్ష్మలకొందిమంగి కెట్టి అనుమాల ఫలితము కలిగినది.

భీమ సీసా గు 1/-; 3 సీసాలు గు 2-10-0.
వి. పి. చార్జి ప్రత్యేకము. మాడు కాసులు స్టాంప్
పంపినవారికి సాంత్విత ఉచితము.

ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్ అండ్ కెమికల్
కంపెనీ, బాంబాయి 2.

పోవడలతో గలసి, కొమ్మరాజు చితిలో చుట్టకొనాడు. బాలచంద్రుని ఆర్థాంగి మాంచాలమాడ చితిలో ప్రవేశించినది. అంతకుమున్నే పెనిమిటికడకుతో చేరించేరి సహగమనము గావించినది. ఈ రెండుదాంపత్యములను గంభీరతగాను చక్కగ చిత్రించిరి. బాలచంద్రుని బ్రాహ్మణస్వే హితుడైన అనంతో, మాంచాల ఎంత వారిచినను వివేక, యుద్ధాభియుభుడై, విరుద్ధకాసనమును విలోకించి తనను ప్రకటించు త్రెంచుకొనినాడు. ఈకర్ణము బాలచంద్రుని మఱితో యుద్ధంబైనది. బ్రహ్మకాయుడుతనయొని దౌర్జన్యమును గర్హించినాడు. అన్నివేళలందు కాంతిమంత్రమునే పునశ్చరణము గావించినాడు. ఈతని మానోత్కలముకడన నాయకురారి హృదయమందును, నలగామరాజు హృదయమందును చక్కని పరివర్తనము తలయొత్తను. ఈదకు బ్రహ్మకాయునియదాదాకములే విజయపొందియును ప్రాగించినది. గంభీరము గంభీరభావబంధుర మై యున్నది. గంభీరము బాలచంద్రునిచేరుతో గాక బ్రహ్మకాయుని పూత నామముతో నొప్పువలసినది.

ఇందు విశేషముగ గద్యమే వాడబడుట ముదానము. హృదయము నలరించుచున్న లిందు గలవు. మాడుడు: (౧) "నీవు నన్నుకాడ చురపిల్లెడి చంద్రిచాతకరని మార్గరజాకాంక్షి యగు కమలినని తెలిసికొనజాలకుంటి" "

చాతక యకుటకంబై చకోర మనవలసినది. చాతకము వానకొయిలగదా!

(౨) నీవు నామనోమీనమునకు జలాశయమవు."

(౩) "నీసన్నిధానమున నే ననురసాఖ్యము జారగొనుచున్నాను."

(౪) నీమహోన్నత సౌందర్యమరీచికచే ముగ్ధుడనై పరకనుడి ననుచున్నాను" మున్నునవది.

గంభీరము ఆంధ్రమహాజనుల ఆదరము నంద గలదు.

దొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తి

రాజమోహన హేరాయలు

శ్రీమయిన కునాపనగల తల నూనె. మెదడుకు చల్లదనమును కలిగించి పెంట్లకులను అభివృద్ధి చేయుటలో అత్యుత్తమ మయినది.

తలపోటు, మాడుపోటు, శోనీ, వేడిమి, మండు మొదలగువాటిని పోగొట్టి కన్నులకు చలన నొసంగి పెంట్లకులను మృదువుపరచి, నల్లగా పెండుటలో అత్యుత్తమ మయినది.

ప్రీతిలకు ఆనందమును కలుగజేయును.
 నీసా 1-౧ రు. ౦-12-౦ ౨ నీసాయి రు. 4-4-౦
 ఛాపీక ప్రశ్నోకము.

పి. శి. ఏ. అందు కంపెని,
 ఆయుర్వేదసమాజం,
 పెరిచేపి, నల్లూరుజిల్లా.

వేటూరి - సుందరకావ్యి గారి

సర్వ సుందరసము

సర్వవివామహములకుసంజెవి

గుణముప్రత్యక్షము
 అనుభవసిద్ధము. ఇదెట్లెన్ను
 అవసరంలేదు. ఎటువంటిసవా
 మేవాలనైనాకు రుర్యసు
 ఓంమారు5-

అర్చనసాయనశాల, ముక్త్యల

ప్రఖ్యాతి పురుషులు

లలిక

అనేకమంది ప్రఖ్యాతి పురుషులు తాము జీవించి యున్నంత కాలము లేన గౌరవ మర్యాదలను పొందుట లేదనే విషయము జగద్విదితమే. చరిత్రయందు కూడ దీని విషయమై అనేక చుట్టాంకరములు కలవు.

జస్మర్, కాక్, పాస్టర్ మున్నగువారు తాము కనిపెట్టిన విషయముల ప్రాముఖ్యతను ప్రపంచమునకొంగింపక మునుపు తమ సమకాలికులతో పోరాటము సలిపిరి. వీరింత వని చేసియుండకపోయినచో మానవులు అనేక బాధలకు లోను కావలయుండెడిది.

హ్యూగ్రి ఖిలుంబుము ఇందులకు మరొక తార్కాణము. తమ గొప్పతనమును ప్రజలకు చాటుటకై వీరిద్దరు ప్రపంచమునందు అనేకమంది అధికారులతో పోరాటము సలిపియుండిరి. వీరి హ్యూగ్రిగారి విషయము మాత్రము అట్లుకాదు. తమ పరిశోధనాధికతమును తాము జీవించి యుండగానే అనభివంప గలిగిన శాస్త్రజ్ఞులు భయము, సుఖజీవులు.

మానవజాతికి సర్ రోనాల్డ్ రాస్, సర్ పాట్రిక్ మాన్లస్ గార్లు నిరుపమానమైన యొనర్చియుండిరి. మలేసియా దోమవలన మలేరియా జ్వరము వ్యాపించు నని వారు తెలియపరచిరి. మరియు ఉష్ణప్రదేశములలో లక్షలకొలది ప్రజలు ప్రతిసంవత్సరము మలేరియా జబ్బు వలన బాధపడుచున్నారని కూడ వారు ఋణాత్మకరచియున్నారు. క్షయి కాస్త్రపరిశోధకులకు లావిరాస్ గారు మలేరియా జ్వరమును గూర్చి కనిపెట్టిరి.

మలేరియా ప్రజలముగానుండు ఋణాత్మకనందు మలేరియా తగులకొందుటకు దినమునకు 6 గ్రాములు క్విన్లైను సేరింపవలసియున్నదనియు, మలేరియా ప్రజలముగా నన్న దినములలో 6 నుండి 7 దినములవరకు దినమునకు 15 మొదలు 20 గ్రాములు క్విన్లైను సేవించుట యంతమనియు బాతిసమితి మలేరియా కమిషన్ వారు సూచన వొసగిరి. క్విన్లైను సేవించుట నిరపాయకరమైనదనియు, దీనిని సేవించు విషయమై అంతగా చైద్యుల సలహాకూడ అదపరము లేదనియు, 1988-90 లో బాతి చేయబడిన నివేదికయందు 124-వ పేజీలో మలేరియా కమిషన్ వారు గూర్చించియుండిరి.

గ్రంథకర్త: శ్రీ రాముల సచ్చిదానందశాస్త్రి గారు. ప్రకాశకులు: సావిత్రి గ్రంథమండలి. పూర్ణానందంపేట, తెలంగాణ, కల దు 1-9-91.

గ్రంథము సవారత భర్తృత్వమునకు సంబంధించినది. పరార్థజీవితము మానవుని పరమావధి యని గ్రంథకర్తగారి యభిప్రాయము. రాజకీయరంగములందు దలచె త్రుహించుముత్యంపొందరమునకు వీరు విముఖులు. ఈ యభిప్రాయము నామోదించువారు కొందఱు రాజకీయప్రముఖులందు గలరు. మరెవరునకును రాజకీయములకు ముడిపెట్టరాదని వీరి యుద్దేశము. సర్వమతములకును, సమస్తజీవితమునకును సంబంధించిన ఉత్కృష్టతయములు కలవు. వీనినండి రాజకీయములను వేరుచేసిన యెడల నవి పంజీలమయము లగును. ఒక్కొక్కమతమునకు సంబంధించిన ఆచారములు కొన్ని కలవు. ఇవి యత్యధారములు కానంతదవక పొలకులతోక్యమునకు తలలాడ్డరాదు. ఈయంశమును రాజకీయజేత్ర లందఱు తెలుంగుచురు. ముఖ్యము క్రైస్తవ మతాచారములను స్పృశించుట కే కాసవనునకు వీరలలో సాహసము కలుగలేదు. పౌరయస్యసంస్కరణమునకు సంబంధించిన విషయములు కాసవనువలన నివృత్తిలసేరవు. కాని కాసవ మనన సంతోగా నులికపడనక్కఱలే డనిన సంపూర్ణవిషయపరిశీలనవైశల్యతన నవి దలమాపవచ్చునని యూహింపకెల్లను. కాని న్యాయసమ్మతిమో న్యాయసమ్మతముకాదో యని విమర్శింపక యెదుటి యభిప్రాయమును మట్టుపెట్టదలచుట న్యాయము కాదు. గ్రంథకర్తగారు తమయభిప్రాయములను స్పష్టముగా, దీక్షనకుగాని మోమోలుచునకుగాని తా వొసగక, తెలిపిరి. పాశ్చాత్యవాగ్దళకవలన చేటు వాటిలినదని చెప్పిరి. సంఘపరిశీలకులను గమనించి వీరియభిప్రాయము సత్యదురము కాదని గ్రహించువారితోనే లుంగురు.

మతమునుసంబంధించిన వీరియుద్దేశము తెల్లరకును సమ్మతములు కాకపోయినను వీరిపాపిత్యాశయము తెల్లరయోమోదము వందజాలు ననుట నిస్సంశయము.

గ్రంథము గంభీర భావబంధురమై యున్నది. చూడుడు:

"నీ, మాటివ మాటిని మరలులు యంగులు
వేదములో మాటునే విలయమైన

...

ధర్మవీణలు దగ్గ మగునె?

...

శమదమనంపై ని సమయగలదె?

...

పరమపాతివ్రత్యము వెడలె" (పుట. ౨౧)

"కలకలవేదవాదములు గ్రామయమందగ...

...

మహోజ్వలత్వతీ

తిలకము లంపె నీధరత దేశము

ధర్మము వీడియుండునె?" (పుట. ౬౩)

"ఈధరతోర్వీణి ధర్మవార్మిధుల
బూద్యక శక్యమే—యేరికిన్" (పుట. ౮౧)

గ్రంథమందలి శైలి సాంద్ర్యసందీప్తమై, కడుం

గడు పృథ్వీమై యెన్నది. చూడుడు :

"సరసిజవిభాసరంబగు సరసివోలె
యోవనోజ్జ్వలయై యింతి యలరు నవురన్"
(పుట. ౯౦)

"కన్నుల కన్నుతాంతురేఖయయి
నోముఫలంబగు ముద్దుపట్టి" (పుట. ౪౮)

"సుందరవసంబు గాత్రజలదంబున
నొప్ప మెఱుంగుగాక" (పుట. ౯౬)

"మలయజగంధములో వకుళమాలల
తావులు విస్తరిల్ల" (పుట. ౯౮)

"విమళు లెడలింప ధర్మబాణ వెడలగలదె?
కొల్పినే మంచుకొండను గాదుదెచ్చు"
(పుట. 3౪)

"శిశు మాకుల రాల్చిన జెన్నుమీటి
యలరు బొంపంబులును జెల్ల నలముకొనవె?"

"ప్రేమరాజ్యమునకు పతాక -
అందరాజ్యమునకు సింహాసనము."

32 సం॥ల వ్రతంసనీయమైన నేష

ఈవ్యవధిలో నేషనల్ ప్రజంసనీయమైన నేషనల్ ప్రభాతిగాంచినది. మితవ్యయముతోను, ఎక్కువ బాగైతితోను కార్యనిర్వహణము పొంది చోట సంస్థ వృద్ధిలోనికి వచ్చినది.

క్రమక్రమాభివృద్ధియే నేషనల్ విజయమునకు మూల కారణము. శ్రేయముల పరిష్కారమువలనను, బాధ్యతను గుర్తించి సక్రమ కార్యనిర్వహణము చేయటవలనను ఈసంస్థ పలుకుబడి పెరిగినది.

మొత్తము ఆస్తులు రు. 3,40,00,000 మించినది.

కెల్లించిన శ్రేయములు రు. 2,30,00,000.

నేషనల్ ఇన్ఫర్మేషన్ కంపెనీ, లిమిటెడ్.
(హెడ్ ఆఫీసు: కలకత్త)

బ్రాంచి ఆఫీసు:

నేషనల్ ఇన్ఫర్మేషన్ కంపెనీ, లిమిటెడ్,
ఎస్టేబ్లిష్మెంట్, మదరాసు.

సబ్ ఆఫీసు: సబ్ ఆఫీసు:

171, న్యూస్ట్రీట్, దేవంగ బ్యాంకువీధికిగల్పు,
మద్రాసు. కౌన్సిలర్స్, బెంగళూరు.

ముఖ్య గమనింపు

స్త్రీల సమస్త వ్యాధులను

నిర్మూలించి

సుపుత్రులను కలిగించి

ధన్యతనొందించును.

ఒక నెలకు సుమారు తులు రు 3-0-0

డాక్టర్

(శివాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి

బెజవాడ.

401

గ్రంథము సహృదయుల అవరామరాగముల వందలకు.

జొన్న లగద్ద సత్యనారాయణమూర్తి.

ఘోషయాత్ర

కర్త : మల్కాల జయరామయ్యగారు, రాజ మహేంద్రవరము, చెల ఒకరూపాయి.

ఈనాటకములోని కథపు (plot) భారతా రణ్యపర్వమునుండి గ్రహింపబడినది. అరణ్యవాసశ్లేశ మనభేదించుచున్న పాండుకుమారులను ఆత్మవైభవప్రకటన ముచే భంగపరుపబోయి దుశ్యోధనుడు భార్యామిత్రాదులతోగూడ గంధర్వులచే భంగపడుట ఇందలి కథాంశము.

కవి మామూలు తప్పకుండ నారదపాత్రతో నాటకమును ప్రారంభించినాడు. వారడుడు మొదట ద్వైతవనమునున్న పాండవులను సందర్శించి వారిసందేశమును దుశ్యోధనుడులదగ్గకు గొనిపోయినాడు. ఈ ఘట్టమును కవి కృష్ణరాయభారమును మనస్సులో నుంచుకొని రచించినట్లు బాగుగా తెలియుచున్నది. ధర్మరాజసమక్షమున కృష్ణునికి బదు లీనాటకములో నారదుడు భీమాదులను ప్రేరేపించి ప్రల్లభము లాడించి నాడు. మరల కారవసభలో భీష్ముడును పాండవులను మురించుట, కర్ణకలహము, దుశ్యోధనవాదులు సభనుండి లేచిపోయి పన్నాగము పన్నుట, అంతమున దుశ్యోధన పరాభవము—రాయభారము ననుసరించి యున్నవి. ఇందు ద్రౌపది చెప్పిన 'పుట్టితి రాజవంశమున భూరి బలాఘ్ని లనంబకు వీరి నేవురం బట్టితి...' అనవద్యము రాయభారసందర్భములో ద్రౌపది కృష్ణునితోఁ జెప్పిన 'వరమున బుట్టితికో భరతవంశము జొచ్చితి...' (ఉద్యోగ క ప.) అనవద్యమును తోచియున్నది. పద్యముల రచించుటలో కవి శ్రుతిరచితవేంకటకవుల ననుసరించివాడు. వారి పాండవోద్యోగమువలె స్వీయనాటకమును రచించుట కవియుద్దేశ్యముకాబోలు. మహాకవు లనుసరణి యులు కదా!

నాటకములోని సంభాషణలు గ్రాంథికభాషలో నున్నను వ్యావహారికసాహిత్యముగా నున్నవి. 'ఆహ

ఏమి చేదాంరేమండీ' వంటి వాక్యములు వ్యావహారి కములో మాన్యునట్లు తెలివజాలవు. కవియైనను పూర్వ పద్యములను 'దు నీ' తప్పకుండ ననుసరించువాడు కాదు. 'అవ్వటచ్చుట నఖండయితి నాడుటయు వర్ణయితి యందు స్వతంత్రించుటయు తలపెట్టించినది. రసపోషణా గ్గమై కొన్ని పద్యములయందు నూతనమార్గ మవలంబించితిమని తానే లీకగా వ్రాసినాడు. 'కోజలు' వంటి అన్యవేశ్యపద్యములను నాడుటకు కవి నెనుదీయలేదు. లోకవ్యవహారమునందు సామెతలు సందర్శించిత యుగా నాడబడినవి. ఇందులో కొన్ని 'గాలిలో మేడలు కట్టుట' (Building castles in the air), 'రాజసిధి నిభరాజ మేగుచునుండ నుక్క మొటివిన నేమి లెక్క నేయు' (Dogs bark as the caravan goes) వంటి సామెత లొంగువాఙ్మయమునుండియు గ్రహింపబడినవి.

నాటక ప్రభుభాగములో పద్యము లెక్కు వగా నున్నవి. నటకులు అడుగడుగునకు పద్యములు చదువుచుండినచో రసవంతముగా నుండదు. అసాధారణ భావప్రచర్యనుండి పద్యములను వాడి తక్కిన చోట్ల వచనము నుపయోగించిన మంచిది. ఈ కవికి చక్కని భారాశుద్ధి యుటచేడితి. పద్యములలో తొలు పాటు లేదు. ముగిచేద్యమైన కైతి. మచ్చున కొకప ద్యము మాడుదు :

మ. అటు పొగ్గుండను గానుజమ్మి రిపుసం

హారంబు గావించ నే

నిటు విస్వాసినిగాను తమ్ములను ని

న్నిల్లాలి బాయంగ, బా

పటు గోవిందుడు గల్గి నాకు భయప్ర

క్షయ్యెంబు వాటిల్లె నె

న్నటికో యీ నెప మంతరించుట హా!

నాప్రాణికో పోవునా?

నాటక మన్ని విధముల నాధునికరంగోచితముగ రచింపబడినది. అంకములుగాని రంగములుగాని విడుగు గల్పించునంత దీర్ఘముగా లేవు. ఈ నాటకమును ఏభా గము లోపించుకుండ మాడుగంటలలో ప్రదర్శింప వచ్చును. ఆంధ్రనాటకరంగము త్వరలో నీనాటకమును తన కలంకారముగా జేసుకొనునని నమ్ముచున్నాను.

వెం. శ్రీ.

పిల్లవాండ్లు చెప్పనది గమనింపుడు

NO COUPONS

NO PRESENTS

NO NOVELTY

NO GIFTS

But Quality

*Ask and insist on
Being Given*

L.G

**THE QUALITY ASAFOETIDA
FULL VALUE FOR YOUR MONEY**

కూపనస్సు అవసరంలేదు. బహుమతులు అవసరంలేదు. నూటికి నూరు కల్తీలేని పరిమళమైన చట్నం ఇంగువ కావలయుననిన ఎల్. జి. గుర్తును అడుగండి. ఎల్. జి. గుర్తును గమనింపుడు. ఎల్. జి. గుర్తుగల ప్యాకెటునే కొనుడు.

మీరు ఇంగువను కొనునప్పుడు మాయొక్క లాల్ జీ (నజలకు) గోధు అండ్ కంపెనీ విలాసమును ఎల్. జి. మార్కును గమనించి కొనవలెను. కృత్రిమ మార్కులు ఎన్నెన్నో బయలుదేరినవి. గనుక మోసపోక ఎల్. జి. మార్కును గమనించి కొనవలెను.

ప్రతిమ

కర్త. భారతుల మార్కండేయశర్మగారు. ఒంగోలు; వెల ఒకరూపాయి.

భాషకవికృతనాటకమున కిది యనువాదము. భాషకవి కాళిదాసునకు బూర్వకు. ఇతడు తననాటకములన్నిటిని పురాణములలోని రసవంతమైన ఘట్టములనుండి సృష్టించినాడు. మూలకథ పురాణములోని దైనను పాత్రలు పురాణములలోని మట్టిబొమ్మలవలె నుండక ఈతనినాటకములలో సజీవములైనవి. అవసరమైన చోట్లు లన్నిటిలో మార్పు లొనరించి పురాణములోని యసంగతముల దొలగించి పాత్రల స్వభావోన్మీలనములో స్వతంత్రశక్తి గవ్వరచినాడు. మధ్యమవ్యాయోగాది ఏకాంకనాటకము రీతని కవితాప్రాగల్భ్యమును బాటచున్నది.

ప్రతిమానాటకము రామాయణకథనుండి రచింపబడినది. ఇందలి ముఖ్యాంశము భరతుడు దశరథమరణవృత్తాంతమును దశరథప్రతిమచే గ్రహించుట. నాటకములో రామపట్టాభిషేకప్రయత్నము మొదలుకొని యుద్ధాంతమున రాముడు సింహాసనస్థుడగునంతవరకు గల కథ యున్నది. పాదుకాపట్టాభిషేకమువరకు విపులముగను తరువాత కథ డిక్టేట్రముగను నున్నది.

ఒకభాషలో నేదైన మహాకావ్య మున్నప్పుడు ఆభాష తెలియనివారుమాడ నాకావ్యరసము నాస్వాదింప గలుగునట్లు చేయుట భాషాంతరీకరణములోని ఉద్దేశ్యము. కాబట్టి అనువాదకులు మూలకావ్యములోని పలుక్యము తమ కృతులలో ప్రతిబింబించునట్లు ప్రయత్నించవలెను. మక్కికి మక్కి అనువదించి నిర్జీవకావ్యములను సృష్టించుటకంటె, అనువాదములో కొంతవరకు స్వతంత్రించి మూల కావ్యములోని భావాన్నత్యమును చక్కగా ప్రదర్శించుట నేయిలెట్లు మంచిని. మార్కండేయశర్మగారిట్లు చేసినట్లు కనబడు. వీరి యనువాదము సంస్కృతనాటకమునకు దండాన్వయమువలె నున్నది. కావ్యములోని బిరువు సదలినది. దానికితోడు పద్యములు సరళముగా నడువలేదు. పద్యవచనముల కంతగా భేదము కనుపడుటలేదు. భాష

వీరగ్రాంథికము. ఇట్టి యనువాదములవలన సంస్కృత కావ్యములం దాదరము సన్నగిలిపోగలదు. శర్మగారు మున్నందు చక్కని కావ్యములను రచింప కోరుచున్నాను.

వెంపటి శ్రీనివాసమూర్తి

౧. ఆర్యసామాజికధర్మము

పదినియమములు

మూలలేఖకులు: శ్రీసత్యానందస్వామిగారు. అనువాదకుడు: పండితగోపదేవదార్శనిక్ గారు. ప్రచురణకర్త: పండిత మదనమోహననిద్యాధర్ గారు. వెల, రు ౦-౨-౦.

౨. ఈశ్వరుడు—ఉపాసనా

మూలసంపాదకుడు: గంగాప్రసాద్ ఉపాధ్యాయగారు; ఎం. ఎ. అనువాదకుడు: పండిత గోపదేవదార్శనిక్ గారు.

ప్రకాశకులు: ఆర్యసత్యాగ్రహసమితి-బెజవాడ.

౩. ఇంటివేల్పు (గృహదేవి)

మూలసంపాదకుడు: గంగాప్రసాద్ ఉపాధ్యాయగారు ఎం.ఎ. అనువాదకుడు: పండిత గోపదేవదార్శనిక్ గారు.

ప్రకాశకులు: ఆర్యసత్యాగ్రహసమితి, బెజవాడ.

ఈ చిన్నపుస్తకాలు మామా బెజవాడ శ్రీకన్యకా ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము లైనవి. ఇవి ఆర్యసమాజమునే వక హిందూ అంతఃభాషామతానికి చెందిన గ్రంథములు. ఇందలి మొదటి పుస్తకంలోని పడినియ మాలా ఆర్యసమాజంవారి ప్రతిగ్రంథంబూద ముద్రితాలయివుంటాయి. సామాజికుల కందరికి తమమత మంటే ఏమో తెలుసుకోదానికిగాను, శ్రీ స్వామి దయానంద సరస్వతిగారే రచించి ప్రతి గ్రంథంబూదా అచ్చునీయించులాగు ఏర్పాటుచేసి యుంచారు. మూత్ర ప్రాయులుగావున్న ఈ నియమాలలోనుంచి ఒక్కొక్కదాన్నే దీసుకొని సామాన్య జనుల కందరికి తెలిసేలాగు దానికి విస్తారరూపంలో హిందీ వ్యాఖ్యానం వ్రాసి శ్రీ సత్యానందస్వామిగారు వకచిన్న పుస్తకంగా ప్రకటిం

చారు. దాని కిది ఆంధ్రానువాదం. ఆర్యసమాజ మంటే ఏమిటో ఈ పుస్తకం చదివినవారికి తేటతెల్ల మవుతుంది. ఆసలు ఈ నియమాలన్నీ హిందూధర్మ గ్రంథాలనుండి గ్రహించినవే గాని మరక్కడనుండి స్పష్టించినవి కావు.

తక్కిన పుస్తకాలు రెండూ 'సత్యాగ్రహ ప్రకాశ' మనే ఒక పెద్దగ్రంథంలోనుంచి ఉద్భవతలైన భాగాలు. సత్యాగ్రహ ప్రకాశ మనేది దయానంద సరస్వతి రచితమైన వక పెద్దగ్రంథం. అందులో పూర్వార్థం, ఉత్తరార్థమని రెండు విభాగాలు. పూర్వార్థంలో పదిసముల్లాసాలు, ఉత్తరార్థంలో నాలుగూ. పూర్వార్థంలో ఆర్యులు పాలింపవలసిన విధంబూ, విధానాబూ, ఆచారాలూ మున్నగు వానిగురించి ఆర్షగ్రంథ ప్రమాది సమేతంగా వ్రాయబడివుంది. ఉత్తరార్థంలో పురాణ, తైన, కురానీ, కిరానీ, క్రైస్తవ

మతాలభివేషణలు ఉన్నాయి. అది చాలా పెద్దగ్రంథ మనవంటే అందరికీ అందుబాటులో వుండదు. పైగా అందులోని విషయం యావత్తూ ఒక్కపాళంగా అవగాహనం చేసుకోవటం కూడా కష్టం. కాబట్టి క్రమ క్రమంగా ఒక్కొక్క సముల్లాసంలోగల విషయాన్ని సులభంగా జనులకు బోధపరచడానికిగాను ఈ పద్ధతిని అవలంబించారు. మూడవ సముల్లాసపు భాగంలో స్త్రీవిద్యనూ, దాని ఆవశ్యకతను గురించి, ఏవేవసముల్లాసపు భాగంలో జీవేశ్వరుల నుణకర్మ స్వభావాలను గురించి, ఉపాసనా విధానాన్ని గురించి వ్రాయబడివుంది. చివరి రెండు పుస్తకాలూ పోస్తే పంపేవారి కుచితం. సత్యాగ్రహసమితి, హనుమాన్ పేట, బెజవాడ; లేక మదనమోహన విద్యాధర్, క్రేము మందిర్, బెజవాడ అని వ్రాసిన పుస్తకములు దొరకును.

'సు.'

చిరకాలమునుండి వాఢించుచున్న మూత్రవ్యాధులకును శగ (గనేరియా) వ్యాధికిని క్రొత్తగా కనిపెట్టబడిన దివ్యోషధము గో నో కి ల్ల ర్ (రిజిస్టర్)

కృత్రిమములు చూచి మోసపోకుడు. మందును ఖరీదు చేయునప్పుడు ప్యాకెటుపై గోనోకిల్లర్ టేరున్న, 'గోడి' మార్కు సీలనుగమనింపుడు.

మృతిమములు చూచి మోసపోకుడు. మందును ఖరీదు చేయునప్పుడు ప్యాకెటుపై గోనోకిల్లర్ టేరున్న, 'గోడి' మార్కు సీలనుగమనింపుడు.

అడ్రసు:—డాక్టరు డి. యస్. జస్సాని, సి. గాను వెనుక రోడ్డు, బొంబాయి 4.
Dr. D. N. JASANI, Girgaon Back Road, Bombay 4.
 Madras Agents:—DADHA & Co., 52, Nainippa Naick St., P. T. Madras

గ్రంథ స్వీకారము

యెలటి సిటీ—విదితప్రక్రియలు: గ్రంథకర్త: గాడి పల్లి సూర్యనారాయణశర్మగారు - వెళ్ళానిక గ్రంథమండలి ౨-వ పుష్పము. పల్లివర్స: కేంకట్రామ అండుకో; ఏలూరు, రాజమండ్రి. వెల రూపాయ.

త్రిదోషములు—గ్రంథకర్త: ప్రహ్లాద భాగవతుల రామమూర్తి శాస్త్రిలుగారు, ప్రకృతి కార్యాలయ బ్రహ్మ, బెజవాడ, వెల ఆరణాలు.

సూర్యకిరణచికిత్స—గ్రంథకర్త: పండిత బ్యాలా ప్రసాద్ ఝా; అనువాదకులు: డా. పుచ్చా వెంకట్రామయ్యగారు, ప్రకృతి కార్యాలయ బ్రహ్మ, బెజవాడ. వెల ఆరణాలు.

ఫిడేలు రాగాలదజ్జ—గ్రంథకర్త: పతాభిగారు. వలయువాడు, పతాభిరామరెడ్డిగారికి, మదర్సన మహల్, నెల్లూరికి వ్రాయవలెను. వెల దజ్జ ఆరణాలు.

నాడు-నేడు—విశ్వసాహిత్య మాలలోని ౧౪-వ పుస్తకము. గ్రంథకర్త: ఎ. అడయంకో. అనువాదకులు: రామమోహన్ గారు. ప్రకాశకులు: విశ్వసాహిత్యమాల, ముంగండ్, అంబాడీ పేటపోస్టు, తూర్పు గోదావరి జిల్లా. వెల వెల, రు ౧-౪-౦ లు.

విప్లవసందేశం—గ్రంథకర్త: క్రొహెట్కె. అనువాదకులు: మహీధర జగన్మోహన్ రావుగారు. ప్రకాశకులు: విశ్వసాహిత్యమాల, ముంగండ్, అంబాడీ పేటపోస్టు. వెల, రెండణాలు.

కమ్మూనిస్టులతో—గ్రంథకర్త: కారల్ మార్క్స్. అనువాదకులు: రామమోహన్ గారు. ప్రకాశకులు: విశ్వసాహిత్యమాల, ముంగండ్, అంబాడీ పేటపోస్టు, వెల, అణాన్నర.

రాజ్యాంగయంత్రం—గ్రంథకర్త: వి. వి. లెవిన్. అనువాదకులు: మహీధర జగన్మోహన్ రావుగారు. ప్రకాశకులు: విశ్వసాహిత్యమాల, ముంగండ్, అంబాడీ పేటపోస్టు. వెల, రెండణాలు.

శతకమంజరి (భక్తినంపుటము)

ఆంధ్రగంధమాలలో మొదటిపుస్తకము

ప్రకాశకులు: కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు

ఈపుస్తకంలో వృషాధిపతకము, సర్వేశ్వరశతకము, దేవకీనందన శతకము, ఒంటిమిట్ట రఘువీరశతకము, నారాయణశతకము, కాళహస్తీశ్వర శతకము, దాశరథిశతకము, రంగశాయిశతకము, రామతారకశతకము, రామచంద్రశతకము అనే పదిశతకాలు ఉన్నవి. ఒక్కొక్కశతకానికి దానిని విమర్శిస్తూ ప్రకాశకులు వ్రాసిన మంచిపీఠిక ఉంది. చాలా నాత్యప్రతులతో సరిచూచి వాటిల్లోనుంచి తీసిన పాఠాంతరాలున్న ఎక్కింపబడినవి. డిప్యూటీ సైజు ఆఫ్ ఫుటలు, మంచికాగితాలు, మేలుబైండు వెల రు ౧-౮-౦ అంచెకూలి కొనువారిచే. శతకములు విడిగా దొరకగలవు.

మేనేజరు,

ఆంధ్రగంధమాల, 6-7, తంబుసెట్టిపేథి, బాజ్జిటవుక్, చెన్నపురి.

YOUNG INDIA

By Mahatma Gandhi

In this edition of "Young India" the publishers have made considerable additions and the book is brought up-to-date. Mahatmaj's articles in Young India prior to its removal to Ahmedabad have been made up of, while all the leaflets and messages on Satyagraha which Mahatmaj issued in the stirring days of April to October, 1919 and which are now not available, have been collected and incorporated in this edition. Matter relating to Mahatmaj's release from prison and his hospital life has also been added.

A new feature of this edition is an unique chronological index prepared by Miss Elizabeth S. Kite that was kindly forwarded for use in this edition by the Rev. J. H. Holmes of New York.

Over 240 Pages have thus been added to this New Edition. **Rs. 2/-**

SUPPLEMENT

As. 12.

Indian Home Rule

(By M. K. Gandhi)

As. 4.

ఆంధ్రగంధమాల, P. B., 212, మదరాసు.